

GÖÇ VE TOPLUMSAL DİNAMİKLER: SAĞLIK, EĞİTİM VE ENTEGRASYON PERSPEKTİFLERİ

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Bülent KIRMZI

Doç. Dr. Ayşe ATICI ARAYANCAN

Öğr. Gör. Mithat EKİNCİ

GÖÇ VE TOPLUMSAL DİNAMİKLER:
SAĞLIK, EĞİTİM VE ENTEGRASYON
PERSPEKTİFLERİ

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Bülent KIRMZI
Doç. Dr. Ayşe ATICI ARAYANCAN
Öğr. Gör. Mithat EKİNCİ

ISBN: 978-625-6321-99-1

PA Paradigma Akademi Yayınları
Sertifika No: 69606

PA Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım
Fetvane Sokak No: 29/A
ÇANAKKALE
e-mail: fahrigoker@gmail.com

Tasarım&Kapak: Abdullah Eşki

Matbaa: Meydan / 99 Baskı
Sertifika No: 76711

Kitaptaki bilgilerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu Kitap T.C. Kültür Bakanlığından alınan bandrol ve
ISBN ile satılmaktadır. Bandrolsüz kitap almıyoruz.

Ağustos 2024

İÇİNDEKİLER

İŞ GÖÇÜ, ALAMANYA TÜRKÜLERİ VE OZAN ATA CANANI BİYOGRAFİSİ	1
1. Giriş.....	1
2. Alamanya Türkülerinin Konu Tarihçesi.....	4
3. Alamanya Türküleri İçinde Ozan Ata Canani'nin Yeri	6
3.1. Ata Canani'nin Yaşam Öyküsü	7
3.2. Ata Canani'nin Türkü Metinleri.....	8
4. Tartışma ve Değerlendirme.....	15
5. Sonuç.....	17
Kaynakça.....	19

EXPLORING CULTURAL ADAPTATION: A STUDY OF PERSEPOLIS GRAPHIC MEMOIR THROUGH THE LENS OF THE U-CURVE AND W-CURVE THEORIES	23
Introduction.....	23
Exploring Cultural Adaptation in Persepolis Graphic Memoir.....	24
The U-Curve Theory	28
The W-Curve Theory	32
Conclusion	33
References.....	34

GÖÇMENLERDE ENTEGRASYONU ARALAYAN KAPI: DİL.....	35
Giriş.....	35
1. Dil.....	37
2. Yabancılık.....	38
3. Eşitsizlik.....	39
4. Ekonomi	40

Entegrasyon Dil İlişkisi.....	42
Göçmenlerin Ana dil Becerilerini Koruması	44
Sonuç.....	46
Kaynakça.....	48

OLUMSUZ ÇEVRESEL FAKTÖRLERİN GÖÇLE İLİŞKİSİ VE BATI

TOPLUMLARINA YANSIMALARI.....	49
Giriş.....	49
Çevresel Göçün Nedenleri	51
İklim değişikliği	52
Doğal afetler.....	53
Çevresel Göçün Siyasi Boyutu	54
Kaynak Eksikliği.....	56
Sonuç.....	57
Kaynakça.....	58

ESSENTIAL PRACTICES

FOR EDUCATING IMMIGRANT CHILDREN	59
Introduction.....	59
Language Support and Development.....	59
Inclusive Curriculum and Instruction	60
Social and Emotional Support	61
Conclusion	62
References.....	63

FROM STRUGGLE TO SUCCESS:

COPING WITH THE CHALLENGES

FACED BY IMMIGRANT STUDENTS	65
Introduction.....	65
Source of Challenges Faced by Immigrant Students	65
Strategies for Overcoming the Obstacles Faced by Immigrant Students	67
Conclusion	69
References.....	70

YABANCI DİL OLARAK ALMANCA	
ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN ETKİNLİĞİ.....	71
1. Giriş.....	71
2. Almanca Örnek Fıkralar.....	72
2.1. Wie geht dein Fahrrad?	72
2.2. Beim Rennen Geld verlieren.....	72
2.3. Vater und Sohn unterhalten sich.....	73
2.4. Der Erdkundeunterricht.....	73
2.5. Das Diktat	74
2.6. Warum ist der Eisbär weiß?	74
3. Fıkralara Derslerde Yer Verirken	
Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	74
3.1. Dil Seviyesi	75
3.2. Kültürel Duyarlılık.....	75
3.3 Kelime Oyunları ve Çok Anlamlılık	76
3.4. Açıklamada Bulunma İlkesi	76
3.5. Telaffuz ve Tonlama	77
4. Sonuç.....	78
Kaynakça.....	79

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA	
KONYA VİLAYETİNE YAPILAN İSKÂNLAR	81
Giriş.....	81
Kürtlerin İskânı	83
Rumların İskânı.....	85
Ermenilerin İskânı.....	86
Arap Ailelerin İskânı ve Diğer Sürgünler	90
Sonuç.....	92
Kaynakça.....	94

IMMIGRATION IN	
GLOBAL ENGLISH TEXTBOOKS	97
Introduction.....	97
Method.....	99

Findings.....	99
Discussion and Conclusion	102
References	103

TURKISH STUDENTS

MIGRATING TO THE USA AND GERMANY 105

Introduction.....	105
Method	106
Ethical Privacy Protection in This Study	107
Findings.....	108
Discussion and Conclusion	110
References.....	112

GÖÇ VE ÇOCUK:

İNSAN HAKLARI TEMELİNDE BİR YAKLAŞIM 115

Giriş.....	115
Göçün Çocukları ve Hakları	117
Sonuç.....	123
Kaynakça.....	126

İLETİŞİMSEL ÜLKE BİLGİSİNİN

HEDEF DİL ÖĞRENCİSİNİN KÜLTÜRLERARASI

YAKLAŞIMINA KATKISI 129

1. Giriş.....	129
2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Bilgi Aktarımının Önemi	131
3. Ülke Bilgisi Kavramına Dair	131
a. Bilişsel Ülke Bilgisi	132
b. İletişimsel Ülke Bilgisi.....	132
c. Kültürlerarası Ülke Bilgisi	133
4. Sonuç.....	140
Kaynakça.....	141

**TRANSİT GÖÇMENLERİN
SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL
SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ:**

“TRANSİT” BELGESEL FİLMİ ÖRNEĞİ.....	143
1. Giriş.....	143
2. Transit Göç	144
2.1. Bir Transit Ülke Olarak: Türkiye	145
2.2. Türkiye’deki “Afrika ve Asya Kökenli” Transit Göçmenlere Kronolojik Bir Bakış	146
2.3. Yakın Dünya Tarihinde; Mülteci ve Göç Kavramı Üzerine Yapılan Uluslararası Çalışmalar	147
2.4. (Transit) Göçmenlerin Psiko-Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Sorunlarına Genel Bir Bakış.....	149
3. “Transit” Belgesi Filmi	150
3.1. Filmin Künyesi: "Transit.....	151
3.2. Filmin Konusu:	151
3.3."Transit" Belgesel Filminin Sinematografik Öyküsü.....	151
3.4. “Transit” Belgesel Filminin Çözümlemesi ve Transit Göçmenlerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Sorunlarına Film Örneğinde Bakış	152
4. SONUÇ	158
5. KAYNAKÇA	159
5.1. İNTERNET KAYNAKLARI.....	160

ZAFER ŞENOCAK’IN *ALMAN TERBİYESİ*

ADLI ESERİNDE AİDİYET ÖZLEMİ	163
Giriş.....	163
Zafer Şenocak’ın <i>Alman Terbiyesi</i> Adlı Eserinde Aidiyet Özlemi	169
Sonuç.....	172
Kaynakça.....	173

BRIDGING THE GAP: COMPREHENSION OF REFUGEE INTEGRATION THROUGH EDUCATIONAL INITIATIVES	175
Introduction.....	175
Literature Review.....	177
What is the case in the Turkish context?.....	180
Conclusion	188
References.....	189

GÖÇ, UYUM VE AİDİYET EKSENİNDE ALMANYA TÜRKLERİ.....	191
1. Giriş: Almanya’ya Türk Göçüne Genel Bakış.....	191
2. Almanya’ya Göç Süreci	193
3. Uyum: Türklerin Almanya’ya Uyumu Konusuna Dair Tartışmalar	197
4. Aidiyet: Almanya’da ‘Türk’ün Adı Yok’.....	202
4.1. Örnek Vaka 1: Aidiyet’e Karşı Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Tehdidi: Olay Yeri Solingen 1993 ve 2024	205
4.2. Örnek Vaka 2: Olay Yeri <i>Köln</i> , Konusu Türkçe ve Türklerin Eşit Kabulü.....	207
5. Sonuç.....	208
Kaynakça.....	210

ALMAN GÖÇ POLİTİKALARININ TÜRK MEDYASINA YANSIMALARI: ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM.....	213
Giriş	213
Yöntem.....	215
Bulgular.....	216
Tartışma ve Sonuç.....	219
Kaynakça.....	221

ALMANYA’DA KADIN GÖÇMEN OLMAK: NEOLİBERALİZME ELEŞTİRİ	223
Giriş.....	223
Yöntem	225
Bulgular	225
Tartışma ve Sonuç.....	227
Kaynakça.....	229

EXPLORING THE DYNAMICS OF CLIMATE CHANGE: MIGRATION AND THE GLOBAL REFUGEE CRISIS	231
Introduction.....	231
Climate Refugee, Resilience and Adaptation	233
Climate Resilience Approaches in Different Countries	237
Conclusion	243
References.....	244

İŞ GÖÇÜ, ALAMANYA TÜRKÜLERİ VE OZAN ATA CANANI BİYOGRAFİSİ

Ali Osman ÖZTÜRK¹

1. Giriş

Alamanya² Türküleri’ni şimdiye dek bilimsel çalışmalarda malzeme olarak kullanan araştırmacıları (bkz. Anhegger 1982; Öztürk 2001: 132-135; 2002: 91-117; 2010: 65-70) gözden geçirdiğimizde, bu ürünlerin, her ne sebeple olursa olsun Almanya’ya “göçen” ve orada “yaşayan” insanları anlatan ve çoğunlukla da onlar tarafından yaratılan bir edebiyat olduğuna işaret eden tespitler karşımıza çıkar.

Alamanya Türküleri’nin yaratılma ve yayınlanma sürecine bakıldığında; 1972, 1974 ve 1975 tarihlerinden itibaren ürün sayısında kendini katlayan hızlı bir artışın olduğu ve bu artışın 1976 tarihinde zirveye ulaştığı görülür. 1977’de görece bir düşüşten sonra, 1978’de tekrar 1974 düzeyine dönüş ilginç. 1980’de görülen ikinci bir artış ise anlamlıdır. Çünkü 1973’te işçi alımının durdurulması nasıl türkü üretimine yansdıysa, Yetmişli ve seksenli yılların politik çalkantıları da benzer şekilde etkili olmuştur. 1988, 1993 ve 1995 tarihlerindeki görece artışlar ise Almanya’nın uygulamaya koyduğu (vize gibi) yeni kararlar veya Almanya’daki işçilerin uğradıkları (rn. burada 29 Mayıs 1993 tarihli Solingen cinayeti gibi) ırkçı saldırılar ile birlikte yorumlanmalıdır.

Kullandıkları dile göre türküler üç gruba ayrılmaktadır: Türkçe, (Almanca/Türkçe) karışık ve Almanca metinler.³ Türküler böylece seç-

1 Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-2759-2096

2 Türkçedeki „el aman“ yakınmasını çağrıştırdığından, 2001 tarihli kitabın başlığını koyarken „Alamanya“ nitelemesini tercih etmiştim. AOÖ.

3 Alamanya türkülerinin diline ilişkin olarak bkz. Nakiboğlu 2019: 57-69; Öztürk / Balcı / Balcı 2019:167-173 ve Nakiboğlu 2020. Türkçe metinlerle başlayan süreç iki dilli yeni ürünlerle devam etmiş (bkz. Boz 1996; Avcı 1985: 11-22; Eryılmaz 1990; Öztürk 1996; Gözaydın 1997; Nasrattınoğlu 1997: 151-171; 6-14; Balcı / Öztürk 2019: 36-40) ve tamamen Almanca söylenmeye evrilmiştir (aşağıda bkz. Ozan Ata Canani).

tikleri dil itibariyle de, yöneldikleri hedef kitleyi belirlemiş durumdadır: Öncelikle Türkler. Toplam 104 Türkçe metne 10 Almanca metin görece azdır. Bu metinlerin son dönemde yazılmış olması, ileriye dönük bir perspektifin açıklığına, yani yeni yaratılacak türkülerle, Almanca metinler lehine bir artışın olabileceğine tanıklık edebilir. Ama şunu söyleyebiliriz ki, Alamanya Türküleri'nde, Alman dinleyici kitlesi tamamen göz ardı edilmemiş, ya da en azından bu çaba hiç gösterilmemiş değildir.

Alamanya Türküleri, geleneksel Türk halk edebiyatının asal aktarma biçimi olan sözlü intikal ve yaşam sürecinde bulunmaktadır. Bu türkülerini yaratanların büyük bir bölümü, sözlü edebiyatın temsilcileridir; söz yazarları arasında âşıkların varlığı bunun için en güzel kanıttır. Dolayısıyla sözlü kültürün manzum ürünlerinde görülen kalıplar ve motifler burada da karşımıza çıkar.

Metinlerin yazılı değil, ses⁴ kayıtlarından aktarma olduğu ve kuşağa hitap edecek biçimde kurgulandığı ortaya konulmuştur. Türkülerin varyantları, şöyle böyle 30-40 yıllık bir sözlü aktarımın ve bundan doğan farklılaşmanın sonucudur. *Alamanya Türküleri*'nin söze ve sözlü iletişime/bildirişime verdiği önem, türkü metinlerinde görülmektedir. Âşıklar okudukları türkülerini öncelikle “söz” ve “söylem/e” olarak nitelendirirler.

Esas itibariyle lirik üslûbu benimseyen *Alamanya Türküleri*, dram ve nesir gibi edebiyat türlerini yardımcı öğe olarak kullanmakta, belki de manzum olarak dile getirilemeyeni de ifade etmeyi gözetmektedir. Diğer yandan; dinleyicinin türkülerin art alanı ve amacı üzerine bilgilendirilmesi gibi işlevi olan bu öğeler, aynı zamanda sade insanın teatral estetik gereksinmesinin karşılanması olarak da değerlendirilebilir. 115 türkü içinde 15'inin bu şekilde bir üslûba yönelmesini önemle vurgulamak gerekir: Ön Söz, Diyalog, Montaj Tekniği, Hitab (Tanrıya, Türkü kişisine, Dinleyiciye) ve Rap tarzına el atan ve böylece manzum türkü estetiğinin dışına çıkan bu örnekleri, türkü geleneği içinde *göçmenliğin* neden olduğu yeni oluşumlar olarak da görebiliriz (bkz. Nakiboğlu 2019: 37-57).

---

4 Esas itibariyle müzik ve metinden oluşan bu ürünler müzik araştırmacılarının da ilgi odağındadır. Bkz. Reinhard 1987: 81-92; Wurm 2003; Greve 1997, 2000, 2003, 2006, 2009: 115-132; Yücel 2015: 60-78.

Görsel 1: Abdullah Eryılmaz ve Yüksel Özkasap'ın kaset kapakları

Rap parçaları, asıl metin olarak tamamen resitatif (anlatıcı) bir tür. Bunlar da tıpkı türkülerde olduğu gibi uyak, kavuştak işlevinde metin ve ezgi kullanır. Kavuştak ezgisi çoğunluk halk müziğinden kaynaklanır. Türk işçilerinin Almanya gurbetindeki sorunlarını dile getiren resitatif metin ile gurbet ezgisi, herhangi bir uyum içinde değilken, işlevsel olarak aynı amaca hizmet eder görünmekte.

Almanya'daki Türklerin içinde buldukları psikolojik, sosyal-toplumsal koşullar ve ister hemşeri ister Alman olsun diğer insanlarla ilişkileri dil kullanımına duygusal (emosyonel) olarak doğrudan yansımaktadır. Kesinlikle birileriyle iletişim/bildirişim kurmak isteyen bir dil üslûbu ile karşı karşıya bulunuyoruz. Karşısında insan olmasa bile türkü kişisi, doğayı ya da kişileştirdiği Almanya'yı, feleği, Almancayı kendine muhatap almakta ve kendini ifade etme çabasını göstermektedir. Bu yönelim, türkülerin ana temasını barındıran kavuştak dizelerinde çoğunlukla "soru" ya da "ünlem" cümlesi olarak karşımıza çıkar.

İster ayrı ayrı, isterse topluca bakılsın, türkülerin üslûbunda didaktik yön ağır basmaktadır. Bundan sözlü Türk göçmen edebiyatının, bir tür dayanışma edebiyatı olduğu ve sorunlara karşı direnç geliştirmeye çabaladığı sonucu çıkarılabilir: Sorunlar bir yandan dile getirilerek hafifletilmeye çalışılıyor (paylaşım), diğer yandan öğütlerde bulunularak yol gösteriliyor (çözüm). Dua ve beddua ile umut aşılanıyor, eleştiride ölçü bazen taşlamaya (yergiye), bazen de aşağılamaya (hakarete) vardırırlarak rahatlama, boşalma sağlanıyor (deşarj). "Öteki" olan Almanya yöneltilen

bu aşağılama, aynı zamanda “ben”e duyulması gereken öz güveni kamçılıyor ve kendini hiç olmazsa “edebi düzlemde” türkü estetiği yardımıyla iddia etme olanağını buluyor.

2. Alamanya Türkülerinin Konu Tarihesi

Yayın tarihi belli türkülerden yola çıkarak tespit edebildiğimiz konu tarihesinin, 1972-75 yıllarını kapsayan **1. Dönem**, Türklerin içinde buldukları duruma paralel olarak, hasret (gurbet) duygularını, yeni bir ülkeye uyum zorluklarını, gelenlerin ve kalanların açısından ailelerin parçalanmışlığını öncelikli konular olarak işliyor. Bu arada Almanya’da, umutların ve beklentilerin gerçekleşmemesinden doğan düş kırıklığı ve değişen koşullar betimlenirken, Almanya’ya gelmek isteyenlere uyarı yapmak gereği de duyuluyor. Ayrıca içinde bulunulan kültürün insanlarıyla, birlikte yaşadıkları ve her gün karşı karşıya geldikleri Almanlarla insani ilişkiler de türkülerde ele alınan bir konu.

1976-79 yıllarını kapsayan **2. Dönem**’de ise, diğerlerine ek olarak şu konular ön plana çıkıyor: Kültür karşılaştırması, Meister’e, Almanya duyulan öfke, Şirin’in Düğünü filmine tepkiler (Öztürk / Canbolat: 2020: 65-86, ailelerin birleşmesiyle oluşan yeni sorunlar, Almanlarla ilişki ve evlilikler, Türk işçilerinin mizahi tasviri, Türk-Alman dostluğuna ihanet ettiği düşünülen Almanlara eleştiri, vatandaşları için gerekli önlemleri almayan Türkiye Cumhuriyeti devletine eleştiri ve geri dönüş çağrıları. Kültürlerin karşılaşması “etkileşim ve interaksinin başlaması” diye nitelenir (Güngör 1995: 14). Birinci dönemdeki “gurbet edebiyatı”nı burada göçmen edebiyatının oluşumu takip etmektedir.

1980-90 yıllarını kapsayan **3. Dönem**’de, türkülere yeniden bir ümitsizlik duygusunun hâkim olduğunu tespit ederiz. Yukarıda sıralanan sorunların ardından iki kültür arasında bunalan eski ve yeni kuşakların, ümitsizlik duygularını ifade etmeleri çok doğaldır. Bu dönemi karakterize eden bir önemli konu da vize şikâyetidir.

Tespiti yapılabilen türkülerin son dönemini (**4. Dönem**) 1990-95 yılları oluşturur. Burada da yine önceki sorunlar var. Ancak ayrıca zorunlu nedenlerle Almanya’yı çalışma mekânı ya da yurt seçenler artık burayı “acı vatan” olarak nitelendirirler. Bunu 1 Ocak 1991’de yürürlüğe konulan **Yeni Yabancılar Yasası**’nın bir sonucu sayabiliriz. Türkler, zorunlu olarak Alman vatandaşlığı seçeneği ile karşı karşıya bırakılmışlardır (bkz. Şen [t.y.]: 35). Türkülerin önemseddiği bir başka konu ise, Türklerin maruz kaldığı ırkçı saldırılar. Buna karşılık önerilen çözüm ise yine anlamlı: Dayanışma. (Bkz. Öztürk 2020: 151-164)

Hiçbir Alamanya Türküsü homojen bir konuyu ele almaz, daha çok bir konu çeşitliliğinden söz edilebilir ve her türküde birden fazla konu, motif ve üslûp tespit edilebilir.

Sonuç olarak vurgulanması gereken husus, geleneksel gurbet edebiyatı temeli üzerinde gelişen (Güngör 1995: 11), Almanya'daki sözlü Türk göçmen edebiyatının konuları doğrultusunda sosyal içerikli yeni türlerin elde edilebilmesidir. Bu türler, ne tamamen gelenek sınırları içine sığmakta, ne de içinde geliştiği kültüre uymaktadır.

Tespit edilebilen konular şunlardır: Gurbet, Almanya'da durum, Türk işçisinin vatansızlığı, Almanya'yı eleştiri, Alman kızına aşk, Dön çağrısı, Almanya'da evlilik, Almanların özellikleri, Mektup, Gelme uyarısı, Almanya'da değişim, Şirin'in Düğünü,⁵ Alman dilinden şikâyet vb. Bunlar, Almanya'da göçmen durumunda olan insanların yaşamlarına değişik açılardan yaklaşarak ortaya koyma çabalarının türkü estetiği içindeki yansımalarıdır.⁶

Görsel 1: Gençlik yılları (1970'li yıllar) (Ozanın resmî *Homepage* sayfasından)

5 "Şirin'in Düğünü", Almanya'da çevrilmiş bir sinema filmi olup 20 Ocak 1976 tarihinde gösterime girmiştir. Yapımcılığını Volker Canaris'in, yönetmenliğini ise Helma Sanders-Brahms'ın üstlendiği bu film o yıl Almanya'daki Türkler arasında ve Türkiye'de muhafazakâr çevrelerde büyük infial uyandırmış ve türkülere de konu olmuştur (bilgi için bkz. Öztürk / Canbolat 2020: 65-86).

6 Almanya'daki türkü olgusunun daha sonraki yıllarda gelişimi için şu kaynaklara bakılabilir: Nakiboğlu 2020, Mak 2020: 1-33, Aygün 2020: 166-182.

3. Alamanya Türküleri İçinde Ozan Ata Canani'nin Yeri

Ancak bu süreçte, Türk müzik sahnesinde, Bonn ve Berlin'deki politikacıları misafir işçileri tanıyacak şekilde hareket etmeye davet eden uyum ve uzlaşma sesleri yavaş yavaş yükselmeye başlar, örneğin Ozan Ata Canani'nin, 1970'lerin sonunda tarihi bir sansasyon olan *Deutsche Freunde* (Alman Dostlar) adlı şarkısında olduğu gibi: “Muhtemelen ilk kez bir Türk göçmen Almanca türkü söylüyor, doğrudan yaşadığı, ancak ait olmadığı ülkeye hitap ediyordu” (Winkler 2018) ve bu da onun Alman halkı arasında “misafir işçi kuşağının sesi” (bkz. Stimme der Gastarbeitergeneration – der Musiker Ozan Ata Canani. *Südwestrundfunk.de*, 22.09.2021) olarak büyük bir popülerlik kazanmasını sağlamaktaydı:

Canani ilk kuşak adına, “Türkiye'den, İtalya'dan, Portekiz'den, İspanya'dan, Yunanistan'dan, Yugoslavya'dan” gelen “toprak ve çöp işçileri, çelik konstrüksiyon ve demiryolu işçileri” adına konuşuyor. Şarkı söylüyor: “İşçi deniyordu, Alman dostlarımız, ama insanlar geldi, Alman dostlarımız, makineler değil, insanlar.” Ama aynı zamanda kendisi için, ikinci kuşak için de konuşuyor: “Ve bu insanların çocukları iki dünyada yaşıyor. Ben Ata'yım ve size şimdi nereye ait olduğumuzu soruyorum.” (Winkler 2018 ve Maluca, 2021)

Şarkıcı-şairlerin dil kullanımında bariz bir uyuma tanıklık eden belirli bir iyileşme dışında göçmenlerin günlük Alman yaşamındaki kimlik ve entegrasyon krizi devam etmektedir. Canani'nin Max Frisch'in (1967: 100 ve ayrıca Seiler 1965: Ön söz) ünlü sözüne (“İşçi çağrıldı ve insanlar geliyor”)⁷ atıfta bulunan “Deutsche Freunde” (Alman Dostları) şarkısı, özellikle Türk göçmenler arasındaki entegrasyon tartışmaları sırasında uzun bir aradan sonra yeniden gündeme geldi ve zamana tanıklık ederek duruma yeni bir bakış açısı kazandırdı.

[...] bugün unutulmuş, ancak yine de entegrasyon tartışmasındaki sorunların arka planı ve nedenleri hakkında önemli içgörüler ve anılar. 2013 yılının sonunda Ozan Ata Canani bu şarkıyı “Songs of Gastarbeiter Vol.1” derlemesi için yeniden kaydetti ve Almanca konuşulan ülkelerde düzenli olarak tekrar seslendirmeye başladı. (Canani, *Homepage*, 2024)

---

7 Bu deyim Canani ve diğer aşıklar için “Sie kamen als Arbeiter und wurden Sänger” şeklini aldı (Disch 2023).

Görsel 3: Ata Canani (2013) (Ozanın resmi *Homepage* sayfasından)⁸

3.1. Ata Canani'nin Yaşam Öyküsü

Ozan Ata Canani'nin yaşam öyküsüne yer veren „Deutschlandlieder” sayfasına göre şöyle bir biyografiyle karşılaşırız (*Deutschlandlieder/ Almanya Türküleri*, 2024):

“1963'te Türkiye'nin güneydoğusundaki Maraş'ta doğan Ozan Ata Canani, 1975'in ortalarında Almanya'ya, daha doğrusu Bremerhaven'e geldi. Birkaç yıl sonra Köln'e taşındı. Bugün Leverkusen'de katedral kentinin hemen yakınında yaşıyor. Ortaokulu bitirdikten sonra elektrik endüstrisinde çeşitli işlerde çalıştı, ancak giderek müziğine odaklandı. Erken yaşlarda “bağlama” çalmaya başladı. 15 yaşındayken, o dönemde Almanya'daki misafir işçi kuşağının akut sorunlarını ve endişelerini- yabancılık, ötekileştirme, çalışma ve yaşam koşulları ile vatan hasreti - ele almak için Almanca ve Türkçe sözler kullanmaya başladı.

Sanatçının 1978 tarihli “Deutsche Freunde” (Alman Dostlar) adlı şarkısı, o dönemde Güney Avrupa'dan gelen işçi göçmenler olarak adlandırılan birçok misafir işçinin ruhuna hitap ediyordu. Şarkıda Max Frisch'in “İşçi çağırdık, insanlar geldi” sözüne atıfta bulunur ve o dönem-

⁸ Fotolar ve biyografi bilgileri için Ozan Ata Canani'ye çok teşekkür ederim.

de Almanya’da işçi olarak ülkeye getirilen ancak bir şekilde istenmeyen göçmenlerin ikilemini yansıtır. Ata, metinleriyle özellikle Türk misafir işçilere ulaşmayı ve onların duygularını yansıtmayı başarıyor. Yetmişli yılların sonunda Anadolu rock efsanesi Cem Karaca’nın çevresindeki Türk grubu “*Die Kanaken*”e katılır. Karaca’nın Almanya’daki siyasi ilticasından Türkiye’ye dönmesinden sonra, grubun geri kalanı ve Ozan Ata Canani “*Die Kanaken 2*” olarak sahne aldı.

1979 yılında Duisburg şehrinin WDR ile iş birliği içinde düzenlediği “*Kleiner Mann, was tun?*” adlı şarkı yazma yarışmasını 160 katılımcı arasından kazanır. Birkaç Türkçe kaset yayınından sonra WDR 3 için üç Almanca ve üç Türkçe şarkı kaydeder. Daha sonra, diğer etkinliklerin yanı sıra, *Bio’s Bahnhof*’ta sahne aldı (1982).

Ozan Ata Canani’nin “*Deutsche Freunde*” (Alman Dostlar) adlı şarkısı, uzun yıllar süren sessizliğin⁹ ardından, entegrasyon tartışmalarının arka planına ve sorunlarının nedenlerine ilişkin unutulmuş ama önemli bilgiler ve anılar sunduğu için, özellikle Türk göçmenlerin entegrasyon tartışmaları sırasında güncel bir tanıklık olarak yayımlandığı yıllardan sonra yeniden güncellik kazanır. 2013 yılının sonunda Ozan Ata Canani bu şarkıyı “*Songs of Gastarbeiter Vol. I*” derlemesi için yeniden kaydeder ve bir kez daha Almanca konuşulan ülkelerde düzenli olarak icra etmeye başlar. Örneğin son olarak Köln’deki *Yeni Rakı Beats of Istanbul Festivali*’nde *Elektro Hafız*’ın özel konuğu olarak ya da *Songs of Gastarbeiter* ile Hamburg’da *New Hamburg Festivali*’nde ve Viyana’da *Wienwoche*’de sahne alır.

Şu sıralar yeni türküler üzerinde çalışan Ozan Ata Canani’nin sadece entegrasyon tartışmaları bağlamında değil, Türkiye siyaseti hakkında da söyleyecek çok sözü var görünüyor.”

3.2. Ata Canani’nin Türkü Metinleri

1. *Unsere deutsche Freunde*

Arbeitskräfte wurde gerufen
Unsere deutsche Freunde
Aber Menschen sind gekommen
Unsere deutsche Freunde

---

9 Nitekim 90’lı yılların sesleri arasında görülmez (bkz. Balcı 2019: 193-208). Fidan ise sadece adını anar (2018: 101-118).

Nicht Maschinen, sondern Menschen
Aber Menschen sind gekommen
Unsere deutsche Freunde Freunde Freunde,
Sie haben am Leben Freude.....
Aus Türkei aus Italien
Aus Portugal Spanien
Griechenland Jugoslawien
Kamen die Menschen hierher
Unsere deutsche Freunde Freunde Freunde,
Sie haben am Leben Freude.....
Als Schweißer als Hilfsarbeiter
Als Drecks-und Müllarbeiter
Stahl-Bau-und Bandarbeiter
Sie nennen uns Gastarbeiter
Unsere deutsche Freunde Freunde Freunde,
Sie haben am Leben Freude.....
Und die Kinder dieser Menschen
Sind geteilt in zwei Welten
Ich bin Ata und frage Euch
Wo wir jetzt hingehören
Unsere deutsche Freunde Freunde Freunde,
Sie haben am Leben Freude.....

Bu türkü metni, göçmen işçilerin Almanya’da yaşadığı deneyimleri ve bu deneyimlerin sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarını ele almaktadır. Türkünün temel teması, göçmen işçilerin Almanya’ya çağrılması, bu işçilerin Almanya’da karşılaştığı deneyimler ve bu deneyimlerin sonuçlarıdır. Temanın ana unsurları şunlardır:

1. *Göçmen İşçilerin Karşıllanması*: “Arbeitskräfte wurde gerufen, Unsere deutsche Freunde” (İş gücü çağrıldı, Alman arkadaşlarımız) ifadesiyle Almanya’nın işçi ihtiyacını karşılamak üzere göçmen işçilerin çağrıldığı vurgulanmıştır.

2. *İnsan Merkezli Göç*: “Nicht Maschinen, sondern Menschen, Aber Menschen sind gekommen, Unsere deutsche Freunde” (Makineler değil, insanlar, ama insanlar geldi, Alman arkadaşlarımız) ifadesiyle göçmen işçilerin makine değil, insan oldukları ve Almanya’ya çalışmaya geldikleri vurgulanmıştır.

3. *Göçmenlerin Ülkeleri*: “Aus Türkei aus Italien, aus Portugal Spanien, Griechenland Jugoslawien” (Türkiye’den, İtalya’dan, Portekiz’den, İspanya’dan, Yunanistan’dan, Yugoslavya’dan) ifadesiyle göçmen işçilerin Almanya’ya hangi ülkelerden geldikleri belirtilmiştir.

4. *İşçi Olarak Tanımlanma*: “Als Schweißler als Hilfsarbeiter, Als Drecks-und Müllarbeiter, Stahl-Bau-und Bandarbeiter, Sie nennen uns Gastarbeiter” (Kaynakçı olarak, yardımcı işçi olarak, pislik ve çöp işçisi olarak, çelik yapı ve bant işçisi olarak, bize konuk işçi diyorlar) ifadeleriyle göçmen işçilerin Almanya’da karşılaştıkları işler ve bu işlerin onlar üzerindeki etkisi vurgulanmıştır.

5. *Kültürel Aidiyet ve Kimlik Sorunları*: “Und die Kinder dieser Menschen, Sind geteilt in zwei Welten, Ich bin Ata und frage Euch, wo wir jetzt hingehören” (Ve bu insanların çocukları, iki dünyaya ayrılmış, Ben Ata ve size soruyorum, Şimdi nereye aitiz) ifadeleriyle göçmen işçilerin çocuklarının iki kültür arasında sıkışıp kaldığı ve aidiyet ve kimlik sorunları yaşadığı vurgulanmıştır.

Bu türkü metni, göçmen işçilerin Almanya’da yaşadığı deneyimleri ve bu deneyimlerin sonuçlarına dikkat çekerek, bu konudaki duyarlılığı ve farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır.

Görsel 4: Ozan Ata Canani, bir performanstan sonra Alman Cumhurbaşkanı Frank-Walther Steinmeier ile (Ozanın resmi *Homepage* sayfasından)

2. Alle Menschen dieser Erde

Alle Menschen dieser Erde

Alle Menschen groß und klein.

Alle Menschen dieser Erde

Alle wollen glücklich sein.

Hast Du Liebe, gib sie weiter

Dem, der keine Liebe hat.

Denn nicht nur das Brot alleine

Macht die Menschen froh und satt.

Refrain: Alle Menschen.....

Sei ein Freund, dann hast

Du Freunde Zeig ein Lächeln, das bringt Glück.

Du verschenkst ja nie das Lächeln

Es kommt stets, als Dank zurück...

Refrain: Alle Menschen.....

Lern den Anderen zu verstehen,

Ist der Weg dahin auch weit.

Doch es lohnt sich schnell zu gehen

Nur die Zeit hat, immer Zeit...

Refrain: Alle Menschen.....

Türkü tematiğini oluşturan ana unsurları şunlardır:

1. *Eşitlik ve İnsanlık*: Türkünün başında belirtildiği gibi, “Alle Menschen dieser Erde, Alle Menschen groß und klein” (Bu dünyanın tüm insanları, büyük ya da küçük, tüm insanlar) ifadesiyle tüm insanların eşit olduğu ve herkesin mutlu olma arzusunu taşıdığı vurgulanmıştır.

2. *Sevgi ve Paylaşma*: “Hast Du Liebe, gib sie weiter, Dem, der keine Liebe hat” (Eğer sevgin varsa, onu sevgisi olmayana ver) ifadesiyle sevginin ve iyi niyetin paylaşıldıkça çoğaldığına ve bu şekilde insanların daha mutlu olabileceğine işaret edilmiştir.

3. *Mutluluğun Kaynağı*: “Denn nicht nur das Brot alleine Macht die Menschen froh und satt” (Çünkü sadece ekmek insanları mutlu ve

doygun yapmaz) ifadesiyle maddi şeylerin mutluluğun tek kaynağı olmadığı, sevgi, dostluk ve anlayışın da mutluluğun bir parçası olduğu belirtilmiştir.

4. *Dostluk ve Gülümseme*: “Sei ein Freund, dann hast Du Freunde, Zeig ein Lächeln, das bringt Glück” (Bir arkadaş ol, o zaman arkadaşların olur, Bir gülümseme göster, bu mutluluk getirir) ifadeleriyle dostluk ve gülümsemenin önemine vurgu yapılmıştır.

5. *Anlayış ve Empati*: “Lern den Anderen zu verstehen, Ist der Weg dahin auch weit” (Diğerlerini anlamayı öğren, Eğer yol uzunsa bile) ifadesiyle anlayışın ve empatinin önemine dikkat çekilmiştir.

Türkü, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde sevgi, anlayış ve dostluğun önemini vurgulayarak evrensel bir mesaj sunmaktadır. Tüm insanların eşit olduğu, herkesin sevgiye ve anlayışa ihtiyaç duyduğu ve bu değerlerin paylaşıldıkça çoğalacağı temel fikri türkünün ana temasını oluşturmaktadır.

3. Stell Dir einmal vor,

Stell Dir einmal vor,
Du wärest in einem fremden Land zu Gast.
Stell Dir einmal vor, Du fühltest, daß
Du keine Freunde hast....
Wärest nur geduldet,
Ganz unverschuldet.
Wie sehe dann, Dein Leben aus.....

Stell Dir einmal vor,
Du brauchtest, einmal einen guten Rat
Doch da ist kein Mensch,
Der Zeit für dich und etwas Liebe hat...
Anstatt zu hoffen Bleibt alles offen
Wie sehe dann, Dein Leben aus.....

Stell Dir einmal vor,
Du stehst vor einem Gasthaus, ganz allein!!!
Alle sind vergnügt, Musik erklingt,
Doch Du darfst nicht hinein.....
Für Dich verboten, Der Wein die Noten
Da steht am Haus, Ausländer Raus!!!!!!

Bu türkü metni, yabancılık, dışlanma ve aidiyet eksikliği duygularını vurgulayarak, göçmenlerin ve yabancıların yaşadığı zorlukları ele almaktadır. Türkünün temel teması, yabancı bir ülkede yaşamının getirdiği zorlukları, dışlanmayı ve aidiyet eksikliğini vurgulamaktır. Temanın ana unsurları şunlardır:

1. *Yabancılık ve Dışlanma*: “Stell Dir einmal vor, Du wärst in einem fremden Land zu Gast” (Bir yabancı ülkede misafir olduğunu hayal et) ve “Für Dich verboten, Der Wein die Noten, Da steht am Haus, Ausländer Raus!!!!!!” (Senin için yasak, şarap ve notalar, evin önünde “yabancılar dışarı” yazıyor) ifadeleriyle yabancı bir ülkede yaşamının getirdiği dışlanma ve yabancılık duyguları vurgulanmıştır.

2. *Aidiyet Eksikliği ve Yalnızlık*: “Stell Dir einmal vor, Du fühltest, daß Du keine Freunde hast” (Hayal et bir arkadaşın olmadığını hissettiğini) ve “Du brauchtest, einmal einen guten Rat, Doch da ist kein Mensch, Der Zeit für dich und etwas Liebe hat” (Bir tavsiyeye ihtiyacın olduğunda, senin için zamanı olan ve biraz sevgisi olan hiç kimse yok) ifadeleriyle aidiyet eksikliği ve yalnızlık duyguları vurgulanmıştır.

3. *Göçmenlerin ve Yabancıların Yaşadığı Zorluklar*: “Wärst nur geduldet, Ganz unverschuldet” (Sadece hoş görülüyorsun, tamamen suçsuz) ifadesiyle göçmenlerin ve yabancıların yaşadığı zorluklar ve bu zorlukların genellikle onların suçsuz olduğu vurgulanmıştır.

4. *Umut Eksikliği*: “Anstatt zu hoffen, Bleibt alles offen” (Umut etmek yerine her şey belirsiz kalıyor) ifadesiyle göçmenlerin ve yabancıların umutsuzluğu ve gelecekle ilgili belirsizlikleri vurgulanmıştır.

4. Warte mein Land, warte

Warte mein Land, warte
Bis ich wieder komm;
Denn auch in der Fremde
Bleib ich dein Sohn.....
Abends, wenn ich schlafe, seh ich Dich in Traum,
Denn die Sehnsucht schlug im Herzen, Wurzeln wie ein Baum.....
Warte mein Land, warte
Bis ich bei Dir bin.
Einmal treibt die Sehnsucht mich,
Wieder zu Dir hin.....
Leicht wie eine Taube, Flieg ich dann zu Dir,
Und die Sonne scheint auf, All die Scherben unter mir....
Warte mein Land, warte
Ich komm ganz gewiss.
Du bist Fern und ahnst ja nicht, Wie ich Dich vermiss.....
Auch wenn man im Sarg ist, Auch wenn man im Sarg ist,
Auch wenn man im SARG ist, Ich komm ganz Gewiss.....

Bu türkü metni, bir vatan özlemi ve aidiyet duygusu temasını işlemektedir. Şarkıda, bir kişinin vatanından ayrı kalmasına rağmen, sürekli olarak vatanına olan özlemi ve aidiyet duygusu vurgulanmaktadır. Temanın ana unsurları şunlardır:

1. *Vatan Özlemi ve Aidiyet*: “Warte mein Land, warte, Bis ich wieder komm” (Bekle beni ülkem, ben gelene dek) ifadesiyle vatanına olan özlem ve bağlılık vurgulanmıştır. Türkünün genel teması, vatanından ayrı kalan bir kişinin sürekli olarak vatanına olan özlemi ve bu bağlılığıdır.

2. *Geceleri Vatan Özlemi*: “Abends, wenn ich schlafe, seh ich Dich in Traum” (Akşamları uyurken seni rüyamda görüyorum) ifadesiyle vatan özlemi geceleri de devam eder ve bu özlem rüyalarda bile kendini gösterir.

3. *Sehnsucht (Özlem) Metaforu*: “Denn die Sehnsucht schlug im Herzen, Wurzeln wie ein Baum” (Çünkü özlem kalbimde bir ağaç gibi

kök saldı) ifadesiyle özlemin kişinin kalbinde derin kökler saldığı ve bu duygunun sürekli olduğu vurgulanmıştır.

4. *Vatanına Dönüş Özlemi*: “Einmal treibt die Sehnsucht mich, Wieder zu Dir hin” (Bir gün özlem beni tekrar sana sürükleyecek) ifadesiyle vatanına dönüş özlemi ve umudu dile getirilmiştir.

5. *Özgürlük ve Aydınlık*: “Leicht wie eine Taube, Flieg ich dann zu Dir, Und die Sonne scheint auf, All die Scherben unter mir” (Bir güvercin gibi hafifçe sana uçarım ve güneş parlar, benim altımdaki tüm kırıklar üzerine) ifadeleriyle vatanına dönüşün özgürlük, aydınlık ve umutla gerçekleşeceği vurgulanmıştır.

6. *Kararlılık*: “Ich komm ganz gewiss” (Kesinlikle geleceğim) ifadesiyle vatanına dönüş konusundaki kararlılık ve inanç vurgulanmıştır.

Bu türkü metni, vatanına olan derin özlemi, aidiyet duygusunu, umudu ve kararlılığı temsil eder. Şair, vatanından ayrı kalan bir kişinin sürekli olarak vatanına dönüş özlemi ve bu özlemin nasıl bir aidiyet duygusuna dönüştüğünü anlatmaktadır.

4. Tartışma ve Değerlendirme

Değerlendirdiğimiz dört türkü metni, göç, yabancılık, aidiyet eksikliği ve göçmen işçilerin Almanya’da yaşadığı deneyimleri ele almaktadır. Bu türküleri *ortak temaları, farklılıkları, eleştiri hedefi, umutlar-beklentiler ve hayal kırıklıkları* başlıkları altında topluca şu şekilde değerlendirebiliriz:

Ortak temalar bakımından

Göç ve Yabancılık: Tüm türkü metinleri, yabancı bir ülkede yaşamının ve çalışmanın getirdiği yabancılık, dışlanma ve aidiyet eksikliği duygularını vurgulamaktadır.

Aidiyet Eksikliği: Göçmenlerin ve yabancıların aidiyet eksikliği ve yalnızlık duyguları birçok *şarkıda ortak bir tema olarak yer almaktadır*.

Ekonomik ve Sosyal Zorluklar: Göçmen işçilerin Almanya’da karşılaştığı ekonomik ve sosyal zorluklar, bu türkülerin birçoğunda vurgulanmaktadır.

Umut ve Hayal Kırıklığı: Göçmenlerin ve yabancıların yaşadığı zorluklara rağmen umutlarını koruma çabaları ve hayal kırıklıkları da bu türkü metinlerinde yer almaktadır.

Farklılıkları bakımından

Perspektif ve Duygu: Her türkü, göçmenlerin ve yabancıların yaşadığı deneyimleri farklı bir perspektiften ve duygudan ele almaktadır. Bazıları daha duygusal ve bireysel deneyimleri vurgularken, diğerleri daha genel ve toplumsal bir perspektifle bu konuyu ele almaktadır.

Kültürel ve Ülkesel Çeşitlilik: Türkü metinleri farklı ülkelerden ve kültürlerden gelen göçmenlerin deneyimlerini yansıtmaktadır.

Eleştiri hedefi bakımından

Sosyal ve Ekonomik Sistemler: Türkü metinleri, göçmen işçilerin Almanya'da karşılaştığı ekonomik ve sosyal sistemleri eleştirmekte ve bu sistemlerin göçmenleri nasıl etkilediğini vurgulamaktadır.

Toplumsal Aidiyet ve Kabul: Göçmenlerin ve yabancıların toplumsal aidiyet ve kabul sorunlarını eleştirmekte ve toplumun göçmenlere nasıl yaklaştığına dikkat çekmektedir.

Umutlar ve beklentiler bakımından

Değişim ve İyileşme: Türküler, göçmenlerin ve yabancıların yaşadığı zorluklara rağmen değişim ve iyileşme umudu taşımaktadır.

Aidiyet ve İş birliği: Türküler, aidiyet eksikliği ve dışlanma duygularına rağmen birlikte çalışma ve aidiyet hissi yaratma umudunu vurgulamaktadır.

Hayal kırıklıkları bakımından

Toplumsal Ayrımcılık: Göçmenlerin ve yabancıların toplumsal ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalmaları, bu türkülerin birçoğunda vurgulanan bir hayal kırıklığıdır.

Kültürel Kimlik Sorunları: Göçmenlerin ve yabancıların kültürel kimlik sorunları yaşamaları ve aidiyet eksikliği duyguları, hayal kırıklığına yol açmaktadır.

Kısaca ifade etmek gerekirse, bu türkü metinleri, göç, yabancılık, aidiyet eksikliği ve göçmen işçilerin Almanya’da yaşadığı deneyimleri ele alarak, bu konudaki duyarlılığı ve farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır. Türküler, göçmenlerin ve yabancıların yaşadığı zorluklara rağmen umutlarını ve aidiyet hislerini koruma çabalarını vurgulamaktadır. Ancak, bu türküler aynı zamanda göçmenlerin ve yabancıların toplumsal ayrımcılık ve dışlanma sorunlarına dikkat çekerek, bu konuda duyarlılık ve farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir.

5. Sonuç

Değerlendirdiğimiz dört türkü metni, göçmenlerin yaşadığı deneyimleri ve bu deneyimlerin sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarını ele alıyor. Türkü metinlerinin içeriğini göz önünde bulundurarak, Ozan Ata Canani’nin parmak bastığı hususları ve çözüm önerilerini şöylece sıralayabiliriz:

1. *Kültürel Uyum ve Aidiyetin Sağlanması*: “Lern den Anderen zu verstehen, Ist der Weg dahin auch weit. Doch es lohnt sich schnell zu gehen, Nur die Zeit hat, immer Zeit...” (Diğerlerini anlamayı öğren, Yol uzun da olsa, Değer. Zaman her zaman vardır...) şarkısında, kültürel anlayışın ve aidiyet hissinin önemi vurgulanıyor.

2. *Ekonomik Entegrasyon*: “Arbeitskräfte wurde gerufen, Aber Menschen sind gekommen” (İş gücü çağrıldı, Ama insanlar geldi,) sözlerinde, göçmenlerin ekonomik entegrasyonunun ve iş gücüne katılımının önemi vurgulanıyor.

3. *Toplumsal Uyum ve Aidiyetin Sağlanması*: “Und die Kinder dieser Menschen, Sind geteilt in zwei Welten, Ich bin Ata und frage Euch, Wo wir jetzt hingehören” (Ve bu insanların çocukları, iki dünyaya ayrılmış, Ben Ata ve size soruyorum, Şimdi nereye aitiz) dizelerinde, göçmenlerin ve çocuklarının aidiyet eksikliği ve toplumsal uyum sorunları vurgulanıyor.

Bu türkü metinleri, göç ve göçmenlik konularını ele alırken, kültürel uyumu, ekonomik entegrasyonu ve toplumsal aidiyetin önemini vurgulamaktadır. Türkü metinleri, önerdiğimiz çözüm önerileriyle benzer bir perspektife sahip olarak, göçmenlerin ve yabancıların sosyal, kültürel ve ekonomik entegrasyonunu desteklemeyi amaçlamaktadır. Ancak, türkü metinlerinde ele alınan konuların derinliği ve duyarlılığı, göçmenlerin ve yabancıların yaşadığı deneyimleri ve bu deneyimlerin sonuçları üzerinde

durarak, göçmenlerin ve yabancıların sosyal, kültürel ve ekonomik zorluklarını ele almakta, bu konudaki duyarlılığı ve farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır.

İşçi göçünün nedenlerini, sürecini ve sonuçlarını terennüm eden Alamanya türkü metinlerine göre; “Göç” ve “Kalkınma” arasında güçlü bir irtibat kurulabilir. Göç, hem göç eden bireylerin hem de göç edilen ülkelerin kalkınmasına önemli katkılarda bulunabilir. Göç eden bireyler, daha iyi iş ve eğitim fırsatları arayışıyla göç ettiklerinde, ekonomik kalkınmayı teşvik edebilirler. Aynı zamanda, göç eden bireylerin kültürel, sosyal ve beceri kazanımı, kalkınma sürecini destekleyebilir. Ancak, bu olumlu etkileri yanında, göçün de zorlukları ve sorunları vardır. Göç eden bireylerin topluma entegrasyonu, dil bariyerleri, kültürel farklılıklar, sosyal ve ekonomik eşitsizlikler gibi zorluklar, kalkınma sürecini etkileyebilir. Bu nedenle, göç ve kalkınma arasındaki ilişkiyi anlamak ve bu ilişkiyi yönetmek, göç politikaları ve kalkınma stratejileri oluştururken dikkate alınması gereken önemli bir faktördür.

O nedenle göç ve kalkınma arasındaki irtibatı şu noktalarda tesis etmek gerekir:

1. *Ekonomik Kalkınma* için göçmenlerin, göç ettikleri ülkelerdeki iş gücüne katılımları teşvik etmek: böylece göç eden bireyler, iş gücü piyasasında çeşitlilik yaratır, beceri ve yeteneklerini paylaşır ve ekonomik büyümeye katkıda bulunabilirler.

2. *İnovasyon ve Girişimcilik* için göç eden bireylerin, yeni fikirler, beceriler ve perspektifler getirmesini sağlayarak, inovasyonu ve girişimciliği teşvik etmek; Bu, kalkınmanın sürdürülebilirliğini ve yenilikçiliğini destekler.

3. *Kültürel ve Sosyal Entegrasyon* bağlamında göç, kültürel ve sosyal çeşitliliği artıracığından, aidiyet ve toplumsal uyum teşvik edilerek, farklı kültürler arası anlayışı ve iş birliğini geliştirebilir, kalkınmayı kapsayıcı ve adil kılar.

4. *Bilgi ve Beceri Transferinin* önü açılarak göç eden bireylerin, eğitim, deneyim ve becerilerini göç ettikleri ülkeye aktarmaları, insan kaynaklarının gelişimi teşvik edilebilir. Bu ise, kalkınmanın kalitesini ve etkinliğini artırabilir.

5. *Sosyal Yardım ve Gelişim* sonucu göç eden bireylerin, aileleri ve topluluklarına sağladığı sosyal yardım, gelişim ve refahı teşvik edebilir.

Kaynakça

- Anhegger, Robert (1982). Die Deutschlandlerfahrung der Türken im Spiegel ihrer Lieder. Eine 'Einstimmung'. *Gastarbeiterkinder aus der Türkei: zwischen Eingliederung und Rückkehr*. Hrsg. von Helmut Birkenfeld. München: Beck.
- Avcı, Haydar (1985). Almanya Gurbeti ve Türküleri. *Halk Kültürü*, 5. Kitap, 1985/1, İstanbul, 11-22.
- Aygün, Mehmet (2020). Gurbetçi Türklerin Gözünde Türkülere Yansıyan Almanya: Gâvurdan Hans'a-Türküden Rap'e. *Sosyologca*, Temmuz-Aralık, Cilt:10 Sayı: 20, 166-182.
- Balcı, Tahir – Öztürk, A. O. (2019). Bir Kod Kaydırma Alanı Olarak Alamanya Türküleri, *Perspektif. Aylık Haber-Yorum Dergisi*. Dosya: Avrupa'da Göç ve Müzik, Yıl: 25, Sayı: 282, Haziran, 36-40.
- Balcı, Umut (2019). Liedtexte der 90er Jahre mit Migrationshintergrund, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi [SEFAD]*, 2019 (41), 193-208.
- Boz, Mustafa (1006). *Almanya'daki Türk İşçilerinin Sorunlarını Dile Getiren Türkü Metinleri*. Bitirme Tezi, Konya.
- Canani, Ozan Ata (Hg.). Info & Background. *Homepage Ozan Ata Canani*, (o.J.). <http://ozanatacanani.de/lebenslauf-2/>. (Erişim: 18.04.2024)
- Canani, Ozan Ata (Hg.): Info & Background. *Homepage Ozan Ata Canani*, (o.J.). <http://ozanatacanani.de/lebenslauf-2/>. (Erişim: 18.04.2024)
- Deutschlandlieder/ Almanya Türküleri*. „Ata Canani”. <https://deutschlandlieder.de/kuenstler-innen/ata-canani> (Erişim: 18.04.2024).
- Deutschlandlieder/ Almanya Türküleri*. Ata Canani. <https://deutschlandlieder.de/kuenstler-innen/ata-canani> (Erişim: 18.04.2024).
- Disch, Peter (2023). Sie kamen als Arbeiter und wurden Sänger. *Badische Zeitung*, Freiburg i. Br., 27.09.2023.
- Eryılmaz, Abdullah (1990). *Gastarbeiterlieder. İşçi Şarkıları*. Deutsch-Türkisch. Majör Müzik Yapım Ltd. Şti (Musik Kasette).
- Fidan Süleyman (2019). Göç, Kimlik, Kültürel Etkileşim Bağlamında Avrupa'ya Türk işçi Göçü ve Âşıklık Geleneği. *Filoloji Alanında*

- Yeni Ufuklar*, ed. Mehmet Cem Odacıoğlu, Ankara: Gece Akademi, 101-118.
- Frisch, Max (1967): *Öffentlichkeit als Partner*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Frisch, Max (1967). *Öffentlichkeit als Partner*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Gözaydın, Nevzat (1997). Türkçenin Federal Almanya'daki Değişimi. *Türk Dili*, Nr: 547, Temmuz 1997, 6-14.
- Greve, Martin (1997). *Alla Turca. Musik aus der Türkei in Berlin*. Hrsg. von Der Ausländerbeauftragten des Senats, Berlin.
- Greve, M. (2000). Kreuzberg und Unkapanı. Skizzen zur Musik türkischer Jugendlicher in Deutschland“ Attia, Iman und Helga Marburger (Hrsg.): *Alltag und Lebenswelten von Migrantenjugendlichen*, Frankfurt/M, S. 189- 212 = Verlag für Interkulturelle Kommunikation, Interdisziplinäre Studien zum Verhältnis von Migrationen, Ethnizität und gesellschaftlicher Multikulturalität, Bd. 11.
- Greve, M. (2003). *Musik der imaginären Türkei. Musik und Musikleben im Kontext der Migration aus der Türkei in Deutschland*, Stuttgart: J.B. Metzler.
- Greve, M. (2006). *Almanya'da ,Hayali Türkiye'nin Müziği*. Istanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Greve, M. (2009). Music in the European-Turkish Diaspora. Bernd Clausen, Ursula Hemetek and Eva Sæther (Ed.). *Music in Motion. Diversity and Dialogue in Europe*. Bielefeld: transcript Verlag, 115-132.
- Güngör, Veyis (1995). Batı Avrupa Türk Edebiyatı. *Türk Kültürü* 38 (381), 11-16.
- Kuruyazıcı, Nilüfer (1992). Alman Okurlar ve Türk Göçmen Yazımına Yeni Bir Bakış. *Hürriyet Gösteri*, Sayı: 144, Kasım, 7-10.
- Mak, Mahir (2020). Bir Kültürün Dönüşümü: “Posttürkü”. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (16), 1-33. DOI: 10.31722/ejmd.757289.
- Maluca (2021). Deutsche Freunde. Lyricstranslate.com, 23.10.2021. <https://lyricstranslate.com/tr/deutsche-freunde-alman-dostlarimiz.html>. (Erişim: 18.04.2024)

- Nakiboğlu, M. (2019). Almanya'da Göçmen Türklerin Dile Yansıyan Manifestosu. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 57-69.
- Nakiboğlu, M. (2019). Cem Karaca Parçalarında Almanya'da Göçmen İşçi Olgusu, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (AKSOS), Bahar, Sayı: 5, 37-57.
- Nakiboğlu, Meryem (2020). "Almanca" Gençlerin Dili Kanakça. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Nakiboğlu, Meryem (2020). *Hip-Hop Kültürü Küçük İstanbul Kreuzberg ve 36 Boys*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Nasrattinoğlu, İrfan Ünver (1997). Batı Avrupa'da Yaşayan Türk Âşıklık Geleneği. *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Sektör Bildirileri*, Cilt II, Ankara: Kültür Bakanlığı, 151-171.
- Öztürk, Ali Osman (1996). »Song 2000« ve Türk İşçilerinin Yarattığı Türküler. *Konya Postası*, 16 Mayıs.
- Öztürk, Ali Osman (2001). *Almanya Türküleri. Türk Göçmen Edebiyatının Sözlü/ Öncü Kolu*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Öztürk, A. O. (2002). "Almanya Türküleri" Türk Göçmen Edebiyatının Sözlü/Öncü Kolu. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* (13), 91-117.
- Öztürk, A. O. (2010). Almanya'daki Türk İşçilerinin Türküleri Üzerine. *Türk Yurdu*. Türkü Dosyası. Cilt 30, Sayı 269, 65-70.
- Öztürk, A. O. / Balcı, Tahir / Balcı, Umut (2019). Almanya Türküleri'ne Dilbilimsel Bir Bakış: Code Switching. CUDES 2019: 9. *International Congress on Current Debates in Social Science. May 2-4, 2019, Lefkoşa / Nicosia TRNC*, www.currentdebates.org, *Abstract & Proceedings*, Edited by. Zişan Yardım Kılıçkan, 167-173.
- Öztürk, A. O. – Canbolat, Derya (2020). Rezeption des Spielfilms Shirins Hochzeit (1976) aus der Perspektive der türkischen Musikproduktion in Deutschland. *Der deutsch-türkische Film Neue kulturwissenschaftliche Perspektiven*. Deniz Bayrak / Enis Dinç / Yüksel Ekinci / Sarah Reininghaus (Hg.), Bielefeld: Transcript, 65-86.
- Öztürk, A. O. (2020). Gastarbeiterlieder als politische Gesellschaftskritik. *Schriften zur Sprache und Literatur IV*, (Edited by: Tahir Balcı, Ali

Osman Öztürk, Munise Aksöz), First Edition, London: IJOPEC Publication No: 2020/5, 151- 164.

Reinhard, Ursula (1987). Türkische Musik: ihre Interpreten in West-Berlin und in der Heimat. Ein Vergleich. *Jahrbuch für Volksliedforschung*, 32. Jg., Berlin, 81-92.

Seiler, Alexander J. (1965). *Siamo Italiani. Die Italiener. Gespräche mit italienischen Arbeitern in der Schweiz*. Zürich: EVZ-Verlag.

Şen, Faruk (t.y). *Bonn–Ankara Hattu*, Önel Verlag, Köln.

Stimme der Gastarbeitergeneration – der Musiker Ozan Ata Canani. *Südwestrundfunk.de*, 22.09.2021. <https://www.swr.de/swr2/leben-und-gesellschaft/ozan-ata-canani-deutsch-tuerkische-lie-dermacher-stimme-swr2-tandem-2021-06-21-100.html>. (Erişim: 18.04.2024)

Turan. F. A. (2015). Avrupa’da Yaşayan Halk Şairlerimizin Dilinden Gurbet ve Sonuçları, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, Vol: 6, Issue: 21, 1-28.

Winkler, Thomas (2018). Musiker über deutsche Gastarbeiterkultur. Immer die Drecksarbeit gemacht. Ozan Ata Canani ist wohl der erste Gastarbeitersohn, der auf Deutsch sang. Seine Texte über deutsche Politik und Rassismus sind heute noch aktuell. *Taz*, 16.12.2018. <https://taz.de/Musiker-ueber-deutsche-Gastarbeiterkultur/!5556325/>. (Erişim: 18.04.2024)

Wurm, Maria (2003). *Musik in der Migration. Beobachtungen zur kulturellen Artikulation türkischer Jugendlicher in Deutschland*. Inauguraldissertation zur Erlangung des Grades eines Doktors der Philosophie im Fachbereich Sprach- und Kulturwissenschaften der Johann-Wolfgang-Goethe-Universität zu Frankfurt am Main, 2003. (Bielefeld: Transkript Verlag, 2006).

Yücel, Haluk (2015). Almanya’ya Giden Türk İşçileri ve Müzik Yaşamı. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*(49), 60-78.

EXPLORING CULTURAL ADAPTATION: A STUDY OF PERSEPOLIS GRAPHIC MEMOIR THROUGH THE LENS OF THE U-CURVE AND W-CURVE THEORIES

Aya BAYSAL¹

Introduction

Migration signifies a multifaceted intersection of different factors such as gender, culture, social and economic. Migration might be done for different reasons such as education, escaping, war, economic opportunities, or family reunion. During this journey, many challenges might be faced like cultural adaptation. The objective of this study is to investigate cultural adaptation in the autobiographical comic book "Persepolis" through the theoretical framework of the U-Curve model of adaptation proposed by Sverre Lysgaard in 1995 and the W-curve model, proposed by John T. Gullahorn and Jeanne E. Gullahorn (1963). The book was written by Marjane Satrapi in 1999 in France, it was published in English four years later in two volumes, *Persepolis: The Story of a Childhood* (2000) and *Persepolis 2: The Story of a Return* (2004). Both volumes of "Persepolis" have received widespread praise for their compelling narratives, captivating artwork, and profound reflections on Iranian society, politics, and history. They provide a distinct and personal viewpoint on the Iranian Revolution and its aftermath, while also exploring universal themes such as resilience, self-exploration, and the pursuit of freedom and identity. The story of the rebellious main heroine is a perfect example of a migrant experience. Her transitional phase by switching between two cultures, Eastern and Western identities, and societies, which can be evolved alongside the "Culture Shock" concept, can also be adjusted to the curve of adjustment models, "U" and "W".

---

1 Aya Baysal, Master's Student, WSB University, Orcid: 0009-0000-6022-9649

Exploring Cultural Adaptation in Persepolis Graphic Memoir

To explore cultural adaptation in the graphic memoir "Persepolis," we can start by examining the narrative itself. According to Erikson, is a period of intense self-reflection and examination of various perspectives on own selves (Erikson, 1963). Marjane Satrapi, through her comics, illustrates her personal struggles, family conflicts, issues with the Iranian government, and other fundamental aspects of her life that significantly influence her as an individual. Her most famous comic, "Persepolis," garnered extensive attention and was subsequently adapted into a film with the same title, released in 2014. Both the comic and the film achieved notable success in the literary industry. "The Complete Persepolis" is an autobiographical bildungsroman that depicts Marjane's life from childhood to early adulthood. During her growth, Marjane faced various challenges, particularly related to her identity. As a child in Iran under a fundamentalist regime that deprived citizens of liberties and freedoms, Marjane found it difficult to express herself. She was passionate about rock, metal, and punk music but could not openly express her enthusiasm, as the Iranian government prohibited any form of association with Western culture. Despite these restrictions, Marjane persistently pursued her passions, even when it involved significant risks. However, the strict policies of the Iranian government severely restricted Marjane's ability to fully express her identity. As Roy described "childhood filled with secret police and a long war with Iraq into a comic strip that is both funny and dark." (Roy, 2003).

She experiences profound frustration because she cannot fully embrace her true identity and is compelled to disguise herself as someone she is not. Marjane finds herself trapped between two distinct cultures, each playing an inseparable role in shaping her identity. During her teenage years, she is forced to leave Iran—her homeland—due to the escalating Iran-Iraq war. This emergency situation compels her to move to France alone, leaving her family behind. The experience of being a 14-year-old living in a foreign country without the support of her family severely impacts her mental well-being. Her status as part of the Iranian diaspora exacerbates her struggles with adapting to her new environment. In an effort to fit in, Marjane begins to distance herself from her roots, attempting to assimilate into the new culture.

As Marjane transitions into early adulthood, she faces some of the most challenging times of her life. The longing for her family and homeland becomes overwhelming. Eventually, she makes the difficult decision to return to Iran. After much internal turmoil and confusion, she arrives back in her homeland, only to find it feels foreign and unfamiliar. The sense of belonging she once had is gone, and she no longer feels at home in the place of her birth. This phenomenon is known as an identity crisis. According to Erik Erikson, an identity crisis is a period of intense self-reflection and examination of various perspectives on oneself (Erikson, 1963, p. 11). The primary cause of an identity crisis is the pervasive feeling that one does not completely belong anywhere—not in their homeland, nor in their current place of residence. This lack of belonging leads to significant confusion and distress as individuals struggle to reconcile different aspects of their identity.

Marjane's journey highlights the complex nature of cultural adaptation and the psychological toll it can take on individuals. Her story is a poignant example of how migration and cultural displacement can lead to deep-seated identity crises. Despite her attempts to adapt and fit in, the persistent feeling of being caught between two worlds underscores the challenges many migrants face. Marjane's narrative in "Persepolis" serves as a powerful exploration of these themes, illustrating the intricate balance between holding onto one's heritage and assimilating into a new culture. Through her experiences, we see the emotional and psychological impact of migration and the enduring quest for a sense of belonging and identity. *The next day I filled a jar with soil from our garden, Iranian soil. I took down all my posters. I invited my girlfriends over to say goodbye. [...] I never realized how much they loved me. And I understood how important they were to me.* (Satrapi, 2004:153).

The protagonist of Marjane Satrapi's book is a spirited and rebellious child who immediately captivates readers and charms the audience from the outset of the narrative. She courageously challenges societal norms and strives to live a life free from constraints, determined to carve out her own identity and forge her own path. Due to her fiery and unrestrained personality, her parents make the difficult decision to send her away, despite her being just a teenager. The backdrop of her country being embroiled in war and under a repressive fundamentalist regime only exacerbates the challenges faced by a young, rebellious girl coming of age.

The notion of a child leaving her life behind and seizing control of her own destiny at such an early age may seem daunting and risky, but for Marji, it represents a tempting opportunity for real independence. She openly acknowledges this, stating, "*It's true, that was great... Real independence.*" Her parents' decision is rooted in their recognition that the child they raised was anything but compliant and obedient. Marji is a rebel with progressive thoughts and ideas, unafraid to voice her opinions whenever she feels dissatisfied with the decisions of those around her or when they contradict her own beliefs about life.

Figure 1. Satrapi, M., Persepolis, p.152

Marji's upbringing within her family environment plays a pivotal role in shaping her character and worldview. Encouraged to think critically and advocate for her beliefs, she becomes actively involved in protests alongside her parents at a tender age. These protests serve as a formative experience, instilling in Marji a sense of agency and the importance of standing up against oppression. However, Marji's formative years are marred by the backdrop of the Iran-Iraq war and the oppressive religious regime that stifles individual freedoms, particularly for women. The pervasive atmosphere of fear and uncertainty, coupled with Marji's rebellious nature, prompts her parents to make the difficult decision of sending her away to Austria. This decision is not taken lightly but is driven by a desire to safeguard Marji's well-being and provide her with opportunities for a better future.

The decision to send Marji to Austria is multifaceted, influenced by several factors aimed at easing her transition to a new and unfamiliar

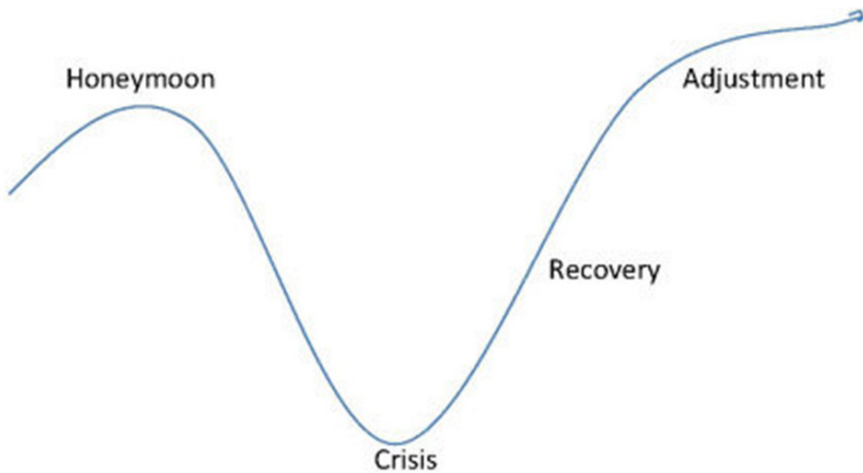
environment. The availability of a visa for Austria, Marji's proficiency in French, and the presence of familiar faces in Vienna all contribute to the decision-making process. Despite these considerations, the prospect of leaving her homeland and family behind weighs heavily on Marji's young shoulders. Thus, Marji embarks on her journey as a migrant, leaving behind the familiar comforts of home in pursuit of a brighter future. While her departure may initially seem like that of a refugee fleeing conflict and persecution, the nuances of her situation complicate this categorization. Unlike typical refugees, Marji's departure is not entirely of her own volition but is instead dictated by her parents' decision.

Figure 2. Satrapi M. Persepolis, p. 152

As Marji adjusts to her new life in Austria, she grapples with the challenges of navigating an unfamiliar culture and society. Despite her exposure to Western influences within her family, the reality of starting anew in a foreign land presents its own set of challenges. Yet, amidst the uncertainty and upheaval, Marji remains steadfast in her resolve to stay true to herself and her beliefs, guided by the wisdom imparted by her grandmother *“In life you’ll meet a lot of jerks. If they hurt you, tell yourself that it’s because they’re stupid. That will help keep you from reacting to their cruelty, because there is nothing worse than bitterness and vengeance... Always keep your dignity and be true to yourself.”* (Satrapi, 2004: 156). Marji must manage the complexities of adolescence and migration simultaneously. Her journey is marked by resilience, courage, and a steadfast determination to forge her own path in life, despite the obstacles she may encounter along the way.

The U-Curve Theory

Figure 3. Lysgaard's (1955) U-shaped curve

Culture shock and adaptation are commonly encountered phenomena among individuals who find themselves needing to assimilate into unfamiliar environments. In the realm of social sciences, various theories have been proposed to elucidate the process by which individuals adapt to new cultural landscapes. One prominent theory in this domain is the U-curve theory of adaptation, initially postulated by the Norwegian sociologist Sverre Lysgaard in 1955. Lysgaard's groundbreaking work in 1955 is credited with pioneering empirical research on the U-Curve Theory (UCT). Through a comparative analysis of three cohorts of Norwegian students who had served as Fulbright scholars in the United States, he observed.

Most explanations of UCT encompass discussions of four distinct stages (Figure 3). There is The Honeymoon phase, which is defined as Feelings of excitement and happiness, when everything is new and exciting and good. This often occurs soon after arrival in a new place. Second phase, Culture Shock, defined as feelings of worry, confusion, and anger as the newcomer tries to function in an unfamiliar and often strange place. Followed by Adjustment Phase, which occurs when feelings settle down as the newcomer comes out of culture shock and

starts to feel more comfortable and confident in the new place. Ending with mastery Phase, a feeling of comfort with the new life and culture, although there are still difficult periods sometimes.

This theory posits that migrants undergo a series of distinct phases as they navigate their way through the challenges of acclimating to a novel cultural milieu. According to Lysgaard's framework, the journey of adaptation typically commences with a phase characterized by excitement and anticipation, as individuals approach their new surroundings with a sense of curiosity and optimism. However, this initial euphoria is often swiftly supplanted by feelings of shock and disorientation as individuals encounter the stark realities of cultural differences and unfamiliar social norms. According to his point of view, migrants go through "fairly predictable phases in adapting to a new cultural situation" (Martin & Nakayama, 2010:327) This phase, commonly referred to as culture shock, can be a profoundly unsettling experience, marked by feelings of confusion, frustration, and even isolation. Nevertheless, as individuals gradually acclimate to their unique environment and develop coping mechanisms, they enter into a phase of adjustment. During this stage, individuals begin to familiarize themselves with the cultural nuances of their new surroundings, forging connections with the local community, and developing a sense of belonging. While the process of adaptation is seldom linear and may vary significantly from one individual to another, the U-curve framework offers valuable insights into the complex interplay of emotions and experiences that characterize the journey of cultural adaptation. By understanding the predictable phases outlined by Lysgaard's theory, individuals and communities alike can better navigate the challenges of cultural transition and foster greater understanding and acceptance across diverse cultural contexts.

This theory can be studied as following in Marji`s case, despite starting her life in Vienna unexpectedly, Marji remains undaunted. Sent by her mother's friend to a boarding house managed by nuns, she does not despair; instead, she maintains her optimism. In fact, she is enthusiastic about the newfound independence this situation affords her. "Now I had a real independent adult life," she reflects. "*I was going to feed myself, do my own laundry...*" (Satrapi, 2004:162). Which can be also presented as first phase Honeymoon. However, despite discovering that her roommate Lucia does not speak French, rendering their ability to communicate

nearly nonexistent, Marji remains unfazed. She continues to experience the initial phase of her adaptation to the pristine environment: that of anticipation or excitement.

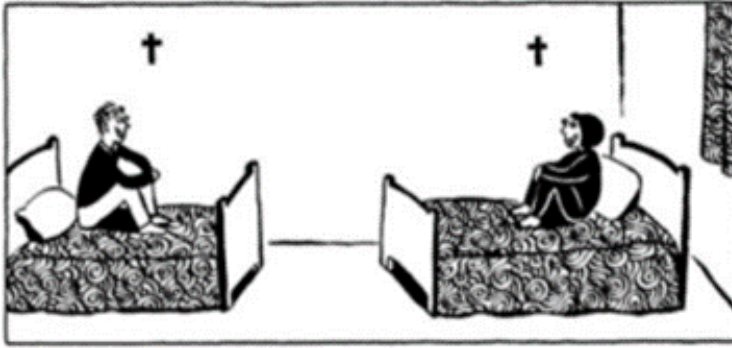

Figure 4. (Satrapi,2004:164)

The second phase can be observed through the language barrier, which exacerbates the feeling of alienation, casting Marji as the outsider, the one who doesn't quite fit in. Illustration of this is when she is unable to join others in watching television simply because she doesn't comprehend the language. Marji reflects, *"Everyone was watching a movie. They seemed to be enjoying themselves. Except me! I was hearing 'achs' and 'ochs,' 'ichs' and 'michs,' but nothing that I could understand. [...] I decided to leave discreetly."* (Satrapi, 2004:166).

Figure 5. (Satrapi,2004:158)

Adapting to an unfamiliar environment presents significant challenges, especially for a 14-year-old girl like Marjane, who has migrated alone to a foreign country. As she navigates the complexities of adolescence, which already bring their own set of challenges with physical and hormonal changes, Marji finds herself confronted with the gradual onset of culture shock. This entails a sense of unease or disorientation stemming from the unfamiliarity of her surroundings and the absence of familiar cultural cues.

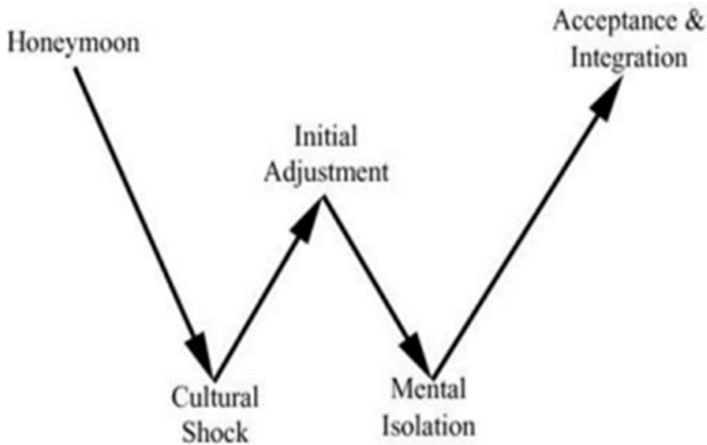
Learning the rules and customs of her new cultural context requires Marji to let go of her traditions, beliefs, and connections to her past, which is no easy task. As she expresses, *"I wanted to forget everything, to make my past disappear, but my unconscious caught up with me."* (Satrapi, 2004:197) Marji's attitude aligns with Berry's classification of migrant-host relationships, reflecting a desire to assimilate into the new society she now inhabits. She yearns to integrate and belong, to the extent that she even denies her nationality, pretending to be French to bridge the evident cultural differences. However, this strategy has proven futile.

Figure 6. (Satrapi,2004:187)

The final phase of the U-curve theory of adaptation, known as the adjustment stage, never materialized for Marjane. Instead, her experience took a starkly different turn. As she reflects, *"It's incredible how quickly you can lose your dignity. I found myself smoking butts, looking for food in trash cans, I, who before couldn't even taste from others' plates. Soon I was recognized and thrown out of all the trams. So, I had to find a well-hidden place to sleep at night. Nights on the street could end very badly for a young girl like me. I didn't have anyone."* (Satrapi, 2004:242).

The W-Curve Theory

Figure 7. Gullahorn and Gullahorn (1963) W Shaped curve

Over time, the initially vague stages of adaptation became more structured and defined. Models of adaptation development, characterized by discrete stages, emerged with Lysgaard's concept of the "U-curve" in 1955. He described the journey from a "honeymoon" phase through culture shock and eventually into recovery and adjustment. Building upon this, Gullahorn and Gullahorn in 1963 introduced the idea of the "W" curve, which expanded on the U-curve by incorporating two interconnected U-periods. This "W" shape aimed to capture the transition from initial entry culture shock to reverse culture shock. For years, these models were accepted as reflecting the most common adjustment patterns, applicable to most individuals on a sojourn, believed to occur within fixed times (e.g., experiencing a crisis at 3-6 months), and supported by research. However, there were always skeptics questioning their validity. (Brack,2019).

However, in this theory two phases where patterns were adjusted, Mental Isolation and Acceptance, Integration and Connectedness. Mental Isolation can be defined as, feeling caught between two worlds and not totally belonging in either place. The new college environment is still not as comfortable as home, and home is now not as familiar as it once was. Acceptance, the original home culture becomes foreign. In her situation, many things in her daily life keep on reminding Marjane that she does

not belong to live in Vienna. No matter how much she tried to adapt, there must be at least one point that makes her feel alienated. After living as a diaspora in Vienna for 4 years, Marjane decided that she wanted to return to her homeland. "Traditionally a home is conceptualized as a stable, physical center of a person's private space, a place where one feels belonged and loved" (Hashim and Manaf, 2009).

The person who returns home is not the same person who left home. She refuses to talk about her life abroad, thinking that her ordeal could not compare with all the misfortunes and terrible experiences her family had been through. At the same time, she desperately feels the need to share everything with them. She rejects the presence of her friends and relatives, she goes through a period of serious depression, and she even attempts to commit suicide. *I thought that by coming back to Iran, everything would be fine, that "I would forget the old days. But my past caught up with me. My secrets weighed me down."* (Satrapi, 2004:271)

This time around, Marjane's departure wasn't a traumatic experience. It was a conscious choice made by a mature individual in control of her own destiny. As she reflects, *"The goodbyes were much less painful than ten years before when I embarked for Austria: there was no longer a war, I was no longer a child, my mother didn't faint and my grandma was there, happily..."* (Satrapi, 2004:344).

Marjane's experience can be understood as a negotiation of an identity crisis, ultimately resolved by embracing the concept of the third space. This "in-between" place emerges from the fusion of her Iranian and European identities. By deciding to leave Iran, she embraces her hybrid identity and rejects the notion that her identity should be tied solely to her place of birth. She acknowledges that her identity isn't fixed and isn't dictated by her surroundings. Instead, she accepts that her identity is a blend of both cultures, embracing her diaspora identity.

Conclusion

Marjane Satrapi's journey between two cultures and identities highlights her resilience and ability to stay true to herself amid complex existential challenges. In today's rapidly changing world, where individuals grapple with multifaceted transitions across cultural, societal, political, economic, and technological landscapes, modern liminal

spaces emerge, challenging established norms and identities. Marjane's immigrant experience epitomizes such a transitional phase, compelling her to confront the unfamiliar, delve into the depths of her identity, and nurture her resilience and adaptability.

Her identity can be best described as the "third space," a blend of her roots and her new home. She no longer confines her identity solely to her place of birth. Instead, she recognizes that her diasporic identity is fluid and subject to transformation. Through her migration to France, Marjane navigates her identity, embracing the in-between space that arises from the cultural exchange between her heritage and her new environment. Marjane's story underscores the challenges and opportunities that come with migration, illustrating how it can profoundly influence an individual's sense of self and worldview. The experiences of a young girl, Satrapi provides a unique perspective on the intricate relationship between migration and identity, showing how they intersect and shape each other. By delving into these themes, she offers a nuanced understanding of the complexities involved in adapting to a new culture while maintaining a connection to one's roots.

References

- Erikson, E. H. (1963). *Childhood And Society* (2nd Ed.). New York: W. W. Norton & Company.
- Hashim, R. S., & Manaf, F. A. (2009). Notions Of Home for Diasporic Muslim Women Writers. *European Journal of Social Sciences*, 94), 545-556.
- La Brack, B. (2020). *Theory Reflections: Cultural Adaptations, Culture Shock and the "Curves of Adjustment"*. Lagos University.
- Lysgaard, S. (1955). Adjustment in a Foreign Society: Norwegian Fulbright Grantees Visiting the United States. *International Social Sciences Bulletin*, 7, 45-51.
- Martin, J. N., & Nakayama, T. K. (2010). *Intercultural Communication in Contexts* (5th Ed.). New York, Ny: McGraw-Hill.
- Roy, S. (2003, August 24). To Be an Iranian Girl – Here And There. *The San Francisco Chronicle*. Retrieved February 10, 2023, From <https://www.sfgate.com/books/article/to-be-an-iranian-girl-here-and-there-2577872>.
- Satrapi, M. (2003, 2004). *The Complete Persepolis*. Pantheon Books.

GÖÇMENLERDE ENTEGRASYONU ARALAYAN KAPI: DİL

Ayşe Atıcı ARAYANCAN¹

Bülent KIRMIZI²

Giriş

Ana karakteri insan olan göç, geçmişte olduğu gibi artarak devam etmektedir. Zorunlu ve isteğe bağlı olarak meydana gelen bu hareketlilik, kişinin yüzyıllar boyu biriktirdiği tüm hatıraları da geride bırakarak, kendini mekânın vicdanına teslim etmesine ve bambaşka yeni bir gerçeklik ile yüzleşmesine neden olur. Göçü tanımlamak tek bir cümleyle dile gelse de içinde barındırdığı acıları, yoklukları ve özlemleri anlatabilmek ancak ozanların ve şairlerin yanık mısralarında yankı bulur. “Göçmenler genellikle ekonomik fırsat yokluğu, doğrudan ekonomik başarısızlık, sosyal veya siyasi huzursuzluk veya belirgin sosyal veya siyasi çalkantı nedeniyle menşe ülkelerini terk ediyor” (Hobfoll, 2008:4).

Göç, fiziksel güçlükleri olan bir olgu olmasına rağmen, göçün söz konusu olduğu her mecrada tematik yönleri, yapısal özelliklerine göre daha ağır basmaktadır. Bu unsurların başında ve bugün tüm göç alan ülkelerin en fazla tartıştığı konu olan entegrasyon gelmektedir. Entegrasyon, kişilerin yeni girdikleri bir topluma farklı açılardan uyumunu içeren karmaşık bir süreçtir. Entegrasyon, bireyin hayata yeniden sıfır noktasında başladığı bir noktada ev sahibi ülke vatandaşlarıyla eşit imkânlarla sahip olma noktasında ve ayrıca sosyal anlamda uyum sağlama konusunda oldukça önemlidir. Entegrasyon, kişilerin nerden geldikleri ya da kökenlerini dikkate almaz aksine sadece yeni yaşamak istedikleri topluma adaptasyon sağlamalarını talep eder. Günümüzde çok fazla göç alan sanayi ülkeleri arasında bulunan Almanya, İngiltere ve Fransa gibi

1 Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, ayseaticiarayancan@osmaniye.edu.tr

2 Prof. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, bulentkirmizi@osmaniye.edu.tr

Avrupa ülkelerinin göçmenlerden entegrasyon süreci sonundaki beklentileri şu şekilde sıralanabilir:

- Yeni topluma sosyal anlamda uyum sağlama,
- Çalışma hayatına aktif katılım sağlama,
- Ülkenin milli değerlerine saygı duyma,
- İçinde yaşadığı halkın yüzyıllar boyu biriktirdiği gelenek ve değerlerine saygı duyma,
- Toplum içinde ölçülü ve dengeli davranışlar sergileyerek sivil olmeme.

Entegrasyon, zaman ve mekân bağlamında ele alındığında sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi anlamda çok boyutlu ve karmaşık bir süreç olduğu anlaşılmış ve bu nedenle konuyla ilgili farklı disiplinler karşılaştırmalı çalışmalar ortaya koymuştur. Çalışmalar, göçmenlerin topluma uyum sağlaması için sadece dil öğreniminin yeterli olmadığını, bu sürecin başarılı olabilmesi için sivil toplum kuruluşları ile devlet kurumlarının ortak iş birliği yaparak projeler hazırlamaları gerektiğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, elbette en önemli görev göçmen vasıflı kişilere düşmektedir. Öncelikle göçmenler, adaptasyonu bir asimilasyon olarak algılamamalı ve kendilerini, ev sahibi ülke vatandaşlarını anlama noktasında motive ederek toplumun her noktasında aktif görev alabilecekleri yabancı dil bilgisine ve kültürel olgunluk seviyesine taşınmalıdırlar. Bu durumda entegrasyonun karşılıklı anlayış ve iyi niyete bağlı, kendi içinde dinamikleri olan bir etki – tepki süreci olduğu söylenebilir. Asimilasyon kimi zaman da kaçınılmazdır ve bu yanılının tarihte birçok örneği bulunmaktadır. Göç, kontrolü zor bir süreçtir ve farklı şekillerde sonuçlar doğurur. “Kişinin yaşadığı ülkeyle özdeşleşmesinin yalnızca üç olası sonucu vardır: asimilasyon, dışlanma veya kriz” (Child, 1943).

Göç, artıları bulunan fakat yerli halkların da iddia ettiği gibi daha çok da eksileri olan aktif bir olgudur. Ancak bakış açılarına göre farklılık arz etmekle birlikte göçün, toplumlar için bir felakete dönüşebileceği durumlar olabileceği gibi çeşitliliğin topluma renk katan bir unsur olduğu da unutulmamalıdır. Ayrımcılığın, dışlamanın ve yabancılaşmanın olmadığı, toplumsal barışın inşa edilerek sosyal adaletin sağlandığı bir ülkede yeni nesillerin istikbali de garanti altına alınmış olur. Göç, entegrasyonla

sonuçlandığında yukarıda belirtildiği gibi farklı kültürlerin alışverişine kapı aralayan yerli halkı da güçlendiren bir etkiye sebep olabilirken, sürecin başarıya ulaşmasında aşılması gereken bariyerler olduğu da gözden kaçmamalıdır. Burada entegrasyondan sadece kişilerin olması gerektiği kadar ev sahibi topluma uyum sağlaması kastedilmektedir. Buna kısmi entegrasyon denilebilir ve bu durumun aksi asimilasyon riskini doğuracağından arzu edilen bir durum değildir. Göçmenler menşei fark etmeksizin yeni yerleştikleri toplumlarda bazı problemler yaşamaktadırlar.

Göçmenlerin yaşadığı en belirgin problemler şu şekilde sıralanabilir:

1. Dil

Göçmenlerin misafir oldukları ülkede, yeni bir dil öğrenmeleri emek, zaman ve maddi fedakârlık gerektiren oldukça meşakkatli bir süreçtir. Ancak hem entegrasyonun hem de maddi kazancın oluşabilmesinin neredeyse ön koşulu olan dil öğrenimi, plan ve program dâhilinde en az 1 yıllık zorlu bir eğitim dönemini kapsamaktadır. Devlet kanalı yoluyla olabildiği gibi özel kurslardan da ders alabilen göçmenler için en zorlu süreç dil öğrenimidir. Şu anda göçmen alan birçok Avrupa ülkesinde dil kursları aynı zamanda oryantasyon eğitimi de vererek göçmenlerin ülkeyi tanınması amaçlanmaktadır. Dil çoğu zaman zannedildiği gibi sadece bir iletişim aracı değil aynı zamanda kişinin içinde bulunduğu toplumun kültürel detaylarını da algılayabilmesi için bir araçtır. Dil öğrenimi ev sahibi toplumu daha iyi tanıma, yasaları bilme ama aynı zamanda da kişinin kendi niteliklerine uygun bir iş bularak düzgün bir yaşama kavuşmasının da ön koşuludur. Bu durumda göçmen olan kişi içinde yaşadığı toplumda birey olma yolunda adım atarak yasalar karşısında da hak sahibi olabilecektir. Günümüzde Avrupa ülkelerine çalışmak üzere gelen üniversite mezunu nitelikli elemanlardan ön koşul olarak yeterli dil bilgisine sahip olduğunu belgelemesi istenmektedir ve bu da B2 düzeyine karşılık gelir. Yeterli düzeyde dil bilgisine sahip olma elbette kişinin ayak bastığı topraklara kendini ait hissetmesinin de yolunu açan bir anahtar görevi görür. Yabancı bir ülkeye yeni ayak basan biri ilk zamanlarda mutlaka memleket hasretiyle yanıp tutuşacak ancak yeni yerleştiği mekânda ise orayı tanıdıkça aidiyet duygusu gelişecektir. Bunun da ön koşulu dil bilmektir. “Dil edinimi, her liberal devletin yeni gelenlerden talep ettiği, belirgin bir şekilde kültürel adaptasyonun küçük bir kısmıdır” (Joppke & Morawska, 2003: 9).

Kişinin iki mekân arasında sıkışıp kalması onu kimi zaman bir başkaldırıya götürür. Eskiye duyulan özlem ve içsel bağlılık, yeni olanı sürekli yadırgama ve dışlama ile sonuçlanır. Bu da 1960'lı yıllarda Almanya'ya işgücü olarak giden Türklerin duygu dünyasını yansıtır. Yerleşik geleneklerine sıkı sıkıya bağlılık ve onlardan kopma endişesi, Almanya'daki ilk nesil Türk toplumunun yerli halkla dostluk kurmasının önünde büyük bir engel olmuştur. Anavatanın köy kültürüyle yoğrulmuş olan insanları, Hıristiyan topraklarına ayak bastıklarında memleket kokusu, memleket aşkı ve hasreti depreşmiş sonuç olarak da duygu yüklü bu olguların izleksel izdüşümü olarak acı vatan Almanya'da yaşam savaşı vermişlerdir. Bu nesil kendinden sonraki nesillere göre dezavantajları çok olan bir nesildir. Öncelikle yabancı dil bilgileri hiç olmayan ilk nesil Türklerin, buna paralel olarak eğitim seviyesi ve sosyo- kültürel düzeyi de düşüktür. Bu bağlamda hızlı bir şekilde para biriktirip tekrar memleketine hatta köyüne dönme hayali vardır. Ancak sonraki nesiller, sosyal yaşam yoğunluğu olan bir kuşaktı ve hem yabancı dil hem de ana dil bilmeleri ve aynı zamanda her iki kültürü iyi özümseyebildikleri için sıkıntı yaşamadılar. Ayrıca daha da önemlisi, ilk kuşağın çocukları, yabancı topraklarda gözlerini açmış ve diğer çocuklarla aynı okullara gitmiş, aynı mekânları paylaşmış yani kısacası bir kader birliği yapmıştır. “Bir nesil, ona ait insanlar bazı önemli tarihsel olayları paylaşıyorsa, üstelik bu tür olaylar gençliklerinde ve olgunluk dönemlerinde yaşanmışsa, aynı kuşağın bir parçası olma duygusu daha güçlüdür” (Colombo & Paola, 2012:30). Dil bu durumda toplumları birbirine bağlayan bir araç ama aynı zamanda bir milletin şifrelerini barındıran kültürel detayların da göstergesidir denilebilir.

2. Yabancılık

Yabancılaşma, kişinin varlığını sorgulamaya başladığı anda ortaya çıkar. Kişi kimi zaman kendi vatanında, içinde doğup büyüdüğü topluma dahi yabancılaşabilirken, yabancı topraklarda öteki olmanın verdiği acıyı iliklerine kadar hissetmesi gayet normaldir. Bu acı, bazen öyle bir noktaya gelir ki, yabancı olmanın verdiği öfkeden beslenmeye başlar. Bu ne yazık ki artık Avrupa ülkelerinde çokça şahit olunan marjinal grupların doğmasına da bir zemin oluşturur. Aslında burada dile getirilen öteki ile yabancı farklı olgulara işaret eder. Yabancı kavramı, yeni girdiği mekânın acemisi olan bir bireydir ve zamanla bu yabancılığını üzerinden atma şansına sahiptir. Öteki kavramı ise yıllarca bir arada yaşanmasına ve bir-

çok ortak nokta bulunmasına rağmen karşı tarafın kişiyi ve kişinin bağlı olduğu grubu kabullenememesidir. Kendi vatanından ayrıldıktan sonra, kendine yabancılaşan kişinin durumu elbette daha vahim bir durumdur. Fakat yabancı bir ülkede göç nedeniyle bulunan birey, ilk etapta orada yabancı olmanın verdiği kızgınlıkla, kendi değerlerine dört elle sarılarak daha önce hissetmediği ince bir sızının pençesine düşer ve bunun kaybolması entegrasyona maruz kalma ile doğru orantılıdır. Entegrasyon da iki uçlu ve içinde asimilasyon gibi tehdit barındıran bir olgudur. Kişinin uyum problemini, kendinden vazgeçerek tamamen yerli toplum gibi olma biçiminde yorumlaması, yozlaşmaya neden olur. Kendi toplumsal normlarını hiçe sayarak, karşı tarafa olan sorgusuz bir teslimiyet anlayışı bir süre sonra kimlik sorununa yol açacaktır. Bireylerin değerlerine ve kimliksel unsurlarına olan bağlılığı da elbette bazı sorunların doğmasına yol açar. Özellikle Almanya gibi ülkelerde Türklerin bir araya gelerek yapılandığı gettolar, Alman toplumuna karşı önyargıları olan gençler yetiştirmektedir. Bu gettolardan çıkan Kartel gibi müzik grupları, düşün dünyalarını müziğe yansıtarak, tepkilerini ortaya koymaktadırlar.

3. Eşitsizlik

Göç eden insanların en karakteristik özelliği başta her türlü olumsuz koşullarda yaşamaya razıyken bir süre sonra kendini ekonomik olarak yerli halkla karşılaştırmaya başlamasıdır. Her an uyandırılmayı bekleyen bu içgüdüsel davranış, yıllardır arzularına gem vurmamak zorunda kalmış bireyin ilkel benliğinin derinlerinde yatmakta ve bir anda ortaya çıkmaktadır. Eşitsizlik esasen çok boyutlu bir kavram, bir olay ve hatta bir problemdir. Eşitsizlik sadece yerli ile misafir arasındaki hak-hukuk, ekonomik ya da renk farklılığını değil aynı zamanda, kişinin insan olma onurunu zedeleyen ve aidiyet bağlamında çıkmaza sokan bir durumdur. Doğu ile Batının yüzyıllardır süregelen savaşı kişiyi pamuk ipliğine bağlı bir gerçekliğin vicdanına bırakır. Göçün Doğudan Batıya olan istikameti de, şark insanının henüz daha anne karnındayken yazılan kaderi gibi, kederli ve hüznüldür. Entegrasyonun, kişide nereye ait olduğunu sorgulamasına yol açan haklı davası, aidiyet sorunsalını tokat gibi yüzüne vurur kişinin. Arada kalmışlık duygusu ile kıvranan insan, bir tercih yapmaya zorlandığında çıkarlarını gözeteyeceği için, mantığının sesine kulak vermek zorunda kalır. Bu elbette bir kırılma noktası olabilir, çünkü 1960'lı yıllarda çalışmak üzere Avrupa'ya giden birçok insanın torunları günümüzde Türkçeyi fiillerin sadece mastar halini kullanarak

konuşabilmektedir. Zamanla yaşamını Batılı modern değer yargıları ile biçimlendiren insanlar, kendilerini bir zamanlar acı vatan dedikleri ülkeye adanmış görünmektedirler. Bu elbette zamanın akışı içinde evrimleşen kişinin, doğal olarak kendine edinmiş olduğu bir pozisyon ve bir duruştur. Nitekim eşitsizlik oldukça karmaşık neden-sonuç bağlamında ele alınması gereken bir durumdur.

4. Ekonomi

Göçmenlik bir kavram olarak bir yerden başka bir yere olan hareketi bildirir ancak kavramın içini dolduran sözlük anlamı dışında kalan pek çok sorun bulunmaktadır. Bunların belki de en önemlilerinden birisi ekonomik problemlerdir. Göçmenlerin baş etmek zorunda kaldığı sorunların her biri zincirin bir halkasıdır ve bir sorun aynı zamanda diğerini de doğurur. Örneğin dil bu sorunların başında gelir ve diğer sorunlara da kapı aralar. Dil bilmeyen göçmenler ancak kaba kuvvet gerektiren kaba işlerde çalışabilir ve gelir düzeyi düşük olduğundan gettolaşmaya yol açar. Vatan topraklarından hayallerini süsleyen bin bir düşünle ayrılan göçmenler yeni gittikleri yaban topraklarda çoğu zaman suistimale uğrarlar. Her sokağı, ağacı, toprağı ve hatta havası – suyu dahi yabancı kokan yaban eller onların yaşam savaşı vererek nefes almaya devam edebilmeleri için yüksek duvarlar örer. Göç sadece yoksulluk nedeniyle yapılmaz ve bu nedenle nitelikli göçmenler dahi art niyetin bir parçası oluverir. Araştırmalar göçmenler arasındaki işsizlik oranının oldukça düşük olduğunu ortaya koyar. Bunun nedeni ise yerli halkın bir birim iş için aldığı ücretin yarısından daha az bir ücret karşılığında çalışmaya razı olmalarıdır. Bu emek hırsızlığı toplumda yaşayan bireyler arasında sosyal ve adalet eşitsizliğine neden olurken, göçmenler için de bir yıkıma neden olur. Göçmenlik insanın alınına sanki kömürle işlenmiş bir yazı gibidir, nerede olsa tanınır ve ona göre muamele görür. Vücut dili sürekli bir yardım beklentisini çağrıştırdığı için toplumdan izole edilir ve bir süre sonra ruhsal olarak ezilmişliğin verdiği ıstırapla içine kapanmaya ya da siyasi fraksiyonlara meyletmeye başlar. Batı ekonomisinde duygulara ve yorulmaya yer yoktur, fabrikalarda işçiler akort sistemde sadece 2 ya da 3 hareket yaparak saatlerini geçirirler. Üretim bandından geçen ürünlerin birbirine montajı, ürünlerin paketlenmesi ya da vidanın somuna geçirilmesi gibi ne zekâ ne de fikir gerektiren bu işler saatler boyunca rutin bir şekilde yapılır. Kişinin bir süre sonra insanlığını sor-

gulamasına neden olan bu üretim modeli Batı ekonomisinin de temelini oluşturur. Göçmenler bu çarkın en zayıf dişlisi olarak her zaman en kirli, en ağır ve köşede çalışarak en az ücreti hak eden kişilerdir. Düşük ücret, entegrasyonu olumsuz etkileyen bir nedene dönüşebilir, çünkü kişinin sosyal anlamda toplum içinde yer alıp etkinliklere katılamaması ya da en basit manada temel insani ihtiyaçlarını giderememesi, onların yerli halkla karşılaşabilecekleri mekânı zamanla sınırlamaya başlar. Tüm bu süreç kişinin toplumda kendini gerçekleştirme, kendine bir yer edinme sorunsalını en derinden etkiler. Kişi doğal olarak tanımadığından korkar ve göçmenlerin maalesef yerli halktan izole yaşaması her iki taraf için de olumsuz sonuçlar doğurur. Gerek ABD’de gerekse Avrupa’da göçmen mahalleleri bulunmakta ve bu semtlere yerli halktan işi düşmedikçe kimse gitmemekte ve hatta buralar gidilmemesi gereken tehlikeli yerler olarak bilinmektedir.

Almanya yaptığı çalışmaların meyvesini yıllar sonra almaya başladı. 1960’lı yıllarda Türkiye’den giden işgücü için Max Frisch’in meşhur sözünü anmadan olmaz: “Biz işçi istedik, ama insanlar geldi.” Bu söz aynı zamanda endüstrileşmiş Batılı ülkelerin, zihin dünyasının sözlere yansımış halidir. Entegrasyonun göçmenlere dayatılması sonucunda onları toplumdan izole eden önemli bir araç haline gelmesi, iki toplum arasında gerginlik yaratan ve yakaları bir araya gelemeyecek bir deli gömleğine benzer. Yarım asırdan fazla bir süredir bir arada yaşayan ancak her fırsatta ekonomik çıkarlar için entegrasyon silahını kullanan devlet yetkilileri, işverenler ve hatta vatandaşlar insanların kimliksel özelliklerinden tamamen sıyrılarak kendilerine benzemelerini talep etmektedirler. Göçmenler bu talepler neticesinde kendilerini gerçekleştirme noktasında büyük zorluklar yaşarlar. “Uyum sürecini bozmamak için kültürel ve dini farklılıkların özel alanla sınırlı kalması gerekiyor” (Wieviorka, 2008). Bu haksız beklenti karşısında bütünsel bir çözüm bulmak yerine, göçmenleri daha ucuz ve kirli işlerde daha çok çalıştırmanın hesabı yapılmaktadır. Neredeyse tamamen makineleşen ve bilgisayar destekli üretim hatlarına kavuşan fabrikalar neyse ki artık nitelikli göçe daha çok ilgi duymaktadır. Nihayetinde ekonomi, göçmenlerin en güncel sorunları olmaya devam edecek gibi görünmektedir, çünkü yabancı işçi çocukları eğitimden çok erken yaşlarda çalışmaya meyletmekte ve böylece aile bütçesine katkı sunmak istemektedirler.

Entegrasyon Dil İlişkisi

Entegrasyon iki uçlu bir kavram olarak etki-tepki olayına dayanır. Burada yabancı olan kişinin topluma yararlı olabilmesi için gerekli şartları yerine getirmesi ve ardından da kendine fayda sağlaması söz konusudur. Entegrasyon, süreç itibariyle içinde riskler barındıran ve çok da masum olmayan bir olgudur. Burada bir kavramdan çok içinde farklı oluşum ve dönüşümleri barındıran kronolojik bir olaydan bahsedilmektedir ve o nedenle olgu denilmesi uygun düşmektedir. Entegrasyon, ev sahibi ülke vatandaşları ve resmi mercilerin göçmenlerde görmek istedikleri davranışlar bütünü olarak da tanımlanabilir. Birçok kaynakta Almanya’da yaşayan yabancı topluluklar arasında, entegrasyonu en zor olanların Türkler oldu söylenir ve bu açıdan eleştirilir. Bu doğrudur hatta 60’lı yıllarda Almanya’ya giden Türk işçileri Almanca öğrenmemek için adeta ayak diretmişler ve bilinçli olmasa da iş yerindeki Almanlara Türkçe kelimeler öğretmek kültür klişe aktarımı adı verilen bir olayı gerçekleştirmişlerdir. Bu yabancı kültürün az da olsa yerli kültüre sızarak onu deformasyona uğratması biçiminde izah edilebilir. Alman yetkililer tarafından hiç hoş karşılanmayan bu durum elbette onları bazı önlemler almaya sevk eder. Ancak söz konusu insan olduğundan bu hiç de kolay olmaz, bu kez 80’li yıllara gelindiğinde Almanya marjinalleşmiş ve gettolarda yaşayan Türk gençleri kendi aralarında müzik grupları kurarak, sözlerini Türkçe-Almanca dillerini harmanlayarak yazdıkları sözleri sahnelerde söylemeye başlarlar. Böylece “Kanak” adı verilen bir kültür doğar ve bu durumun azınlıkların, özellikle de Türk gençlerinin Almancayı bozdukları dile getirilir. 2000’li yıllara gelindiğinde geçmişte yaşadıklarından ders alan toplum, üniversite ve konunun muhatabı olan siyasiler konuyu çözmek için yeni çözüm yolları üretirler. Günümüzde Almanya göçmen kabul etmekte ancak kişilerin dil bildiğini belgelemesini şart koşmaktadır. Dil bilmeyen mülteci statüsündeki insanlara ise yaklaşık 700 saat dil kursu ve 100 saatten oluşan bir adaptasyon kursu verilmektedir.

Entegrasyon için çok boyutlu bir başkalaşım hikâyesidir demek yerinde olur. Kişiyi yeni topluma kazandırırken, eski olan önemini her an biraz daha kaybetmekte ve bir anlamda kişi dönüşüm geçirmektedir. Bu nedenle entegrasyonun iyi mi yoksa kötü mü olduğu, tanımını yapan kişinin mesleğine ve bakış açısına göre farklılık arz edebilir. Bu olgu için tamamen yararlıdır demek yanlış olur ancak kesinlikle kötü demek de mümkün değildir. Bir Türk akademisyenin Arap dünyasından Türkiye’ye

göç eden Suriyeliler söz konusu olduğunda entegrasyonu savunması gayet doğalken, Avrupa'ya göç eden Türkler için tam entegrasyonu savunması pek de mümkün görünmüyor. Bu nedenle entegrasyon zaman ve mekân bağlamında değişen göreceli bir kavramdır ve bu noktada objektif bir yaklaşım sergilemek gerçekten zordur. Ancak entegrasyonun asimilasyona giden bir köprü olduğu düşünülürse ki bu doğru bir iddiadır, entegrasyonu da derecelendirmenin gerekliliği çıkar ortaya. “Göçmenleri tek yönlü ve tek yönlü bir uyum süreciyle topluma kazandırmak anlamına gelir. Yeni gelenler, önceki dilsel, kültürel ve sosyal özelliklerinden vazgeçmeli, ana akım alıcı toplumun değer ve uygulamalarını benimsemeli ve çoğunluk nüfustan ayırt edilemez hale gelmelidir” (Lacroix, 2010: 21). Yani buradaki kasıt entegrasyona evet ancak, bunun usturuplu bir biçimde yapılarak tam entegrasyondan vaz geçilmesi gerektiği ve ihtiyaç olduğu kadar olması gerektiği yönündedir. Kişinin içinde yaşadığı topluma saygı duyup yasalara aykırı davranışlarda bulunmaması aslında yeni topluma olan adaptasyonun bir göstergesidir. Bu göçmenler için de menfaatleri noktasında son derece gerekli bir durumdur, çünkü kişinin çalışarak maddi menfaat elde edebilmesi için öncelikle yabancı dile hâkim olması gerekmektedir. Entegrasyon, “Farklı şekillerde kullanılmasına rağmen, hala sosyal uyumu, ortak bir kimlik inşası yoluyla farklı toplumların birleştirilmesi” (Göksel, 2018:11)’dir denilebilir.

Belirli ve gelenekselleşmiş sosyal normlarla yaşayan birinin yeni bir düzene alışması elbette sıkıntılı olacaktır. Kimi zaman aynı ülke içinde dahi bölgesel farklılıklar nedeniyle bu problemler yaşanabilirken farklı bir ülkede yeni bir yaşama başlamak kolay değildir. Dil öncelikle aidiyet duygusunun gelişiminde birinci derecede rol oynayan bir aktördür. Kişi böylece karşı tarafın özellikle kendine zıt düşen davranışlarına anlam vermeye başlaması uyum sürecinin sağlıklı ilerlediğini gösterir. Söz konusu davranışlar modelini besleyen Batının rasyonelliği, doğunun mistik dünyası ile çoğu zaman bağdaşmaz ve bir çatışma ortamı doğabilir. Adaptasyon sağlayabilme becerisi ise sadece ev sahibi olan topluma maddi endişelerden değil aynı zamanda Doğunun hoşgörü ve tolerasyon refleksiyle bakabilmeyi gerektirmektedir. Dil aynı zamanda bir göstergelidir. Kişi çoğunlukla sınırları kullandığı sözcüklerle çevrili bir dünyada yaşar ve yaşamını da kullandığı literatür belirler. Göçün Doğu-Batı ekseninde var olduğu düşünülürse, kişiliği şarkın arabesk kültürüyle harmanlanmış birinin, Batıda kendine yeni bir kelime öbeği oluşturması, kişiliğini renklendiren ve pozitif etkisi olan bir sonuca yol açacaktır.

Söz konusu dil olunca dil eğitime değinmemek olmaz. Dil öğrenimi, Türkiye’de özellikle başarısız olmuş alanlardan biridir (Ekinci & Ekinci, 2020, 2021). Öğrenciler ilk, orta ve lisede İngilizce dersi almalarına rağmen liseyi bitiren neredeyse hiç kimse bir paragraf kadar İngilizce konuşmamaktadır. Dil öğrenimi, dil ediniminden farklı olarak yapay ortamda gerçekleştiği için kişinin dört temel beceriyi bu şekilde kazanması kolay değildir. Kişi dil öğrenmeye başlar başlamaz daha önce hiç bulunmadığı bir mekâna adım atmakta ve yabancı sularda yüzmektedir. “Yabancı dil öğretimi ve öğrenimi sürecinde sayısız faktör bir araya gelmekte ve bunların duruma uygun bir şekilde, doğru kullanımıyla arzulanan dil seviyesine ulaşabilmek mümkün olmaktadır” (Yılmaz & Yücel, 2020: 22).

Dil öğreniminin topluma adaptasyon konusundaki etkisi yadsınamaz derecede önem arz eder. Süreç, kişinin dil eğitimi almaya karar vermesiyle başlar ki bu durum Avrupa ülkelerinde artık bireyin inisiyatifine bırakılmamaktadır ve zorunlu tutulmaktadır. Bu kurslar genel olarak 700-800 saat kadar sürmekte ve ardından 100 saat kadar da ülke bilgisini içeren oryantasyon kursu verilmektedir. Yabancı dil dersini almaya başlayan göçmenler, bu dilde iletişim kurmaya başladıklarında dili özümseyerek, dışı açılmaya başlarlar ve böylece toplumla da iletişim kurma şansı elde ederler. Topluma uyum sağlama esasen o toplumun değerlerine saygılı olabilmeyi gerektirir bu nedenle dil öğrenimi öncelikle bunu sağlamaktadır. Kişi, ev sahibi toplumdan arkadaş edinmeye başladığında ise artık yabancı kültürle kendi dünyası arasındaki derin farklılıkları sezinlemeye başlar ve bu nokta çok kritiktir, çünkü göçmen eğer bu farklılıkları kabullenemeyip içine sindiremezse bir çatışma ortamı doğar ancak durumu idrak ederek yeni bir bakış açısı kazanma gayreti gösterirse kendisinin o ülkedeki var olma süreci de başlamış olur. Entegrasyon süreci bu şekilde değerlendirildiğinde bir kabullenme, yeni bir bakış açısı edinimi ve yerel toplumu kınamadan onların tarihsel süreçte edinmiş oldukları geleneksel davranış kalıplarını hoş görme biçiminde tarif edilebilir. Bu elbette hem zaman isteyen hem de kişinin kendini bu yönde yenileme kararını gerektiren zorlu bir süreçtir.

Göçmenlerin Ana dil Becerilerini Koruması

Göçmenlerde ilk nesilden sonra ne yazık ki anadil gelişimi kısmen de olsa yavaşlamakta ve sonraki nesillerde oldukça gerilemektedir, oysa

millet olma bilinci aynı zamanda kolektif düşüncenin dile yansımasıdır. Göçmenlerin ana dillerini dört temel beceri noktasında kullanabilmeleri öncelikle kendi kimliksel özelliklerini korumaları açısından önemlidir. Millet olma bilincinin temel bileşenlerinin başında gelen dil, toplumun geleceğinin de garantörüdür aynı zamanda. Ülkeler çalışmak üzere yurt dışına nitelikli ya da niteliksiz işgücü gönderdiklerinde bir anlamda elçi göndermiş olurlar yani yurt dışında o ülkeyi temsil eden kişilerdir aynı zamanda göçmenler. Bu nedenle göçmen çalışanların bunun bilinci olmaları son derece önemlidir, çünkü bu köprü görevini en iyi biçimde yapmaları iki ülke arasındaki kültürel bağların güçlenmesini de sağlar.

Yukarıda bahsedilen duruma uygun düşen en karakteristik örneklerden biri, Türkiye'den Avrupa'ya giden işçilerdir. Bu göçmen Türkler, şu anda dördüncü, beşinci nesil olarak Avrupa'da bulunmakta ve ana dillerini konuşmaya devam etmektedirler. Bu elbette Türklerin Almanya'da çok iyi organize olmalarından ve ayrıca Türk kültür dernek ve vakıfların da aktif olarak çalışmalarından kaynaklanmaktadır. Türkler 1960'lı yıllardan bu yana Avrupa'da kültürel etkinliklerde bulunmak suretiyle bir araya gelerek kenetlenmişler ve ana dillerine sahip çıkmışlardır. Ancak sonraki nesillerin anadil kullanımları daha çok Alman kültürünün izlerini taşımaktadır. Evde ve dışarıda sürekli Almanca konuşulması yeni nesillerin Almanca düşünerek Türkçe konuşmalarına neden olmaktadır bu da Türk kültür ve düşünce dünyasının yaşatılması için yeni atılımların yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yurt dışında yaşayan yeni nesiller ataları ile bağlarını devam ettirebilmeleri için ana dillerini konuşmaya devam etmelidirler. Bu aynı zamanda bir Türk gibi düşünme becerisini sağladığı için, kişiye olayları değerlendirme noktasında farklı perspektifler kazandıracaktır. Dil, aidiyet duygusunu kişiye yaşatabilecek en güçlü araçtır. Günümüz dünyasında insanların en büyük sorunlarından biri de aidiyet duygusunu yoğun yaşayamamalarıdır. Neredeyse beslenme gibi en temel ihtiyaçlardan biri olan aidiyet, kişiyi bir mekân ya da topluluk gibi daha büyük bir güce bağlayan ve onun bir parçası olduğu hissini veren en gerekli insani ihtiyaçlardan biridir. İnsan sadece biyolojik ve fiziksel olarak değil aynı zamanda psikolojik olarak da doygunluğa ulaşması gereken bir canlıdır ve aidiyet duygusunun beslenip doyurulması da ancak kişinin kolektif bir yapının parçası olması ile gerçekleşebilir. Aidiyet, kişiyi bireye dönüştüren ve gerçek kişiliğini hiç çekinmeden yaşama özgürlüğünü

veren büyük bir yapıdır. Kişinin bir anlamda sığınacağı güvenli bir yuva duygusunu uyandıran bu yapı aynı zamanda özveri de gerektirmektedir. Kişi, içinde bulunduğu sosyo-kültürel ve ekonomik pozisyon ölçüsünde, imkânları elverdiği oranda ait olduğu yapıya destek vermeli ve bir anlamda onu beslemelidir.

İnsan, kendini değerli hissettiği ve saygı duyduğu sürece sağlıklı bir yaşam sürebilir ve yaşam motivasyonu artar. Bu durum aynı zamanda aynı bakış açısına sahip insanların bir araya gelerek güç oluşturması anlamına gelir ki, kişi yanında binlerce hatta milyonlarca insanın var olduğunu bilerek yere daha sağlam basar. Ortak dil kullanımı milyonlarca kişiyle bir dünyayı paylaşmak gibidir fakat bu farklı alanlarda da söz konusu olabilmektedir, örneğin futbol takımlarının milyonlarca taraftar kitlesi bulunmakta ve birbirlerini tanımamalarına rağmen taraf oldukları takımın renklerinde buluşabilmektedirler. Aynı durum yine inanç grupları arasında da yaşanmakta ve dünyanın her yerinde farklı grupların milyonlarca üyesi bulunmaktadır. Toplumlar yüzyıllar boyu elde ettikleri soyut birikimleri dile yansıtarak somutlaştırırlar ve bu durumda dil bir anlamda toplumun ruhunun ve özünün ritmik bir müziğine dönüşür. Buna paralel olarak yeni bir topluma girildiğinde ise, o toplumun içinde eriyip asimile olmak değil fakat birliktelik duygusu geliştirerek ortak düşüncede buluşabilmenin de yolu yine dil öğreniminden geçmektedir.

Dünya, sözcüğü kimileri için coğrafi bir terimken kültür çalışmaları çerçevesinde dil, edebiyat, tarih, din ve diğer sosyal bilimler noktasında konumlandırılır. Söz konusu ana dilin, var olmasından bu yana elde ettiği kazanımlar kolay bir şekilde yabana atılamaz ve içinde barındırdığı unsurların diğer toplumlara aktarılması açısından da önemlidir. Bu nedenle göçmenler ana dillerini yabancı bir ülkede yaşarken devam ettirmeli ve kimliksel özelliklerini yeni öğrenecekleri dille karşı tarafa aktarmak yoluyla kültürel çeşitliliğe katkı bulunmalıdırlar.

Sonuç

Dil, içinde barındırdığı bilişsel özellikler nedeniyle sadece haberleşme aracı değildir. Dil, içinde tüm psikolojik ve sosyo-kültürel bileşenleri barındıran bütüncül bir olgudur. Kişi, konuştuğu dil ile tüm kişilik ve kültürel özelliklerini dışa yansıtarak karşı tarafa kendisi ile ilgili mesajlar verir. Bu da onun toplumda kendine bir statü ve konum belirlemesine yardımcı olur. Bir de yanlış anlaşılmalarda vardır ki, eğitim

seviyesi çok değişken olan toplumlarda sıkça rastlanılan bir durumdur. Burada yabancı olmaya da gerek yok aslında, çünkü ortak bir geçmişe sahip toplumda doğmuş büyümüş ve aynı ana dili konuşan insanlar da çoğu zaman birbirlerini yanlış anlayabilir. Bu ihtimali doğuran en birincil neden ise kişilerin farklı sosyal statülerde bulunuşu ile birlikte benzer bir iletişim frekansına sahip olmamalarıdır. Dil, açıklanması bu denli zor bir kavramken, göçmenlerin yeni girdikleri bir topluma ayak uydurabilmelerinin yolu da elbette sadece dil öğrenimi ile değil aynı zamanda kültür şifrelerini çözmeleri ile başlar. Kişi farklı kodları olan yeni bir dil öğrenirken savunmaya geçerek kendini ve ailesini de korumaya almak ister. Bu entegrasyonla asimilasyon arasında bulunan oldukça hassas bir dengedir ve bunu sağlayabilmek için en iyi yol göçmenlerin kendi aralarında zaman zaman bir araya gelmeleri ve ana dilin ev sahipliğinde kültürlerini yaşatmalarıdır.

Yurt dışında göçmen kimliği ile yaşam mücadelesi veren insanların, yalnız bırakılmaması ve menşe ülkenin yanında olduğunu hissettirebilmesi için yapılması gereken bazı girişimler olmalıdır, bunlar:

1. Yurt dışında görev yapan devlet yetkililerinin, göçmenlerin sorunlarına çözüm arayışları getirmesi,
2. Çocukların erken yaşlardan itibaren, ana dil eğitimi alması,
3. Bakanlıklar düzeyinde haklarını koruyacak girişimlerde bulunulması,
4. Anavatandan kopmalarına yol açacak, özellikle maddi kayıplar yaşamalarına neden olan yasaların esnetilmesi,
5. Yurt dışındaki kültür odaklı dernek ve vakıfların desteklenmesi,
6. Konsolosluk çalışanlarının özellikle vasıflı ve gerekli nitelikleri taşıyan kişilerden seçilmesi,
7. Çocukların ve gençlerin kültür etkinliklerine katılımları noktasında çalışmalar yapılması.

Yukarıda verilen öneriler, yabancı bir ülkede yaşayan göçmen kökenli insanların anavatan özlemini kısmen de olsa törpüleyerek varsa iletişim sorunlarını çözmelerine destek sağlayacaktır.

Kaynakça

- Child, Irvin Long (1943). Italian or American? The Second Generation in Conflict, New Haven: Yale University Press.
- Colombo, Enzo& Rebughini, Paola (2012). Children of Immigrants in a Globalized World, A Generational Experience. ISBN 978-1-137-00529-8, 1st edition. London: Palgrave Macmillan.
- Ekinci, M., & Ekinci, E. (2020). Using error correction codes to improve writing success of EFL learners. *International Journal of Language Academy*, 8(4), 282–293.
- Ekinci, M., & Ekinci, E. (2021). The Impact of Online Teaching on the Vocabulary Achievement Levels of Turkish EFL Learners. *International Journal of Language Academy*, 9(3), 13- 23.
- Göksel, Gülay Uğur (2018). International Political Theory, Integration of Immigrants and the Theory of Recognition, “Just Integration”. ISBN 978-3-319-65842-1. Cham: Palgrave Macmillan.
- Hobfoll, Stevan, E. (2008). “Psychosocial Stress in Immigrants and in Members of Minority Groups as a Factor of Terrorist Behavior” -Finklestein and K. Dent-Brown (Eds.) kitabında “You Just ‘Gotta’ love baseball” The Ecology of Stress of Immigration and The Consequences for Security” başlıklı yazı. ISBN 978-1-58603-872-4. S. 3-15. Amsterdam: IOS Press.
- Joppke, Christian& Morawska, Ewa (2003). Toward Assimilation and Citizenship. Immigrants in Liberal Nation-States. ISBN 978-0-230-55479-5. London: Palgrave Macmillan.
- Lacroix, Chantal (2010). Immigrants, Literature and National Integration. ISBN 978-0-333-92430-3. London: Palgrave Macmillan.
- Yılmaz, Hasan& Yücel, Erdinç (2020). “Yabancı Dil Öğretimine Genel Bir Bakış” kitabında “Yabancı Dil Öğretimini Etkileyen Unsurlar” adlı bölüm. Ss. 22-28, ISBN: 978-605-196-539-0, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Wieviorka, M. (2008) 'L'intégration: un concept en zor', Cahiers Internationaux de Sociologie, 75: 221–40.

OLUMSUZ ÇEVRESEL FAKTÖRLERİN GÖÇLE İLİŞKİSİ VE BATI TOPLUMLARINA YANSIMALARI

Bülent KIRMIZI¹

Ayşe Atıcı ARAYANCAN²

Giriş

Kişinin, geçmişten beri kök salarak yurt edindiği mekânı, doğal ya da sonradan insan eliyle olumsuzlaşmış nedenlerden dolayı terk etmek zorunda kalması çevresel göçün konu kapsamına girmektedir. Göçün hızı çevresel etkilerin boyutu ile doğru orantılıdır ve çok hızlı gerçekleşebildiği gibi onlarca yıllık bir süreci de kapsayabilir. Günümüzde ne yazık ki iklimde yaşanan olumsuzluklar, insanları göç etmeye zorlamaktadır. Bahsi geçen çevresel göçten etkilenen bireyler hem iç göçe hem de dış göçe yönelebilir. Buradaki en büyük sıkıntı çevresel göç kaynaklı göç türünün diğer göç türlerinden tanımsal olarak ayırt edilebilmesinde yatmaktadır, çevresel göç çoğunlukla diğer türlerle de ilintilidir. Özellikle doğuda rastlanan şehirlerin depremlerde mühendislik kaynaklı zarar görmesi ve ayrıca tarımsal faaliyetlerde konusunda uzmanlaşmış kişi sayısının oldukça az olması gibi nedenler kişileri en küçük bir olumsuzlukta dahi göç etmeye zorlayabilmektedir.

Avrupa ülkelerinin sınırlarını kontrol etmesi ve herhangi bir kaçak geçişe izin vermek istemediği bilinmektedir, ancak başka bir realite daha var ki o da özellikle İtalya, İspanya ve Fransa gibi tarımda gelişmiş olan ülkelerin kaçak göçmenlerin geçişlerine göz yummasa da bu kişilere karşı istekli olduklarıdır. Yapılan çalışmalar bu ülke çiftçilerinin ve hatta sana-

---

1 Prof. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, bulentkirmizi@osmaniye.edu.tr

2 Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, ayseaticiarayancan@osmaniye.edu.tr

yticilerinin düzensiz göçmenleri çalıştırmak istediklerini ortaya koymaktadır. Bu insanların yerli işçilere göre çok daha düşük bir ücretle çalışması ve sigorta gibi masraflarının olmaması, onların cazibesini artırmakta ve hükümetlere de bu konularda baskı yapılmaktadır. Asya ve Afrika kökenli insanların araçlar bularak Avrupa ülkelerine giriş yapmaları zor değildir. Doğu kökenli insanların iştahını artıran bu durum, Avrupa ülkelerinin sınır güvenliğindeki zafiyetlerinden kaynaklanmaktadır.

Çevresel faktörlere dayalı göç, insanların bazı iklimsel ve doğal afetler ile kaynak sıkıntısı nedeniyle gerçekleştirdikleri göçtür. Nedeni her ne olursa olsun göçün en temel noktası savaş dışında ekonomik yetersizliklere dayanmaktadır çoğunlukla. Doğu dünyasının içinde bulunduğu çıkmazlar ve bitmek bilmeyen savaşlar ile iç çatışmalar bölge halklarını en azından can güvenliği için ve sonra da günlük yaşamını idame ettirebilmeleri için göçe zorlamaktadır. Göç bu yönüyle ele alındığında, bireyin zorlu koşullarda yaşama imkânının olmadığı durumlarda, mecbur kaldığı bir hareketlilik olarak anlaşılmaktadır. Avrupa ülkelerinden özellikle de Almanya, İngiltere ve Fransa gibi sanayisi gelişmiş olan ülkelere başka bir coğrafyaya göçün minimum düzeyde olduğu tespit edilmektedir. Kişinin kendi doğduğu topraklarda kalmasının riskli olduğu durumlarda göçe yönelmesi, insani bir durumdur. Kimi zaman cinsel tercih noktasında da sıkıntı yaşayan bireyler daha çok yukarıda anıldığı üzere savaş, şiddet, doğal afetler ve yoksulluk nedeniyle göçe yönelmektedir. Milyonlarca insan bu nedenlerle yer değiştirmekte ve daha iyi bir yaşam ümidiyle göç etmektedir, ancak ne var ki gidilen ülkede karşılaşılan güçlükler de kolay aşılabilecek gibi değildir. Çok çalışarak aynı işi yapan ev sahibi ülke vatandaşına göre dörtte bir oranında para kazanarak geçimini devam ettirmek hem insanlık onuru zedelemekte ve hem de ayakta durmayı imkânsız hale getirmektedir. Bu göçlerin yol açtığı en büyük sıkıntı ise bu durumdaki göçmenlerin zamanla illegal yollara başvurmak suretiyle yasa dışı yollardan gelir elde etme eğilimidir. Göçmenlerin çoğu zaman ev sahibi topluma entegrasyon sağlayamaması gibi nedenler suç oranını da artıran önemli bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Göçmenlerde sıklıkla görülen sosyal normlara karşı direniş gösterme eğilimi, menşee ülkede edindikleri bir davranış modeli olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada muhalif siyasi partilerin göçü, bir siyasi malzeme olarak kullanmaları da kaçınılmaz olmakta ve toplumdaki her türlü olumsuz gidişatin sebebi olarak göçmenler gösterilmektedir. Kontrol edilemeyen illegal kitlesel göçler, Almanya’da işlenen suç oranlarında yabancıların

payının maksimum seviyede olduğunu gösteriyor. Almanya’da her geçen gün artan yabancı sayısı aynı zamanda suç oranını ve buna paralel olarak da suçlu sayısını artırmakta ve Alman toplumu buna karşı yeterli tedbirlerin alınmadığını ileri sürerek hükümete tepki göstermektedir. Almanya’da yapılan tespitlere göre işlenen her 100 suçun yaklaşık 40’ı Alman pasaportu taşımayan kişilere ait. Verilen bu rakam da Almanya’da varlığı bilinen ve resmi olarak bu memlekette yaşadığı bilinen fakat Alman olmayanların işlediği suçlara göre tespit edilmiştir. Ancak bunun yanında belki çok daha fazlası da resmi olarak bilinmeyen ve ülkeye yasa dışı yollarla girmiş ve herhangi bir resmiyete olmayan kişilere aittir.

Yukarıda gerekçeleri kısmen verilen göçmen-suç ilişkisi bağlamında, çevresel göçün de bunda büyük bir payı olduğu söylenebilir. Birey, eğitim ve sosyo-kültürel yapısına paralel bir yaşam sürmekte ve kimi zaman da ilişkilerini kullanarak para kazanmanın farklı yollarını bulmakta ve doğal olarak suça karışmaktadır. İnsanları suça teşvik eden yetersizlikler arasında eğitim, etik değer yitimi ve ekonomik yetersizlikler gelmektedir. Batıya göç eden insanlar da bu noktada toplumun baş şüphelisi olarak yerini almaktadır. Yapılan çalışmalar uluslararası göçün kimi zaman suç oranını da arttırdığını ortaya koyar. Alscher’in (2011) Dominiklilerle ilgili yaptığı çalışmada, uluslararası göçmenlerin eğitim düzeyleri daha düşük olma eğiliminde olduğunu vurgular.

Çevresel Göçün Nedenleri

Göçün çevresel nedenlere bağlı olması, içinde çok çeşitli faktörleri barındıran bir değişkenler bütünüdür. Bunların arasında kuraklık, sel, deprem olabildiği gibi uzun yıllar gerektiren çölleşme de bu etkenlerin arasında bulunmaktadır. Bu nedenle çevresel göçün çevresel nedenleri salt tek bir gerekçeye dayanmaz ve kendi içinde bu nedenler gruplandırılabilir. Ani başlayan ve sonuçlanan doğal felaketler örneğin deprem, sel olabirirken, kuraklık ve çölleşme uzun yıllar içinde yanlış sulama, gereksiz su tüketimi, suyu verimli bir şekilde depolayamama gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ani ve uzun zaman dilimlerinde meydana gelen çevresel faktörlerin insan üzerindeki etkisi de oldukça farklıdır. Aniden ortaya çıkan ve kontrolü de neredeyse imkânsız olan doğa felaketleri birçok kişinin ölümüyle sonuçlanabilirken kuraklaşmanın etkisi daha uzun vadeli olabilmektedir. Aşağıda iklim kaynaklı ve çevresel koşulların değişmesiyle birlikte insanları göçe zorlayan muhtemel nedenler sıralanmıştır.

İklim değişikliği

İklim, yeryüzünde canlı olan tüm varlıkları doğrudan etkileyen ve yaşamın devam edebilmesinin ön koşulu olan hava şartlarının tümüne verilen addır. İklimsel değişimler kimi doğa olaylarından etkilenebilirken çoğunlukla da fosil yakıtların kullanılmasıyla oluşan zararlı gazların atmosfer tarafından emilimi gibi insan kaynaklı olduğu bilinmektedir. Dünya, endüstri devrimi ile geri dönülemez bir yola girmiş ve bu süreç içinde sadece üretime odaklandığı için doğa ve iklim gibi yaşamı doğrudan etkileyen unsurlar ihmal edilmiştir. İnsanlar iklim değişikliğinin etkilerinden biri olan havaların ısınmasından şikâyet eder ancak bu ısınmanın ne gibi riskler barındırdığını global anlamda pek tahmin edemezler. İklim değişikliği öncelikle çok uzun vadeli bir dönüşümün neticesidir ve etkileri hem bölgesel hem de evrenseldir, o nedenle de bu durumu sadece sıcaklık derecelerinin artmasıyla değil aynı zamanda toplumsal ve finansal olarak da değerlendirmekte fayda vardır. Buna verilebilecek en iyi örneklerden biri, çevresel faktörlerin etkisiyle geçim sıkıntısına düşen insanlardır. “İklim değişikliği, azalan orman üretiminin yanı sıra, Asya'daki balıkçıların ve balık yetiştiricilerinin %85'inin geçim kaynağı olan balık üretimini de ciddi şekilde etkiliyor” (Avijit & Das, 2020:2). Küresel anlamda bir felaketten bahsedilirken bitki örtülerinin ölmesi, buzulların erimesi, çölleşme, kuraklık ve elbette sıcak hava dalgalarının tarımsal faaliyetleri olumsuz etkilemesi gibi durumlar söz konusu olmaktadır.

İklim değişikliği, içinde bulunulan şartları çok yönlü etkilemekte ve değiştirmektedir. Ekosistemin bozulması sadece insan hayatını değil aynı zamanda hayvan ve bitki yaşamını da olumsuz etkilemekte hatta bazı türlerin yok olmasına neden olmaktadır. Günümüzde aşılması gereken en büyük problemlerden biri olan gıda güvenliği, geçmişten bu yana açlıkla mücadele eden bölgelerdeki durumu daha da şiddetlendirmekte ve yetersiz beslenme kaynaklı çocuk ölümlerini artırmaktadır. Bunun yanında buzulların eriyerek deniz seviyesinin yükselmesi ve bunun sonucu olarak deniz suyunun içme suyuna karışması mevcut içme su rezervini riske atmaktadır.

İklim değişikliği sorunu ile en çok da 3. Dünya ülkeleri baş etmek zorundadır fakat çözüm yollarını ise endüstriyel üretimle çevreyi kirleten ve deformasyona uğratan gelişmiş ülkeler bulmak zorundadır. Burada elbette açlık sorununu hala çözememiş olan toplumlar gelişmiş

toplumların vicdanına terk edilerek, onların konforundan taviz vermesi istenmektedir. Paris Anlaşması bu yönde atılan önemli bir adım olmuş ve birçok ülke ortak bir bilinç ortaya koyarak birlikte hareket etme kararı almıştır. Bu anlaşmaya taraf olan ülkeler, dünya üzerinde tehlike arz eden sera gazı gibi son yıllarda sıkça bahsedilen bir konuda çözüm yolları üretmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda atılan adımlar riskin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Çevreyi kirleten enerji kaynaklarının azaltılarak yenilenebilir enerjiye olan yönelim oldukça pahalı ve toplumda bireylerin bilinçlenmesi ile doğrudan ilgili olduğundan yavaş ilerlemektedir ve tarımsal üretimde bölgesel türlerin tespit edilerek tarım yapılması da çiftçiler kolay olmamaktadır. İklim değişikliği büyük bir problem olarak çözüm beklemektedir ancak bu çözümün insanların günümüze kadar olan tüketim, alışveriş ve beslenme modeliyle çözmek mümkün olmadığı için çocuklara okullarda küçük yaşlarda konuya dair yeni davranış modelleri öğretilmelidir. Konu sadece siyasilerin atacağı adımlarla düzelenmeyecek kadar önem arz etmekte ve bu nedenle kolektif bilinç ve farkındalık gerektirmektedir.

Doğal afetler

Yeryüzünde doğal kaynaklı ve insan kaynaklı olmak üzere yıkıma ve birçok insanın ölümüne neden olan doğal afetler, farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Yakın zamanda Türkiye’de de büyük bir felakete yol açan depremler, büyük oranda yıkıma yol açan ve yer kabuğundaki enerjinin açığa çıkmasıyla meydana gelen bir felakettir. İnsanoğlu mevcut imkânlarla depremi önleyememekte ancak alınabilecek önlemlerle zararı azaltmak mümkündür. Bunların başında elbette diğer tüm alanlarda olduğu gibi eğitim gelmektedir. Deprem olma olasılığı yüksek bölgelerde faaliyette bulunan eğitim kurumlarının öğrencileri ve insanları bu konularda bilinçlendirmeleri ve aynı zamanda acil eylem planları oluşturmaları gerekmektedir. Böylece deprem esnasında ve sonrasında kişilerin nasıl davranmaları gerektiği, iletişim yolları ve hayatta kalma stratejileri gibi önemli konular önceden belirlenmiş olur. Kimi zaman düşük ölçekli depremler dahi konut içindeki yanlış düzenlemelerden dolayı ölümcül olabilmektedir ve bu nedenle ev içi mobilya düzenlemeleri deprem düşünülerek tasarlanmalıdır. Depremin en yıkıcı olduğu konu ise binaların yapım, teknik ve mühendislik durumlarıdır. Binaların ehil kişiler tarafından sismik hareketliliklere karşı dayanıklı yapılması son derece önem arz etmekte ve bu kişilerin keyfine bırakılmamalıdır.

Diğer bir doğal afet ise çoğunlukla okyanusa kıyısı olan bölgelerde yaşanan kasırgalardır. Kasırgalar büyük yapıları yerle bir edebilirken, su baskınları ve fırtına ile büyük oranda can kaybına yol açabilmektedir. Sel felaketleri ve orman yangınları da yine bu kategoride sıkça rastlanan afetler arasında yerini almaktadır. Volkanik patlamalar da bölgeye yaydığı küllerle yaşamı doğrudan etkiler ve aynı zamanda tarım arazilerini de kullanılamaz bir hale getirir.

Kuraklık doğal afetler arasında aniden olmayan ancak oluşabilmesi uzun zaman gerektiren ve aynı zamanda sonuçları da yine zamanla fark edilebilen etkili bir doğal afettir. Bir bölgenin kuraklık yaşayabilmesi için uzun zaman yağmur ve kar yağmaması ile doğru orantılıdır. Yağışların azalmasıyla ortaya çıkan kuraklık, en çok da tarımsal üretimi etkilemektedir. Verimin azalmasıyla birlikte ortaya çıkan açlık riski toplumları paniğe sürüklerken gıdaya ulaşım imkânını da azaltmaktadır. Örneğin 2012-2016 yılları arasında Kaliforniya’da meydana gelen kuraklık, bölgeyi hem ekonomik açıdan hem de gıdaya ulaşım bakımından etkilemiştir. Çiftçiler sulama kısıtlamaları nedeniyle ürünleri sulayamamış ve sonuçta verimin düşük olması nedeniyle sektörde çalışan işçiler de işlerini kaybetmişlerdir.

Çevresel Göçün Siyasi Boyutu

Çatışma ve siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan göç, derin insani, sosyal ve jeopolitik sonuçları olan karmaşık bir olgudur. Bireylerin veya grupların silahlı çatışmalar, zulüm, insan hakları ihlalleri veya istikrarsız siyasi koşullar nedeniyle evlerini veya ülkelerini terk etmek zorunda kalması durumunda ortaya çıkar. Bu göçmenler başka yerlerde güvenlik ve istikrar ararken sıklıkla tehlikeli yolculuklarla, belirsiz geleceklerle ve göz korkutucu zorluklarla karşı karşıya kalıyor.

Çatışma nedeniyle göçün başlıca etkenlerinden biri, bir ülke veya bölgede silahlı çatışmaların çıkmasıdır. Bu çatışmalar etnik gerginlikler, dini anlaşmazlıklar, bölgesel çatışmalar veya güç ve kaynak mücadeleleri gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir. Şiddet patlak verdiğinde siviller sıklıkla çapraz ateşin ortasında kalıyor; hayatları, güvenlikleri ve geçim kaynaklarına yönelik ciddi tehditlerle karşı karşıya kalıyorlar. Sonuç olarak, güvenlik arayışı içinde evlerinden kaçmak zorunda kalıyorlar, bazen sınırları geçerek komşu ülkelere, hatta daha uzaklara sığınıyorlar.

Siyasi istikrarsızlık da göçün tetiklenmesinde önemli bir rol oynuyor. Yönetimin zayıf, yozlaşmış veya baskıcı olduğu ülkelerde insanlar siyasi inançları, etnik kökenleri, dinleri veya diğer faktörler nedeniyle zulme, ayrımcılığa veya keyfi göz altılara maruz kalabilirler. Bu durum bir korku ve güvensizlik ortamı yaratarak bireyleri ve aileleri başka yerlerde daha güvenli ve onurlu bir yaşam arayışı içinde ülkelerini terk etmeye sevk ediyor.

Çatışma ve siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan göçün sonuçları geniş kapsamlıdır. Bireysel düzeyde göçmenler sıklıkla şiddet, yerinden edilme, sevdiklerinden ayrılma ve sömürü gibi travmatik deneyimlere maruz kalıyor. Birçoğu gıda, su, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlere erişimde önemli engellerle karşılaşılıyor. Kadınlar, çocuklar ve diğer hassas gruplar yolculukları sırasında özellikle sömürü, insan ticareti ve istismar riskiyle karşı karşıyadır.

Toplumsal düzeyde, çok sayıda göçmenin akını, alıcı toplulukların kaynaklarını ve altyapısını zorlayabilir, gerilimlere ve toplumsal huzursuzluğa yol açabilir. Ev sahibi ülkeler, mültecilere ve sığınmacılara yeterli destek ve koruma sağlamakta zorluk yaşayabilir, bu da mülteci kamplarının aşırı kalabalık olmasına, sağlık hizmetlerinin yetersiz olmasına ve eğitim fırsatlarının sınırlı olmasına yol açabilir. Dahası, yerinden edilmiş nüfusun varlığı, mevcut sosyal, ekonomik ve politik gerilimleri daha da kötüleştirerek yerel halklar arasında kızgınlığı ve yabancı düşmanlığını körükleyebilir.

Jeopolitik açıdan bakıldığında, çatışma ve siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan göçün bölgesel istikrar ve uluslararası ilişkiler üzerinde önemli etkileri olabilir. Komşu ülkeler arasındaki ilişkileri zorlayabilir, güvenlik sorunları yaratabilir ve mevcut çatışmaları şiddetlendirebilir. Dahası, uluslararası toplum sıklıkla şiddet ve zulümden kaçanlara koruma ve yardım sağlama yönündeki ahlaki ve hukuki yükümlülüklerle boğuşmakta ve bu durum mülteci politikaları, yük paylaşımı ve insani yardım konularında tartışmalara yol açmaktadır.

Çatışma ve siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan göçün temel nedenlerini ele almak, kapsamlı ve çok boyutlu bir yaklaşım gerektirir. Bu, çatışmaları diplomatik yollarla önleme ve çözme, iyi yönetimi teşvik etme, kurumları güçlendirme, insan haklarını destekleme ve istikrarsızlığı körükleyen temel sosyo-ekonomik şikayetleri ele alma çabalarını içerir.

Ek olarak, insani yardım sağlamak, göçmenlerin haklarını korumak ve gönüllü geri dönüş, yerel entegrasyon ve üçüncü ülkelere yeniden yerleştirme dahil olmak üzere kalıcı çözümleri kolaylaştırmak için güçlü bir uluslararası iş birliğine ihtiyaç vardır.

Sonuçta, çatışma ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle göçe neden olan etmenlerin ele alınması yalnızca insani bir mesele değil, aynı zamanda dünya çapında barış, istikrar ve refahın desteklenmesi açısından da hayati bir zorunluluktur. Uluslararası toplum, temel nedenleri ele alarak ve kaçmak zorunda kalanlara etkili koruma ve destek sağlayarak, zamanımızın en acil sorunlarından birine yanıt verirken insan onuru, dayanışma ve ortak sorumluluk ilkelerini destekleyebilir. Günümüz dünyasının en büyük handikaplarından biri olan çarpık kentleşme ve plansız büyüyen şehirler, insanlar ve diğer canlılar için doğal yaşam alanlarının yok olmasına yol açarak önemli sağlık sorunlarının çıkmasına neden olmuştur.

Kaynak Eksikliği

Kaynak eksikliği, göç üzerinde derin etkileri olan faktörlerin başında gelir. Bu kaynakları bir iki madde ile sınırlamak doğru olmaz çünkü bölgesel özelliklere göre çok farklı değişkenler bu konuda rol oynar. Göçe neden olan kaynak kıtlığı denildiğinde daha çok temel insani ihtiyaçların karşılanamaması anlaşılır. “Kaynak eksikliği, bir hükümetin kendi yetki alanı içindeki nüfusların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını koruma becerisini sınırlayabilir” (Manou vd., 2017: 137). Bu kimi bölgelerde gıda, konut ve su olabildiği gibi kimi yerlerde de ekonomik kaynakların tükenmesidir. Çölleşme ve kuraklığın neden olduğu gıda yetersizliği ile ekonomik şartlardan kaynaklanan gıdaya ulaşamama nedenleri birbirinden farklıdır. Elbette her iki durumda da temel gereksinim olan gıdaya ulaşamama ya da sıkıntı yaşama söz konusudur ancak ilkinde durum zorunlu iken ikincisinde ülkenin içinde bulunduğu temel ekonomik zorluklar ön plana çıkar. İklimsel kaynaklı problemler için kişinin bireysel olarak yapabileceği çok şey olmaz ve genellikle tarım ekonomisine dayalı toplumlarda iklimsel nedenlere dayalı olarak üretim zora girdiğinde gıda fiyatları da artar. Buna karşın kişinin ekonomisi yetersiz olduğu için gerekli gıdaya ulaşamaması ya da yeterince ulaşamaması ise bireyin kendi mesleği ve edindiği gelire ilişkili olabildiği gibi ülkenin bu anlamda genel konjonktürü ile ilgili de olabilir. Ülke ayırt etmeksizin gerek Batılı ülkelerde gerekse Doğuda

nüfusun büyük bir oranı kaba işlerde çalışmakta ve alt gelir grubundan oluşmaktadır. Gıdaya ve temel gereksinimlere erişim Batıda gelir grubu fark etmeksizin herhangi bir sıkıntı oluşturmazken, Doğuda başlı başına bir problem kaynağı haline gelmiştir. Bu durum insanları bir yandan esas mesleğini icra ederken başka işlere yönlendirmekte ve diğer taraftan da göç etme düşüncesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum, bireylerin artık ekonomik açıdan kendilerine bir fırsat tanınmadığı, istihdamın zayıfladığı ve gelir eşitsizliğinin de çok yüksek olduğu ülkelerde görülmektedir.

Ekonomik nedenlere dayalı göç, sadece yurt içi değil aynı zamanda yurt dışına da gerçekleşmektedir. “Göçü doğuran temel nedenler araştırıldığında, göç eden her bir insanın vatandaşı oldukları ülkeleri, çoğu konuda kendi yapabilirlik yetilerini kaybettikleri için terk ettikleri görülecektir” (Karadağ, 2018:489). Ülke içindeki kaynak sıkıntısı rekabet ortamını doğurmakta ve ülke genelinde bir gerginlik oluşturabilmektedir. Bu bireyin hem can güvenliğini hem de geleceğe yönelik beklentilerini tehdit eden bir durumdur. Çevresel göçün kişi üzerinde bıraktığı etkiler de diğer göç türlerindeki benzer bir durum ortaya koyar. Bireyin psikolojik olarak etkilenmesi kaçınılmazdır ve yeni yerleştiği bölgede kabullenilmesi de bazı şartlara bağlı olduğu için, adaptasyon ve oryantasyon sürecini her zaman sağlıklı atlatamayabilir.

Sonuç

Çevresel göç olgusu, göçle ilgili diğer unsurlardan nedenler bağlamında farklılık oluşturmakta ancak elbette yine insan mobilitesi anlamına gelmektedir. Çevresel göçün, diğerlerinden farklı olabilecek bir yönü ağır basmakta, o da çevre kaynaklı göçlerde hareketliliğin daha çok gruplar halinde olmasıdır. Bir yerleşim birimi farklı gerekçelere dayalı olarak artık yaşamaya müsait değilse ve bu özelliğini yitirmişse, sadece tek tek bireylerin değil aksine gruplar halinde göçe sahne olmaktadır. Bu göç hareketliliği, doğal afetlere bağlı olabileceği gibi daha çok da kaynak eksikliğine bağlıdır. Geçmişte Avrupa’dan İslam dünyasına olan Haçlı Seferleri’nin siyasi boyutunun dışında kaynak eksikliğine dayalı olduğu unutulmamalıdır. Günümüzde bu istikamet değişmiş ve batı yönüne kayarak İslam âleminde Hıristiyan dünyasına doğru bir akım başlamıştır. “Özellikle, bunların çoğunun AB gibi nispeten zengin ve gelişmiş ülkelere yöneleceği yönünde temel bir varsayım var gibi görünüyor” (Geddes& Jordan, 2012: 1030). Bu çalışmada çevresel göç gerekçeli

hareketliliğin doğurduğu sonuçlar üzerinde pek durulmamış, sadece nedenleri üzerine yoğunlaşmıştır ancak bu göçün sonuçları irdelendiğinde kitlesel göçün, Batı dünyasında hiç de hoş karşılanmadığı ve sınırlardan illegal sızmaların çok fazla olduğu gözlenmiştir. Avrupa her yıl artırmak zorunda kaldığı sınır güvenliği bütçesine karşın, düzensiz göçle ilgili önünü alamadığı bir artış tespit edilmektedir. Çevresel nedenlere dayalı meydana gelen göç, göç alan ülkelerin arzulamadığı vasıflarda kişilerin illegal bir şekilde ülkeye girmesine neden olmakta ve bu durum da ev sahibi ülke vatandaşını tedirgin etmektedir.

Avrupa ülkeleri günümüz itibariyle nüfus itibariyle eksi yönde ilerlemekte ve yaşlı nüfusun boşalttığı pozisyonları dolduracak işgücüne ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu hem mesleki yeterlilik hem dil bilgisi ve hem de uyum sağlayabilecek niteliklerde olmayı gerektirmektedir. Sanayileşmiş Avrupa ülkeleri artık kaba kuvvet gerektiren sahalarda işgücü almamakta aksine sağlık, mühendislik, bilişim ve yaşlı bakım gibi alanlarda çalışan kişilere ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle çevresel nedenlere dayalı göçler, iç göç olması halinde sorun olmamakta fakat dış göçe yöneldiğinde büyük tepkilerle karşılaşılmakta ve bu da göç eden kişiyi yasal olmayan yollara itebilmektedir.

Kaynakça

- Alscher, Stefan (2011). Environmental degradation and migration on Hispaniola Island. *International Migration*, 49(S1), e164–e188.
- Avijit, Mistri & Das, Bhaswati (2020). *Environmental Change, Livelihood Issues and Migration*. Sundarban Biosphere Reserve, India. Springer: Singapore.
- Geddes, Andrew & Andrew Jordan (2012). Migration as adaptation? Exploring the scope for coordinating environmental and migration policies in the European Union. *Environment and Planning C: Government and Policy* 2012, volume 30, pages 1029 – 1044.
- Karadağ, K. Akasya (2018). Göç, Yoksulluk ve İnsan Hakları. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi –İnÜHFD- Cilt:9 Sayı:2, Ss: 485-498, Yıl 2018.
- Manou, Dimitra & Baldwin, Andrew & Cubie, Dug & Mihr, Anja & Thorp, Teresa (2017). *Climate Change, Migration and Human Rights. Law and Policy Perspectives*. Routledge: London.

ESSENTIAL PRACTICES FOR EDUCATING IMMIGRANT CHILDREN

Ecem EKİNCİ¹

Mehmet ŞANVERDİ²

Introduction

Globalization at the beginning of the 21st century was exceptionally fast and unprecedented. The proliferation of this trend was accompanied by migration, resulting in a rise in diversity within classrooms. Immigrant children contribute to this diversity by bringing their languages, cultures, and lived experiences into the educational setting. Although these diversities are favorable for the community and schooling, the adjustment process to a new country, culture, and language leads to several problems for immigrant students. Thus, educators have a duty to fulfill the responsibility of meeting the educational requirements of these children and must consider their unique and cultural traits in order to eliminate any potential obstacles. Considering this issue, this chapter tries to synthesize the best practices for educating immigrant students, providing teachers, administrators, and policymakers with concrete guidelines. The chapter also aims to provide comprehensive foundational work in teaching and supporting the needs of immigrant children in the contemporary diverse classroom.

Language Support and Development

One of the core challenges faced by immigrant children in the classroom is insufficiency in language; therefore, strong language support becomes critical to their academic performance. It has been shown that bilingual education systems have successfully incorporated immigrant students into the learning process because they allow the maintenance of the native language while providing information about the language of instruction, enhancing cognitive development and academic performance (Bialystok, 2018). By generating sessions based on the immi-

1 Öğr. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye, Türkiye - Orcid: 0000-0003-1330-8234

2 Öğr. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye, Türkiye- Orcid: 0000-0003-4839-7441

grant students' language needs, considering their proficiency levels and learning styles, English as a second language (ESL) training can effectively bridge the language gap for students whose first language is not English. As Lucas et al. mentioned (2008), language enrichment in the classroom is crucial for fostering language development. This involves designing classrooms where objects, labels, and visual aids are available in multiple languages to help learners connect the native language and the new language being acquired. In addition, as Cummins (2001) and Ekinci and Ekinci (2020) stated, encouraging peer interaction in both the native language and the acquired one might provide necessary language support for students as this can help them feel a sense of belonging and community. This method not only develops language proficiency but also creates social integration for immigrant students by allowing them to bond with their peers. By participating in collaborative activities where they can use both languages, immigrant students may have more chances to build up their confidence in language use.

Inclusive Curriculum and Instruction

Employing an inclusive curriculum is another strategy to help immigrant students adapt to the learning setting. Muskoya and Adeoye (2021) state that an inclusive curriculum recognizes and celebrates diversity in students as integral to their engagement and success in school. This includes having multicultural perspectives in the curriculum and various teaching materials. It also includes using culturally relevant pedagogy to differentiate instruction and meet the needs of all students (Nieto, 2017). Culturally relevant pedagogy includes the students' background in teaching practices by incorporating literature from the students' home countries or exploring historical events from various cultural perspectives. This way, immigrant students are not only involved but also add strength to the learning by making the context real and plausible (Ladson-Billings, 1995). In so doing, it acknowledges the students' background, making the teaching setting more inclusive and dynamic. Moreover, such an approach may lower the degree of cultural disconnection—a common phenomenon for immigrant students.

An integrated curriculum must involve instructional strategies that require peer contact across cultures. As stated by Ekinci (2017), learning activities such as group projects, peer tutoring, and cooperative learning can help overcome cultural divides and create a classroom environment where a diverse student body is understood as a resource – not a threat.

These activities can foster a classroom setting in which students respect and appreciate one another's cultural differences. As a result, immigrant children don't find themselves isolated. On the other hand, overcoming immigrant students' uneasiness requires more than just good curriculum design. As stated by Johnson and Johnson (2009), it also requires skilled teachers who possess not only linguistic and pedagogical training to make content accessible to learners but also have intercultural competence and linguistic confidence to address and acknowledge children's fears, anxiety and limited language proficiency. For this reason, training teachers who can address immigrant students' problems is of utmost importance for educational institutions.

Another significant element of an inclusive curriculum is differentiated teaching. Raza (2020) identifies that differentiated instruction refers to modifications in the teaching process, tools used, and testing tools according to students' needs. This strategy may involve providing additional support to students who are still learning the language, giving more challenging material to those who demonstrate advanced abilities, or even creating different tasks that better match each student's cultural background, as Tomlinson explains (2014). This way, the instructors may be able to help students with different learning styles and abilities (Cummins, 2001). It is important to note that the strategies to ensure immigrant students' academic and social success involve creating an inclusive curriculum, implementing culturally relevant teaching methods and employing differentiated instruction strategies. If educators acknowledge and embrace the students' cultural wealth, they can create a more enabling learning environment.

Social and Emotional Support

For immigrant children, their social and emotional well-being is as integral to their success as their academic achievement and often provides the foundation that helps build it. The immigration process often brings about significant tensions, fears, and traumas for immigrant students. Some of these students might even be a victim of violence, being separated from family and having a hard time adjusting to a new culture. These chronic stressors can impact their emotional well-being adversely, which not only causes concentration and behavior problems but also increases the risk of mental health issues such as depression and anxiety (Fazel et al., 2012). It is, therefore, up to the schools to offer complete support services that meet these unique needs.

One of the most influential support services is the provision of social and emotional learning activities for immigrant students. Schools can adopt programs on social-emotional learning (SEL) to help immigrant students acquire essential life skills such as emotional regulation, empathy, and relationship building. These initiatives support the emotional and social development of immigrant students and facilitate their smoother integration into the school community. Additionally, these programs equip students with the tools to manage cross-cultural interactions more effectively, promoting inclusivity and reducing cultural misunderstandings. As stated by Durlak et al. (2011), SEL programs are very effective in enhancing students' emotional well-being and academic performance while at the same time decreasing bullying incidents and behavior problems. By fostering a sense of belonging and safety, SEL programs help mitigate the stress and anxiety often experienced by immigrant students who may be navigating new cultural environments. According to Berk (2020), SEL and incorporating culturally responsive practices can create an educational environment where all students, regardless of their background, feel valued and empowered to succeed.

Family engagement is another critical element in supporting immigrant students' social and emotional well-being. The school should try to keep families engaged to understand and support the immigrant students' adjustment and success. This might include providing resources and communications in the parents' native language so that they can be adequately informed and empowered to be part of their children's education. Workshops for parents about issues such as school navigation, support of children with learning at home, and how to understand the emotional challenges that immigrant children may face can be very empowering (Delgado-Gaitan, 2004). In addition, schools can establish culturally sensitive family engagement programs that respect immigrant families' cultural practices and values while strengthening the home-school relationship (Auerbach, 2007). This way, immigrant families may be engaged in a more inclusive environment where they feel confident enough to participate actively in their children's education.

Conclusion

In conclusion, the education of immigrant students is a complex and multi-faceted process, with areas of necessity that address linguistic, cultural, social, and emotional distinctiveness. As globalization influen-

ces migration, it has become mandatory for schools to adopt inclusive practices that work toward maximizing academic potential and fostering personal growth among immigrant students.

Bilingual education, ESL-focused instruction, and a language-rich environment provide solid language support for overcoming language barriers. These approaches help students maintain their native language while acquiring proficiency in English, which is crucial for academic success and social integration. Furthermore, incorporating culturally relevant materials and teaching practices can enhance student engagement and make the learning experience more relatable.

Another conclusion of the study is that an inclusive curriculum with multicultural perspectives, culturally relevant pedagogy, and differentiated instruction should be implemented to validate immigrant students' experiences and backgrounds, strengthening the learning conditions of all learners. Under these conditions, educators can create a classroom dynamic in which every student feels valued and included by inviting mutual respect and celebrating diversity.

Equally important, immigrant students—many of whom face loads of other challenges in their daily efforts to navigate new cultural landscapes—must be provided with comprehensive social and emotional support. This means that schools must treat these students' well-being as a core business through culturally responsive counseling, social-emotional learning programs, and family engagement.

References

- Auerbach, S. (2007). From moral supporters to struggling advocates: Reconceptualizing parent roles in education through the experience of working-class families of color. *Urban Education*, 42, 250–283.
- Berk, O. (2020). *Investigating Students' Social And Emotional Language Learning Competences at a University Context*. (Unpublished Master Thesis). Çağ University, Mersin.
- Bialystok, E. (2018). Bilingual education for young children: Review of the effects and consequences. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21(6), 666–679. d
- Cummins, J. (2000). *Language, power, and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Clevedon; UK: Multilingual Matters.

- Delgado-Gaitan, C. (2004). *Involving Latino families in schools: Raising student achievement through home-school partnerships*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432.
- Ekinci E., & Ekinci M. (2017) Perceptions of EFL Learners About Using Mobile Applications for English Language Learning: A Case Study. *International Journal of Language Academy*, 5/5, p. 175/193.
- Ekinci, E., & Ekinci, M. (2020). VoScreen As a Listening Aid: A Digitalized Learning Experience. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8(3), 100-117.
- Fazel, M., Reed, R. V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: Risk and protective factors. *The Lancet*, 379, 266-282.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher*, 38(5), 365-379.
- Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. *American Educational Research Journal*, 32(3), 465-491.
- Lucas, T., Villegas, A. M., & Freedson-Gonzalez, M. (2008). Linguistically responsive teacher education: Preparing classroom teachers to teach English language learners. *Journal of Teacher Education*, 59(4), 361-373.
- Musyoka, M. M., & Adeoye, S. O. (2021). Designing an inclusive culturally competent classroom for immigrant deaf students in the United States. In K. Sprott, J. R. O'Connor Jr. & C. Msengi (eds.), *Designing culturally competent Programming for PK-20 classrooms*, 180–197. Hershey, PA: IGI Global.
- Nieto, S. (2017). *Affirming diversity: The sociopolitical context of multicultural education* (7th ed.). Boston, MA: Pearson Allyn & Bacon.
- Raza, K. (2020). Differentiated instruction in English language teaching: Insights into the implementation of Raza's teaching adaptation model in Canadian ESL classrooms. *TESL Ontario Contact Magazine*, 46(2), 41-50.
- Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners* (2nd ed.). Alexandria, VA: ASCD.

FROM STRUGGLE TO SUCCESS: COPING WITH THE CHALLENGES FACED BY IMMIGRANT STUDENTS

Ecem EKİNCİ¹

Mithat EKİNCİ²

Introduction

In an increasingly interconnected society, immigration has become a widespread phenomenon that affects all parts of life, including education. With the increased global flow of people, the responsibility for integrating students from various linguistic, cultural, and socio-economic backgrounds has fallen upon schools worldwide. While the movement of people across borders brings rich cultural diversity into classrooms, it presents challenges for immigrant students that are not so easy to overcome. This includes language problems, cultural differences, and socio-economic disadvantages, all of which may pose major or minor threats to their possibilities of performing well in the new educational setting. Considering this, the present study examines the challenges that arise in teaching immigrant students and views the possible strategies to overcome such challenges. It does this by taking into account the trajectory of the educational journey of immigrant students, hence significantly raising the need for comprehensive and inclusive approaches that address their unique needs while leveraging diverse cultural assets. The study mainly focuses on critical areas such as language acquisition, culturally responsive teaching, socio-economic support, and creating an inclusive school culture for immigrant students.

Source of Challenges Faced by Immigrant Students

The education of immigrant students presents various problems. One such major challenge is the language barrier; most immigrant chil-

1 Öğr. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye, Türkiye - Orcid: 0000-0003-1330-8234

2 Öğr. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye, Türkiye- Orcid: 0000-0003-4559-6218

dren join schools when they are little competent in speaking the language of instruction. A lot of them struggle with their academic achievement and social adjustment due to the language barrier. In most cases, they fail to understand lessons, take part in class discussions, and complete assignments; hence, they end up performing poorly compared to the native-born children (Suárez-Orozco, Suárez-Orozco, & Todorova, 2008). Moreover, the language problem often exceeds the classroom and affects communication between the school officers and immigrant parents. This puts students at an even more significant disadvantage because their parents might be unable to engage with teachers or understand school policies and thus fail to support their children's education (Zarate, 2007). Furthermore, the stress of adapting to a new language environment can contribute to the evolution of mental problems such as anxiety and depression.

Additionally, immigrant students usually come from socio-economically disadvantaged families and hence have limited access to education-oriented resources like books, technology, and tutoring. According to Gandara (2010), these socio-economic challenges are furthered by the fact that immigrant students are more likely to go to underfunded schools in marginalized communities that lack support services that could help them succeed. These schools could not only have outdated or inadequate learning materials but also be overcrowded, without advanced courses or extracurricular opportunities to offer; this is detrimental to the academic advancement of immigrant students (Kırmızı, 2016). Hence, socio-economic disadvantages coupled with educational disadvantages pile up and cause an achievement gap between immigrant students and their native-born peers; this makes it hard for immigrant students to have successful academic experiences and reach their full potential (Garcia & Kleifgen, 2010).

Another critical factor that influences the educational experience of immigrant students is cultural differences. For the most part, immigrant students encounter social dynamics and cultural practices entirely new to them when they enter a new school environment. They sometimes radically differ from what was obtainable in their country of origin. For instance, classroom behavior, styles of communication, and ways of relating to teachers can bewilder and shame immigrant students who are used to very different educational norms and practices (Rong & Preissle,

2009). This can alienate them and impact their social integration into the school setting. Also, as stated by Gay (2010), continuing ignorance of their cultural backgrounds through the curriculum can push immigrant students further to the sidelines, making them feel that none of their experiences or opinions are valuable.

Motivation and attitude are the main factors in successful second language acquisition. Immigrant students might be highly motivated to learn the language of the new country, urged by the communicative need and pressure to fit into the mainstream society. However, this high motivation can be significantly hampered by stresses involved in adjustment to the new cultural and educational environment and feelings of discrimination or exclusion. KIRMIZI (2022) expresses that immigrant students who suffer from peers' and teachers' prejudice or negative attitudes also experience much anxiety and a decline in self-esteem while their motivation for learning decreases. This may lead to reduced motivation, reduced language proficiency, increased sense of alienation, and decreased potential for social integration and successful education. That is, if immigrant students have low initial motivation, they get affected negatively by the challenges of adjustment and possible discrimination that they may encounter.

It is evident that the educational journey of immigrant students is marked by a complex interplay of challenges that significantly impact their academic success and social integration. Addressing these multifaceted challenges requires a comprehensive and inclusive approach that considers the unique needs of immigrant students and seeks to leverage their diverse cultural assets.

Strategies for Overcoming the Obstacles Faced by Immigrant Students

Given the array of challenges that immigrant students face, ranging from language barriers and socio-economic disadvantages to cultural differences and the stress of adaptation, educators, administrators, and policymakers must implement comprehensive strategies that address these obstacles. Practical support for immigrant students not only helps them overcome these barriers but also leverages their unique strengths and cultural backgrounds to enrich the educational experience for all students.

One of the most immediate needs for immigrant students is language acquisition, the fundamental key to academic success and social integration. A school can have a set of language support programs adjusted according to the diverse needs of these students. As Wright (2015) stated, ESL programs are one of the most common tools for schools. They offer specialized instruction oriented toward developing students' proficiency in the language of instruction. Bilingual education programs are also very effective, as they instruct the academic content in both the native language of the students and the new language. They are instrumental in maintaining the students' cultural identity while acquiring new language skills (García & Kleifgen, 2010). Furthermore, incorporating language development into the curriculum can assist immigrant children in applying their acquired language skills across many courses. Instructors may infuse language goals into lesson plans using scaffolding techniques, including visual aids, modeling, and peer collaboration, which help develop a language learner (Echevarria, Vogt, & Short, 2016).

Another primary strategy that can be employed is culturally responsive teaching. Hutchison and McAlister-Shields (2020) define culturally responsive teaching as an instructional approach that acknowledges the significance of incorporating students' cultural backgrounds into every aspect of their learning. This approach connects the division between students' home and school lives and affirms and integrates immigrant students into the learning (Gay, 2010). It can enrich learning and make it more accessible to immigrant students by including culturally relevant content in the curriculum; it, at the same time, allows all students to acquire different perspectives.

Moreover, the socio-economic challenges that immigrant students go through should be addressed immediately after their arrival to the host country. This could be possible through the school's seminal role in providing resources, such as course materials, after-school tutoring, and technology assistance. Schools can also hire additional counselors, social workers, and bilingual staff to address some of the needs of immigrant students and their families, such as housing, healthcare, and access to legal services.

Coupled with the stress of adjusting to a new environment, experiences of discrimination or exclusion could be pretty harmful to the

mental health and well-being of immigrant students. This suggests that schools must be very concerned with providing mental health services, such as counseling and peer support programs, to help immigrant students overcome such challenges (Potochnick & Perreira, 2010). This way, immigrant students can solve their mental difficulties and concentrate more on learning. In addition, as expounded by Zins et al. (2004), creating a school culture that enhances social-emotional learning, resilience, and empathy would also foster a more supportive environment for immigrant students.

Conclusion

As demonstrated in this study, immigrant students' educational journey is overly complex due to a myriad of challenges to be overcome: those related to the language, socio-economic disadvantage, cultural differences and psychological stress of adapting to another environment. These factors can significantly hinder academic performance, impede social integration, and widen the achievement gap between immigrant students and their native-born counterparts. This research, however, has underlined how such obstacles, with appropriate strategies and support mechanisms in place, may be turned into opportunities for potential enrichment and growth.

Acquiring the language is fundamental to the success of immigrant students at school. It thus becomes the responsibility of school officers to have effective language support programs in place. Moreover, culturally responsive teaching eases a transition from home to school life by giving immigrant students a sense of belonging. It also promotes high academic engagement since their cultural background is recognized and integrated into the school curriculum. On the other hand, immigrant students must have socio-economic support by receiving resources and community partnerships. Finally, diversity in the classroom can be valued in a way that would significantly enhance the educational experience of immigrant students.

In conclusion, the success of immigrant students depends on implementing a comprehensive and inclusive approach that addresses their specific needs while acknowledging the contributions they may make to the educational environment. With these strategies, educators and policymakers ensure that immigrant students overcome the challenges that beset them and meet their full academic potential, leading to a more prosperous, more diverse learning environment for all students.

References

- Echevarria, J., Vogt, M. E., & Short, D. J. (2016). *Making content comprehensible for English language learners: The SIOP model* (5th ed.). New York, NY: Pearson.
- Gandara, P. (2010). The Latino education crisis rescuing the American dream. *Policy Perspectives*. San Francisco: WestEd
- García, O., & Kleifgen, J. A. (2010). *Educating emergent bilinguals: Policies, programs, and practices for English language learners*. Teachers College Press.
- Gay, G. (2010). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Teachers College Press.
- Hutchison, L., & McAlister-Shields, L. (2020). Culturally responsive teaching: Its application in higher education environments. *Education Sciences*, 10(5), 124.
- Kırmızı, B. (2016). “Göçmen Türklerin Almanya’da Yaşadığı Sorunların Dünü ve Bugünü”, *Journal of Turkish Language and Literature*, 2 (3), 145–156.
- Kırmızı, B. (2022). “Medyanın Kültür Entegrasyonundaki Önemi”. In H. Yılmaz, E. Yücel & M.S. Öztürk (Eds.), *Yabancı Dil Öğretimine Genel Bir Bakış VI*. (pp. 18-25), Konya: Çizgi Kitabevi.
- Potochnick, S. R., & Perreira, K. M. (2010). Depression and anxiety among first- generation immigrant Latino youth: Key correlates and implications for future research. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 198(7), 470- 477.
- Rong, X. L., & Preissle, J. (2009). *Educating immigrant students in the 21st century: What educators need to know*. Corwin Press.
- Suárez-Orozco, C., Suárez-Orozco, M. M., & Todorova, I. (2008). *Learning a new land: Immigrant students in American society*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Wright, W. (2015). *Foundations for teaching English language learners: Research, theory, policy, and practice* (2nd ed.). Philadelphia: Caslon Publishing.
- Zarate, M. E. (2007). *Understanding Latino parental involvement in education: Perceptions, expectations, and recommendations*. Los Angeles: Toma’s Rivera Policy Institute.
- Zins, J. E., Weissberg, R. P., Wang, M. C., & Walberg, H. J. (2004). *Building academic success on social and emotional learning: What does the research say?* New York, NY: Teachers College Press.

YABANCI DİL OLARAK ALMANCA ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN ETKİNLİĞİ

Erdoğan YÜCEL¹

Hasan YILMAZ²

1. Giriş

Mizah, her kültürün önemli bir parçasıdır ancak bir ülkede komik sayılan bir şey başka bir ülkede anlaşılabilir. Almancayı yabancı dil olarak öğrenenler (DaF - Deutsch als Fremdsprache) için şakalar, sadece dili pratik yapma fırsatı sunmakla kalmaz aynı zamanda Alman kültürüne ve düşünce tarzına da bir bakış açısı kazandırır.

Mizahın çeşitliliği, insan iletişiminin ve kültürel normların karmaşıklığını yansıtmaktadır. Kültürlerarası karşılaşmaların günlük hale geldiği küreselleşmiş bir dünyada farklı mizah biçimlerini anlamak giderek daha da önemli hale gelmektedir. Özellikle dil öğrenimi bağlamında şakalar ve esprili anekdotlar, hedef dil ve kültüre benzersiz bir bakış açısı sunar. Ancak Almancayı yabancı dil olarak öğrenenler açısından fıkraların, bu kişilere zorluk teşkil ettiği de bilinmelidir. Ancak bu gerçek, derslerde fıkralara yer vermeye bir engel teşkil etmemelidir zira fıkralar öğrencileri sadece deyimler, kelime oyunları ve lehçeler gibi dilsel incelemelerle değil, aynı zamanda kültüre özgü unsurlar ve düşünce kalıplarıyla da karşı karşıya getirmektedir (Tepebaşı 2016, s. 106; Öztürk 1995 s. 64). Ayrıca bu sayede, geleneksel ders kitaplarında genellikle yeterince yer almayan Alman kültürünün daha derinlerine inme ve toplumun mizah anlayışını daha derinlemesine keşfetme fırsatı sunulur.

Yabancı dil olarak Almanca derslerinde fıkra gibi dilsel unsurlara yer vermek sadece dil yeterliliğini geliştirmekle kalmaz aynı zamanda kültürlerarası farkındalığı da artırır. Öğrenciler, kendi kültürel şekillenmelerini yansıtırken Alman dili ve kültürünün nüansları için de bir his

1 Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4248-5048

2 Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4476-6273

geliştirirler. Karşılaştırma ve tezat oluşturma süreci, hem hedef kültürün hem de bireyin kendi kültürünün daha derin bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunur.

2. Almanca Örnek Fıkralar

Bu bölümde, Alman dili ve kültürünün özgün özelliklerini taşıyan bir dizi örnek fıkralara yer verilecektir. Bu fıkralar, dil öğrenenlere hem eğlenceli bir öğrenme deneyimi hem de Alman toplumunun düşünce yapısı, değerleri ve günlük yaşamı hakkında değerli bilgiler içerecektir. Seçilen örnekler, dilbilgisi yapılarını, deyimleri ve kültürel unsurları göstermekle kalmayıp aynı zamanda Alman mizah anlayışının inceliklerini de gözler önüne serecektir.

2.1. Wie geht dein Fahrrad?

Manfred: “Hallo, Ute! Wie geht dein neues Fahrrad?”

Ute: “Mein neues Fahrrad geht nicht, es fährt.”

Manfred: Und wie fährt es? “

Ute: “Es geht.”

Bu fıkradaki espri, Almandaki “gehen” (gitmek) fiilinin çift anlamlı kullanımına dayanmaktadır. “Wie geht es?” ifadesi “Nasıl gidiyor?” anlamında kullanılırken Ute bunu kelimenin tam anlamıyla alıp bisikletin “gitmediğini”, “sürüldüğünü” söyleyerek bir kelime oyunu yapmaktadır. Fıkra Türkçeye çevrildiğinde, “gitmek” ve “sürmek” fiilleri arasındaki fark üzerinden benzer bir etki yaratsa da orijinal Almandaki kelime oyununun etkisi tam olarak korunamamaktadır. “Es geht” ifadesinin diğer anlamı Türkçeye “eh işte” ya da “idare eder” şeklinde çevrildiğinde Almandaki espri etkisini yitirmektedir.

2.2. Beim Rennen Geld verlieren

Mutter: “Was machst du für ein Gesicht?”

Junge: “Ich hab beim Rennen Geld verloren.”

Mutter: “Geschicht dir Recht! Was hat ein gescheiter Junge zu Rennen? Geh

langsam!”

Bu fıkradaki espri, dildeki çift anlamlılık ve anne ile oğul arasındaki yanlış anlaşılardan kaynaklanmaktadır. “Rennen” kelimesi Almancada iki anlama gelmektedir: Koşmak, hızlı hareket etmek ve Yarış (özellikle at yarışı veya araba yarışı gibi). Oğlan "Rennen" derken muhtemelen bir yarış (büyük ihtimalle at yarışı) ve bahis oynamayı kastediyor. Anne ise “Rennen” kelimesini koşmak, hızlı hareket etmek anlamında anlıyor. Anne, oğlunun hızlı koşarken parasını düşürdüğünü zannettiği için oğluna ona yavaş gitmesini öğütlüyor (Geh langsam!).

2.3. Vater und Sohn unterhalten sich

Vater und Sohn unterhalten sich. Da fragt der Vater den Sohn: “Nun, mein Junge, hast du dich bei deiner Lehrerin dafür entschuldigt, dass du ihr auf den Fuß getreten bist?” Darauf entgegnet der Sohn: “Ja, Vater und sie hat mir sogar eine Tafel Schokolade geschenkt!” Darauf fragt er: “Aha! Und was hast du dann gemacht?” Darauf wieder der Sohn: “Ich bin ihr auch noch auf den anderen Fuß getreten!”

Bu Almanca fıkranın esprisi, çocuğun masum ve beklenmedik davranışından kaynaklanmaktadır. Çocuk, yanlışlıkla öğretmenin ayağına bastığı için özür diliyor ve öğretmeni de onu affettiğini göstermek için ona çikolata veriyor ancak çocuk, bu iyi davranışı yanlış anlıyor ve öğretmenin ayağına basılmasının ödüllendirildiğini düşünüyor. Böylece çocuk bu yanlış anlamadan dolayı, daha fazla çikolata alabilmek için öğretmenin diğer ayağına da basıyor.

2.4. Der Erdkundeunterricht

Im Erdkundeunterricht erläutert der Lehrer: Venedig sinkt und sinkt. Die Bewohner machen sich große Sorgen. Hans fällt ihm ins Wort: Die sollen sich mal ein Beispiel an Mainz nehmen, Mainz singt und lacht!

Hans, “sinken” (batmak) ve "singen" (şarkı söylemek) kelimelerini karıştırıyor veya kasıtlı olarak yanlış anladığı için Venedik'in ciddi bir sorunu (batma) ile Mainz'ın neşeli karnaval geleneği arasında mantıksız bir karşılaştırma yapmaktadır. Bu karşılaştırma ile o, ciddi bir konuyu (Venedik'in batması) komik ve alakasız bir çözümle (şarkı söyleyip gülmek) eşleştirmektedir. Sonuç olarak Mainz, Almanya'nın karnaval merkezlerinden biridir ve “Mainz singt und lacht” sloganı bu şehrin neşeli atmosferini yansıtmaktadır. Venedik ise tarihi ve kültürel önemi olan bir şehir olmasına rağmen, deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle ciddi bir tehlike altındadır.

2.5. Das Diktat

Die kleine Britt hat in einem Diktat das Wort Löwe kleingeschrieben. Die Lehrerin versucht ihr erneut zu erklären, warum Löwe großgeschrieben wird: “Britt, alles, was du sehen oder anfassen kannst, musst du großschreiben.” Britt macht große Augen: “Ja, meinen Sie wirklich, dass man einen Löwen anfassen kann?”

Öğretmen, Almanca dilbilgisi kurallarından biri olan somut nesnelerin büyük harfle yazılması gerektiğini öğretmeye çalışıyor fakat Britt bu ifadeyi bizzat “aslana dokunmak” kapsamında değerlendirerek yanlış yorumlamaktadır. Bu, dil öğretiminde sıkça kullanılan basitleştirme ve genelleme stratejisinin bir örneğidir. Küçük Britt'in tepkisi, Jean Piaget'nin bilişsel gelişim teorisindeki somut işlemler dönemine (yaklaşık 7-11 yaş) işaret ediyor. Bu dönemde çocuklar, mantıksal düşünme yeteneklerini geliştirme çabası içindedirler. Fakat bu yaş grubundaki çocuklar somut örnekler üzerinden düşünme eğilimindedirler. Bu yüzden Britt, öğretmenin açıklamasını kelimesi kelimesine yorumlayarak bir yanlış anlamaya sebebiyet vermektedir.

2.6. Warum ist der Eisbär weiß?

Jonathan sitzt in der Schule. Der Lehrer fragt ihn: “Warum ist ein Eisbär weiß?” Jonathan entgegnet: “Wenn er rot wäre, müsste er ja Himbär heißen.”

Bu fıkranın mizahı, Almanca'daki bir kelime oyununa dayanmaktadır. “Eisbär” (kutup ayısı) kelimesinin içinde geçen “Bär”, “Himbär” (ahududu) kelimesinin ikinci kısmında yer alan “-bär” sözcüğüyle aynı şekilde yazılmaktadır. Kelimelerin yapılarını yanlış yorumlayan Jonathan, öğretmenin bilimsel bir açıklama beklediği soruya beklenmedik ve yaratıcı bir cevap vermektedir. Çocuk, her iki sözcükte geçen “bär” kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden yola çıkarak, ayının renginin adındaki ilk sözcükle belirlendiğini düşünmektedir. Bundan dolayı “Ayı kırmızı olsaydı adı da *Brombär*, yani *ahududu* olurdu” diyerek komik bir yaklaşımda bulunmaktadır.

3. Fıkralara Derslerde Yer Verirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Yabancı dil olarak Almanca (DaF) öğretiminde önemli bir rol oynayan fıkralar ve mizah sadece öğrencilerin motivasyonunu artırıp

olumlu bir öğrenme atmosferi yaratmakla kalmaz, aynı zamanda Alman dili ve kültürü hakkında daha derin bir anlayış da sağlar. Ancak, dersler bağlamında fıkraların kullanımı, öğretmenler tarafından özel bir dikkat ve hassasiyet gerektirir. Bu zorluklar, dilsel inceliklerden kültürel farklılıklara ve pedagojik unsurlara kadar uzanmaktadır. Aşağıda Almanca derslerdeki fıkra kullanımında dikkat edilmesi gereken bazı temel konular ele alınmıştır.

3.1. Dil Seviyesi

Yabancı dil olarak Almanca derslerinde fıkra kullanırken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri dil seviyesidir. Öğretmenler, seçtikleri fıkraların öğrencilerin mevcut dil seviyesine uygun olmasına özen göstermelidir. Bu, hem kelime dağarcığı hem de dilbilgisi yapıları açısından geçerlidir. Başlangıç seviyesindeki öğrenciler için basit ve doğrudan anlaşılabilir fıkralar tercih edilmelidir. Orta düzey öğrenciler için, biraz daha karmaşık yapılar ve kelimeler içeren fıkralar kullanılabilir. İleri düzey öğrenciler ise deyimler, atasözleri veya kültürel referanslar içeren daha kapsamlı fıkralardan faydalanabilir. Öğretmen, fıkrayı anlatmadan önce, içerdiği yeni kelimeleri veya yapıları açıklamalı ve ayrıca, fıkranın anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmek ve gerektiğinde ek açıklamalar yapmak için hazırlıklı olmalıdır. Dil seviyesine uygun fıkralar seçmek, öğrencilerin hem eğlenmesini hem de yeni dil becerilerini pekiştirmesini sağlamada yararlı olacaktır.

3.2. Kültürel Duyarlılık

Derslerde fıkra kullanırken kültürel duyarlılığın dikkate alınması son derece önemli bir konudur. Öğretmenler, farklı kültürel geçmişlere sahip öğrencilerin olduğu bir sınıf ortamında çok dikkatli olmalıdır. Öncelikle, belirli kültürlerde tabu sayılan veya hassas olarak algılanabilecek konulardan kaçınmak gerekir. Örneğin, din, politika, cinsellik veya etnik gruplarla ilgili fıkralar potansiyel olarak incitici olabilir. Alman kültürüne özgü mizah unsurları (örneğin, belirli stereotipler veya tarihi unsurlar gibi) öğrenciler için anlaşılması zor konular arasında yer almaktadır (Röhrich 1980). Dolayısıyla öğretmenin mümkün olduğunca kültürlerarası anlaşılabilir temalara sahip fıkraları seçmesinde büyük yarar bulunmaktadır.

3.3 Kelime Oyunları ve Çok Anlamlılık

Kelime oyunları ve çok anlamlılık, Almanca derslerinde fıkraları kullanırken özel dikkat gerektiren önemli dilsel unsurlardır. Bu özellikler Almancanın zenginliğini yansıtırken, dil öğrenenler için zorlayıcı olabilir (Röhrich 1977). Öğretmenler, bu tür fıkraları kullanırken çeşitli stratejiler uygulamalıdır. Fıkrayı anlatmadan önce ilgili kelime oyunları veya çok anlamlı kelimeler tanıtılıp açıklanmalı ve mümkünse görsel desteklerle pekiştirilmelidir. Fıkra anlatıldıktan sonra, kelime oyununu veya çok anlamlılığı adım adım açıklamak ve benzer örnekler vermek önemlidir. Öğrencilere bu yapıları kullanarak kendi fıkralarını oluşturma fırsatı tanımak, öğrenmeyi pekiştirir. Ayrıca, kelime oyunlarının genellikle kültürel bağlamla ilişkili olduğunu unutmamak ve bu arka planı açıklamak gerekir. Öğretmenler sabırlı olmalı, öğrencilere düşünceleri ve soru sormaları için yeterli zamanı tanınmalı ve farklı dil seviyelerine uygun fıkralar seçmelidir.

Öğrencilere, kelime oyunları ve çok anlamlılıkla karşılaştıklarında kullanabilecekleri dil öğrenme stratejileri öğretmek, onların bu dilsel incelikleri daha iyi anlamalarına ve Alman dili ve kültürüne dair daha derin bir kavrayış geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

3.4. Açıklamada Bulunma İlkesi

Almanca derslerinde fıkra kullanırken öğretmenlerin sahip olması gereken çok önemli bir özellik de açıklamada bulunma ilkesidir. Fıkraların doğası gereği içerdikleri kültürel, dilsel ve sosyal unsurlar, yabancı dil öğrenenler için her zaman kolayca anlaşılır olmayabilir (Schöffler 1980.). Bu nedenle, öğretmenin her an detaylı açıklamalar yapabilecek durumda olması gerekir.

Öğretmen, fıkrayı anlattıktan sonra öğrencilerin tepkilerini dikkatle gözlemlemelidir. Eğer anlaşılmadığına dair işaretler varsa, fıkranın neden komik olduğunu açıklamaya hazır olmalıdır. Bu açıklama, fıkranın dilsel yapısını, kullanılan kelimelerin anlamlarını, varsa kelime oyunlarını ve kültürel unsurları içermelidir. Öğretmen, fıkranın arka planını, eğer tarihsel bir bağlamı varsa bunu da anlatmalı, gerekirse fıkranın Alman kültüründeki yerini ve önemini vurgulamalıdır.

Açıklama yaparken, öğretmen sabırlı olmalı ve öğrencilerin soru sormalarını teşvik etmelidir. Bazen bir fıkranın anlaşılması için birkaç

kez tekrar edilmesi ve farklı açılardan ele alınması gerekebilir. Öğretmen, öğrencilerin kendi kültürlerinden benzer örnekler vermelerini isteyerek, kültürlerarası bir karşılaştırma yapılmasını sağlayabilir. Bu, öğrencilerin hem Alman kültürünü daha iyi anlamalarına hem de kendi kültürleriyle bağlantılar kurmalarına yardımcı olacaktır (Kleppin 2000, s. 5). Ayrıca öğretmen mizah anlayışının kültürden kültüre değişebileceğini vurgulayarak öğrencilerin kültürel farklılıklara dair farkındalıklarını arttırmalıdır.

Öğretmenin açıklamalar yapması fıkraların Almanca derslerinde etkili bir öğretim aracı olarak kullanılmasında kritik bir rol oynar. Bu yaklaşım, öğrencilerin sadece dil becerilerini geliştirmekle kalmaz aynı zamanda onların, Alman kültürüne ve mizah anlayışına dair derin bir kavrayış kazanmalarını da sağlar.

3.5. Telaffuz ve Tonlama

Fıkralar, Almanca öğretiminde telaffuz ve tonlama becerilerini geliştirmek için çok uygun araçlardır. Öğretmenler, fıkraları kullanarak öğrencilerin Almancanın kendine özgü ses özelliklerini pratik yapmalarını sağlayabilirler. Örneğin, Almancadaki zor sesler olan “ü”, “ö”, “ä”, “ch” gibi sesleri fıkralar vasıtasıyla öğrencilere tanıtmak daha uygun olacaktır zira öğrenciler fıkralar sayesinde bu sesleri doğal bir bağlamda duyup onları tekrar edebileceklerdir.

Tonlama açısından, fıkralar Almancanın melodik yapısını öğretmek için idealdir. Almancada cümle vurgusu ve tonlama, anlamı büyük ölçüde etkileyebilir. Fıkralar genellikle diyalog içerir ve bu, farklı tonlama kalıplarını göstermek için mükemmel fırsatlar sunar. Örneğin, soru cümlelerinde sesin yükselmesi veya ünlem cümlelerinde vurgunun nasıl değiştiği fıkralar aracılığıyla gösterilebilir.

Öğretmenler fıkrayı anlatırken, doğru vurgu ve ritme özellikle dikkat etmelidir. Almancada kelime vurgusu önemlidir ve fıkralardaki anahtar kelimelerin doğru vurgulanması, fıkranın anlaşılması ve mizahi etkinin ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır.

Öğretmen her seferinde farklı bir telaffuz veya tonlama özelliğine odaklanarak fıkrayı birkaç kez tekrar edebilir. Böyle bir yaklaşım öğrencilerin hem telaffuzlarını geliştirmelerine hem de fıkranın ritmini ve tonlamasını içselleştirmelerine yardımcı olur.

Fıkraların genellikle kısa ve ezberlemesi kolay olması, onları telaffuz ve tonlama pratiği için ideal kılar. Öğrenciler, fıkrayı doğru telaffuz ve tonlamayla anlatabilmek için pratik yapabilirler. Bu, onların özgüvenlerini artırırken, Almanca konuşma becerilerini de olumlu yönde etkiler.

Kısacası fıkralar, Almanca telaffuz ve tonlama öğretiminde değerli bir kaynaktır. Doğru seçilmiş ve uygun şekilde sunulmuş fıkralar, öğrencilerin Almancanın ses sistemini eğlenceli ve etkili bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olabilir. Bu yaklaşım, dil öğrenimini daha ilgi çekici hale getirirken, öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişmesine de önemli ölçüde katkıda bulunur.

4. Sonuç

Almancanın yabancı dil olarak öğretiminde (DaF) fıkraların kullanımı, zengin bir öğrenme deneyimi sunmakla birlikte, dikkatli bir yaklaşım gerektirmektedir. Fıkralar, dil öğrenimini eğlenceli ve ilgi çekici hale getirirken, aynı zamanda Alman kültürüne, düşünce yapısına ve mizah anlayışına dair değerli içgörüler sağlar. Ancak, bu potansiyeli etkili bir şekilde kullanabilmek için öğretmenlerin kültürel duyarlılık ve pedagojik ustalık sergilemeleri şarttır.

Fıkraların seçimi ve sunumu sürecinde, öğrencilerin dil seviyeleri, kültürel geçmişleri ve bireysel hassasiyetleri göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmenler, fıkraları sadece dilbilgisi veya kelime öğretimi için bir araç olarak değil, aynı zamanda kültürlerarası diyalog için bir kapı olarak da kullanılmalıdır. Bu bağlamda, fıkralar üzerinden kültürel farklılıklar ve benzerlikler hakkında yapıcı tartışmalar başlatılabilir, böylece öğrencilerin hem Alman kültürüne dair anlayışları derinleşir hem de kendi kültürleri üzerine düşünmeleri teşvik edilir.

Fıkraların dil öğretimindeki rolü, sadece kelime hazinesini genişletmek veya dilbilgisi yapılarını pekiştirmekle sınırlı değildir. Telaffuz, tonlama ve ritim gibi dilin telaffuz/tonlama özelliklerinin öğretilmesinde de fıkralar etkili bir araç olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım, öğrencilerin dili daha doğal ve akıcı bir şekilde kullanmalarına yardımcı olacaktır.

Bununla birlikte fıkraların kullanımında karşılaşılabilecek zorlukların da farkında olunması gerekmektedir. Kelime oyunları, çok anlamlılıklar ve kültürel olgular, yabancı dil öğrenenler için zorlayıcı olabilir.

Bu nedenle, öğretmenlerin her zaman detaylı açıklamalar yapmaya hazır olmaları ve öğrencilerin sorularını teşvik etmeleri önemlidir.

Fıkraların derslerde kullanımı, dil öğretimini zenginleştiren ve kültürlerarası anlayışı derinleştiren değerli bir yaklaşımdır. Ancak bu yaklaşımın başarısı, öğretmenlerin kültürel duyarlılığına, pedagojik becerilerine ve fıkraları sınıf ortamında ustaca kullanabilme yeteneklerine bağlıdır. Doğru uygulandığında, fıkralar sadece dil becerilerini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda öğrencilerin Alman dili ve kültürüne karşı ön yargısız bir tutum geliştirmelerine de yardımcı olur. Bu da uzun vadede daha etkili ve kalıcı bir dil öğrenimini mümkün kılar.

Gelecekteki araştırmalar, fıkraların Almanca derslerindeki etkisini daha detaylı inceleyebilir ve farklı öğrenci grupları için en etkili fıkra kullanım stratejilerini belirleyebilir. Ayrıca, dijital teknolojiler yardımıyla, fıkraların dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği de gelecekteki çalışmalar için verimli bir araştırma alanı olabilir. Sonuç olarak, fıkralar, dikkatli ve bilinçli bir şekilde kullanıldığında yabancı dil olarak Almanca öğretimini zenginleştiren ve öğrencilerin hem dilsel hem de kültürel yetkinliklerini geliştiren güçlü bir araç olma potansiyeline sahiptir.

Kaynakça

- Kleppin, K. (2000). *Fehler und Fehlerkorrektur*. Langenscheidt, Berlin.
- Lixfeld, H. (1970). *Arbeitstexte für den Unterricht*. Philipp Reclam Jun. Stuttgart.
- Röhrich, L. (1977). *Ausgemachte Viechereien. Tierwitze und was dahinter steckt. Herderbücherei*. Basel, Wien.
- Röhrich, L. (1980). *Der Witz. Seine Formen und Funktionen mit tausend Beispielen in Wort und Bild*. Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH. München.
- Schöffler, H. (1980). *Kleine Geographie des deutschen Witzes*. Vandenhoeck, Ruprecht. Göttingen.
- Tepebaşılı, F. (2016). *Retorik- Konuşma Sanatı- Söz Bilimi*. Çizgi Kitabevi. Konya.

Öztürk, A. O. (1995). *Karadeniz Bölgesinden Bir Fıkra Tipi: Meletli*. Millî Folklor. Türk Dünyası Folklor Dergisi.

Ulrich, W. (1995). *Linguistik für den Deutschunterricht*. Hahner Verlagsgesellschaft, Aachen.

Çevrimiçi Kaynaklar

<https://www.spitzenwitze.de/>

<https://www.lachmeister.de/lustige-witze/lehrer/index-seite-2.html>

https://is.muni.cz/th/rbqmb/Einsatz_der_Textsorte_Witz_im_DaF-Unterricht_Maskova_Radka.pdf

<https://www.internet-abc.de/lernmodul-email/witz-des-monats/#c63374>

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA KONYA VİLAYETİNE YAPILAN İSKÂNLAR

Erol YÜKSEL¹

Sevgi SATI²

Giriş

Göç, insanların yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevreden ayrılıp başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girerek hayatlarının bir kısmını veya tamamını geçirmek üzere bir iskân bölgesinden diğerine yerleşmek amacıyla yaptığı yer değiştirmelerdir. En kısa tanımıyla ise *asil yerinden ulaşılmak istenen yere hareket* etmektir. Göç hareketleri bir devlet için çözülmesi gereken ciddi bir sorundur. Çünkü göç olgusunun sosyal, idari, mali, milli, hukuki, siyasi ve kültürel bakımlardan çeşitli yönleri bulunmaktadır. Göç olayında insanlar gittikleri yeni ortamlarında sosyo-kültürel, ekonomik, politik ve demografik değişimlere sebep olurlar.

Osmanlı Devleti'nin nüfus ve iskân politikası herhangi bir sosyal grup tercihinine dayalı değildi. Amaç sistemin ihtiyacı olan nitelikteki insanları gerekli yerde gerekli miktarda bulundurarak mevcut yapıda bütün sosyal grupların yer almasını sağlamaktı. Genel olarak süreklilik arz eden Osmanlı nüfus ve iskân politikasının üç ayrı dönemi olmuştur. Birincisi devletin genişlediği ve sistemin yeni fethedilen yerlerde uygulandığı dönemdir. İkincisi sistemin kendi iç işleyişinin öne çıktığı, üçüncüsü ise siyasal coğrafyanın daraldığı ve dışarıdan içeriye göçlerin yaşandığı dönemdir. Osmanlı Devleti'nin klasik iskân politikasının en önemli noktası, her türlü etnik, dinsel ve politik nüfus yoğunlaşmasını engellemek ve nüfusu mümkün mertebe karıştırmaktır.

1 Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, erolyuksel@kmu.edu.tr, ORCID No: 0000-0003-3029-2342

2 Doktora Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, sevgisati23@gmail.com, ORCID No: 0000-0003-2131-4642

Anadolu'da eski çağlardan beri önemini koruyan Konya, ticaret yolları üzerinde kuruldu. Anadolu Selçuklu Devleti tarafından fethedildikten sonra başkent oldu ve Orta Anadolu'nun en önemli idare ve ticaret merkezi haline geldi. Bir süre Karamanoğulları'nın hâkimiyetine giren şehir XV. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlıların eline geçti. Böylece payitaht olmaktan çıkan ve bir eyalet merkezi haline gelen Konya, siyasi anlamda önemini kaybetmesine rağmen ticari, sınai ve kültürel merkez olma özelliklerini korudu.

Konya, Osmanlı döneminde Anadolu'nun merkezinde bulunması nedeniyle kuzey-güney ve doğu-batı yönlerinde işleyen ticaret yollarının kesiştiği bir merkez konumundaydı. Bu güzergâhlardan en önemlisi Baharat Yolunun Anadolu uzantısı olan İstanbul, Halep, Şam, Hicaz ve Mısır güzergâhıydı. Ayrıca Konya XVIII. yüzyıla kadar İstanbul, Eskişehir, Konya, Adana, Antakya, Halep, Hama ve Şam üzerinden Mekke ve Medine'ye ulaşan Hac güzergâhındaydı. Gerek bu durum gerekse tarihi özellikleriyle Konya, XX. yy. başlarında bütün İç Anadolu'nun en büyük şehri olmasının yanı sıra büyük bir ticari merkezi haline hâline gelmişti.

Osmanlı Devleti idaresinde Konya, muhacir ve mültecilerin³ iskân edildiği yerlerden biriydi. Konya'ya yerleşmeler 1853 Kırım Savaşıyla Kırım ve Kafkaslardan gelenlerle başladı ve 93 Harbiyle Balkanlardan gelenlerle devam etti. Balkan Savaşlarından sonra Konya'ya yaklaşık olarak 24.000 muhacirin yerleştirilmesine karar verilmişti. Birinci Dünya Savaşı sonunda ise Devletin doğu sınırındaki bazı yerlerin Rusların eline geçmesi üzerine büyük bir mülteci göçü başladı. Nihayetinde Rusların Kırım, Kafkasya ve Balkanlardan kovduğu muhacirlere, Birinci Dünya Savaşı ile birlikte doğudan gelecek mülteciler de eklendi.

3 Muhacir ve mülteci kavramları farklı anlamlarda kullanılmaktaydı. 2510 sayılı İskân Kanunu'na göre "Türkiye'de yerleşmek maksadı ile dışarıdan, münferiden veya müçtemian, gelmek isteyen Türk soyundan meskûn veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskûn kimseler" muhacir; "Türkiye'de yerleşmek maksadı ile olmayıp bir zaruret ilcası ile muvakkat(geçici) oturmak üzere sığınanlara" mülteci denmekteydi. İskân Kanunu, Kanun No: 2510, Resmî Gazete 21.06.1934 No: 2733; Kanunlar Dergisi C. 13, s.781-794; Aynı konu Aşair ve Muhacirin Müdür-ü Umumisi Hamdi Bey tarafından Mecliste şöyle ifade edilmişti; *Savaş dolayısıyla düşman istilasına maruz kalan Osmanlı hududundaki vilâyetlerden aksam-ı dahiliyeyi vatana gelen ahaliye mülteci, anlaşma ile diğer bir devlete terk edilmiş topraklardan gelenlere muhacir denir. Meclis-i Ayan Zabıt Ceridesi (MAZC), 3. Dönem, 1. Cilt, İçtima Senesi 4, 16. Birleşim, 3 Kânunusânî 1334 (1918), s. 207.*

Kürtlerin İskânı

Rusların işgal ettiği bölgedeki Müslüman nüfus 2,3 milyonu. Van, Bitlis ve Erzurum gibi illerden sürülen Müslümanların büyük bir kısmını ise Kürtler oluşturuyordu. İttihat ve Terakki hükümeti sonbahara kadar sevkîyatın büyük bir kısmını bitirmek amacıyla 1916 yılının ilkbaharından itibaren kapsamlı ve seri bir sevk hareketine başladı. Hükümet yüzbinleri aşan mülteci sayısından dolayı bu konuyla daha ciddi ve planlı bir şekilde ilgilenmek zorunda kaldı. Ülke, ana yolların vaziyeti ve işe durumuna göre üç iskân mıntıkasına ayrıldı. Birinci mıntıka; Canik, Sivas, Elazığ, Diyarbakır, Musul vilayet ve livaları, ikinci mıntıka; Kastamonu, Ankara, Halep, Adana vilayetleriyle Niğde, Kayseri, Maraş ve Urfa livaları, üçüncü mıntıka ise Bolu, İzmit, Eskişehir, Kütahya, Karahisarı Sahib, Hüdavendigâr, Karesi, Aydın, Konya, Teke, İçel vilayet ve livalarından meydana geliyordu.

20 Ocak 1916 tarihinde Talat Paşa tarafından aralarında Konya'nın da bulunduğu yedi vilayete çekilen telgrafta Rus ordusunun önünden kaçan ve *ahval-i harbiye dolayısıyla dâhile iltica eden Kürtlerin Anadolu vilayet-i garbiyesine sevkleriyle* batı taraflarına iskânının planlandığı bildirildi. Aynı telgrafta bu illerde daha önceki yıllarda iskân edilmiş olan Kürtlerin sayısı, yerli Türk ahali ile ilişkileri, kendi aralarında hangi dili konuştukları, Türkçe 'ye aşına olup olmadıkları, âdet ve dillerini muhafaza dereceleri hakkında bilgi verilmesi istendi.

Talat Paşa, Kürt nüfusuna ilişkin İttihatçıların belirlediği politikayı 1916 Mayıs ayında vali ve mutasarrıflara bildirdi. Üç tamim ile Anadolu iki bölgeye ayrıldı. Kürtlerin iskânına ayrılan "Türklerin yoğun olduğu" ve Türklerin iskânına ayrılan "Kürtlerin yoğun olduğu" bölgeler adı altında bir gruplandırmaya gidildi. Buna göre ilk tamim Rus işgalindeki sınır bölgeleri olan Diyarbakır, Sivas, Ma'muretü'l-aziz ve Erzurum'a, ikinci tamim öncelikle Türkleştirilmesi gereken bölgeler olarak görülen Musul, Urfa, Maraş ve Ayıntab'a, üçüncüsü de Kürtlerin serpiştirilmesi planlanan Ankara, Konya, Hüdavendigâr, Kastamonu, Kayseri, Niğde ve Kütahya'ya gönderildi.

Birinci Dünya Savaşı devam ederken Konya vilayetine çekilen bir telgrafta savaş bölgesinden gelen Kürt mültecilerinin, reis, imam ve şeyhlerinden ayrı ve yerli halkın %5'ini geçmeyecek surette Anadolu içlerine sevk edilmesi gerektiği dile getirildi. İskân-ı Aşair ve Muhacirin

Müdüriyeti tarafından 6 Mayıs 1916 tarihinde Musul'a gönderilen telgrafta ise Kürtlerin iskân mntıkları olarak Ankara, Konya, Kastamonu vilayetleri ile Kayseri, Niğde, Kütahya, Eskişehir, Amasya ve Tokat livalarının belirlendiği bildirildi. Kürt mültecilerinin toplanma yerlerinden birinin de Konya olmasından dolayı Konya'ya başka yerlerden mülteci gönderilmemesi isteniyordu. Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umûmiyesinin kayıtlarına göre 1916 yılı baharında Anadolu'nun çeşitli yerlerine sığınmış olan 707.504 mülteci den 4.346'sı Konya'ya gelmişti.

İskân-ı Aşair ve Muhacirin Müdüriyeti tarafından Adana Vilayetine gönderilen bir telgrafta *Kürtlerden ibaret olan Konya mürettebatı iskan-ı kat'ıye tabi olduğundan* bu mültecilerin dağıtımının yapılabilmesi için bunların memleket, lisan ve meslekleriyle kaç hanede kaç kişinin bulunduğu araştırılması istendi. 15 Temmuz 1917 tarihine gelindiğinde Aşair ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından Adana Vilayetine çekilen bir başka telgrafta ise Diyarbakır'da halen sevk edilmemiş 40 bin mültecinin Konya vilayeti ile Mentеше ve Antalya livalarına nakillerinin uygun olduğu belirtiliyordu. Neticede 1917 sonlarında Diyarbakır ve Urfa'dan 50.000 mülteci Konya'ya gönderildi ve bu sevk işlemi için 100 bin liradan fazla masraf yapıldı.

Ülkedeki mülteci sayısı 1917 yılı sonunda Meclis-i Mebusan'da 1.077.155 olarak açıklanmasına karşın 1918 yılı Mart ayında Aşair ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi Müdürü Hamdi Bey'e göre 1,5 milyon civarındaydı. Ancak bu sayı, müdüriyetin ulaştığı ve iâşe ettiği mültecilerin miktarıydı. Savaş nedeniyle hükümetin ulaşamadığı ya da sevk masraflarını kendileri karşılayarak istedikleri yere göç etme hakkını kullanan mülteciler buna dâhil değildi.

1918 yılında yani Doğu illerinin Rus işgalinden kurtulmasından sonra mültecilerin memleketlerine dönmelerine izin verilmesine rağmen 1920 yılına kadar mültecilerin ancak yarısı sevk edilebilmişti. Henüz sevk edilmemiş 407.604 mülteci vardı ve bunlardan 22.824'ü Konya'daydı. 1920 yılı Ekim ayı ortalarında Konya ve civarında bulunan Erzurum, Van ve Bitlis mültecilerinden 30 bin kadarı memleketlerine gönderilmeye başlandı. Ancak kış mevsimi iyice yaklaşmış ve sevkiyat için yeterli miktarda para bulunamamıştı. Bu nedenle ancak 6.700 mülteci yola çıkarılabildi. Kışın erken bastırması ve ödenek yetersizliği nedeniyle Konya civarından hareket eden mültecilerin Sivas'tan öteye

geçmeleri mümkün olamadı. Sevkiyat 1921 yılında kısmen daha başarılı olmakla birlikte Şark mültecileri meselesi 1923 yılı içerisinde kesin olarak çözüldü ve memleketlerine dönmek isteyenlerin iadesi tamamlandı. Bununla birlikte iltica ettikleri yerlerde kalmak isteyen 50-60 bin kişilik bir grubun talepleri de geri çevrilmedi.

Rumların İskânı

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girerek seferberlik ilan etmesi üzerine Rum topluluklarında bazı sorunlar ortaya çıktı. Bu sorunların başında Batı Anadolu, Marmara ve Karadeniz bölgelerinde yaşayan Rum ahalinin bu bölgelerde askere alınan Rumların firarlarına destek olması gelmekteydi. Ayrıca Rumlar İtilaf Devletleri'ne yönelik casusluk faaliyetlerinde bulunuyor, ihtilal komiteleri ve çeteler oluşturuyordu. Bütün bunlar Rumların zorunlu olarak ikamet bölgelerinin değiştirilmesine gerekçe oluşturdu.

Yunanistan'ın Birinci Dünya Savaşı'na girmesinin ardından Rumlara yönelik nüfus politikasının safhaları, Yunan iç politikasına göre şekillenmeye başladı. Venizelos'un 1916 Ağustosunda Selanik'te başlattığı ayaklanmadan sonra İzmir bölgesi Rumlarının Konya'ya sevk edilmesine karar verildi. Bu konuyla ilgili olarak Emniyet-i Umumiye Müdüriyetinden Konya vilayetine gönderilen telgrafta, *Yunanistan'ın harbe iştiraki takdirinde sevahildeki Rumların dâhile celbi, bu nedenle Konya'ya gönderilecek olan on iki ile yirmi bin Rum'un iskân ve iaşelerinin imkânı olup olmadığı* soruldu. Zira 1914 nüfus sayımına göre Konya'daki Rum nüfusu 25.071'di.

22 Ekim 1914 tarihine yani Rumların göçünün kesin olarak yasaklandığı güne kadar, kıyı bölgelerde yaşayan ve kaçmaya zorlanan Rumlar bu tarihten sonra iç bölgelere sevk edilmeye başlandı. Hükümetin amacı Rum nüfusunu coğrafi bir şekilde hapsederek Yunanistan'a karşı bir tehdit aracı olarak kullanmaktı.

10 gün sonra, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti tarafından Rumları göç etmeye zorlayan saldırıları durdurmayı emreden bir telgraf aralarında Konya'nın da bulunduğu on vilayete gönderildi. Telgrafta, *Devletin vaziyet-i hazıra-ı siyasiyesine göre, Rumlara tazyikat icrası münasip olamayacağından bunlara karşı tecavüzat ve tazyikat vukuuna meydan verilmemesi gerektiği* ifade edilmekteydi.

Aynı şekilde Karadeniz Rumlarının da iç bölgelere sevk edilmesi kararlaştırıldı. Kararın ardından Karadeniz Rumları, Sivas, Ankara, Kastamonu, Çorum, Çankırı, Karahisar-ı Sahip, Konya, Kütahya gibi illere sevk edildiler. Dâhiliye Nezaretinden Konya vilayetine gönderilen telgrafta ise, *vilayetiniz dâhilindeki Rum köylerine tevzi' edilmek üzere üç bin Rum muhaciri sevk edileceğinden ihraç istasyonları ile tevzi' edilecek mahallerin bittahkik bildirilmesi* istendi.

Ermenilerin İskânı

Ermeniler, Birinci Dünya Savaşı'na girerek ölüm kalım savaşı veren Osmanlı Devleti'nin cephe ve cephe gerisindeki düşmanlarının işine yarayacak faaliyetlerde bulunuyorlardı. Bunun üzerine İttihat ve Terakki hükümeti savaş açısından stratejik yerlerde yaşayan unsurların yerleşim yerlerini değiştirme kararı aldı. 27 Mayıs 1915 tarihinde kısaca "*Tehcir Kanunu*" olarak bilinen ve *Vakt-i Seferde İcraat-ı Hükümete Karşı Gelenler İçin Cihet-i Askeriyece İttihaz Olunacak Tedabir Hakkında Kanun-ı Muvakkat* çıkarıldı ve yürürlüğe kondu. Böylece ordu ve komutanlarına, asayişe ters icraatta bulunan silahlı saldırgan ve direnişçileri, tecavüz ve direnişleri esnasında imha etme yetkisi verildi. Ayrıca casusluk ve hıyanetleri hissedilen karye ve kasaba ahalisi münferiden veya topluca diğer mahallere sevk ve iskân edilebilecekti.

Tehcir, cephelerin güvenliğini sarsacak bölgelerde uygulandı. Bu bölgeler Kafkas ve İran cephesinin gerisinde bulunan Erzurum, Bitlis ve Van illeri ile Sina cephesi gerisinde bulunan Mersin ve İskenderun bölgeleriydi. Ermeniler bu mıntikalarda düşmanla işbirliği yaparak onların faaliyetlerini kolaylaştırıyordu. Tehcir Kanunu sonradan, isyan çıkaran ve Ermeni komitecilerine yataklık eden diğer vilâyetlerdeki Ermenileri de kapsayacak şekilde genişletildi.

Konya'nın Ermeni tehcirinde sevk merkezi olarak seçilmesinin ardından Enver, Talat ve Cemal Paşalar arasında yapılan bir dizi şifreli görüşmeden sonra 8 Nisan 1915'te Cemal Paşa tarafından ilk sürgün kararı verildi. 4. Ordu Kumandanı Cemal Paşa'nın, Dâhiliye Nazırı Talat Paşa'ya gönderdiği 8 Nisan 1915 tarihli telgrafta, Zeytun'da Hükümete karşı *tavr-ı isyan* içinde olduğu tespit edilen Zeytun Ermenilerinin Konya gibi *İslam'ı çok mahallere peyderpey iskân* edilmek üzere gönderilmelerinin münasip olacağı bildirildi.

Cemal Paşa, 10 Nisan 1915'te Kudüs'ten Başkomutanlık Vekâletine gönderdiği telgrafta ise şunları dile getirdi: ...*Eşkiya (Ermeniler) Zeytun'a cephane götüren bir jandarma kıtasına silahlı kuvvetle tecavüz etmiştir... Zeytun ve Maraş'ta ikameti muzırr olanların Konya'ya gönderilmesi zaruridir. Aksi halde düşmanın yeni bir yığınağı halinde sırf asayiş maksadıyla bu taraflarda birçok kuvvet bulundurmaya mecbur kalacağım...*

Ermeniler Sevk ve İskân Kanunu öncesinde de Konya'ya gönderilmişti. Bu maksatla 2 Kasım 1914 tarihinde Erzurum Valiliğinden Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen telgrafta; *Harp başlamış olduğundan Rus konsoloslarıyla konsolosluk memurlarının ve çete teşkil edecek... Ermenilerin hemen Konya'ya nakillerine üçüncü ordu kumandanlığınca lüzum görülmüştür* denilmekteydi.

24 Nisan 1915 tarihinde Dâhiliye Nezaretinden 4. Ordu Kumandanı Cemal Paşa'ya bir telgraf gönderilmiş ve telgrafta Zeytun ve Maraş civarından Konya'ya gönderilen Ermenilerin toplu bir halde bulunmalarının sakıncalı bulunduğu ve Ermenilerin *tevhid-i faaliyet etmeleri intaç (neticelenmek) edeceğinden* şimdiye kadar gönderilenlerden başka Ermeni gönderilmemesi gerektiği dile getirilmişti. 21 Nisan 1915 tarihi itibarı ile Konya'ya sevk edilen Zeytun Ermenilerinin sayısı 3.446 idi. Bu sayıya bir hafta sonra Pozantı yoluyla sevk edilen 900 Ermeni daha eklendi.

Dâhiliye Nezareti'nden Konya Vilayetine çekilen bir telgrafta Konya'ya gönderilen Ermenilerin iskân ve iâşe masraflarının karşılanması için Maliye Nezareti'ne tebligat yapıldığı dile getirildi ve bunun için gerekli miktarın ve vilayette ne kadar Ermeni bulunduğu tespit edilmesi istendi. Konya Vilayetine çekilen 29 Mayıs 1915 tarihli bir başka telgrafta ise Ermeniler için gerekli iâşe ve iskân masraflarının muhacirin tahsisatından ödeneceği bildirildi. Hükümet sevk edilen Ermenilerin gittikleri yerlerdeki nüfuslarını sürekli kontrol ederek *ahali-i müslim nüfusunun yüzde onunu* geçmemesine özen gösterdi. Zira 1914 nüfus sayımına göre Konya'da 12.971 Ermeni bulunmaktaydı.

Zor bölgesine gönderilmek üzere ve büyük kısmı Batı Anadolu'dan gelen Ermeniler' in toplanma yeri Konya'ydı. Örneğin 21 Temmuz 1915'te İzmit'in Kurtbelen karyesinde bulunan 602 haneden 1.029 erkek ve 1.078 kadından oluşan toplam 2.107 Ermeni Konya'ya sevk edildi. 10

Eylül 1915 tarihinde 1.737, bir gün sonra ise 1.384 Ermeni Eskişehir'den Konya'ya gönderildi.

Sevkiyat sırasında meydana gelen aksamalar, Konya'da Ermeni nüfusun artmasına neden oldu. 28 Ağustos 1915 tarihinde Ereğli'de 8.000 civarında, 8 Eylül 1915 tarihinde ise Konya'da 6.000, Ereğli'de ise 15.000'den fazla Ermeni vardı. 18 Eylül'de Bursa, Eskişehir ve Ankara taraflarından gelerek Karahisar ve Çay istasyonu boyunca toplanan 8.631 Ermeni'nin, vagon buldukça Konya'ya nakline karar verildi. 1 ay sonra Karahisar istasyonundan 1.863 ve Çay istasyonundan yaklaşık 2 bine yakın Ermeni muhacir Konya'ya gönderildi. 17 Eylül 1915 tarihinde Kütahya'da bulunan 1.000 Ermeni Konya'ya sevk edildi. Kasım 1915 sonuna kadar devam eden sevkiyatta Talat Paşa'nın kayıtlarına göre 14.210 Ermeni muhacir muhtelif vilayet ve sancaklardan Konya'ya sevk edilmişti. Aralık 1915'te de komitacı olduklarından şüphe edilen İzmir Ermenileri Diyarbakır yolu ile Musul'a sevk olunmak üzere İzmir'den Konya'ya sürüldü.

Ermeniler'den bir kısmının Anadolu'da kalmasına izin verilmişti. Bunlar zanaatkâr, asker, Katolik ve Protestan Ermeni aileleri idi. Bu Ermeniler tek tek güvenlik soruşturmasından geçtikten sonra yerli nüfusun % 5'ini aşmayacak şekilde dağıtılmışlardı. Buna rağmen sık sık tekrar edilen sayım işlemlerine ve güvenlik soruşturmalarına tabi tutuldular. Konya, Ermenilerin sürüldüğü tek Anadolu ili olması hasebiyle sıklıkla sayımlara ve güvenlik soruşturmalarına maruz kaldı. Emniyet-i Umumiye Müdüriyetinden Konya Vilayetine çekilen bir telgrafta, *iskân için vilayetin nerelerine ne kadar Ermeni gönderildiği*, vilayetteki yerli ve yabancı Ermenilerin sayısı, memleketleri ve meslekleri, *nüfus-i islâmiyyeye nazaran kaç nisbetinde* oldukları soruldu. Ayrıca bu Ermeniler içinde komitacıardan kimsenin olup olmadığı, bunların isimleri ve *ne suretle oraya gönderilmiş* olduklarının belirlenmesi, vilayetteki Ermenilerin *İstanbul ve sa'ir mahallerle muntazaman muhabere ettikleri* ve bunu yapanların tespit edilmesi istendi.

İki ay geçmeden, iki ayrı grup için iki ayrı politikanın uygulandığı yeni sürgünler emredildi. Konya'daki Ermenilerin *hıyanetleri ve komitelelerle alaka ve münasebetleri malum olanların* aileleriyle birlikte, zararları ortaya çıkan fakat şimdiye kadar sevk edilmeyen Ermenilerin ise *ailelerine ilişilmeyerek yalnız erkeklerin münferiden Zor sancağına sürülmesi*

kararlaştırıldı. Ancak *vuku bulacak sevkiyatta Ermeni teb'idine(sürgün) yeniden başlandığı ahsas (hissi) ettirilmemek için kafilelerin münasip fasılalarla* ve önceden belirlenmiş güzergâhlardan gönderilmeleri istendi.

Konya Ermeni tehcirinin önemli bir toplanma ve nakil merkeziydi. Konya'ya muhtelif vilayet ve sancaklardan gönderilen Ermeniler, buradan daha önce kararlaştırılan iskân bölgelerine peyderpey sevk edildi. 10 Ekim 1915 günü Konya istasyonunda bulunan 11.000 Ermeni gönderildi. 11 Ekim günü ise Konya Valiliği'nden Dâhiliye Nezareti'ne çekilen telgrafta Konya'dan 12.000 Ermeni'nin daha gönderildiği, mevcut 40.000 Ermeni'den 12.000'inin kaldığı ifade edildi. 13-16 Ekim tarihleri arasında 9.600, 17-18-19 Ekim tarihlerinde 5.000, 21 Ekim tarihinde ise Akşehir ve Konya'dan 4.854 Ermeni sevk edildi. 23 Ekim 1915 günü Konya Valiliği'nden Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen telgrafta trenlerin askeri erzak nakliyesine tahsis edilmesinden dolayı Konya'dan Ermeni sevkiyatının yapılamadığı, yaya olarak gönderilenlerin ise Ereğli ve Karaman'da toplandığı dile getirildi. Aynı telgrafta o gün içinde 1.050 Ermeni'nin daha Konya'dan sevk edildiği bildirildi.

Sevkiyat 1915 Ekim ayı sonundan itibaren yavaşladı. 4 Kasım 1915 tarihinde Dâhiliye Nezareti'nden Konya valiliğine gönderilen telgrafta sevk maksadıyla Konya'da bulunan 2.000 Ermeni'nin şimdilik sevk edilmemesi ve ayrıca asker aileleri ile Katolik ve Protestan olanların Konya dâhilinde uygun alanlarda iskân edilmeleri istendi. 12 Kasım 1915 tarihi itibarıyla Konya'daki asker ailesi, Katolik ve Protestan Ermenilerin sayısı 10.000'i geçmişti.

Ermenilere yönelik sevkiyatlar 1917 yılından itibaren iyice yavaşlasa da Konya'daki muhacir hareketliliği devam etti. 1917 Mart ayının ortalarında Konya'da 1.990'ı yerli, 6.696'sı yabancı olmak üzere toplam 8.686 Ermeni bulunmaktaydı.

Osmanlı Hükümeti Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi üzerine yeni aldığı kararlar gereği sevk edilen Ermenilerin istedikleri takdirde geri dönmelerine izin verileceğini bildirdi. Umumi tebligattan sonra 18 Ocak 1918 tarihi itibarı ile Konya'da bulunan 2.721 Ermeni muhacir memleketlerine geri döndü. Aynı gün dönme talebinde bulunup da kömür yetersizliği sebebiyle trenlerin çalışmamasından dolayı dönemeyen Ermeni muhacir sayısı 30.000'den fazlaydı. Sevk esnasında olduğu gibi geri dönüşler sırasında da Konya'da yığılmalar yaşandı. Konya Valiliği

ara sıra Dâhiliye Nezareti'ne başvurarak farklı vilayetlerden sevk edilen Ermenilerin geri dönüşleri konusunda izin talebinde bulundu ve böylece yığılmaların önüne geçmeye çalıştı.

Hariciye Nazırı Mustafa Reşit Paşa 21 Aralık 1918 günü Mecliste yaptığı konuşmada şunları dile getirdi: *Mültecilerden ve tehcir ve tebid edilmiş olanlardan, mevkii iktidara geldiğimizden bugüne kadar vesaiti nakliyenin noksanına rağmen Hükümet marifeti ile 2.552'si Müslim, 19.695'i Rum, 23.420'si Ermeni olmak üzere mesken ve mevalarına (yurt) iade ve iskân edildi...*

Arap Ailelerin İskânı ve Diğer Sürgünler

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesi üzerine, 4. Ordu Kumandanı ve Bahriye Nazırı Cemal Paşa, Kasım 1914'te askerî ve sivil konularda tam ve tek yetkili vali olarak Suriye'ye atandı. Cemal Paşa'nın çözmesi gereken en önemli sorunlardan biri *dize gelmez, kural tanımaz* göçebe Arapların iskânıydı. Bu sorun İttihat ve Terakki hükümeti tarafından Anadolu'nun İslamlaşması ve Türkleşmesi politikasının bir gereği olarak savaşın yoğun olduğu günlerde gündeme alındı. Çünkü asayişin sağlanması, asker temini ve de Osmanlı coğrafyasındaki gayrimüslimlere nazaran Müslüman nüfusu artırmak için iskân gerekliydi.

Cemal Paşa'nın Suriye'nin önde gelen 5 bin civarındaki Arap ailesini sürme kararı almasıyla birlikte 1915'in sonlarına doğru, bu Arap aileler Ermenilerden kalan yerlere yerleştirilmek üzere Anadolu'nun iç ve batı bölgelerine sevk edildi. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti tarafından Konya, Hüdavendigar, Ankara, Sivas ve Kayseri'ye gönderilen telgrafta; *...Suriye'den ihraç edilmiş olan... Anadolu'da iskanları mukarrer bulunan aileleri iskân eylemek üzere Ermenilerden kalmış ve iskana müsait ne kadar arazi çiftlik mevcut olduğunun ve kaç aile iskanı mümkün olacağıнын yirmi dört saat zarfında bildirilmesi... istendi.*

Arap sevk ve iskânıyla ilgili İskân-ı Aşair ve Muhacirin Müdüriyeti tarafından Şam 4. Ordu Kumandanlığına gönderilen telgrafta *Arap ailelerinin suret-i iskân ve iaşelerine... sarf edilmek üzere... Konya'ya 110 bin... kuruşluk tahsisat gönderildiği* bildirildi. Böylece iki yıl içinde Suriye vilayetinden sürülen Araplar, Konya'nın da içinde bulunduğu Anadolu'nun iç ve batı bölgelerine iskân edilerek Ermeni meskenlerine yerleştirildiler. 1918 Ekim ayında İttihat ve Terakki'nin hükümetten

çekilmesi üzerine, Kasım'da yaşlı, genç, kadın ve erkek tüm Arap ailelerin memleketlerine geri dönmelerine izin verildi. Arap ailelerinin yanı sıra Rum ve Ermenilerin de geri dönüş masrafları için, *seferberlik tahsisatından sarfiyat icrasına dair* Konya vilayetine çekilen telgrafta, *beş yüz bin kuruşluk havalenamenin masrafı için maliyeden defterdarlığa mezuniyet* verildiği belirtildi.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesi üzerine ülke sınırları içinde yaşayan ecnebilere bir kısmı adeta düşman devlet tebaası haline gelince hükümet birtakım tedbirler almak zorunda kaldı. Bu kişileri potansiyel tehlike olarak gören hükümet, bunların sürekli kontrol ve gözetim altında tutulmaları gerektiğini düşünüyordu. Çünkü azınlıklar ilan edilen genel seferberlik çağrısına uymadığı gibi gerek düşman ülkelere sığınma gerekse ülke içinde firar etme eylemlerine girişiyordu. Firarilere yönelik azınlık tebaasının desteğini engellemek, yeni firarların önüne geçmek ve düşman devletlere destek verilmesini durdurmak amacıyla hükümet bu kişileri Anadolu'da bulunan değişik noktalara özellikle de iç bölgelere sürgün etme kararı aldı. Savaş boyunca da buralarda zorunlu ikamete tâbi tuttu. Bu zorunlu göç kararı Ermeni, Rum, Arap ve yabancı devlet vatandaşlarına uygulandı. Sürgün bölgesi olarak Anadolu'nun denize kıyısı olmayan, askerî sevkiyat noktalarından uzak ve düşmanla işbirliğinin zayıf olduğu yerler seçildi. Bu yerlerden biri de Konya'ydı. Özellikle Bozkır kazası sürgünlerin yoğunluğu açısından öne çıkmaktaydı.

Birinci Dünya Savaşı sırasındaki Ermeni tedhiş eylemleri ve muhasım devlet tebaasından doğan muhtemel casusluk faaliyetleri sürgünleri zorunlu kılan nedenlerin başında geliyordu. Osmanlı Devleti muhasım devlet tebaasına karşı iki temel yol izledi. Birinci yol bazı muhasım devlet tebaasının İspanya ve ABD gibi tarafsız devletlerin diplomatik yardımıyla ülke dışına çıkarılmasıydı. İkinci olarak izlenen yol ise bazılarının güvenlik tedbiri olarak Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde zorunlu ikamete tabi tutulmasıydı.

15 Kasım 1914'te Meclis-i Vükela 'da alınan karar gereği muhasım devlet tebaasına karşı misilleme politikası izlenmesine karar verildi ve politika şöyle belirlendi: *Rusya ve hatta İran'da tebaa-ı Osmaniye ve şebenderlerimize Rusya hükümeti tarafından her türlü kavaid-i hukukiye muhalif surette muamelat olduğundan bu muamelatın ıslahı*

tamirine tebaamızın salimen avdetlerine kadar Memalik-i Osmaniye'de bulunan Rusya tebaasının memalik-i Osmaniye haricine çıkarılmalarına müsaade edilmeyecek... hükümetin dahil-i Memalik-i Osmaniye'de tayin edeceği mahallere azimete ve orada ikamete mecbur edileceklerdir... Aynı şekilde Rus konsoloslarının da Osmanlı sınırları dışına çıkmasına izin verilmeyecekti. Benzer muameleye İngiltere ve Fransa tebaası da tabi tutuldu.

Vilayet ve kazalara sevk edilen sürgünler buralarda kurulan esir kamplarında hayatını sürdürdü. Hükümet, sürgün noktalarında inşa ettiği bu kamplarla sürgünlerin esaret hayatını devam ettirmesini sağladığı gibi onları buralarda gözetim altında tuttu. Anadolu'nun farklı noktalarında bulunan bu kamplarda sürgünlerin barınma, yiyecek ve giyecek ihtiyaçları karşılandı. Ayrıca bu kamplara farklı cephelerde ele geçirilen muhasım devletlere mensup subay ve erler de yerleştirildi. Esirlerin, yerleştirildikleri yerlerde ortaya çıkan işleriyle ilgilenmek üzere "Üsera Muamelat Şubesi" kuruldu. Birinci Dünya Savaşı boyunca kurulan üsera garnizonlarının bulunduğu yerlerden biri de Konya idi.

Peki, sürgünler için Konya'nın seçilmesinin nedenleri nelerdi? İlk neden olarak şehrin kıyıdan ve cephe hattından uzak ve iç bölgelerde yer alması sayılabilir. Aynı zamanda Konya savaşın etkilerini nispeten daha az hissetmekle beraber gelişmiş bir iletişim ve ulaşım ağına sahipti. Ayrıca korunaklı ve sakin bir şehir olması, önemli miktarda muhasım tebaanın sürgün edildiği bir yer olmasının nedenlerindendi. Özellikle Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır kazaları çok sayıda sürgüne ev sahipliliği yaptı. Savaş süresince Konya'ya gönderilen sürgünler, 145 İngiliz, 99 Fransız, 96 Rus, 11 İtalyan, 4 Karadağ, 1 Romanya ve 1 Belçikalı olmak üzere toplam 357 kişiydi. Aile efradıyla birlikte bu sayı 1.000'i bulmaktaydı.

Sonuç

Zorunlu kitle göçünü tetikleyen unsurların başında savaşlar, siyasi, sosyal ve iktisadi krizler gelmektedir. Bu problemlerden dolayı ülke sınırlarında meydana gelen büyüme ve küçülmeler iskân politikasının en önemli belirleyicilerinden biridir. Kırım savaşından Millî Mücadeleye kadar özellikle Balkan Savaşlarından sonra kaybedilen topraklar Osmanlı Devleti'ni sadece siyasi coğrafya açısından etkilemekle kalmadı, ekonomik ve kültürel yapıyı da ciddi anlamda değiştirdi.

1916 yılında doğuda başlayan Rus işgali nedeniyle Anadolu'nun farklı bölgelerine sığınan Kürt mültecilerden yaklaşık 4.500'ü, 1917 yılı sonlarında ise 50.000'i Konya'ya sevk edildi. Kürt mültecileri, reis, imam ve şeyhlerinden ayrı ve yerli ahalinin %5'ini geçmeyecek şekilde Anadolu içlerine gönderildi. Bu durum devletin demografik yapıyı korumaya çalıştığıının bir göstergesiydi.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girip seferberlik ilan etmesi üzerine ülkedeki Rumlarla bazı sorunlar yaşanmaya başlandı. Batı Anadolu, Marmara ve Karadeniz bölgelerinde yaşayan Rum ahali bu bölgelerde askere alınan Rumların firarlarına destek oldu. İtilaf Devletleri lehinde casusluk faaliyetlerinde bulunarak çeteler oluşturdu. Bu nedenlerden dolayı Rumların ikamet yerlerinin değiştirilmesine karar veren hükümet onları iç bölgelere sevk ederek coğrafi olarak hapsetmeye başladı. Bu dönemde 12.000 ile 20.000 arasında Rum nüfusun Konya'ya gönderilmesi kararlaştırılmıştı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Ermenilerden, düşmanla işbirliği yaptığı tespit edilenler Tehcir Kanunu gereğince mecburi göçe tabi tutuldu. Konya, Ermenilerin sürüldüğü tek Anadolu ili olması hasebiyle hükümet buraya gönderdiği Ermenilerin, Müslüman nüfusun %10'unu geçmemesine özen gösteriyordu. Amaç Ermenilerin toplu halde bulunmalarının ve herhangi bir tedhiş eylemine girişmelerinin önüne geçmekti. 1915 Nisan ayında Konya'ya sevk edilen Zeytun Ermenilerinin sayısı yaklaşık olarak 3.500'dü. Zor bölgesine gönderilecek olan Batı Anadolu Ermenilerinin toplanma yeri de Konya idi. 1915 yılı Temmuz-Eylül ayları arasında yaklaşık 5.000 Ermeni Konya'ya gönderildi. 1915 Kasım ayı sonunda 14.210 Ermeni muhacir muhtelif vilayet ve sancaklardan Konya'ya sevk edildi.

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı sırasında göçebe Arapların iskânı ile de meşgul oldu. Amaç Osmanlı coğrafyasında Müslüman nüfusu artırmaktı. Bu nedenle 1915 yılının sonlarına doğru yaklaşık 5.000 civarındaki Arap aile Anadolu'nun iç ve batı bölgelerine sevk edildi.

Osmanlı Devleti'nin, Birinci Dünya Savaşı'na girmesinden sonra ülke sınırları içinde yaşayan ecnebilerden bir kısmı aniden muhasım devlet tebaası haline geldi. Hükümet potansiyel tehlike olarak gördüğü bu kişileri sürekli olarak gözetim altında tutmak, firar eylemlerini ve düşmana destek vermelerini engellemek istiyordu. Bundan dolayı bazı Ermeni, Rum, Arap ve yabancı devlet vatandaşlarına sürgün cezası uygulandı. Bu cezanın tatbik edildiği yerlerden biri de Konya'ydı.

Kaynakça

- Ağaldağ, S. (2003) *Osmanlı Döneminde Konya'nın Siyasi Tarihi*, Osmanlı Döneminde Konya, Edt. Yusuf Küçükdağ, Konya.
- Akandere, O. (2003), Konya Vilayet Salnamelerine Göre XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Konya Sancağı'nın İdari ve Mülki Yapısı, *Osmanlı Döneminde Konya*, Edt. Yusuf Küçükdağ, 15-44.
- Çelebi, E. (2005) *Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti (Kuruluşu, Teşkilat Yapısı ve Faaliyetleri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun.
- Çelik, G. (1999/1) Osmanlı Devleti'nin Nüfus ve İskân Politikası, *Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 49-110.
- Dündar, F. (2002) *İttihat ve Terakki'nin Müslümanları İskân Politikası (1913-1918)*, İletişim Yay., İstanbul.
- Dündar, F. (2008), *Modern Türkiye'nin Şifresi İttihat ve Terakki'nin Etnisite Mühendisliği (1913-1918)*, İletişim Yay. İstanbul.
- Gün, Ö. (2021) *Meşrutiyet'ten Mütareke 'ye Konya'ya Sürgün (1876-1918)*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- Günay, N. (2009) Birinci Dünya Savaşı'nda İtilaf Devletleri'nin Osmanlı Ermenileriyle İlişkileri ve 1914/1915 Zeyton İsyanları, *Bilig, Güz, S.51*, 85- 104.
- Karpat, K. (2003) *Osmanlı Nüfusu (1830-1914)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Kaya, E. (2007), *Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadelede Türk Mültecileri*, Ebabil Yay. Ankara.
- Kılıç, M. (2019) Birinci Dünya Savaşı Sürecinde İtilaf Devletleri Vatandaşlarının Zorunlu İkamet Merkezlerinden Biri Olarak Urfa Mutasarrıflığı, *Asia Minor Studies*, C. VII, S. 1, 72-80.

- Osmanlı Belgelerinde Ermeniler (1915-1920)*, (1995) Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Öğün, T. (2004), *Vilayât-i Şarkiye Mültecileri (1915-1923)*, Ankara.
- Özdemir, M. (2007) I. Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı Devleti Tarafından Gerçekleştirilen Rum Tehciri, *ÇTTAD*, VI/14, Bahar, 27-40.
- Öztürk, S. (2003) Osmanlı Döneminde Konya Ekonomisine Dair Tespitler, *Osmanlı Döneminde Konya*, Edt. Yusuf Küçükdağ, 93-110.
- Sarı, M. (2011) *Atatürk Dönemi İç Anadolu Bölgesi'nde İmar İskân Faaliyetleri (1923-1938)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- Sonat, R. (2014) I. Dünya Savaşı Yıllarında Osmanlı Devleti'nin Muhasım Devlet Tebaası Politikası (1914-1918), *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 11, 259-290.
- Uca, A. (2013) 1915 Yılında Yayımlanan Bir Üsera Talimatnamesi ve Düşündürdükleri, *Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Dergisi*, S. 3, Ocak, 169-183.

IMMIGRATION IN GLOBAL ENGLISH TEXTBOOKS

Eser ÖRDEM¹

Introduction

Immigration is a significant socio-political issue with global implications, impacting countless lives and shaping contemporary societies. As migration continues to influence demographics and cultures, it's critical for educational materials, including English textbooks, to reflect these changes. However, these textbooks often fail to address immigration and other socio-political issues, focusing instead on traditional language learning topics like grammar and vocabulary (Apple, 2004). This narrow focus can limit the scope of education and neglect important discussions that resonate with many learners' experiences. Immigration is a significant socio-political issue with global implications, impacting countless lives and shaping contemporary societies. As migration continues to influence demographics and cultures, it's critical for educational materials, including English textbooks, to reflect these changes. However, these textbooks often fail to address immigration and other socio-political issues, focusing instead on traditional language learning topics like grammar and vocabulary (Apple, 2004). This narrow focus can limit the scope of education and neglect important discussions that resonate with many learners' experiences.

As English becomes increasingly widespread globally, it is vital for textbooks to move beyond mere language mechanics and incorporate a variety of socio-political topics that reflect the real-life experiences of learners. Ignoring key themes like immigration can result in a homogenized and oversimplified view of the world, denying students the chance to engage with important global issues (Freire, 1970). While grammar and vocabulary are essential, they should not overshadow the importance of

---

¹ Assoc. Prof. Dr. Adana Alparslan Türkiye Science and Technology University, Department of translation and Interpreting, Sarıçam, 01250, Adana Orcid: 0000-0002-9896-3037

integrating content that promotes critical thinking and social awareness (Apple, 2004; Yin, 2018). Additionally, the inclusion of non-controversial topics such as Lifestyle and Culture, Personal Development, and Science and Technology in these textbooks, while beneficial, often leads to the exclusion of more complex and potentially contentious issues. This approach aims to develop a neutral and universally acceptable curriculum but risks omitting discussions that could enrich learners' understanding of the world (Giroux, 1983). By not addressing topics like immigration, educational materials fail to provide students with the knowledge and perspectives needed to navigate and contribute to increasingly multicultural and interconnected societies (Creswell & Creswell, 2018).

The focus of English textbooks on safe, traditional language learning topics limits their educational potential. To bridge this gap, it is crucial that educational materials include a wider range of socio-political issues, including immigration. This inclusion would not only improve language learning but also promote a more inclusive and socially aware learning environment, reflecting the diverse experiences and realities of learners around the world (Brown, 2001; Hooks, 1994).

Table 1. An Overview of Social and Political Topics under Broad Categories

Broader Categories	Socio-political Topics
Social Justice	Racial equality, gender equality, LGBTQ+ rights
Immigration	Migration patterns, refugees, asylum seekers, border issues
Political Systems	Democracy, authoritarianism, human rights, governance
Economic Inequality	Wealth disparity, poverty, labor rights
Environmental Justice	Climate change, sustainable practices, environmental racism
Cultural Diversity	Multiculturalism, ethnic representation, cultural appropriation
Education and Empowerment	Access to education, literacy, critical thinking, student voice
Media and Information	Media literacy, fake news, propaganda

This table categorizes socio-political topics under broader categories to provide a structured overview. It includes themes like Social Justice, Immigration, Political Systems, and more, illustrating the diversity of potential topics that could be addressed in educational materials. This categorization highlights the range of issues that are pertinent in today's global society and that could be included in English textbooks to enhance their relevance and educational value.

Method

This study examined 9 English textbooks from levels A1 to C1, which included a combination of main textbooks and supplemental materials for listening, speaking, reading, and writing. The textbooks were analyzed to identify the topics covered in each, focusing on the frequency and diversity of the themes presented. A total of 98 topics were extracted from these textbooks, reflecting the range of content across different skill areas and proficiency levels (Brown, 2001). The analysis involved a comprehensive review of the textbooks to categorize the topics into broader themes, allowing for a more streamlined examination of the content (Creswell & Creswell, 2018). Each topic was mapped to a broader category to understand the overarching themes within the textbooks. This mapping process involved classifying the topics into general themes, such as Lifestyle and Culture, Science and Technology, and Personal Development (Bryman, 2016). The frequency of topics within each category was calculated to identify trends and patterns in content distribution. The findings were used to assess whether socio-political issues, such as immigration, were present in the textbooks and to analyze the emphasis on more general topics. This approach enabled a clear understanding of the content focus across different textbooks and provided insights into the educational goals of these materials (Yin, 2018).

Findings

The analysis of the nine English textbooks from levels A1 to C1 revealed significant insights into the themes and topics covered. By categorizing and quantifying the content, the study aimed to uncover the representation of socio-political issues, particularly immigration, within these educational materials. The findings offer a comprehensive overview of the thematic focus across different textbooks, highlighting both the emphasis on general educational themes and the notable absence of socio-political discussions.

Table 2. An Overview of Broad Categories and Topics in Textbooks

Broader Categories	Cambridge f	Cambridge %	Oxford f	Oxford %
Personal Development	8	20.51%	8	18.18%
Science and Technology	7	17.95%	2	4.55%
Art and Creativity	5	12.82%	3	6.82%
Lifestyle and Culture	5	12.82%	17	38.64%
Environment and Nature	5	12.82%	2	4.55%
Business and Economics	4	10.26%	3	6.82%
Travel and Transport	3	7.69%	6	13.64%
Health and Wellness	1	2.56%	2	4.55%
Sports and Recreation	1	2.56%	1	2.27%

Oxford textbooks tend to focus more on Lifestyle and Culture, Travel and Transport, and Health and Wellness. Cambridge textbooks are more centered on Science and Technology, Art and Creativity, Environment and Nature, and Business and Economics. The other categories either have equal representation or exhibit minor differences. The data shows a clear difference in thematic focus between Cambridge and Oxford textbooks. Oxford textbooks have a significant emphasis on Lifestyle and Culture, while Cambridge textbooks distribute their content more evenly across various themes, with notable attention to Science and Technology, Art and Creativity, and Environment and Nature. This divergence suggests different editorial priorities or target audience considerations between the publishers.

Table 3. An Overview of Broad Categories and Examples in Textbooks

Broader Categories	Examples of Topics
Lifestyle and Culture	Food, Holidays, Music, Cinema, Traditions
Science and Technology	Advancements, Inventions, Health Sciences, Tech
Environment and Nature	Climate, Conservation, Environment, Animals
Art and Creativity	Art, Design, Architecture
Personal Development	Careers, Education, Childhood Experiences
Sports and Recreation	Various Sports, Entertainment Activities
Travel and Transport	Traveling, Transport, City Life
Business and Economics	Business, Economics, Money-related Topics
Health and Wellness	Health, Fitness, Wellness

This table provides specific examples of topics under each broader category, offering a more granular view of the content in the textbooks. The examples illustrate the practical applications of each theme, emphasizing the breadth of general knowledge covered. However, the absence of socio-political issues in these examples underscores the study's findings regarding the limited scope of current textbook content.

Table 4. Descriptive Statistics of Broad Categories and Topics in Textbooks

Theme	Cambridge f	Oxford f
Environment	2	1
Business	2	0
Entertainment	0	2
Technology	2	1
Health	2	2
Sports	1	2
Culture	1	2
Society	1	2
Travel	1	1
Design/Architecture	1	0
Food/Cooking	0	1
Money/Finance	1	2
Animals	1	1
Work/Jobs	1	1
Inventions	1	1
Other	17	35

This table highlights the frequency of specific topics within the Cambridge and Oxford textbooks. It reveals that while some themes, such as Health and Technology, are consistently covered, others show a disparity between the two publishers. The significant number of topics categorized as 'Other' in both Cambridge and Oxford textbooks suggests a wide variety of content that does not fit neatly into predefined categories. However, it also indicates a potential area for further exploration to determine the nature of these topics and their relevance to socio-political issues.

The findings from the analysis of the nine English textbooks highlight a predominant focus on general themes such as Lifestyle and Culture, Science and Technology, and Personal Development. While these themes are essential for language acquisition and skill development, the notable absence of socio-political issues like immigration suggests a gap in the educational content. This absence could limit the opportunity for learners to engage with critical discussions that are relevant to contemporary global contexts. The results underscore the need for a more balanced approach in educational materials, incorporating socio-political topics to foster a more inclusive and socially conscious learning environment.

Discussion and Conclusion

The absence of socio-political issues in English textbooks can be attributed to several key reasons. One major factor is the pursuit of neutrality and sensitivity, where publishers seek to avoid controversy by not addressing sensitive topics like immigration (Freire, 1970). This approach helps to prevent conflicts that might arise from cultural or political differences, ensuring that textbooks are suitable for a global audience (Giroux, 1983). Another reason is the target audience and age appropriateness. Many English textbooks cater to a broad range of learners, including children and beginners, which makes socio-political topics potentially inappropriate or too challenging for some age groups (Hooks, 1994). Publishers therefore prioritize topics that are suitable for a wide audience, focusing on fundamental language skills (Apple, 2004). The absence of socio-political issues in English textbooks can be attributed to several key reasons. One major factor is the pursuit of neutrality and sensitivity, where publishers seek to avoid controversy by not addressing

sensitive topics like immigration (Freire, 1970). This approach helps to prevent conflicts that might arise from cultural or political differences, ensuring that textbooks are suitable for a global audience (Giroux, 1983).

Another reason is the target audience and age appropriateness. Many English textbooks cater to a broad range of learners, including children and beginners, which makes socio-political topics potentially inappropriate or too challenging for some age groups (Hooks, 1994). Publishers therefore prioritize topics that are suitable for a wide audience, focusing on fundamental language skills (Apple, 2004). The analysis of topics in English textbooks from major publishers like Cambridge and Oxford revealed a focus on broader themes such as Lifestyle and Culture, Science and Technology, Environment and Nature, and Personal Development. These themes indicate that textbooks are designed to cover general knowledge and skills that align with common language learning objectives, emphasizing vocabulary and grammar within familiar contexts. However, the absence of socio-political issues, such as immigration and social justice, suggests that these textbooks prioritize neutrality and a broad appeal to a global audience. This reflects a conscious choice by publishers to avoid potentially sensitive or controversial topics, which could lead to discord among learners or educators from diverse backgrounds.

In summary, English textbooks tend to focus on accessible and relatable themes that support language acquisition and skill development while steering clear of socio-political discussions. This approach facilitates a wider market reach and accommodates educational systems with varying curriculum requirements. However, the lack of socio-political content raises questions about the broader role of education in fostering critical thinking and social awareness among language learners. Future studies could explore ways to integrate socio-political issues into language education to promote a more inclusive and socially conscious learning experience.

References

- Apple, M. W. (2004). *Ideology and curriculum*. Routledge.
- Brown, H. D. (2001). *Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy*. Longman.

- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed.). Oxford University Press.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Herder and Herder.
- Giroux, H. A. (1983). *Theory and resistance in education*. Heinemann.
- Hooks, B. (1994). *Teaching to transgress: Education as the practice of freedom*. Routledge.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE Publications.

TURKISH STUDENTS MIGRATING TO THE USA AND GERMANY

Eser ÖRDEM¹

Introduction

Migration has become a global phenomenon characterized by complex dynamics and various factors driving individuals to move across borders. This study explores the migration aspirations of Turkish youth, focusing on their desire to migrate to developed countries like Germany and the United States. Such migratory trends are influenced by a myriad of economic, social, and cultural factors, as well as the imagined societies these destinations represent to the youth (Anderson, 1983). The theory of imagined societies, popularized by Benedict Anderson, suggests that people form a mental construct of a society they have never physically experienced. This imagined community is built on stories, media, and other cultural influences that create an idealized view of a distant society (Anderson, 1983). In this context, Turkish young people might imagine developed countries as places of opportunity, social justice, and personal freedom, leading to the desire to migrate (Castles, de Haas, & Miller, 2014). The propensity of Turkish youth to migrate is partly driven by domestic challenges such as economic instability, political turmoil, and limited opportunities for personal and professional growth (Castles et al., 2014). These factors create a sense of disillusionment and drive individuals to seek better prospects abroad. In contrast, the perceived benefits of migrating to countries like Germany and the United States include better economic opportunities, higher education standards, and greater personal freedoms (Portes & Rumbaut, 2014). In addition, the desire to migrate can be seen as a form of resistance to domestic social and political constraints, allowing Turkish youth to find a place where

---

¹ Assoc. Prof. Dr. Adana Alparslan Türkiye Science and Technology University, Department of Translation and Interpreting, Sarıçam, 01250, Adana Orcid: 0000-0002-9896-3037

they can explore their identity and aspirations without restrictions (Portes & Rumbaut, 2014). The imagined societies in these developed countries are often depicted as more egalitarian, offering a path toward self-improvement and success (De Haas, 2021). Western countries are also perceived as centers of excellence in education and professional development. The high standards of education and the availability of advanced research opportunities in countries like Germany and the UK attract students who seek to enhance their academic credentials and career prospects (Creswell & Creswell, 2018). This perception is supported by personal stories and testimonials shared through various media platforms, which emphasize the superior educational systems and the potential for professional advancement in these countries.

By focusing on the aspirations and motivations of Turkish youth, this study aims to uncover the underlying themes and narratives that drive the migration decision-making process. By understanding the imagined societies and comparing them with the realities on the ground, this research seeks to contribute to the broader discourse on migration and its impact on individuals and communities (De Haas, 2021).

Method

This research follows a qualitative design to capture in-depth insights into the experiences and perspectives of Turkish youth considering migration. A qualitative approach was chosen due to its suitability for exploring complex human motivations and subjective interpretations (Creswell & Creswell, 2018). The study adopted a case study methodology, focusing on a specific group of participants to gain detailed insights into their reasons for migration (Yin, 2018). The sample for this study consisted of six Turkish students aged between 23 and 26 majoring in Translation and Interpreting considering migration to the United States or Germany. Participants were chosen through a purposive sampling method to ensure they represent the target population for the study's focus (Palinkas et al., 2015). The sample included three students who wished to migrate to the USA and three who wished to migrate to Germany. Data collection involved semi-structured interviews with each of the six participants. Semi-structured interviews provided flexibility while allowing the researcher to gather consistent information across participants (Patton, 2015). Each interview lasted approximately 15-

20 minutes. The data analysis process employed thematic analysis to identify key themes and patterns in the collected data (Braun & Clarke, 2006). Thematic analysis was chosen for its ability to provide a detailed examination of qualitative data and to identify recurring themes across multiple participants. The sample interview questions are as follows:

1. Can you describe the reasons why you are considering migrating to [USA/Germany]? What factors influenced your decision to choose this country over others?
2. What opportunities do you expect to find in [USA/Germany] that are currently lacking in Turkey? Can you share any anticipated challenges you think you might face upon arriving there?
3. How do you imagine life will be in [USA/Germany]? What aspects of that imagined society attract you the most?
4. How do you think migrating to [USA/Germany] will impact your career and educational goals? What do you hope to achieve in these areas after migrating?

Ethical Privacy Protection in This Study

In this study on the migration aspirations of Turkish students, ethical privacy protection was a top priority throughout the research process. Several measures were implemented to ensure that participants' privacy and confidentiality were rigorously safeguarded, adhering to the highest ethical standards to protect the identities of the participants, all personal information was anonymized. Pseudonyms or unique codes were assigned to each participant, replacing real names and other identifying details in the data records. This anonymization ensured that the data could not be traced back to individual participants, thereby maintaining their privacy. Before participating in the study, each student was provided with a detailed information sheet explaining the research objectives, the nature of the data to be collected, and how the data would be used. Participants were required to sign a consent form indicating their voluntary agreement to take part in the study. This form included assurances about the confidentiality of their responses and their right to withdraw from the study at any time without any negative repercussions.

Findings

The findings of this study provide a comprehensive overview of the key themes and motivations driving Turkish students' aspirations to migrate to the USA and Germany. The qualitative data, derived from semi-structured interviews, reveal distinct patterns in the reasons behind the choice of destination, highlighting economic, social, and educational factors. The following tables summarize the main themes identified through thematic analysis, offering insights into the specific motivations and perspectives of the participants.

Table 1. Descriptive Statistics of Themes regarding Immigration

Theme	USA	Germany	Total
Economic Opportunities	2	0	2
Freedom and Lifestyle	3	0	3
Valuation of Skills	1	0	1
Justice and Security	1	0	1
Social Challenges in Turkey	1	2	3
Education Opportunities	0	2	2
Job Opportunities	0	2	2
Social Welfare	0	1	1
Cultural Diversity	0	1	1

Table 1 highlights the predominant themes expressed by participants regarding their motivations for migrating. Economic opportunities and freedom and lifestyle are the most cited reasons for considering migration to the USA. Conversely, social challenges in Turkey and education opportunities are significant factors for those considering Germany.

Table 2. Differences in Themes and Perspectives Between USA and Germany Migrants

Category	USA Migrants	Germany Migrants
Primary Focus	Economic and lifestyle opportunities	Education and social welfare opportunities
Secondary Focus	Valuation of skills, justice, and security	Job opportunities and cultural diversity
Challenges in Turkey	Social challenges and lack of justice	Political merit problems and lack of opportunities

Table 2 illustrates the differing primary and secondary motivations between students aspiring to migrate to the USA and Germany. USA migrants are primarily driven by economic and lifestyle opportunities, while Germany migrants focus on education and social welfare. The table

also underscores the different challenges faced in Turkey, influencing their migration decisions.

Table 3. Main Themes and Excerpts for USA Migrants

Theme	Excerpts
Economic Opportunities	"Achieved financial freedom in 4 months." P4
	"Why do we work so hard just to survive?" – P3
Freedom and Lifestyle	"America is the land of possibilities." – P4
	"Loved the freedom, comfort, and social opportunities." – P3
	"Lifestyle and mentality there attracted me more." – P1
Valuation of Skills	"Handicraft jobs are valued in America." - Student Ozen
Justice and Security	"There's a justice system, and you can live like a human." – P1
Social Challenges in Turkey	"Many people in Turkey feel they are not valued." – P1
	"Refugees and social issues are concerning." – P1

Table 3 provides specific excerpts from participants who wish to migrate to the USA, emphasizing their views on economic opportunities, freedom and lifestyle, and the valuation of skills. These excerpts reflect the strong appeal of the perceived advantages in the USA compared to their experiences in Turkey.

Table 4. Main Themes and Excerpts for Germany Migrants

Theme	Excerpts
Education Opportunities	"Germany has a better education system than Turkey." – P5
	"Quality education in Germany is not for nothing." – P6
Job Opportunities	"Germany offers more job opportunities." – P5
	"Germany offers better working conditions." – P6
Social Welfare	"A state with a social regime focuses on its people." – P6
	"Germany's working principle is successful." – P6
Cultural Diversity	"Germany is an important opportunity to improve oneself and witness other languages." – P6
Challenges in Turkey	"Cannot find sufficient opportunities in Turkey." – P5
	"Political merit problems in Turkey affect motivation." – P5

Table 4 captures the main themes and corresponding excerpts from participants considering migration to Germany. The focus is on education opportunities, job prospects, social welfare, and cultural diversity. These factors are highlighted as key motivators, contrasting with the limitations faced in Turkey.

The study explores the aspirations and motivations of Turkish students seeking to migrate to the USA and Germany, revealing distinct patterns based on their preferred destination. The findings indicate that students interested in migrating to the USA are primarily driven by economic opportunities, freedom, and lifestyle improvements. These students perceive the USA as a land of financial freedom, personal liberties, and a society that values diverse skills. On the other hand, students aspiring to migrate to Germany are mainly motivated by the country's reputable education system and comprehensive social welfare programs. They view Germany as a supportive environment for personal and professional growth, offering better job opportunities, working conditions, and a culturally diverse setting.

Both groups of students share common concerns about the social and political challenges in Turkey, such as economic instability, lack of justice, and limited opportunities for advancement. These domestic issues significantly influence their decision to seek better prospects abroad.

Discussion and Conclusion

The study's findings reveal multiple underlying themes that drive Turkish students' aspirations to migrate to developed countries like the USA and Germany. The key factors motivating this migration are economic opportunities, freedom and lifestyle, educational prospects, and social welfare benefits. These motivations align with existing theories and literature on migration, indicating a complex interplay of personal, social, and cultural dynamics (Castles et al., 2014).

The discussion delves into the primary reasons Turkish students choose to migrate and explores how these motivations relate to the concept of imagined societies (Anderson, 1983). According to this theory, people form idealized perceptions of societies based on media, stories, and cultural narratives. In the context of this study, students' views of the USA and Germany are shaped by an amalgamation of these influences, which create an attractive image of these destinations. The findings show that economic opportunities and financial freedom are significant drivers for students considering migration to the USA. As highlighted in the study, participants mentioned the higher wages and easier financial stability in the USA, which is perceived as a land of opportunity (Student Ozen; Student Ayşe).

This aligns with Castles et al. (2014), who emphasize the role of economic incentives in migration decisions. The USA's reputation for rewarding hard work and providing a better standard of living fosters the perception of economic security among potential migrants. In contrast, students considering migration to Germany often cited educational and social welfare opportunities as key motivators. Participants noted Germany's reputable education system and comprehensive social welfare programs, offering a supportive environment for personal and professional growth (Student Yakup; Student Burakhan). This observation resonates with findings by De Haas (2021), which suggest that access to education and social welfare is an important consideration for migrants. The study also reveals that many students view the USA as a place that offers more freedom and a better lifestyle, as well as a robust justice system (Student Ozen; Student Coskun).

The allure of these factors aligns with Anderson's (1983) imagined societies theory, where individuals form an idealized view of a society's benefits. This sense of freedom and justice contrasts with the challenges students face in Turkey, where social and political constraints limit personal expression and opportunities (Portes & Rumbaut, 2014). Despite the appealing aspects of migration, the study's participants also noted several challenges. Cultural differences and language barriers are primary concerns for those considering migration to Germany (Student Burakhan), which may require significant adaptation. This finding supports the work of Portes and Rumbaut (2014), who emphasize the importance of cultural integration in migration processes. The study aimed to explore the motivations and aspirations of Turkish students seeking to migrate to developed countries, specifically focusing on the USA and Germany. The findings revealed that the primary drivers for migration include economic opportunities, educational prospects, freedom and lifestyle, and social welfare benefits. For those aspiring to migrate to the USA, the notion of economic opportunity and financial freedom plays a central role. The USA is perceived as a land of possibilities, where hard work can lead to significant rewards and a higher standard of living.

This aligns with the theory of imagined societies, where individuals construct idealized views of a distant society based on media and cultural narratives (Anderson, 1983). In contrast, students preferring Germany often cited the quality of education and the comprehensive social wel-

fare system as key motivators. The supportive environment for personal and professional growth in Germany is a significant draw for those who prioritize education and social welfare (De Haas, 2021). This divergence in focus underscores the varying perceptions and priorities among Turkish students considering migration. Overall, the study concludes that Turkish students' migration aspirations are driven by a combination of personal and contextual factors. The economic and social conditions in Turkey contribute to the desire to migrate, while the imagined societies of the USA and Germany offer a compelling vision of a better future. The findings suggest that addressing the root causes of migration in Turkey, such as economic instability and social challenges, could help reduce the inclination to migrate. Future research could delve deeper into the post-migration experiences of Turkish students to understand the extent to which their expectations align with reality. By examining the long-term outcomes of migration, researchers can contribute to a more comprehensive understanding of the migration phenomenon and offer insights for policymakers to create conditions that mitigate the push factors leading to migration.

The study underscores the importance of understanding the imagined societies theory, where students form idealized perceptions of foreign countries based on media, stories, and cultural narratives. Addressing the root causes of migration in Turkey, such as improving economic conditions and enhancing social justice, could help mitigate the push factors leading to migration.

References

- Anderson, B. (1983). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Palgrave Macmillan.

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- De Haas, H. (2021). *A theory of migration: The aspirations-capabilities framework*. *Population Studies*, 75(2), 357-379.
- DeWalt, K. M., & DeWalt, B. R. (2011). *Participant observation: A guide for fieldworkers*. Rowman & Littlefield.
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 42(5), 533-544.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. SAGE Publications.
- Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2014). *Immigrant America: A portrait*. University of California Press.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods*. SAGE Publications.

GÖÇ VE ÇOCUK: İNSAN HAKLARI TEMELİNDE BİR YAKLAŞIM¹

Gülümser DURHAN²

Giriş

Göç kavramı kendi içerisinde bazı tanımlara tabidir. Bu tanımlar arasındaki en temel ayırım, iç göç ve dış göç olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre iç göç, ülke sınırları içerisinde gerçekleştirilirken; dış göç, ulusal sınırların aşılmasıyla oluşmaktadır. Aynı zamanda bu dış göç türüne, uluslararası göç de denmektedir. Zira dış göç, insanların kalıcı olarak veya belirli bir süre yaşamak amacıyla bir ülkenin siyasi sınırlarını aşarak başka bir ülkeye geçmesi şeklinde tanımlanmaktadır. İç göç, genellikle ekonomik, sosyal veya çevresel nedenlerle gerçekleşirken; dış göç, daha çok savaş, siyasi baskılar veya daha iyi yaşam koşulları arayışı gibi faktörlerden kaynaklanır. Her iki göç türü de toplumsal yapıyı ve demografik dengeleri önemli ölçüde etkilemektedir. O halde genel bir ifade ile göç, insanların buldukları yerden başka bir yerde yaşama hareketi olarak ifade edilebilir. Göç, kökeni itibariyle insanlık tarihine kadar uzanmakta ise de yarattığı etki ve sonuçlar açısından giderek artan bir ivmeye sahiptir (Yılmaz ve Telsaç, 2022: 194).

Göç açısından kapsamlı bir değerlendirme yapıldığında, göç sadece fiziksel bir yer değiştirme olayı değil, aksine; psikolojik, ekonomik, politik ve sosyal boyutları olan son derece karmaşık bir duruma işaret etmektedir. Öyle ki göçler toplumların mevcut yapılarını değiştirebilecek kadar büyük bir etkiye sahip olabilmektedir (Castles, 2003: 14 -15). Öyle ki insanların buldukları yerden başka bir yere gitmek istemelerinin birçok nedeni olsa da temel nedenler ekonomik, sosyal, politik veya çevresel nedenlerdir (Raleigh, 2011: 82). Bu nedenlerle göç, fiziksel hareketliliğin yanı sıra ekonomik, sosyal ve psikolojik değişimleri de

1 Bu çalışma, 24-26 Nisan 2024 tarihleri arasında düzenlenen Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Göç ve Kalkınma Kongresi' de bildiri olarak sunulmuştur.

2 Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Felsefe Bölümü, Orcid: 0000-0002-9639-9620

gerçekleştiği yere götüren çok yönlü bir yapılanma veya farklılaşma sürecidir (Atmaca, 2020: 65). Bu yönüyle göç, sadece fiziksel bir yer değiştirme olmayıp, göçmenlerin ihtiyaçlarını, toplumsal entegrasyonlarını ve kültürel uyumlarını kapsayan çok boyutlu bir insani fenomendir. Bu özellikleri göçü, basit bir coğrafi hareketlilikten öte, karmaşık bir insan olgusu haline getirmektedir.

Göç, insani bir olgu olması nedeniyle hem göç eden insanlar için hem de etkilendikleri çevreler için ortak bir sorundur. Keza göç, sadece bir sorun olarak değil, aynı zamanda insanların daha iyi bir yaşam arayışı ve umudu olarak da değerlendirilmektedir. Bu noktada göç, umuda yolculuktur. *Umuda yolculuk* hem fiziksel hem de duygusal anlamda büyük bir mücadeleyi ve belirsizliği içerir, ancak nihai hedef daha iyi bir yaşam ve gelecektir. Bu bağlamda, göç olgusunun insan haklarına dayalı bir perspektiften ele alınması gerekmektedir. Zira göç, insanın temel haklarıyla yakından ilişkilidir ve Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Af Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar tarafından yasal çerçevede bir hak olarak tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda insan hakları, her zaman ve her yerde geçerli olan; ırk, dil, din, düşünce, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin insanın sadece insan olmasından dolayı sahip olduğu haklardır (Çüçen, 2013: 46). Bu haklar, doğuştan gelir ve insanın doğası gereği sahip olduğu değerlerdir. İnsan haklarına bağlı olarak, her insanın saygı görmesi, onurunun korunması ve özgürlüğünün garanti altına alınması gerektiği kabul edilir. Bu haklar dokunulmaz, ihlal edilemez, vazgeçilmez, bir başkası tarafından el konulamaz ve devredilemez, dolayısıyla başkasına aktarılamaz. Öyle ki bu haklar, kişiye özgüdür. Nihai olarak bu haklar üstün nitelikli değerlerdir, diğer tüm hak ve özgürlüklerin temelidir.

Her bireyin doğuştan sahip olduğu temel haklar, göç edenler için de geçerlidir. Uluslararası İnsan Hakları Hukuku, göçmenlerin insan onuruna saygı gösterilmesini, yaşam, özgürlük ve güvenlik haklarının korunmasını güvence altına almaktadır. Göç edenlerin eşitlik, adil muamele, dini ve kültürel özgürlükler gibi hakları da teminat altına alınmalıdır. Ne var ki, göçmenler genellikle yaşadıkları ülkelerde zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Sıklıkla hedef ülkelerde ayrımcılık, istismar ve şiddetle karşılaşabilmekte ve hakları ihlal edilmektedir. Göçmenlerin maruz kaldığı bu tür ihlaller, insan hakları normlarına aykırıdır ve ciddi sonuç-

lara yol açmaktadır. Ortaya çıkan zorluklar, özellikle göçmen çocuklar için daha da acıklı ve hazin olabilmektedir. O nedenle çocukların sahip olduğu haklar konusunda devletler daha fazla hassasiyet göstermelidir. Zira bugünün çocuğu yarının bireyidir; toplumun temel unsuru, yarının varoluş koşuludur.

Göçün Çocukları ve Hakları

Dünya çapında milyonlarca çocuk göçten etkilenmektedir. Bu durum hem ülkeler içinde hem de ülkeler arasında, genellikle aileleriyle birlikte ya da bazen tek başlarına göç eden çocukları kapsadığı gibi, ekonomik fırsatlar aramak için göç eden ebeveynler tarafından ‘geride bırakılan’ çocukları da içermektedir. Yetişkinler veya çocuklar tarafından zorla veya gönüllü olarak yapılan göç, çocukların bakım koşullarını ve onları koruma risklerini gündeme getirmektedir.

Bu bağlamda çocuk hakları, çocukların “kırılgan ve nazik doğası” (Serozan, 2005: 4), “gelişim hâlinde olması ve gelişimini potansiyelinin olanak verdiği en üst noktada tamamlayabilmesi için desteklenme gereksinimi” (Dailey, 2011: 2144) dolayısıyla ayrıcalıklı konumları, özel durumu ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak özellikle çocuklar için geçerli sözleşmelerle çocuk hakları güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşım en açık ve net biçimiyle 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uluslararası düzeyde kabul edilmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, uyuğu veya göçmenlik durumuna bakılmaksızın her çocuğu korumayı vaat eden en temel akittir. Devletlerin, kendi yetki alanları dahilindeki her çocuğa karşı Sözleşme’de belirtilen yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülükler, diğerlerinin yanı sıra, vatandaşlık hakkını, fiziksel bütünlüğü, ulaşılabilir en yüksek sağlık ve eğitim standardını ve ayrımcılığa, sömürüye ve istismara maruz kalmama hakkını içermektedir. Bu sözleşmede göç eden çocukların haklarına spesifik olarak değinilmemektedir. Ancak, bazı maddelerde örneğin, aile birleşimine ilişkin 10. Madde; satılma, kaçırılma, fuhuş ve her türlü sömürüye karşı korumaya ilişkin 34-36. Madde; işkenceye veya diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya ve özgürlüklerden hukuka aykırı ve keyfi olarak yoksun bırakılmaya karşı korunmaya ilişkin 37. Madde de dahil olmak üzere özellikle göçmen çocuklarla ilgili çeşitli hükümler bulunmaktadır. Bu hükümler, aşırı kötü muameleyi önleme amaçlıdır, ancak sözleşmeye rağmen günümüzde aşırı kötü muamele hâlâ çok sık yaşanmaktadır (Touzenis, 2008: 15).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin kabul edilmesi, çocukların hak sahibi olduğunu ve çocuk haklarının belirli bir insan hakları dizisi olarak varlığını yeniden doğrulamıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi, kapsamlı bir çocuk hukuku perspektifini temsil etmektedir ve bu haliyle, kendi ulusal anayasa hukuklarında gerçek bir çocuk hakları yaklaşımı hedefleyen ülkeler için bir model olarak hizmet görmektedir. Buna rağmen Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk haklarının anayasal olarak korunmasını sağlama yükümlülüğü getirmemektedir. Yalnızca, içinde yer alan hakların uygulanmasına yönelik diğer tedbirlerle desteklenen uygun yasal ve idari korumayı zorunlu kılmaktadır (Nylund, 2019: 3). Bu zorunluluk, çocuğun hukuki bir özne olduğunu idarenin kabul etmesini sağlamaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesinde “Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir” (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, 1989) ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla Sözleşme’de, “*çocuğun yararı ilkesi*” ana unsurdur. Dolayısıyla göç eden çocukların hakları konusunda, çocuğun yüksek yararı ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ilke, göç eden çocukların özgürlüğünün kısıtlanması, evlat edinilmesi, ceza davalarına katılması gibi durumlarında özellikle dikkate alınmalı ve bu tür durumlar bu ilkeye göre değerlendirilmelidir (Hodgkin ve Newell, 2003: 42). Başka bir ifadeyle çocukları ilgilendiren her durumda her seçimde ve her kararda, çocuk için en uygun ve en korunaklı çözüme öncelik verilmelidir. Öyle ki yine Sözleşme'nin 2. Maddesi, çocukların “...sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasi ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin...” (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, 1989) korunmasını kabul etmektedir. Bu kabule esas olarak, çocukların tüm haklarının korunmasına ilişkin hukuki ve idari düzenlemeler devletlerin sorumluluğundadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde ana hatlarıyla belirtilen ve özellikle göç bağlamında önem kazanan bazı temel çocuk haklarına yönelik, insan hakları bağlamında bir çerçeve oluşturmak mümkündür. Bu çerçeve hayatta kalma (yaşam) hakkı, korunma hakkı, gelişme hakkı ve katılım hakkı olmak üzere dört kapsayıcı ilke üzerinde vücut bulmaktadır.

Hayatta Kalma Hakkı: Çocuğun hayatta kalma hakkını güvence altına alan Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 6(1) ve Madde 6(2), taraf devletlerin her çocuğun doğuştan yaşama hakkına sahip olduğunu tanıma ve çocuğun hayatta kalmasını mümkün olan azami ölçüde sağlama sorumluluğunun bulunduğunu beyan etmektedir. Hem yetişkinler hem de çocuklar için geçerli olan yaşam hakkı, İnsan Hakları Komitesi tarafından "ulusun yaşamını tehdit eden kamusal acil durumlarda bile hiçbir istisnaya izin verilmeyen en üstün hak" (UNCHR, 1982) olarak nitelendirilmektedir. Bu ifade, eğer ölüm cezası cezai bir yaptırım olarak kullanılması kabul edilmemişse, yaşam hakkının mutlak olduğu ve hiçbir istisnaya yer vermediği fikrini taşımaktadır. Çocuklar için ölüm cezası durumu farklıdır: Zira çocuklar için ölüm cezası, Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi bölüm 3: Madde 6(5)de, on sekiz yaşından küçük olan çocuklara işledikleri suçlar nedeniyle ölüm cezası verilemeyeceği (Balcı & Sönmez, 2001: 173) ibaresi ile yasaklanmıştır. Fakat buna rağmen ölüm cezası koşulu bir köşede durmakta ve ölüm cezası, çocuğun hayatta kalma hakkının ve anayasal yaşam garantisinin özünü zedelediğinin farkındalığı mevcut ise de bu konuda devletler arasında görüş birliği bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı, genel olarak mutlak değildir.

Hayatta kalma hakkı mutlak olmamakla birlikte, bir çocuğun yaşamının korunmasındaki herhangi bir başarısızlığı haklı gösterme standardı son derece yüksektir (Vaghri, 2022: 33) Başka bir ifadeyle, çocukların yaşamını koruma konusunda hata yapmak kabul edilebilir bir şey değildir ve böyle bir hata için geçerli bir gerekçenin çok güçlü olması beklenmektedir. Zira hayatta kalma hakkı, Sözleşme'de doğuştan gelen tek haktır. Bu düzenleme, olumsuz müdahale etmeme yükümlülüğünün ötesine geçerek, çocuğun doğuştan gelen ve bölünmez yaşama ve hayatta kalma hakkını güvence altına almak için tüm kapsamlı yasal, idari ve diğer olumlu tedbirlerin alınması yönünde proaktif bir yükümlülük getirmektedir. (Nowak, 2005: 17–18) Bu nedenle taraf devletlerin, bir çocuğun hayatından keyfi ve keyfi olmayan bir şekilde yoksun bırakılmasına yönelik tedbirlerin katı bir şekilde sınırlandırılmasını da içeren yasalarda belirgin korumalar sağlamaları gerekmektedir. (Nowak, 2005: 2). Yani, devletler çocukların yaşamına müdahale edebilecek her türlü tedbiri yasal olarak belirli sınırlar içinde tutmak zorundadır. Bu sınırların aşılması keyfi olarak veya keyfi olmayan bir şekilde çocuğun yaşamını tehlikeye atabilir. Bu yüzden yasalar bu konuda açık ve katı olmalıdır.

Nihai olarak göçmen çocukların yaşama ve hayatta kalma hakları güvence altına alınmalıdır. Bu sayede çocuğun hayatta kalması sağlanacak ve fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki, psikolojik ve sosyal gelişimini mümkün olan en üst düzeyde sağlamaya elverişli bir ortam yaratmış olunacaktır. Ayrıca insan onuruna yakışır bir şekilde çocuk özgür bir toplumda bireysel bir yaşama hazır çocuklar yetişecektir.

Gelişme Hakkı: Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesi taraf devletlere, çocuğun gelişmesini mümkün olan azami ölçüde sağlama yükümlülüğü getirmektedir. Çocuk Hakları Komitesi tarafından, “gelişim” en geniş anlamıyla, çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki, psikolojik ve sosyal gelişimini kapsayan bütünsel bir kavram olarak anlaşılması gerektiği şeklinde yorumlanmıştır (UN Committee on the Rights of the Child, 2003: 4). Bu yorumlama taraf devletlere, çocuğun gelişmesini teşvik etmek için hem olumlu hem de olumsuz tüm uygun önlemleri alma yükümlülüğü getirmektedir. Sözleşme'nin uygulanması, Sözleşme'nin bütünüyle ve özellikle 3. Maddede yer alan çocuğun yüksek yararı ilkesi ile 24, 27, 28 ve 29. Maddelerde yer alan sağlık ve sağlık hizmetlerinden yararlanma, yeterli yaşam standardına erişme ve eğitim hakları ile bütünsel olarak bağlantılıdır (Nowak, 2005: 14). Öyleyse gelişme hakkı, çocukların sağlık, yeterli beslenme, sosyal güvenlik ve yeterli yaşam standardı, sağlıklı ve güvenli bir çevre, eğitim, kültürel faaliyetler, kaliteli hizmetlerin sağlanması, din ve vicdan özgürlüğü gibi ihtiyaçlarının tümünü kapsamaktadır. Bu ihtiyaçlar, çocukların sosyal, kültürel ve zihinsel olarak istenen düzeye ulaşmaları için gereklidir. Bu hak, çocukların sağlıklı bir şekilde büyümelerini ve potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Nihai olarak devletler, göç durumlarına bakılmaksızın ebeveynlerin sosyal haklara erişimini düzenlemeyi amaçlayan politikalar ve kararlar geliştirirken, çocukların gelişimini ve onların yüksek çıkarlarını göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Korunma Hakkı: Korunma hakkı çocukların şiddetten, istismardan, ihmalden ve sömürüden muhafaza eden bir haktır. Bu hak özellikle göçmen çocukları ilgilendirmektedir. Zira çocukların fiziksel bütünlüklerine yönelik tehditler; genellikle koruma eksikliği, kimlik belgesi eksikliği ve geleneksel aile ve topluluk yapılarının bozulması nedeniyle daha da ağırlaşmaktadır. Söz gelimi, çocukların kimlik belgeleri olmadan resmi olarak tanınmalarını, eğitim, sağlık hizmetleri gibi temel haklardan ya-

rarlanmalarını engelleyebilir. Ayrıca, kimlik belgesi olmadan çocuklar, kaçak göçmenler olarak kabul edilebilir ve yasa dışı göçmenlik durumlarına daha fazla maruz kalabilirler. Bu nedenle korumaya ilişkin hükümler, göçmen çocuklar açısından özel bir önem arz etmektedir.

Bu bağlamda Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19, 32, 34, 36, 37, ve 38. Maddelerinde çocukların korunmasına ilişkin hükümler düzenlenmiştir: 19. Maddesinde çocukların her türlü fiziksel veya zihinsel şiddete, yaralanmaya veya istismara, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, cinsel istismar da dahil olmak üzere her türlü kötü muameleye veya sömürüye karşı korunma hakkı; 32. Maddesinde, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkı; 34. Maddesinde, cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi; 36. Maddesinde çocuğun her türlü sömürüye karşı korunması; 37. Maddesinde, işkenceye veya diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da cezaya karşı ve hukuka aykırı ve keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakılmaya karşı korunması ve 38. Maddesinde, on beş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması ilkesi ve silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemin alınmasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Sözleşmede yer alan bu açıklamalar, göç yolculuklarının her aşamasında göçmen çocuklar için çocuk haklarının nasıl desteklenmesi gerektiğini ve onların yüksek yararına uygun olarak belirlenmesi gerektiğini güçlendirmektedir (Whalen, 2022: 359).

Göç sürecinin tüm aşamalarında göçmen çocuklar şiddete, istismara, sömürüye, dilencilik ve yasa dışı faaliyetlerde kullanılmaya, insan ticaretine ve gözaltına alınmaya karşı orantısız bir şekilde savunmasızdır. Özellikle çocuklar insan ticareti mağdurlarının çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Nitekim birçok çocuk göç yolculuğu sırasında kaybolmakta, yaşamını yitirmekte ya da ailelerinden ayrı kalmaktadır. O nedenle çocuklar özel ve uygun korumaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle onlara göçmen olarak değil, her şeyden önce çocuk olarak muamele edilmelidir. Bu çocukların eğitim, sağlık ve çocuk refahına ilişkin temel haklarının, ev sahibi ülkenin vatandaşı olan çocuklarla aynı ölçüde ve statülerine bakılmaksızın, göçün tüm aşamalarında, mümkün olduğu kadar korunması gerekmektedir (Ceriani Cerandas, 2015: 339);

insan haklarına ve onuruna saygı, tarafsızlık ve dayanışma gibi temel değerlerin gereği budur. Dolayısıyla koruma hakkı, göçmen çocuklar için düşünüldüğünde, onların henüz tam olarak olgunlaşmamış, savunmasız, bağımlı veya sınırlı başa çıkma becerilerine sahip olmaları nedeniyle, yetişkinlere kıyasla zulmü farklı bir şekilde deneyimleyebilecekleri ve bu deneyimin daha yoğun olabileceğinin farkındalığıdır.

Katılım Hakkı: Katılım hakkı, çocukların görüşlerinin duyulmasını ve dikkate alınmasını ve böylece özellikle göçmen çocukların toplumsal yaşama aktif olarak katılmasını ve topluluğun içinde etkin bir şekilde yer almasını sağlamaktır. Başka bir ifadeyle katılım hakkı, çocukların fikirlerini ifade etme, karar alma süreçlerine katılma ve kendilerini etkileyen konularda söz sahibi olma hakkını içermektedir. Bu, çocukların kendi yaşamlarını etkileyen konularda söz sahibi olmaları gerektiğini vurgulayan bir ilkedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. ve 13. Maddelerini kapsayan bu ilke, her bir çocuğa kendisini ilgilendiren her konuda görüş, duygu ve dileklerini ifade etmesi, görüşlerinin dikkate alınması, dinlenilmesi ve ciddiye alınması hakkını doğurmaktadır. Çocukların katılım haklarının daha iyi yerine getirilmesini artırmak ve çocukların toplumsal aktörler, bireyler, vatandaşlar ve kahramanlar olarak toplumda aktif rolünü teşvik etmek amacıyla çocukların katılımını teşvik etmek gerekmektedir.

Bununla birlikte çocuk kararlara katılma hakkına sahiptir. Katılım, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan bir temadır. Öyle ya da böyle, Sözleşme'nin hemen hemen her maddesi, çocukların topluma katılımının bazı yönleriyle ilgilidir; bu katılım, ailevi ve toplumsal gibi pek çok biçimde gerçekleşebilir (Touzenis, 2008: 24). Söz gelimi düşünce, vicdan ve din özgürlüğü (madde 14), örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğü (madde 15), gizlilik (madde 16) ve bilgi (madde 17), gelişme, yaşama, hayatta kalma, korunma, ayrımcılığa uğramama haklarını içeren maddeler de olmak üzere her madde çocukların toplumsal yaşama entegre olması ve katılım hakkı ile bağlantılıdır. Dolayısıyla Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ilişkin önerilen bütünsel yaklaşım, çocuk için en iyi olanın çocuğun görüşüne bağlı olmasını gerektirmektedir. Sözleşme'de çocuğa geleneksel olandan daha fazla katılımcı bir rol verilmiştir (Van Bueren, 1995: 47). Bu da çocuk haklarına dair bir paradigmanın değişmekte olduğunu vurgulamaktadır. Öyle ki geleneksel olarak, çocukların karar alma süreçlerinde sınırlı bir rolü vardır ve daha çok yetişkinlerin perspektifi öne çıkmaktadır. Ancak, burada sözü edilen bütünsel yaklaşımla,

yani çocuğun her yönünü ve ihtiyaçlarını dikkate alan bir yaklaşımla, çocuğun bakış açısının ve tercihlerinin daha fazla önemsenmesi gerektiği belirtilmektedir. Eş deyişle, çocuğun ihtiyaçlarına ve görüşlerine dayalı olarak en iyi çözümün ne olduğunu belirlemek için çocuğun görüşlerine büyük değer verilmesi gerekmektedir. Nitekim çocukların görüşlerine gereken ağırlığın verilmesi, onları etkileyen tüm kararların çocuğun görüşüne göre bildirilmesi anlamına gelmektedir. O halde çocuk, sadece bir varlık olarak değil, kendi yaşamlarını etkileyen kararlarda aktif bir rol oynayan bireyler olarak görülmelidir.

Yanlış bir şekilde yetişkin olarak tanımlandıklarında çocuklar, ciddi bir haksızlık riski oluşturan, savunmasızlıklarını artıran ve sosyal yardım hizmetlerine ve desteğe, eğitime, yasal temsil finansmanına ve aile birleşimine erişimlerini etkileyen bir statüye hapsolurlar. Bu nedenle göçmen çocukların bir çocuk olduğu unutulmamalı ve ona göre çocuk dostu politikalarla desteklenmelidir. Taraf devletler, dinlenilme hakkı, bilgi edinme hakları ve şiddetten arınmış bir şekilde hayatta kalma haklarını da kapsayan haklar olmak üzere çocukların haklarına saygı duymalıdır.

Nihai olarak on sekiz yaşın altındaki her birey çocuktur ve çocuklar, göç durumlarına bakılmaksızın hak sahibidir. İlgili tek durum çocuk olmalarıdır (Brittle, 2018). Bu nedenle çocuğun yaşama, hayatta kalma, korunma, katılma ve gelişme hakkına ilişkin paragraflar, düzensiz ve tehlikeli göçün çocuğun yaşamı ve fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimi üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Bu vesileyle Çocuk Hakları Sözleşmesi, göç eden çocuklara yönelik yapılan faaliyetlerde bir kılavuz veya bir yönlendirici işlevi görmektedir. Eş deyişle bu Sözleşme, göçün çocuklarının haklarını korumak ve desteklemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmalara rehberlik etmektedir. Dolayısıyla Çocuk Hakları Sözleşme'si, göç eden çocukların refahını sağlamak ve haklarını korumak amacıyla uluslararası topluma yol göstermektedir. Böylece göç eden çocukların eğitim, sağlık, barınma ve diğer temel haklarını koruma ve geliştirme konusunda ülkeleri ve kuruluşları yönlendirmektedir. Bu rehberlikte, göç eden çocukların haklarının tanınması ve koruması için toplum-devlet iş birliği içinde çaba gösterilmelidir.

Sonuç

Hiçbir insan doğduğu yeri seçemez ve bazen orayı geride bırakmaktan başka çaresi kalmaz. Bunun nedenleri çok ve çeşitlidir: Savaş,

iklim değişikliği, ekonomik beklentilerin olmayışı veya dini özgürlüğün olmaması vs. Bu özellikle çocuklar için çok ciddidir. Çocukların özel bir bakım ve şefkat görme hakları vardır, ancak daha iyi bir yaşam arayışı içinde tek başlarına veya aileleriyle birlikte taşınmaya zorlandıklarında genellikle en çok acı çekenler de onlar olmaktadır. Tek başlarına, kaçırılma, insan ticareti de dahil olmak üzere sömürülme, ötekileştirilme, hayatlarını kaybetme, istismar edilme riskiyle karşı karşıyadırlar.

Çocuk haklarından ve çocukların korunmasından sorumlu yetkililer, aileleriyle birlikte göç eden çocuklar da dahil olmak üzere, göç eden çocuklara yönelik politikaların geliştirilmesinde ve karar alma süreçlerinde öncü rol üstlenmelidirler. Göçmen çocukların haklarının daha iyi korunması, insan hakları temelinde, uluslararası hukukun '*insancılaştırılmasına*' yöneliktir. İnsancılaştırma, uluslararası hukukun daha insana yönelik, yani daha adil ve koruyucu bir hale getirilmesi demektir. Yani, göçmen çocukların haklarının geliştirilmesi, hukukun bu gruba daha fazla saygı ve koruma sunmasını sağlamak amacıyla yapılan bir çabadır. Göçmen çocukların haklarını korumak, herkese yarar sağlayan, insani bir davranıştır. Öyle ki her bir göçmen çocuk insani muamele görme hakkı sahiptir. Onlar hayatta kalabilecekleri ve gelişebilecekleri güvenli bir yeri ve normal bir çocukluk yaşama şansını hak etmektedirler.

Haklardan tam ve etkili bir şekilde yararlanabilmeleri için çocukların çıkarları 'yüksek önceliğe' sahip olmalı ve 'çocuğa en iyi hizmet eden şeye daha fazla ağırlık verilmelidir. Göçmen çocukların yaşamını, hayatta kalmasını, korunmasını, gelişmesini ve katılımını sağlamak "çocuğun yüksek yararı" temelinde gerekli olan özel koruma önlemleridir. Çocuklar, sığınma sürecinin her aşamasında ve tüm göç politikaları, göç yasaları, planlama, uygulama ve karar alma süreçlerinde kendi yüksek çıkarlarının değerlendirilmesi, belirlenmesi ve dikkate alınması hakkına sahiptir.

Her ne olursa olsun çocuk çocuktur. Kökenleri veya statüleri ne olursa olsun, çocuklar korunmaya, sağlık hizmetlerine ve eğitime eşit ve tam erişime sahip olmalıdır. Eş deyişle göçten etkilenen çocuklara, doğum kaydı, kimlik belgesi, vatandaşlık ve eğitim, sağlık hizmetleri, barınma ve sosyal korumaya erişim dahil olmak üzere diğer tüm çocuklarla aynı haklar sağlanmalıdır. Bu anlamda göçmen çocuklar her türlü ayrımcılığa karşı korunmalıdır. Zira hiçbir çocuk yasadışı değildir: Hareket halindeki

çocuklarla birlikte göçten etkilenen çocukların da kriminalize edilmesi ve damgalanması bu ilkeyi ihlal etmektedir. Devletler ve diğer aktörler göçmenlerden ve çocuklarından bahsederken ayrımcı olmayan bir terminoloji kullanılmalıdır. Bu tür bir terminoloji, göçmenlerle toplum arasında daha olumlu ilişkilerin kurulmasına yardımcı olur ve devlet politikalarını da olumlu yönde etkileyerek daha kapsayıcı ve etkili uygulamaların geliştirilmesine olanak tanır.

Keza göçmen çocukların hakları kanunlarla güvence altına alınmalı, haklarının uygulanması ve takibi için kurumsal mekanizmalar oluşturulmalı, göçmen çocukların haklarına yönelik toplumsal duyarlılık/farkındalık artırılmalı ve bunun için toplumsal eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Göçmen çocukların travma ve sorunlarına yönelik destek verilmeli, yani göçmen çocukların sosyal uyumu için psikososyal destek ve eğitim olanakları sağlanmalıdır ki bununla birlikte göçmen çocuklara dil eğitimi sağlanarak uyumları kolaylaştırılmalı ve göçmen çocukların eğitim hakkı güvence altına alınmalıdır. Nitekim çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi insan haklarına saygılı ve kapsayıcı toplumların oluşturulması ve hatta toplumların ilerlemesi için önemlidir. Bu amaçla, yasal, kurumsal ve toplumsal düzeyde kapsamlı çalışmalar yürütülmesi elzemdir.

Mülteci ve göçmen çocuklar, dünya çapındaki göç akışları bağlamında en savunmasız gruplardan birini oluşturmaktadır. Mülteci ve göçmen çocukların savunmasızlığı ve istikrarsız durumu, sığınma prosedürlerinde güçlü bir hukuki tutum gerektirmektedir. Çocuk dostu ve yaşlarına uygun iletişim yöntemleri ile uyarlanmış prosedürlere dayanan koruma prosedürlerine etkili katılım, mülteci ve göçmen çocukların hukuki durumlarını güçlendirebilir. Ayrıca, bu süreçler sayesinde karmaşık hukuki prosedürler ve sonuçlar daha adil bir şekilde algılanabilir. Ez cümle, çocukların etkili bir şekilde sürece dahil olmaları, onların haklarını korumak için önemlidir.

Kaynakça

- Atmaca, Y. (2020). Esenyurt ve göç yönetimi politikaları üzerine bir inceleme, (Ed. V. Yılmaz ve Y. Atmaca), İçinde: *Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi* (ss. 65-86). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Balcı, M. & Sönmez, G. (2001). *Temel Belgelerde İnsan Hakları*. İstanbul: Danışman Yayınları.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi*, 1989. Erişim adresi http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf
- Brittle, R. (2018). International Migration: Shared Commitment to Children’s Rights and Protection. Erişim adresi <https://www.ejiltalk.org/international-migration-shared-commitment-to-childrens-rights-and-protection/>
- Castles, S. (2003). Towards a sociology of forced migration and social transformation. *Sociology*, 77(1), 13-34.
- Ceriani Cerandas, P. (2015). The human rights of children in the context of international migration. In: *Routledge international handbook of Children’s rights studies* (pp. 331–356). Routledge.
- Çüçen, K. (2013). *İnsan Hakları*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Dailey, A. C. (2011). Children’s Constitutional Rights, *Minnesota Law Review*, No. 95, 2099- 2179. Erişim adresi <https://scholarship.law.umn.edu/mlr/471>
- Nowak, M. (2005). *A commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 6: The right to life, survival and development*. Volume 6, Brill Nijhoff.
- Nylund, A. (2019). An Introduction to Children’s Constitutional Rights, İçinde: *Children’s Constitutional Rights in the Nordic Countries* (3-18), (Edits: Trude Haugli, Anna Nylund, Randi Sigurdson, Lena R.L. Bendiksen), Leiden/Boston: Brill.
- Raleigh, C. (2011). The search for safety: The effects of conflict, poverty and ecological influences on 93 migration in the developing wor-

Id. *Global Environmental Change*, (Edits. Richard Black, Nigel Arnell, Stefan Dercon), 21(1), 82-93, <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.08.008>

Serozan, R. (2005). *Çocuk Hukuku* (2. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Touzenis, K. (2008). *Human Rights Of Migrant Children*. International Migration Law /International Organization for Migration (IOM). Erişim adresi https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_15_en.pdf

UN Committee on the Rights of the Child. (2003). *General comment no. 5 (2003): General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child* (arts. 4, 42 and 44, para. 6), CRC/GC/2003/5. Erişim adresi <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2003/en/36435>

UNCHR, (1982). Compilation of General Comments and General Recommendations adopted by Human Rights Treaty Bodies. Para 1, *CCPR General Comment No. 6: Article 6 (Right to Life)*, Note by the Secretariat. Erişim adresi <https://www.refworld.org/legal/general/hrc/1982/en/32185>

Vaghri, Z. (2022). Article 6: The Rights to Life, Survival and Development. In: *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child* (31-40). (Edits: Vaghri, Z., Zermatten, J., Lansdown, G., Ruggiero, R.). *Children's Well-Being: Indicators and Research Vol 25*, Switzerland: Springer.

Van Bueren, G. (1995). *The International Law on the Rights of the Child*. Martin Nijhoff Publishers, The Netherlands.

Whalen, C. (2022). Article 22: The Right to Protection for Refugee and Asylum-Seeking Children. In: *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child* (357–367). (Edits: Vaghri, Z., Zermatten, J., Lansdown, G., Ruggiero, R.), *Children's Well-Being: Indicators and Research*, vol 25, Switzerland: Springer.

Yılmaz, V., & Telsaç, C. (2022). Kriz yönetimi bağlamında Türkiye’de göç ve uygulanan politikalar üzerine bir değerlendirme. (Ed. Veyssel Eren). İçinde: *Kamu Sektöründe Kriz Yönetimi* (ss. 193-221). Ankara: Nobel Yayınevi.

İLETİŞİMSEL ÜLKE BİLGİSİNİN HEDEF DİL ÖĞRENCİSİNİN KÜLTÜRLERARASI YAKLAŞIMINA KATKISI

Hasan YILMAZ¹

Erdinç YÜCEL²

1. Giriş

Yabancı dilde iletişim becerisi temel becerilerin yanında hedef kültürü de yeterince tanımayı zorunlu kılmaktadır. Hedef dil öğrencisi dilin yapısal özelliklerine sahip olsa bile, bu onun hedef kültürde doğru ve etkili iletişim kurabilmesi için yeterli olamayacaktır; başka bir ifadeyle dil bilgisine hâkim olmak, kelime dağarcığını yeterince zenginleştirmek, ilgili yabancı dilin akustik özelliklerine ve tınısındaki farklılığın bilincine ererek bireyin kendisini telaffuz becerileri kapsamında geliştirmesi onun hedef kültüre ait birisiyle doğru ve yerinde iletişim kurabilmesini sağlamayacaktır. Hedef dil ve kültürde etkili bir iletişim ancak bireyin kendi kültürüyle birlikte hedef kültürün değerlerini de yakından tanımasıyla mümkün olabilecektir. Bu da yabancı dil eğitimi sürecinde bireyin kendi kültürünü ve hedef kültürü tanımanın amaçlandığı ülke bilgisi dersinin sürece entegre edilmesiyle bir nebze mümkün olabilir fakat asıl önemli olan, konusu ne olursa olsun her bir yabancı dil dersinde hedef kültürü tanıtan ve kültür karşılaştırmasını adeta zorunlu kılan unsurlarla bireyin mümkün olan her fırsatta yüz yüze gelmesidir.

Bir yabancı dili öğrenmekteki amaç, o dilde iletişim kurma becerisini kazanmaktır. Ancak iletişim kurma becerisinin yalnızca yabancı dilin kelime bilgisi ve yapıları hakkında bilgi sahibi olmak anlamına gelmediği bilinmektedir. İletişim kurma becerisi, daha çok dilsel becerilerin hâkimiyeti ve yabancı dilin kullanıldığı kültür alanı hakkında bilgi

1 Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4476-6273

2 Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4248-5048

sahibi olmak şeklinde anlaşılmalıdır. Dilsel bilgilere ilaveten, öğrenciye hedef dil ülkesine dair bilgiler de aktarılmalıdır. Yabancı dil öğretiminin bu alanı “ülke bilgisi” olarak adlandırılır.

Günümüzde yabancı dil öğretimini ülkeler ve kültürlerarası bilgi aktarımı olmadan düşünmek neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Ülkeler ve kültürlerarası bilgi aktarımı, bir toplumun güncel gelişim süreçlerini içerir ve bu süreç, toplum ve onun yaşadığı ülkeyle ilgili çok çeşitli konuları kapsar. Bu konular arasında örneğin politika, ekonomi, siyaset, sosyal ve coğrafi koşullar, istatistiki bilgiler ve toplumun her alanını kapsayan kültür bulunur.

Ülkeler ve kültürlerarası bilgi aktarımı yıllar içinde birçok değişikliğe uğramıştır. Birkaç yıl öncesine kadar, yabancı dil öğretimi sadece hedef dilin hatasız bir şekilde öğrenilmesini ve bireyin iletişim kurma becerisinin geliştirilmesini kapsıyordu. Kültürlerarası bilgi aktarımı o dönemde öğretime dâhil edilmemişti ve bu nedenle derslerde yer almıyordu. Ülkeler ve kültürlerarası bilgi aktarımının öğretilmesi uzun süre ihmal edildi ve bu süreçteki rolü küçümsendi. Ülkeler ve kültürlerarası içerikler başlangıçta hiç dikkate alınmadı ve yabancı dil öğretiminde tamamen göz ardı edildi. Dilin kendisine daha çok odaklanıldı, kültürel bilgiye hiç önem verilmedi. Kültürlerarası bilgi aktarımı, öğrencilerin dil becerilerini geliştirme aracı olarak kabul edilmedi. Başlangıçta, yalnızca dil bilgisinin aktarımının bir yabancı dilin hâkimiyeti için yeterli olduğu ve yabancı dilin kültürel, politik ve ekonomik içeriklerden tamamen ayrı olduğu fikri benimsenmişti. Daha sonra dilin anlaşılmasının sadece dil bilgisi ve dünya bilgisi arasındaki etkileşimle mümkün olabileceği kanaatine varıldı. Öğrenciye hem hedef dilin gramer yapıları hem de yabancı ülke ve onun sakinleri hakkında bilgiler verilmesi gerektiğinden artık şüphe duyulmuyordu. Öğretim sürecinin yeniden şekillendirilmesiyle yabancı dil öğretiminin yeni bir görevi ortaya çıktı; yani, öğrenciye yurtdışında karşılaşılabileceği günlük dil durumlarında kullanabileceği farklı kalıplar öğretilmeliydi ve etkili bir iletişim için hedef kültür yeterince tanıtılmalıydı. Bu şekilde, ülkeler ve kültürlerarası bilgi aktarımı yabancı dil öğretimi sürecinin vazgeçilmez bir parçası olarak kabul edildi. Zaten yirminci yüzyılın sonlarında dil öğretiminde kültürlerarası yaklaşımın ortaya çıkması da bu gerçeğin kabulünden başka bir şey değildi.

2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Bilgi Aktarımının Önemi

Zaman içinde, ülkeler ve kültürlerarası bilgi aktarımı olmadan yabancı dil öğretiminin pek mümkün ve başarılı olamayacağı açıkça görülmüştür. Bu anlayış, dili bir iletişim aracı olarak uygun şekilde kullanmayı amaçlar. Örneğin, kimseyi incitmeden ve olası dil hatalarından kaçınarak iletişim kurabilmek bu anlayışın öncelikli amaçları arasında yer alır. Dilin kendisinin ve sırf dil bilgisi öğretiminin artık öğrenen için yeterli olmadığı anlaşıldıktan sonra, dil ve kültür arasındaki doğrudan ilişki açıkça kendini göstermiştir. Bir yabancı dil öğretiminin başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için dil bilgisinin ve kültürlerarası bilginin birleşimi gerekir ve bu iki öge birlikte derslerde öğretilmelidir. Dil öğretimi için dilsel teorik bilgi yanında bireyin kendi kültürünü ve hedef kültürü yeterince tanınması sürecin başarıya ulaşmasının ön koşuludur. Başka bir ifadeyle bir yabancı dil öğrencisinin kültürlerarası yaklaşıma sahip olabilmesi yabancı dil öğrenimi sürecinde hedef kültürü ve kendi kültürünü tanıyabilmesi ve ikisi arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların bilincine varmasıyla mümkündür.

3. Ülke Bilgisi Kavramına Dair

Bir toplumun dili, o toplumun aynası niteliğindedir. Dil vasıtasıyla, ilgili toplumun yaşamı, ilişkileri ve davranış kalıpları hakkında bilgi sahibi olunabilir. Ancak, bunlar her toplum için farklıdır ve ilgili toplumsal bağlam tarafından belirlenir. Bu durumdan, genel bir ülke bilgisi kavramının var olamayacağı sonucu çıkar. Ülke bilgisi, öğretilmekte olan dile bağlıdır. Ana dilin biçim ve içeriğinin öğrenilecek dile yansıtılması yanlış anlama ve anlaşılmalara yol açar. Ülke bilgisinin amacı, öğrenciye bu yabancılığı ve farklılıkları daha yakından tanıtmaktır. Ülke bilgisi hem dilsel anlayışı hem de “yabancı” olanın bilgisi ve anlayışını, halklar arası etkileşime hizmet etmek amacıyla iletmek ister.

Yabancı bir dil öğrenmek, giderek artan bir şekilde kültürlerarasılıkla yüzleşmeyi gerektirmektedir. Bu yüzleşme, yabancı dil öğrencisini yabancı kültürü tanımaya adeta zorlamaktadır çünkü kültürün asla yabancı dil öğrenme ve öğretme sürecinden ayrılamayacağı bir gerçektir (Hansen & Zuber, 1996). Aksi takdirde, öğrenilmekte olan yabancı dili gerçek konuşma durumlarında duruma uygun bir şekilde kullanabilmek neredeyse imkânsız olacaktır. Yabancı gerçekliği görmezden gelmek,

hedef kültürün mensuplarıyla iletişimde kaçınılmaz olarak istenmeyen yanlış anlamalara yol açacaktır. Bu anlamda, ülke bilgisi kişinin kendisini yabancı dilde duruma uygun bir şekilde ifade etme hedefine giden yolda önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle ülke bilgisi aktarımı, ülkemizde yabancı dil öğretim ve öğrenim sürecinin bir parçası olarak giderek daha fazla kabul görmektedir.

Weimann ve Hosch (1991, s.135-138)'a göre, ülke bilgisinin üç türü söz konusudur:

a. Bilişsel Ülke Bilgisi

Bu ülke bilgisinin merkezinde olaylar, ülkenin tarihi ve coğrafi gerçeklikleri, istatistiki ve sayısal veriler gibi bilgilerin aktarılması yer alır. Burada söz konusu olan, hedef ülke hakkında olgusal bilgidir. Bilişsel ülke bilgisinin konularını hedef ülkenin özellikle tarih, sosyoloji, siyaset bilimi veya edebiyat biliminden seçilen seviyeye uygun metinlerdeki (Kırmızı, 2018) teorik bilgiler oluşturur.

b. İletişimsel Ülke Bilgisi

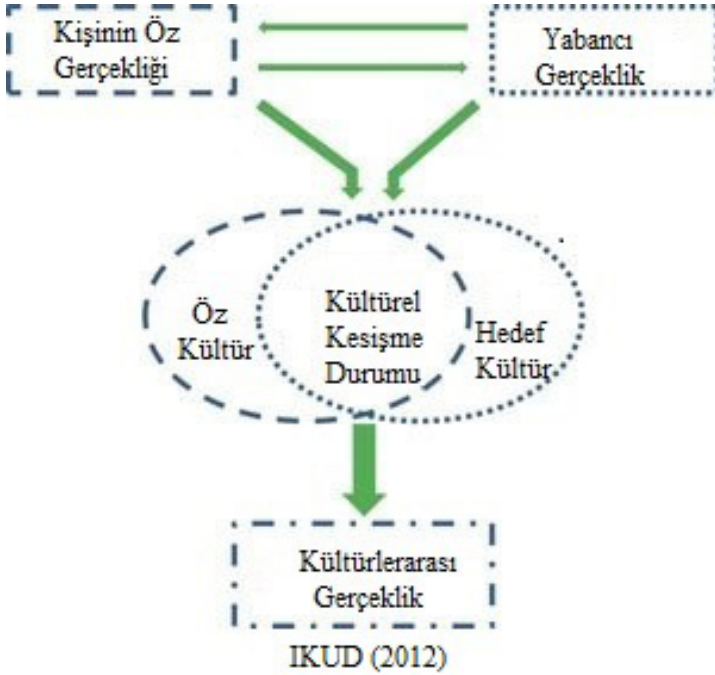
Seksenli yılların başından itibaren, yabancı dil öğretim sürecinde ülke bilgisinin iletişimsel aktarımı belirleyici bir rol oynamaya başlamıştır. Tüm dünyayı daha da küçülten ve insanlığı küresel birlikteliğe zorlayan medyanın gelişimi, ana dil dışında yeni dillerin öğrenilmesini gerekli kılmıştır. Bu tür değişimlerin sonucunda, zamanla hedef kültürün ülke bilgisinin iletişimsel olarak aktarılması sağlıklı bir etkileşim için zorunlu olarak görülmeye başlamıştır.

İletişimsel ülke bilgisinin konularını, öncelikle bir gün boyunca geçen zaman diliminde hedef kültürün günlük yaşamını kapsayan konular ve kalıplar oluşturmaktadır. Ülke bilgisinin öğretim yöntemindeki bu didaktik değişikliğin nedeni, öğrencinin özellikle olası gerçek konuşma durumlarında ihtiyaç duyacağı dilsel unsurlara yani ifade araçlarına bağımlı olmasıdır. Bu nedenle, bu ülke bilgisine “eylem odaklı” ülke bilgisi adı da verilmektedir. Bununla amaçlanan, öğrencinin yabancı bir günlük yaşamda dilsel eylemleri gerçekleştirebilme yeteneğine kavuşturulmasıdır. Bu, yanlış anlaşılmanın ortaya çıkmaması için, hedef kültürün günlük kültürel ritüellerini yeterince tanımakla mümkündür. Bu bağlamda, jest, mimik, ses tonu, ses yüksekliği gibi dil dışı ve dil ötesi araçlar önem kazanır ve bunlar da bağlamsal ve durumsal etkileşimde

en az onlar kadar önemlidir (Biechele & Padrós, 2003). Bu nedenle, iletişimsel ders kitaplarında özellikle öğrencinin hedef dildeki iletişiminde yardımcı olacak günlük içerikler konu edilir. Bu ders kitaplarında dil bilgisi işlenmesi bir dereceye kadar önemini kaybederken, hedef kültürün günlük yaşamını yansıtan özgün metinlere daha fazla ağırlık verilir. Bu şekilde, öğrencinin zamanla hedef ülkede dilsel olarak doğru ve uygun bir şekilde kendini ifade edebilme yeteneğine sahip olması amaçlanır.

c. Kültürlerarası Ülke Bilgisi

İletişimsel ülke bilgisi, seksenli yılların sonuna doğru -iletişimsel didaktiğin bir sonucu olarak- kültürlerarası ülke bilgisine dönüştü. Bunun nedeni, farklı kültürlerarasında daha fazla iş birliğini zorunlu kılan küreselleşmeydi. Sonuç olarak, kültürel yetkinliğin bir yabancı dil öğrencisinin sahip olması gereken bir beceri olarak değerlendirilmesi doğal hale geldi. Bu kapsamda aşağıdaki şekil, kültürlerarasılığın nasıl ortaya çıktığını göstermektedir:

Buradan da anlaşılacağı gibi, birey ve yabancı temas halinde- dir. Kendi kültürel ve yabancı kültürel gerçekliklerin bir araya gelmesi

ve etkileşime girmesi, “kültürlerarası” gerçekliğin ortaya çıkmasına neden olur. İki farklı kültürden gelen bu etkileşimdeki kültürel kesişme durumları, doğal olarak benzerliklerin algılanmasına katkıda bulunur ve bu da transkültürel gerçekliğin oluşmasına yol açar.

Hedef kültürde etkili iletişimin, hedef kültürü tanımaya bağlı olduğu varsayımından yola çıkılarak, motivasyonu da arttırmak amacıyla Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören birinci sınıf öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen bir ön araştırmada Almancaya dair öncelikli olarak ne öğrenmek istedikleri soruldu. Öğrencilerin verdiği cevaplar tasnif edildikten sonra, onların genel anlamda hedef kültürde etkili iletişim kurabilecek yeterliliğe ulaşmaya önem ve öncelik verdikleri gerçeğinden hareketle aşağıdaki üç soruya cevap verecek nitelikte derslerin yürütülmek zorunda olduğu kanaatine varılmıştır:

1. Öğrencilerin hedef kültürde yanlış anlamalara maruz kalması ve iletişimin istenmeyen bir şekilde kesilmemesi için öncelikle “ne” ve “nasıl” öğretilmelidir?
2. Öğrencilerin öğrendiklerini olası hedef kültür karşılaşmalarında aktif olarak uygulayabilmeleri için, ne tür öğretim materyalleri kullanılmalıdır?
3. Özellikle konuşma becerisinin geliştirilmesi noktasında neler yapılmalıdır?

Konuşma becerisi özelinde dil becerilerinin nasıl geliştirilebileceği sorusu ancak farklı bir çalışmanın konusu olabileceğinden bu çalışmada ülke bilgisinin yabancı bir dili öğrenim sürecindeki önemini ortaya koyan 1. ve 2. sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır. Bu sorular uygun şekilde yanıtlendiğinde ve ardından ders süreci buna göre şekillendirildiğinde, derste istenilen başarının elde edileceği varsayılmaktadır.

Birçok iletişim kopukluğunun yetersiz kültür bilgisinden kaynaklandığı bir gerçektir. Yabancı bir dili öğrenmek ve yabancı kültürü daha yakından tanımak için, özellikle hedef ülkeden uzak ülkelerde, hedef kültürü mümkün olduğunca çok yönlü bir şekilde gösteren amaca yönelik öğretim materyallerini kullanmak büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, ülke bilgisi aktarımının aslında kültür aktarımı anlamına geldiği göz ardı edilmemelidir. Ana hedef, öğrencilerin kendi kültürle-

rinden yola çıkarak, “yabancı” olanı herhangi bir şekilde yargılamadan kavrayabilmelerini ve olduğu gibi kabul etmelerini sağlamaktır. Böylece, yabancı kültürün mensuplarıyla iletişimi kolaylaştıran ve önyargıları ortadan kaldıran kültürel yetkinlik kazanılabilir. Ancak bu, ülke bilgisi ile ilgili bilgiler karşılaştırmalı olarak ele alındığında mümkün olabilir.

Bu bağlamda, özellikle hedef ülkeden uzak olan ülkelerde, yabancı dil öğretiminde kullanılan Almanca (DaF) ders kitapları önemli bir rol oynamaktadır çünkü birçok öğrencinin ana dili konuşanlarla sözlü iletişime geçme fırsatı neredeyse hiç yoktur ve öğrenilen yabancı dili, yerinde, pratik yapma imkânı da bulunmamaktadır. Ancak ülke bilgisi açısından zengin olan ders kitapları, aynı zamanda derste karşılaştırmalı bir yaklaşımı da mümkün kılmalıdır. “Çeşitli özgün ek materyalleri ile ders kitapları [...] ülke bilgisi alanında çalışmak için çok çeşitli yaklaşımlar sunmaktadır” (Leupold, 2003, s. 131).

Kültürlerarası iletişim odaklı ders kitapları yabancı dil öğrencilerini yabancı kültüre karşı duyarlı hale getirirler çünkü bu tür materyaller öğrencilere kendi kültürlerini yabancı kültürle karşılaştırma fırsatı da verirler (Lüsebrink, 2003). Bu karşılaştırmalar, öğrencileri hedef kültürde nerede hangi kelimeler ve tümcelerle nasıl hareket edecekleri noktasında yol gösterir. Tam bu noktada, şu tespit daha uygun olacaktır: “Kültür, toplumsal eylemin bütünü olarak anlaşılmalıdır” (Schwend, 1997, s. 265).

Yabancı dil öğrenme sürecinin başından itibaren, öğrenciler için yeni ve yabancı kültüre erişim kolaylaştırılmalıdır. İki kültür arasındaki karşılaştırma, derste vazgeçilmez bir yöntem olarak görülmelidir. Ancak bu şekilde, birey hem kendi kültürünü hem de yabancı kültürü daha iyi tanıır.

Ülke bilgisi konularının seçimi açısından öğrencilere fikir veren bu anket sonucunda, özellikle öğrencilerin Almanca konuşulan kültürlerin farklı davranış ve yönelim kalıplarını tanımaya büyük önem verdikleri tespit edilmiştir. Bu nedenle, ülke bilgisi öğretiminin merkezinde öncelikle bu konular yer almalıdır. Öğretici tarafından böyle bir seçim ve yaklaşım aynı zamanda derste motivasyonu artırdığı için de çok önemlidir.

Yukarıda bahsedilen “ne” ve “nasıl” sorularına, yani derste izlenecek yönetime yönelik olarak dikkat edilmesi gereken hususlara aşağıda değinilmiştir: Ülke bilgisi, hedef kültürle ilgili verilerin aktarılmasının

ötesine geçmeli ve öğrencilerde söz konusu kültürlerarası yetkinliğin gelişmesini sağlayacak kültürlerarası bilgileri aktarmalıdır. Bu bağlamda önemli bir soru ortaya çıkıyor: Öğretmen konu seçiminde öncelikle neye dikkat etmelidir? Bu sorunun cevabı “öğretmen, öncelikle öğrencilerin hedef kültürün günlük yaşamında iletişim için ihtiyaç duyacakları konuları derste ele almalıdır” şeklindedir. Deyimler gibi mecazi dilsel unsurlar da öğrencilerde ilgi ve merak uyandıran ve kültürlerarası yetkinliklerinin geliştirilmesine büyük katkı sağlayan bu tür konular arasında yer almaktadır (Tepebaşılı, 2013; Öztürk 2020). Almanca öğretmen adaylarının merak ettiği bazı iletişimsel deyimler aşağıda sıralanacaktır. Burada ayrıca belirtmek gerekir ki, onların beklentileri özellikle iletişimsel ve kültürlerarası ülke bilgisi ile ilgilidir. Bu muhtemelen gelecekte olası, gerçek konuşma durumlarında Almancayı kullanma olasılığının çok yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Aşağıda, öğrencilerimizin öğrenmek istediği, hedef dilin günlük hayatında kullanma olasılığı yüksek bazı deyim ve atasözleri bulunmaktadır:

- Kurz angebunden sein: Kısa, kaba cevaplar vermek.
- Blau machen: İş vs. asmak; işe mazeretsiz gitmemek.
- Auf der Hut sein: Tetikte, dikkatli olmak.
- Auf den Hund kommen: Meteliğe kurşun atmak; her şeyi kaybetmiş olmak.
- Über den Berg sein: En kötüsünü atlatmış olmak; krizi atlatmış olmak.
- Auf den Busch klopfen: Ağzını aramak; ustaca sorular sorarak birinden bir şeyi öğrenmeye çalışmak.
- Wie man in den Wald hineinruft, so schallt es heraus: Ne ekersen onu biçersin.
- Jemanden auf den Arm nehmen: Birini kafaya almak.
- Auf keinen grünen Zweig kommen: İlerleyememek; başarılı olamamak.
- Auf der faulen Haut liegen: Tembellik yapmak, yan gelip yatmak.

- Durch die Blume sagen: Bir şeyi üstü kapalı bir şekilde ima etmek; ima ederek gizli bir ipucu vermek.
- Eulen nach Athen tragen: Tereciye tere satmak; boşa kürek çekmek.
- Eile mit Weile: Acele işe şeytan karışır; aceleyle yapılan bir iş güzel sonuçlar doğurmaz.
- Einen Bock schießen: Bir hata yapmak.
- Auf Draht sein: Hızlı ve doğru tepki vermek; atik, çevik olmak.
- Her iki dilde de yaklaşık olarak aynı anlama gelen, neredeyse aynı günlük bağlamda kullanılan ve genel olarak kültürel benzerlik gösterdiği için anlamları daha kolay çıkarılabilen bazı atasözü ve deyimler ise öğrenci beklentileri doğrultusunda şu şekilde özetlenmiştir:
- Ein Auge zudrücken: Hoşgörüle görmezden gelmek, göz yummak.
- Morgenstund hat Gold im Mund: Erken kalkan yol alır.
- Den Bock zum Gärtner machen: Kurda kuzu teslim etmek; bir kişiye uygun olmadığı bir görev vermek.
- Jmdn. (ganz) aus den Augen verlieren: Biriyle bağlantı veya iletişimi kaybetmek.
- Übung macht den Meister: Kişi alıştırma yaparak ustalaşır.
- Mit dem Feuer spielen: Ateşle oynamak; düşüncesizce bir tehlikeyi davet etmek, bilerek bir riske girmek.
- Keinen Finger rühren: Parmağını kımıldatmamak; hiçbir şey yapmamak, hiçbir girişimde bulunmamak.
- Auf eigenen Füßen stehen: Kendi ayakları üstünde durmak; bağımsız olmak, ekonomik olarak bağımsız olmak.
- Viele Köche verderben den Brei: İş bilen çok olduğu yerden güzel bir iş çıkmaz; horozu çok olan köyün sabahı geç olur.

- Gesund sein wie ein Fisch im Wasser: Turp gibi olmak; tamamen sağlıklı olmak.
- Ein Kinderspiel sein: Çocuk oyuncağı olmak; zor olmamak.
- Mit offenen Karten spielen: Kartları açık oynamak; niyetlerini açıkça ortaya koymak.
- Mit den Hühnern zu Bett gehen: Tavuklar gibi erkenden yatmak; çok erken yatmaya gitmek.
- Jmds. Rechte Hand sein: Birinin sağ kolu olmak; birinin en yakın çalışma arkadaşı olmak.
- Das Geld zum Fenster hinauswerfen: Parayı anlamsızca harcamak, har vurup harman savurmak; parayı israf etmek.
- Mit einer Nadel einen Brunnen graben: İğne ile kuyu kazmak; çok zor veya imkânsız bir işi yapmaya çalışmak.
- Der Fisch stinkt vom Kopf her: Balık baştan kokar; bir kurumdaki sorunlar genellikle yönetimden kaynaklanır.
- Wie Wasser fließen: Su gibi akmak; çok hızlı veya kolayca geçmek (genellikle zaman için kullanılır).
- Zeit ist kostbarer als Gold: Vakit nakittir; zaman altından değerlidir.

Yukarıda yer alan deyim ve atasözlerinin Alman Dili ve Eğitimi 1. Sınıfında öğrenim görmeye başlayan öğrencilerin öncelikli olarak öğrenmek istedikleri deyim ve atasözleri olduğunu özellikle belirtmek gerekmektedir.

Kültürlerarası ülke bilgisi öğretimi, öncelikle kişinin kendi kültürü ile yabancı kültürün karşılaştırılmasına katkıda bulunmalıdır. Pauldrach (1994), karşılaştırmalı semantiği kültürlerarası ülke bilgisinin en önemli görevlerinden biri olarak görmektedir. Ona göre, kelimelerin ancak bağlamlarında bir anlamı vardır. Deyim ve atasözleri de bu kapsamda değerlendirilmelidir çünkü özellikle tam deyimsele ifadelerin, anlamları

önceden bilinmiyorsa anlaşılmasının kolay olmadığı bir gerçektir. Deyimsel ifade araçlarının günlük iletişimde ne kadar önemli bir rol oynadığı herkes tarafından bilinmektedir. Bu, yabancı dilde günlük iletişim için de kesinlikle geçerlidir. Bu nedenle, bir yabancı dil öğrencisinden tam deyimsel bir ifadenin anlamını çıkarmasını ve buna dilsel olarak uygun şekilde tepki vermesi beklenmemelidir. Buradan hareketle, bu tür dilsel unsurların derste yeterince ele alınmasının hem dinleme ve okuma anlama becerisinin geliştirilmesi hem de -zenginleştirilmiş kelime dağarcığıyla birlikte- hedef kültürde etkili iletişim için kullanılmasının önemini vurgulamaya gerek yoktur. Bu deyimler aynı zamanda her iki kültürü birbiriyle karşılaştırmak için uygun bir fırsat sunar ve böylece öğrencinin kültürlerarası yeterliliğinin gelişmesine katkıda bulunur. Günlük ilişkiler ve davranış biçimleri iletişimsel ülke bilgisi öğretiminde öncelikli olarak ele alınması gereken konular arasındadır. Bu tür iletişimsel içeriklerin derste karşılaştırmalı olarak ele alınması, öğrencilerde kültürlerarası yeterliliğin gelişmesini sağlar: “Dil aynı zamanda kültürel şekillenmenin bir aynasıdır: Yeni bir dil öğrendiğimizde, bunların anlamlarını her zaman şimdiye kadarki dilsel ve kültürel bilgimizin arka planında yorumlarız” (Biechele & Padros, 2003, s.13).

Yabancı dil öğreniminin amacı, yabancı olana karşı kültürel duyarlılık geliştirmek olmalıdır. Başkasıyla yani yabancı olanla iştiğalin, kişinin kendi kültürüne bakışını daha net ve anlaşılır hale getirdiği varsayımından yola çıkarak, ülke bilgisi, yabancı dil öğretiminde her uygun fırsatta karşılaştırmalı olarak ele alınmalıdır. Ülke bilgisinin karşılaştırmalı olarak öğretilmesi, öğrenciye hem yabancı kültürü hem de kendi kültürünü daha iyi anlama fırsatı sunar.

Yabancı dil derslerinde kültürleri karşılaştırmının asıl nedeni, yabancı dil öğrenenlerde, öğrenilecek yeni kültürü, sanki o yabancı kültürün bir mensubuymuş gibi, aynı derecede alışılmış ve sıradan algılama ve kabul etme yeteneğini uyandırmaktır.

“Yabancı dil öğrenimi sadece günlük durumlarda iletişim kurmaya hizmet etmez; aynı zamanda o, hedef dilin konuşulduğu bölgedeki insanların yaşam tarzını, düşünce biçimlerini, kültürel miraslarını ve kişinin kendi dünyasını daha iyi ve derin bir şekilde anlamasına yol açmalıdır” (Neuner vd., 2009, s. 39).

4. Sonuç

Almanca günlük yaşamda sıkça karşılaşılan Alman deyim ve atasözlerinin, Türkçe karşılıklarıyla anlamsal açıdan mukayese edilmesi, öğrencinin kültürlerarası yaklaşımını geliştirmeye ve genişletmeye hizmet ettiği gibi, gerçek durumlarda mutlaka ihtiyaç duyacağı yabancı dil kelime dağarcığını da zenginleştirir. Derste motivasyonu artıran bu tür dilsel unsurlar, aynı zamanda öğrencinin yabancı dil yetkinliğine katkıda bulunur. Derste ele alınmak üzere, özellikle öğrencinin hedef kültürde karşılaşma olasılığı yüksek başta deyimler olmak üzere mecazi ifadeler seçilebilir.

İnanılmaz hızlı küreselleşmenin bir sonucu olarak, bireyin kendi kültürü ve yabancı kültür arasındaki sınırların bulanıklaştığı bir gerçektir çünkü sınır ötesi benzer yaşam biçimleri ve dünya görüşlerinin var olduğu açıktır. Dünyadaki birçok insan, mesleki, sosyal veya ideolojik ortaklıklar ve yaşamdan beklentiler yoluyla birbirine bağlıdır. Ayrıca, aynı çatı altında yaşasalar bile, aynı toplumda aynı devletin vatandaşları arasında çok farklı yaşam biçimleri ve dünya görüşlerinin olduğu da tartışılmaz bir gerçektir. Buradan hareketle, kültürlerarası karşılaşmalarda da farklı kültürlerin varlığının bir zorunluluk olarak görülmesi gerekir. Küresel genişleme, dünyanın çeşitli yerlerinden farklı kültürlerden insanları bir araya getiren yeni kültür biçimlerinin ortaya çıkmasını zorunlu kılmaktadır (Wieviorka, 2003).

Bu bağlamda, yukarıda ifade edilen yabancı dil öğrenimi ve kültür aktarımı arasındaki ilişkiye dair tutumların, geleceğin Almanca öğretmenlerinin beklentileriyle neredeyse tamamen örtüştüğünü belirtmek gerekir. Hedef kültürün günlük yaşamına ilişkin iletişimsel ifadeler ve günlük hayatta sıkça karşılaşılan dilsel yapılar, hemen hemen tüm öğrenciler tarafından dile getirilen ve iletişimsel ülke bilgisi konuları arasında yer alan unsurları kapsamaktadır. Bu durum, genellikle tüm kültürlerde benzer şekilde gerçekleşen bu tür konuların karşılaştırmalı olarak ele alınmasının kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunu açıkça gözler önüne sermektedir.

Kaynakça

- Biechele, M. ve Padros, A. (2003). *Didaktik der Landeskunde*. Fernstudieneinheit 31. München: Langenscheidt.
- Hansen, M. ve Zuber, B. (1996). *Zwischen den Kulturen*. Berlin und München: Langenscheidt.
- Herzog, A. (1993). *Idiomatische Redewendungen von A-Z*. Berlin und München: Langenscheidt.
- Ikud (2012): *IKUD Seminare. Interkulturelle Kompetenz*. 15 Mayıs 2024 tarihinde <http://www.ikud-seminare.de/interkulturelle-kompetenz.html> adresinden erişildi.
- Kaikkonen, P. (1991). *Ein Weg zur Aktivierung und Intensivierung des Kulturbewusstseins der Fremdsprachenlernenden, eine Untersuchung mit LehrerstudentInnen*, Universität Tampere.
- Kırmızı, B. (2018). Eğitim-öğretimde duyuşsal özelliklerin önemi. *Yabancı Dil Öğretimine Genel Bir Bakış II*. Yılmaz, Hasan, Yücel Erdinç & Üğüten- Durak, Selma (Ed.). s. 99- 108. Konya: Çizgi.
- Leupold, E. (2003). Landeskundliches Curriculum. İçinde: Bausch, Christ ve Krumm. *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. Tübingen: Francke Verlag.
- Lüsebrink, H.-J. (2003). Kultur- und Landeswissenschaften. (İçinde): Bausch/Christ/Krumm. *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. Tübingen: Francke Verlag.
- Neuner, G., Hufeisen, B., Kursisa, A., Marx, N., Koithan, U. ve Erlenwein, S. (2009). *Deutsch als zweite Fremdsprache*. Fernstudieneinheit 26. München: Langenscheidt.
- Pauldrach, A. (1994). Eine unendliche Geschichte. Anmerkungen zur Situation der Landeskunde in den 90er Jahren. (İçinde) *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts* 6, S. 4-15.
- Schwend, J. (1997). „Kultur, Kulturwissenschaft und Translation“. (İçinde) Drescher, Horst W. (Ed.), *Transfer, Übersetzen - Dolmetschen - Interkulturalität*, Frankfurt am Main: Peter Lang.

Tepebaşılı, F. (2013). *Metafor Yazıları*. Konya: Çizgi.

Öztürk, A.O. (2020). *Halkbilim Dolayları: Masal-Efsane-Menkıbe-Hikaye-Fıkra- Türkü-Bayram-Nazar*. İstanbul: Hiper Yayınları.

Weimann, G. ve Hosch, W. (1991). „Geschichte im landeskundlichen Deutschunterricht.“ (İçinde) *Zielsprache Deutsch* 1991/2, S. 134 – 142.

Wieviorka, M. (2003). *Kulturelle Differenzen und kollektive Identitäten*. Hamburg: Hamburger Edition.

TRANSİT GÖÇMENLERİN SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: “TRANSİT” BELGESEL FİLMİ ÖRNEĞİ

Kemal DİNÇSAY¹

1. Giriş

Göç kavramı; insanların doğal, iktisadi, siyasal ve sosyal sebeplerden dolayı devamlı olarak yaşadıkları yerden başka bir yere toplu veya bireysel olarak hareket etmeleri ve oraya yerleşmeleri olarak ifade edilmektedir (Demirdağ ve Kalkışım, 2018, s.129). Bu tanım bağlamında, göç; sosyal ve ekonomik dönüşümlerin sonucunda ortaya çıktığı için bir sonuç, sosyal ve ekonomik dönüşümlere yol açtığı için de bir neden olarak çift kutuplu bir karaktere sahiptir (İçduygu ve Ünalın, 1998, s. 38). Yer değiştirmeye denk gelen göç; savaş, ekonomik, sağlık ve siyasal baskı gibi nedenlerle halkın üzerinde bir itici güce sahiptir. Göç neden ve sonuç ilişkisi bağlamında göçmenleri psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak etkileyebileceği gibi göç edilen toplulukları da benzer bir sürecin içine sokabilir. Göç bir sürecin parçası olması sebebiyle sonuçlanması yıllar sürebilir. Bu yüzden çeşitli nedenlerle buldukları toprakları terk eden insanlar, varmayı hedefledikleri konumlara hemen ulaşamayabilirler. Bundan dolayı bu göçmenler belli bir zaman diliminde bazı geçiş noktalarında beklemek durumunda kalırlar. Bu transit geçiş noktaları bazen kalıcı bir yere de dönüşebilmektedir. Bu göç sürecine dahil olan kişiler “transit göçmen” olarak sınıflandırılır.

Coğrafyacı ve harita uzmanı George Ravenstein “**Göç Yasaları**” başlıklı makalesinde yedi tane kanun üzerinden göç olgusunu açıklamaktadır (Ravenstein, 1885, s.198-199 aktaran Unat, 2002, s.4 ve Özkoçak, 2019, s.431):

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Film Tasarımı ASD / Sosyal Hizmet Uzmanı / Orcid: 0009-0003-7746-3265, kemaldincsay03@gmail.com

1. Göçmenlerin büyük çoğunluğu yakın yerlere göç ederler. Göç edilen bölgeler genelde sanayileşmenin yoğun olduğu yerlerdir.
2. Kentlerdeki sanayileşme/ekonomik gelişme, kentin yakınındaki kırsal alanlardan göçmenlerin kente göç etmesinde etkilidir. Küçük yerleşim yerlerindeki nüfus yoğunluğunun azalması diğer bölgelerden gelen göçmenler tarafından engellenir.
3. Göç hareketlerindeki yayılma süreci kentin getirilerinden yararlanmak isteyen göçmen tarafından desteklenirken hızla gelişmekte olan sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücü ile karşılaşır ve böylece gelen göç, kentsel sanayi merkezlerince emilir.
4. Her göç dalgası bunu karşılayan karşı dalga yaratır. Yoğun göç alan yerleşim merkezleri aynı zamanda göç de verir.
5. Uzun mesafeye göç edenler daha çok büyük ticaret ve endüstri merkezlerini tercih etmektedirler.
6. Kent yerlileri, kırsal kesim yerlilerine oranla daha az göç etme eğilimindedirler.
7. Kadınlar erkeklere göre daha fazla göç eğilimi taşırlar.

2. Transit Göç

Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) hazırladığı "Göç Terimleri Sözlüğüne" (2013, s.86) göre; "Transit Ülke" kavramı "göç akınlarının (düzenli ya da düzensiz) içinden geçtiği ülke" olarak adlandırılır. Tanımların ortak özelliği transit göçün geçici niteliğine yapılan vurgu ve göçmenlerin başka bir yere (hedef ülke) gitme niyetlerinin varlığıdır. Ancak, hedef ülkeye varmaya çalışan göçmenler, transit ülkede sınırı geçmek için para biriktirmek, yasadışı geçiş için güvenlik, hava ve iklim gibi şartlarının oluşmasını beklerken (Yılmaz, 2014, s. 1697; Ünsal, 2019, s. 58) göçün niteliği de değişebilmekte; transit göç amacıyla kullanılan ülke, nihai varış noktasına da dönüşebilmektedir (aktaran Şişman ve Balun, 2020: s.65). Transit göç, beklenti halinin vermiş olduğu belirsizliklerle dolu bir sürece dayalıdır. Genellikle bu süreç yasa dışı eylemler olarak tanımlanır. Transit göçmenler buldukları konumun yönetimine yasal varlıklarını belli etmeden yaşamaya çalışır ve gideceklere yerlere genellikle yasadışı yollarla bir an önce gitmeye çalışırlar. Sonuç olarak;

“Transit göç, yasal olsun ya da olmasın bir ülkenin göç ya da göçmenler için yol olarak kullanılmasıdır. Örneğin Orta Doğu ülkelerinden daha iyi yaşam şartları için Avrupa’ya göç edenler Türkiye’yi transit ülke olarak kullanmaktadırlar” (Mutluer, 2003, s.11).

2.1. Bir Transit Ülke Olarak: Türkiye

Türkiye yönetimi düzensiz göçmenler ve benzeri göç problemleriyle başa çıkabilmek için “11.04.2013” tarihinde “**Göç İdaresi Başkanlığı**” kurmuştur. “29.10.2021” tarihinde ise Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlüğün statüsü Başkanlık olarak değiştirilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Türkiye’nin göç görünümünü aşağıdaki şekilde kategorize ederek özetleyebilmek mümkündür (İçduygu vd., 2009, s. 1-2; İçduygu ve Aksel, 2012, s. 21 ve akt. Şişman ve Balun, 2020, s.68).:

- **Düzensiz göçler:**
  - Başka bir ülkeye göç etmek amacıyla Türkiye’yi transit bir ülke olarak kullanmak niyetinde olan düzensiz göçmenler,
  - Geçerli belgeleri olmadan Türkiye’de yaşamak ve çalışmak için Türkiye’ye gelen düzensiz göçmenler,
  - Ülkeden ayrılması beklenen ancak ülkeden ayrılmayan, mültecilik talepleri reddedilmiş sığınmacılar.
- **Düzenli göçler** (öğrenciler, yatırımcılar, özellikle son dönemde ortaya çıkan emekli göçü vb.),
- **Mülteci göçleri**

Düzensiz göç ‘ün en önemli gündem maddeleri arasında “**transit göç, yasadışı göç ve kaçak işgücü göçü**” bulunmaktadır. Türkiye bulunduğu jeopolitik konum gereği Asya ve Avrupa arasında fiziksel bir transit geçiş noktasındadır. Bu nedenle Türkiye, düzensiz göçmenler için fiziksel geçiş imkânı veren bir yerdedir. Düzensiz göçmenler, yasadışı konumda olmaları durumunda yasadışı bir aktör olan “insan kaçakçıları ağlarına” başvurabilmektedirler. İnsan kaçakçılarıyla iş birliği yapan veya zorunda kalan göçmenlerin birçoğu hedefe varma yolculukları sırasında ölümle karşı karşıya kalmaktadırlar. Yakalanmaları halinde ise yasal

prosedürlerin uygulanmasının ardından ülkelerine gönderilmektedirler. Siyasi, askeri ya da sosyal sebeplerle geçici olarak göç etmek durumunda kalan ve bu süreçte yasal süreçleri kullanarak gelen göçmen gruplardan bahsetmekte mümkündür. Bu gruplarda düzensiz göçmen statüsü içinde yer almaktadırlar. Aşağıdaki açıklama tarihsel bir kaynak olarak önemli bir örnektir.

Türkiye’nin transit göç akınlarının yakın geçmişine bakıldığında gerçekleşen hareketliliklerden bazıları şunlardır (İçduygu, 2000, s.362), (1988 – 1999 yılları arasında):

- 1988-1991 yılları arasında Irak-İran savaşından kaçarak Türkiye’ye sığınan 50.000 göçmenin büyük kısmının, Türkiye’nin sığınma hakkından yararlanma konusundaki coğrafi çekincesinden dolayı Batı ülkelerine geçmesi.
- 1990-1991 Körfez Krizi döneminde 60.000 yabancı işçinin geçici olarak Türkiye’de konaklaması ve daha sonra tamamının Türkiye’den ayrılması.
- 1980-1991 döneminde Irak vatandaşı 8.000 sığınmacıdan yaklaşık 4.000’inin Türkiye’den ayrılarak Batı ülkelerine sığınması.
- 1989 yılında Türkiye’ye sığınan 300.000 Bulgar Türk’ünden yaklaşık yarısının daha sonraki aşamada Bulgaristan’a tekrar dönmesi.
- 1992 yılında Bosna Savaşı sırasında Türkiye’ye gelen 25.000 civarında Bosna vatandaşının 2/3’ünün geri dönmesi.
- 1999 yılında 20.000 Kosova vatandaşının geçici olarak Türkiye’ye sığınması ve sonraki yıllarda tamamına yakınının Türkiye’den ayrılması.

2.2. Türkiye’deki “Afrika ve Asya Kökenli” Transit Göçmenlere Kronolojik Bir Bakış

İçduygu’nun (2000) yukarıda zikredilen sayılarına ilaveten Afrika ve Asya ülkelerinden 1980’lerden itibaren özellikle Gana, Nijerya, Tanzanya, Etiyopya, Sudan, Cezayir, Tunus, Endonezya, Sri Lanka, Filipinler, Bangladeş ve Pakistan gibi ülkelerden gelen gruplar Türkiye’yi Batıya

geçiş üssü olarak kullanmışlardır. 1990'ların ortalarında tahmini 2.000 Afrikalı ve 750 Asyalı transit göçmen transit göç üssü olarak Türkiye'yi kullanırken; 1990'ların sonunda bu rakam 10.000'e kadar yükselmiştir. Nihayetinde 1980'lerin sonlarından 2000'lerin başına kadar geçen zaman diliminde, Türkiye'nin Afrika ve Asya kökenli 30.000'den fazla transit göçmene ev sahipliği yaptığı tahmin edilmektedir (Mannaert, 2003, s. 3- 4). 2000'lerden itibaren; Türkiye, transit göç üssü konumuyla birlikte, özellikle 1980'lerden itibaren uluslararası koruma arayan sığınmacı ve mültecilerin önemli bir noktası haline gelmiş (İçduygu, 2005, s. 8); 2000'lerin ortasından itibaren ise bu artış önceki dönemlerin oldukça üzerinde bir eğilim yakalamıştır. Bu mültecilerin büyük çoğunluğu ise Irak, İran, Suriye, Afganistan, Pakistan gibi Ortadoğu ülkelerinden gelmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 ve akt. Şişman Y., Balun, b. 2020: s.71).

Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesini ilk imzalayan ülkeler arasında yer almaktadır. Fakat bu sözleşme Türkiye'nin göçmen politikasını sınırlayıcı bir konumda tutmaktadır. Türkiye, bu nedenle Avrupa konseyi ülkeleri dışından gelen ve uluslararası koruma talep eden tüm göçmenleri mülteci olarak kabul edememekte ve sığınmacı statüsünde bekletmek durumundadır. Bu durumda sığınmacı statüsündeki göçmenlerin Türkiye'yi transit bir üs bölgesi olarak kullanarak Avrupa, Amerika ya da statü kazanabilecekleri diğer bölgelere gidişini mecbur kılmaktadır. Ancak, 2011 yılında başlayan ve 2012 yılından itibaren kademeli olarak artış gösteren Suriye kaynaklı mülteci göçleri (geçici koruma statüsündekiler) ile Avrupa dışındaki diğer ülkelerden akışkanlığı devam eden ve uluslararası koruma talep eden sığınmacı göçleri (uluslararası koruma statüsündekiler) bu süreci önemli derecede etkilemiş ve Türkiye'nin dış göç profilini daha farklı bir boyuta taşımıştır (Şişman, Y., Balun, B., 2020: s.71-72). Türkiye 'de halen (2024 yılı) göç profiline yönelik tartışmalar halen devam etmekte ve uluslararası politik görüşmeler yapılmaya devam edilmektedir.

2.3. Yakın Dünya Tarihinde; Mülteci ve Göç Kavramı Üzerine Yapılan Uluslararası Çalışmalar

2. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkelerini terk etmek zorunda bırakılan insanların sayısı hızla artmış ve Birleşmiş Milletler bu soruna köklü bir çözüm getirme sorumluluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda,

1951 yılında mültecilerin hukuki durumunu ve mültecilerin yöneldiği ülkelerin siyasal, ekonomik, kültürel, vb. sorumluluklarını düzenleyen Cenevre Sözleşmesi hazırlanmış ve 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Barkın, 2014: s.337-338). Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin hazırlanan 1951 Cenevre Sözleşmesi ve bu sözleşmenin devamı niteliğinde olan 1967 Protokolü “Mülteci Hukukunun” kilometre taşları olarak tarihte yerini almıştır. Günümüzde ise 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü mültecilerin hukuki statüsünü korumaya halen devam etmektedir. Ancak atılan bu adımlar tüm dünyayı kapsayacak bir çözümün parçası değildir ve sadece mültecilere yönelik muameleyi belirlemekte olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin; "Uluslararası Koruma" başvuru talebi henüz değerlendirilen kişilere “sığınmacı” statüsü verildiği ve başvurusu kabul edilenlere ise "mülteci" statüsü verilmekte olduğu bilinmektedir.

1948 tarihli BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ise mültecilerin hukuki statüsüne atıfta bulunan önemli adımlardan birisidir. Bu bildiri de bir mülteci tanımı yoktur ancak bildirgenin 14. Maddesinde geçen **“Herkes zulüm karşısında başka ülkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir.”** ifadesi iltica hakkı'nın temel bir insan hakkı olduğunu vurgulamıştır. 1984 tarihli Cartagena Bildirisi'nde ise 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü kapsamına giren mülteciler yanında, ayrıca yaygın şiddet hareketleri, dış saldırı, iç çatışmalardan kaynaklanan olaylar, yaygın insan hakları ihlalleri, kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar sonucunda yaşamı, güvenliği ve özgürlüğü tehdit altına giren ve bu nedenlerle ülkesini terk eden kişiler mülteci sayılmıştır (Barkın, 2014: s.335).

Uluslararası düzeydeki sözleşmeler ve açıklamalar arasında Türkiye 'nin durumu ise şöyledir: Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olduğu için Avrupa dışından gelen sığınmacıları ülkesine geri göndermemekle görevli olan Türkiye bu grupta yer alan sığınmacıları BMMYK tarafından güvenli üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar belirlenmiş uydu kentlerde ikamet etmeleri gerektiğini zorunlu koşturmaktadır. 1994 yılından itibaren uygulanan ve bugün sayıları 62'ye ulaşan uydu kentlerde ikamet zorunlu olduğu olan ve sağlık ile eğitim dışında düzenli kurumsal temel desteğe erişimi olmayan çoğu sığınmacı bu kentlerde barınma ve geçim konusunda ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu durumda sığınmacıların yaşadığı psikolojik, sosyal ve ekonomik sorunlar çözümsüz kalmakta ve bu durumun uluslararası alanda hukuki olarak gözetilmesi ve takip

edilmesi önem taşımaktadır. Tüm bu bağlamlarda uluslararası anlaşmalar, bildirimler ve ifadelerin mültecilerin ve sığınmacıların hukuki bir statü kazandığı anlaşılmaktadır. Ancak bu grupların var olduğunun bilinmesi ve hukuki olarak marjinalize edilmemesi “psiko-sosyal ve ekonomik” sürece tamamen çözüm olmamaktadır.

2.4. (Transit) Göçmenlerin Psiko-Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Sorunlarına Genel Bir Bakış

Göçün; psikolojiyle, sosyal yaşamla, kültürle ve demografik yapıyla birçok neden ve sonuç etkisi bulunmaktadır. Göç, yalnızca bir yer değiştirme hareketi değil aynı zamanda bir sosyal ve kültürel geçiş sürecidir. Göç eden bireyler özellikle toplumsal yaşantılarında yaşadıkları bu geçiş sürecinde uyum problemleri ile karşı karşıya kalabilmekte ve akabinde ruhsal sorunlar yaşayabilmektedir (Polat, 2007). Tüm bu neden sonuç ilişkisinden göçmenler ve göç alan toplumlar karşılıklı olarak etkilenmektedir. Bu etki ise toplum ruh sağlığını bozabilmekte ve sosyal uyum çatışmalarını da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle merkezi yönetimle birlikte uluslararası sivil toplum kuruluşlarının topluluklar arası bir arabulucu role sahip olması önem arz etmektedir. Nihai hedefin göçmenlerin ve göç alan topluluğun üyeleri arasında karşılıklı olarak rehabilite edici bir bağ kurulması olmalıdır ve toplum sağlığına yönelik psiko-sosyal çalışmaların sürekliliği mümkün kılınmalıdır.

"Transit Göçmenler" kendi ülkelerinden göç nedeniyle bir şekilde çıkmış ve bekleme halinde oldukları (transit) ikinci ülkeden, üçüncü bir ülkeye geçmek için bekleyiş halinde olanlardır. Bu bekleyiş hali “psikolojik, sosyal ve ekonomik” sorunları mikro ve makro düzeyde beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar arasında en temelde “dil ve kültür” farklılığı vardır. Sosyal uyum problemi yaşayan birey ve aileler “ekonomik olarak kalkınmada”, “resmi bir iş yerinde çalışmada”, “sosyal ve sağlık haklarından faydalanmada” ve “düzenli olarak eğitim-öğretime devam etmede” sorunları yaşamaktadır. Araştırmacılar göçmenlerin içinde buldukları psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunları aşabilmek için birçok araştırma yapmış ve proje sunmuştur. Aşağıdaki kaynak çalışma uygun bir örnektir.

2014 yılında Hıdır APAK isimli araştırmacının hazırladığı “Suriyeli göçmenlerin kente uyumları: Mardin örneği” isimli makalesinde “**göçmenlerin sosyal uyum sorunlarının çözülebilmesi**” için bazı öneriler sunmuştur (Apak, Hıdır. s.68). Bu öneriler özetle şöyledir;

- Göçmenlere yönelik insani hizmet arttırılmalıdır,
- Göç ve göçmen sorunsalı ile iç içe olan Türkiye için planlı ve organize olmuş uyumlaştırma ve oryantasyon çalışmalarının yapılmalıdır,
- Göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları illerde yerel halka ayrımcılık yapmama, birlikte yaşam gibi eğitimler verilmelidir,
- Göçmenlere uyumlarını kolaylaştıracak dil kursları verilmeli ve Türkiye kültürünü tanıtım çalışmaları yapılmalıdır.

3. “Transit” Belgesi Filmi

Görsel 1, Film Afişi

3.1. Filmin Künyesi: "Transit"

- **YAPIM YILI:** 2004
- **YAPIM TÜRÜ:** BELGESEL
- **SÜRE:** 49 DK
- **Aldığı Ödül:** 11.Nürnberg, Türkiye/Almanya Film

3.2. Filmin Konusu:

Yönetmen Berke Baş'ın ilk uzun metraj film denemesi olan 2004 yapımı "Transit" belgesel filmi İstanbul'daki düzensiz göçmenlere ait sosyal problemleri ekrana taşımaktadır. Yönetmenin filmde birçok metaforla sunduğu transit göçmenlik göstergeleri, ailelerle yapılan röportajla daha anlamlı hale gelmektedir. Film İstanbul, Beyoğlu ilçesine bağlı Tarlabası semti ve Şişli ilçesine bağlı Kurtuluş semtinde geçmektedir. Film, yasadışı yollarla Türkiye'ye gelmiş, düzensiz göçmenler için elverişli olan bir mahalleye sığınmış ve batıya göç etmeyi bekleyen üç farklı ailenin hikayesini anlatmaktadır. Hayat yolculukları kesişen bu üç yasadışı göçmen ailenin yaşam mücadelesi izleyiciye aktarılmaktadır. Bu aileler yasadışı durumda oldukları için düzenli bir iş yerinde çalışmamaktadırlar, sağlık sigortalarına sahip değildirler, çocukları eğitime düzenli olarak devam edememektedirler ve her an polise yakalanıp sınır dışı edilme korkusu içerisinde yaşamaktadırlar.

3.3."Transit" Belgesel Filminin Sinematografik Öyküsü

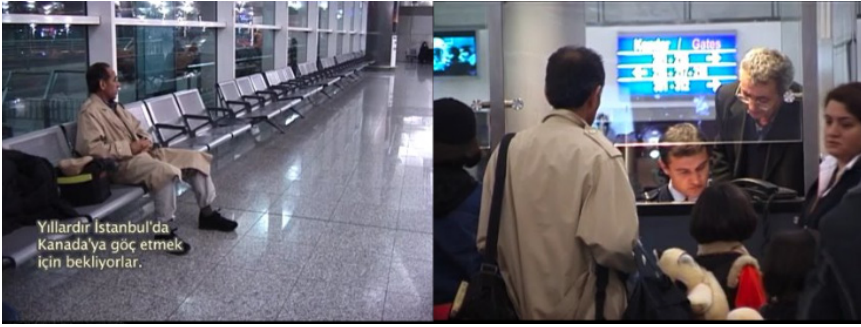
"Transit" belgesel filminin çekimleri yaklaşık üç yıl sürmüştür. Transit filmi, 24 farklı mekânda geçmektedir. Bu mekânlar belgesel konu olan "ailelerin evlerinden ve mahallelerindeki coğrafi-doğal yaşam alanlarından" ibarettir. Yönetmen izleyicinin mekân algısına kolaylıkla hitap edebilecek bir ekran coğrafyası oluşturmaktadır. Filmde kurmacadan arındırılmış bir gözlemci bakış açısı hakimdir. Yönetmen, bir ifade aracı olarak geleneksel sinema tekniklerini kullanmakla birlikte el kamerası ile aktüel çekim yaptığı anlaşılmakta ve filmin kurgusunda kısa süreli çok fazla görüntü planı dizayn ettiği görülmektedir. Yönetmenin genel olarak kişilerin arasındaki varlığı bellidir, ancak kendisi kamera önüne çıkmamakta ve kamera arkasından sohbetlere katılarak röportaj tekniğini kullanmaktadır.

Filmin öznesi insandır. İnsanlar ve mekanlar belge niteliğindedir. Filmde ifade edilmek istenen dert genellikle manipülasyona uğramadan ve dramatize edilmeden salt bir şekilde anlatılmıştır. Filmde ses ve görüntüler doğal ve birbirleriyle bağlantılıdır. Filmde çok nadir olmakla birlikte duygusal bir araç olarak müzikten yardım alındığı ve kişilerin hareketlerine nadir müdahale edildiği görülmektedir.

3.4. “Transit” Belgesel Filminin Çözümlemesi ve Transit Göçmenlerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Sorunlarına Film Örneğinde Bakış

Bu bölümde; Düzensiz göçmenlerin “psiko-sosyal, kültürel ve ekonomik” sorunlarına ışık tutan ve bunu üç farklı göçmen ailenin gerçek hikayelerden yola çıkarak anlatmaya çalışan “Transit” belgesel filmine bakılacaktır. “Transit” filminin diğer göç araştırmalarıyla örtüşen kısımları özellikle değerlendirilecektir.

Görsel 2 ve 3, Havalimanı sahnesi (açılış sahnesi).

1. Filmin ilk sahnesinde “**Havalimanı**” transit göçmenliğin metaforu olarak izleyici karşısına çıkmaktadır. Bu sahne bir sürecin sonucudur. Yönetmen ilk olarak Badawi ailesinin hedefine ulaştığını göstermiştir. Badawi ailesi Irak-Musul’daki evlerini 1999 yılında terk etmiş, yaklaşık 4 yıl boyunca Türkiye’de beklemiş ve yıllarca süren uğraşın sonunda yasal izinleri alıp Kanada’ya göç etmiştir.
2. Film, birbirine çok yakın bir konumda olan Şişli ilçesine bağlı Kurtuluş semtinde ve Beyoğlu ilçesine bağlı Tarlabası semtinde geçmektedir. Bu semtler İstanbul’un jeopolitik ve tarihi olarak merkezi bir noktada yer almaktadır. Ancak tüm bu değerlere rağmen buralarda gecekondulaşma ve kaçak yapılaşma fazladır.

Bu semtler kaçak göçmenlerin sıklıkla barınma ihtiyaçları için tercih ettiği, suç oranının yüksek ve dışlanmış bireylerin kendilerine sıfırdan hayat kurdukları bir yer olmuştur. Filme konu “Iraklı Badawi ailesi, Iraklı Paiman ailesi ve Nijeryalı Chukwu ailesi” Kurtuluş semtinde yaşamaktadır.

Görsel 4 ve 5, İstanbul, Kurtuluş mahallesinin görüntüleri.

3. Irak'lı, Badawi ailesinin üç kız çocuğu "Dena, Dalal ve Dunia Badawi" transit bekleyişleri sebebiyle ve bir kaçak göçmenlik sorunu olarak zorunlu eğitimlerine devam edememektedirler. Bu nedenle Türkçe öğrenememişler ve akranları ile sosyal ilişkiler kuramamaktadırlar. Yaşıt üç kız kardeş olmaları sebebiyle akran ilişkilerini ve sosyal ihtiyaçlarını kendi aralarında görmektedirler. Üniversite mezunu olan anne ve babaları sayesinde ev içi eğitim görmekte ve İngilizce öğrenmektedirler.

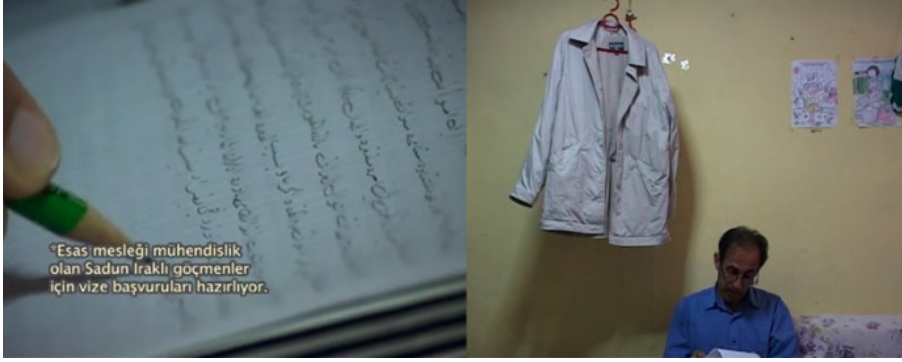
Görsel 6-7, Badawi ailesinin evine ait görüntüler.

4. Irak'ta mühendis olan Sadoon Badawi ve eşi Huda Badawi "kaçak göçmen" durumunda oldukları için yasal olarak herhangi bir iş yerinde çalışmamaktadır. Sadoon, ekonomik kazancını

Iraklı göçmenlere vize başvurusu hazırlayarak kazanmakta ve eş Huda Badawi ise Iraklı komşularına İngilizce dersi vererek ekonomik kazancını sağlamaktadır.

Görsel 8-9, Sadoon Badawi para kazanmak için Iraklı göçmenler için vize başvurusu hazırlamaktadır.

Görsel 10-11, Hüda Badawi para kazanmak için Iraklı komşularına İngilizce dersleri vermektedir.

5. Iraklı Paiman Abdullah ve ailesi filmin diğer önemli hikayesine sahiptir. Paiman Abdullah, eşi Ramadan Abdullah ve çocukları; Hemen, Hareem, Heru ve Gwna Abdullah ile birlikte 2000 yılında Irak'tan İstanbul'a gelmişlerdir. Eş Ramadan Abdullah eşi Paiman 'ı ve çocukları bırakarak insan kaçakçısı vasıtasıyla Avrupa'ya kaçmıştır. Bu nedenle aile İstanbul'da ekonomik olarak önemli sorunlar yaşamaktadır. Paiman ve çocukların tek umudu Ramadan 'ın kendilerini yanlarına bir şekilde alabilme beklentisidir.

Görsel 12-13, Paiman evinde çocuklarıyla birlikte.

6. Abdullah ailesinin ekonomik geçimini 18 yaşından küçük olan "Harim ve Hemin" sağlamaktadır. Zorunlu eğitimlerine devam edemeyen bu çocuklar "çocuk işçi" olarak yaşlarına göre ağır işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır.

Görsel 14-15, Paiman'ın reşit olmayan çocukları "ekonomik yoksulluk" sebebiyle çalışmak zorunda kalmışlardır.

7. Belgeselin sonundaki sahnede mülteci kampından çıkan baba Ramadan Abdullah 'ın aileyi ziyarete geldiğini görülmektedir. Dört yıl önce kaçak olarak gittiği Norveç 'den oturum iznini aldığını ve ailesini kısa zamanda yanına almak istediğini ifade etmiştir. Ancak hukuki nedenlerle ailesinin yanına hemen gelemeyeceğini ve biraz daha beklemeleri gerekmektedir.

Görsel 16-17, Paiman çocuklarıyla birlikte,
eşi Ramadan Abdullah’ı havalimanda karşılamaktadır.

8. Filmin üçüncü ailesi Afrika kökenli Rosaline ve Jonathan’dır. 2002 yılında Hristiyan inancına sahip Rosaline ve Jonathan İstanbul’da bir Evanjelist Kilisesinde evlenmişlerdir Nijeryalı Rosaline ve Jonathan Chukwu İstanbul’a İsveç ‘e gitme hayaliyle gelmişlerdir. Rosaline ve Jonathan yıllardır İstanbul ‘dan Avrupa ‘ya göç etme mücadelesi vermektedir. Bir türlü hayallerine erişememiş olan bu aile kendilerine İstanbul’da yeni düzen kurmuşlardır.

Görsel 18-19, Roseline ve Jonathan
Chukwu’nun evanjelist kilisesindeki nikah sahnesi.

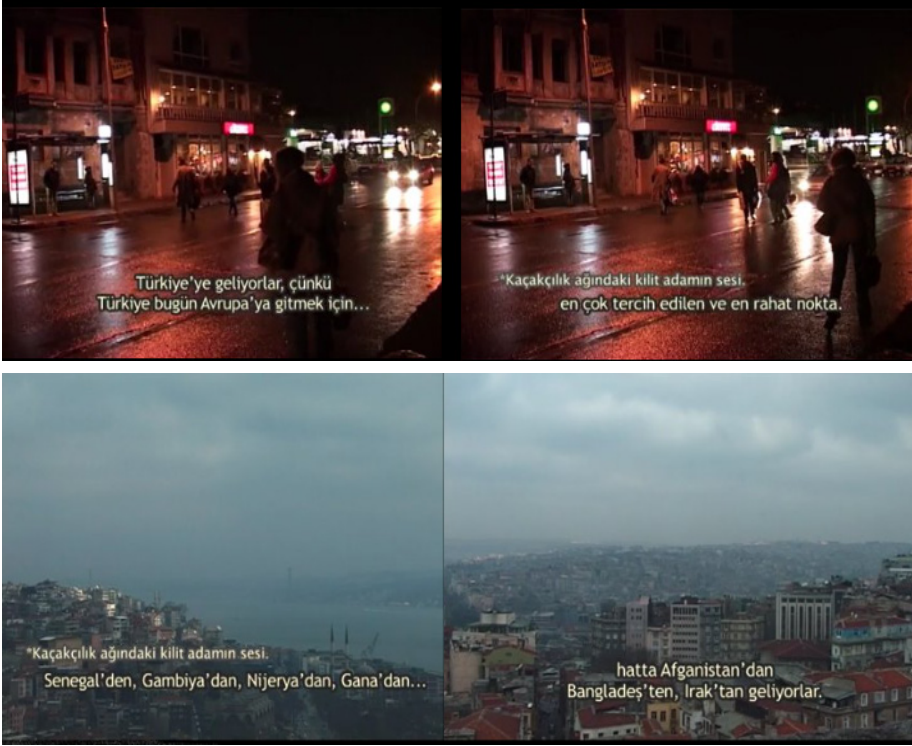

Görsel 20-21, Roseline ‘nin Jonathan ‘la evlenmeden önceki evi.

9. Rosaline ve Jonathan 'ın yaşadıkları psikolojik ve sosyal sorunlar karşısında en büyük motivasyonları inançlarıdır. Kaçak göçmen olarak bekleyiş süreçlerinde birçok maddi ve manevi fedakârlık yapmak zorunda kalmışlardır.

Görsel 22, 23, 24 ve 25 İnsan kaçakçılığı ağındaki kilit isimle röportaj yapılan sahneler vardır (Sadece sesini duyuyoruz).

10. Belgesel film 'in en önemli sahnelerinden birisi insan kaçakçılığı ağındaki kilit kişilerden birisiyle yönetmenin arasındaki röportajdır. Yapılan röportajda bu kişinin kim olduğunu göremeyiz. Röportajda “Türkiye ‘nin Avrupa’ya geçiş için en rahat ülke olduğunu ve birçok insanın “Senegal, Gambiya, Nijerya, Gana, Afganistan, Bangladeş ve Irak ‘dan” Avrupa’ya göç etme hayaliyle Türkiye ‘ye geldikleri ifade edilmektedir.
11. Belgesel ‘de Kurtuluş mahallesindeki roman uyruklu gençlerle ve aynı mahallede yaşayan Irak uyruklu bir gençle röportaj yapılır. Bu röportaj ‘da mahallede “Irak, Afrika ve Roman uy-

ruklu” ve görmediğimiz diğer etnik kökenden gelen kişilerin bir arada yaşadığı heterojen bir yapının varlığına vurgu yapılır. Bu kültürel çeşitliliğe ve kültürel çatışmalara rağmen mahallede ortak bir dil uyumunun yakalandığı gözlemlenmektedir.

Görsel 26-27, Kurtuluş Mahallesiindeki roman uyruklu gençler ve Iraklı genç.

4. SONUÇ

Göç sadece fiziksel olarak bir yerden, başka bir yere taşınmaktan ibaret değildir. Göç; "psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik" bir süreçtir ve "savaş, ekonomik sorunlar, biyolojik salgın hastalıklar ve siyasal baskılar" v.b. gibi nedenlerle toplumların aleyhine bir itici güce sahiptir. Göç ‘ün süreci ve nedenleri göçmenleri etkileyebileceği gibi göç edilen topraklarda yaşayan insanları da dolaylı veya doğrudan etkileyebilmektedir. Göçmenler, devam eden göç yolculuklarında “hukuki, coğrafi ve jeopolitik” v.b. engellerle karşılaşabilmekte ve geçici konumlarda beklemek zorunda kalabilmektedirler. Bu süreç literatürde “transit göç” kavramına denk gelmektedir. Bu engellere takılan ve yolculuğuna mecbur kalarak devam etme mücadelesi veren göçmenler ise “transit göçmen” olarak sınıflandırılır.

Düzensiz göçmenler; göç yolculukları sırasında ve vardıkları coğrafyalarda birçok problemle karşı karşıya kalmaktadırlar. Merkezi yönetimlerden, yerel yönetimlerden ve sivil toplum kuruluşlarından “psikolojik, sosyal ve ekonomik destek” alamayan göçmen gruplar rehabilite edilemedikleri için “aidiyet sorunuyla” baş başa kalmakta, “sosyal uyum problemleri” yaşamakta ve “ırkçılığa” maruz kalmaktadırlar. Genellikle düzensiz göçmenler olarak değerlendirilen “transit göçmenler” ise tespiti zor ve en fazla sorun yaşayan göçmen gruplar arasında yer almaktadırlar.

Bunun en önemli nedeni genellikle göç yolculuklarının “belirsiz, düzensiz ve yasadışı” bir yapıya olmasından kaynaklanmaktadır.

Türkiye, Asya ve Avrupa’yı birbirine bağlayan önemli bir jeopolitik konumdadır. Bu nedenle Türkiye göçmenler için tercih edilen bir geçiş noktası konumundadır. Genellikle yasadışı yollara başvurarak ülkeler arası geçiş yapmaya çalışan “transit-kaçak göçmenler” can ve mal güvenliğini tehlikeye atmakta ve bu sebeple birçok sorunla baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu göçmen profilindeki kişiler bekleyiş süreçlerinde ise genellikle kaçak yapılaşmanın fazla olduğu gecekondu bölgelerinde, nüfus kaydı olmaksızın yaşamaktadırlar. Göç öncesi yolculuklarına uygun zemin ayarlayana kadar bu bölgelerde yaşamaya devam eden göçmenler için bu bekleyişler uzun sürebilmekte ve bazı kişiler için nihai varış noktası dahi olabilmektedir. Tarihsel süreçte yapılan politik anlaşmalara ve günümüzdeki sonucuna bakıldığında göçmen grupların haklarını koruyan hukuki statülerine dair çalışmaların halen eksik olduğu anlaşılmakta ve göçmenlerin hukuki varlıklarının coğrafi bir ayrımcılıkla halen karşı karşıya kaldığını görülmektedir.

Yönetmen Berke Baş, 2004 yapımı “Transit” belgesel filmiyle “Türkiye ‘deki düzensiz göçmen profilini” temsil eden bir çalışma hazırlamıştır. Bu film çalışması; göçmenlerin yaşam koşullarını ekrana taşımakta ve göçmenlerin psiko-sosyal, kültürel ve ekonomik problemlerinin anlaşılır düzeyde izleyiciye ifade etmektedir. Günümüzde “Türkiye göçmen profiline” ait sorunlara yönelik çözüm arayışı çabaları halen devam etmektedir ve bu makalenin; göç araştırmalarına ve göçmen sorunlarına yönelik farkındalık uyandırıcı olması hedeflenmektedir. Bu makalede toplumsal hafızayı belgeleme aracı olarak sinemanın toplumsal sorunları anlatma gücünün bir kez daha farkına varılması umulmaktadır.

5. KAYNAKÇA

- Abadan, Unat N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Apak, H. (2014). “Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği.” *Mukaddime*, 5(2), 68.
- Barkın, Ersan. (2014). “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi.” *Ankara Barosu Dergisi*, 2014(1).

- Evlioğlu Gezer, Eda (2023). “*Sinema ve Göç*” Nobel Yayınları.
- IOM. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. R. Perruchoud ve J., R. Cross (Ed.), *Uluslararası Göç Hukuku* içinde (s. 85), 2. Baskı, No: 31.
- İçduygu, A., ve Aksel, D. B. (2012). *Türkiye’de Düzensiz Göç*. Türkiye: Uluslararası Göç Örgütü.
- İçduygu, A. (2005). *Transit Migration in Turkey: Trends, Patterns and Issues*. CARIM EuroMediterranean Consortium for Applied Research on International Migration, Research Reports, CARIM-RR 2005/04.
- İçduygu, A. (2000). “The Politics of International Migratory Regimes: Transit Migration Flows in Turkey.” *International Social Science Journal*, 52(165).
- Mannaert, C. (2003). *Irregular Migration and Asylum in Turkey*. Switzerland: Evaluation and Policy Analysis Unit, United Nations High Commissioner for Refugees.
- Özkoçak, Yelda. (2019). *Göçmen ve Sinema: Avrupa Göçmen Sineması ve Türk Asıllı Yönetmenler*. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Polat, G. (2007). “İç Göçün Çocuk Ruh Sağlığına Etkisi ve Sosyal Hizmet Müdahalesi.” *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*.
- Refugee, New Issues in Refugee Research, Working Paper No. 89.
- Şişman, Y. & Balun, B. (2020). “Transit Göç ve Türkiye.” *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 61-79. Erişim Tarihi: 20.11.2023.

5.1. İNTERNET KAYNAKLARI

- “Bir Fotoğraf, Bin Hikâye” fotoğraf yarışması sonuçlandı. (medyaradar.com) , (Erişim Tarihi: 21.11.2023), .
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2023). Düzensiz Göç Hakkında (Erişim Tarihi: 20.11.2023). (<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda>)

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2023a). Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi, (Erişim Tarihi:21.11.2023),www.goc.gov.tr/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2024). Başkanlığın Görevleri (Erişim Tarihi: 11.01.2024). (<https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri>)
- Siyah İstanbul- Evrensel. (Erişim Tarihi: 20.11.2023).
- Wikipedia (2023), https://tr.wikipedia.org/wiki/Kurtulus,_Sisli,(Erişim Tarihi: 20.11.2023)
- Youtube (2024)https://www.youtube.com/v=MLnFI8sKy-8k&list=PL5B3KLQNAC5h4On0wtlkyZ8_HeABF29Yn&index=24 , (Erişim Tarihi: 10.01.2024)

ZAFER ŞENOCAK'IN ALMAN TERBİYESİ ADLI ESERİNDE AİDİYET ÖZLEMİ

Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU^{1*}

Giriş

Zafer Şenocak, 1961 yılında gazeteci bir babanın ve öğretmen bir annenin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. İlk yıllarını Ankara ve İstanbul'da geçirmiştir. 1970 yılında ailesiyle birlikte Münih'e taşınmış, orada liseye gitmiş ve 1981'de okul bitirme sınavını geçmiştir. Daha sonra Münih'te Almanca, siyaset bilimi ve felsefe okumuştur. 1980'li yıllarda Türk yazarları Almancaya çevirmeye ve kendi şiir ciltlerini yayımlamaya başlayan yazarın önemli eseri “Doppelmann” (1985) olarak kabul edilmektedir. 1988'den itibaren çok dilli edebiyat dergileri yayımlamaya başlamıştır. 1990'lı yıllarda Alman-Türk edebiyatına önemli teorik katkılarda bulunmuştur. “Berlin Tetralojisi” onun en tanınmış düzyazı yayınlarından biridir. Şenocak, 1984 yılından bu yana Alman Yazarlar Derneği'nin üyesidir. 1988'de Berlin Senatosu'ndan oturma izni ve Adelbert von Chamisso Ödülü'nü almıştır. Şiirlerinden birçoğu Elizabeth Oehlers Wright tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Eserlerinden bazıları; “Elektrik Mavisi” (1983), “Pazarda Sabah Hallerini Satmak” (1983), “Tehlikeli Akrabalık” (1998), “Yolculuk Nereye” (2007) ve “Alman Terbiyesi”dir (2007) (Arnold, 2006: 279).

“Alman Terbiyesi” adlı eser, 1881 yılında Makedonya Manastır'da (Bitola) doğan Salih'in hayatını konu almaktadır. Hayat onu bu Balkan şehriden Prusya ordusunda subay olarak Berlin'e ve İstanbul'a götürmüştür. 60'lı yaşlarına geldiğinde anılarını yazmaya başlamıştır. Tanık olduğu savaşlar, Salih'in psikolojisini de bozmuştur. Bunun sonucunda pek çok iç çatışma yaşamış ve ne Berlinli, Alman ne de İstanbullu, Türk hissetmiştir. Salih, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüne ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna tanık olmuştur. Salih de tüm dünyayı de-

1 * Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Orcid: 0000-0002-7240-6531, buyuktopcuburak@hotmail.com.

rinden etkileyen iki dünya savaşına tedirgin bir şekilde tanıklık etmiş ve büyük bir huzur arayışı içerisinde olmuştur. Kadınlar, kasabalılar ve ülkeler hakkında yazmış ve bununla kendisini sakinleştirmeye çalışmıştır. Eser, alışılmadık yapısı nedeniyle Enver Paşa, Hitler, von Papen, Talat Paşa, Alman ve İngiliz ajanları, Türk gizli servis yetkilileri, Nasyonal Sosyalistler dönemini, faili meçhul cinayetleri ve yarım kalmış aşkları konu almaktadır (Şenocak, 2007).

Kültürlerarasılığın birçok tanımı vardır. Almanca sözlükte, kültürlerarasılık terimi “bir toplumun üyelerinin kültürel, dilsel veya dinsel farklılıklarına özellikle duyarlı olan farkındalık ve farklı kültürlerin bireysel ve toplumsal yaşam ve çalışma koşullarıyla ilgilenen bir bilim dalı” (<http://www.duden.de/rechtschrift/Interkulturalitaet>) olarak tanımlanmaktadır. Alman-İranlı filozof Yousefi (2010: 9), kültürlerarasılığı “bir teorinin adı ve tüm kültürlerin ve onların taşıyıcıları olarak insanların tarihsel ve çağdaş ilişkilerini tam eşitlik temelinde ele alan uygulama” olarak tanımlamaktadır. Kültürlerarasılık aynı zamanda farklı kültürler arasındaki iletişim ve etkileşim karmaşasının tamamını ifade etmektedir (<http://www.zis.uni-mainz.de/106.php>). Bazı kaynaklarda (bkz. Arnold, 2006; Kühne, 2012) kültürlerarasılık, melezlik ve ulusötesilik olarak da adlandırılmaktadır. Kültürlerarasılık, kültürlerarası diyalogu destekleyen ve kültürlerin kendilerini ayırıştırma eğilimlerine karşı çıkan siyasi bir harekettir (Penas & Sáenz, 2006). Kültürlerarasılık, bir toplumda var olan çoklu kültürlerin sadece pasif kabulünün ötesine geçmeyi ve bunun yerine kültürler arasında diyalog ve etkileşimi teşvik etmeyi içerir. Öte yandan Barmeyer (2011: 37) kültürlerarasılığı şöyle tanımlamaktadır:

Kültürlerarasılık her zaman insanlıkla ve kişiler arası temaslarla bağlantılı olan bir olgudur. Ancak son zamanlarda kültürlerarasılık ister kendi yaşamlarının dışında ister kendi yaşamlarının içinde olsun, giderek daha fazla insanı etkiliyor. [...] Kültürlerarasılık genel olarak kültürlerin gruplar, bireyler ve gruplar düzeyinde işlediğinde önem kazanan bir değişim, anlayış, inşa süreci olduğu kadar aynı zamanda şaşkınlık ve tedirginlik, kendine güven, deformasyon, değişim ve gelişimin gelişmesi olarak da anlaşılabilir.

Michail Bachtin (1979: 30-55) ise, bu durumu “bilinçdışı” ve “dillerin tarihsel yaşamının ve gelişiminin merkezi bir tarzı”, daha çok “kasıtlı melezleştirme” olarak nitelediği için “organik melez”e herhangi bir sanatsal nitelik atfetmez ve kültürlerarasılık kavramını reddederek

melezlik kavramını (Hybridität) ortaya atar. İkincisi diyalojik olmayı ve "iki ifadeyi tek bir ifadede" birleştirerek sanatsal olarak inşa etmeyi başarabilir ve buna isteklidir. Sonuç olarak, "göç geçmişi" gibi kelime oluşumları, her ne kadar Almanya gibi bir ulusun çokkültürlü gelişiminin dinamik sürecinde ortaya çıksa da doğası gereği organik ve dolayısıyla monolojik olacaktır.

Zafer Şenocak'ın "Alman Terbiyesi" adlı eserinde kimlik ve aidiyetin inşasında metinler önemli bir rol oynamaktadır. Romanın kahramanı, Almanya'da bir göçmen olarak yaşadığı deneyimlerden yararlanmakta ve metinleri, kimliğiyle hesaplaşmak ve kendi aitliğini tanımlamak için bir araç olarak kullanmaktadır. Metinler bir yandan da kahramanın karşı karşıya kaldığı farklı kültürler arasında bir köprü görevi görürler. Alman edebiyatını okuyan, Alman felsefesini inceleyen ve kendisini ev sahibi ülkenin kültürel eserlerine kaptıran kahraman, bu metinler aracılığıyla kendisini Alman toplumuna entegre etmeye ve ev sahibi ülkenin kültürüne dair bir anlayış geliştirmeye çalışmaktadır. Öte yandan metinler aynı zamanda kişinin kendi kökenleri ve kimliğiyle bağını sürdürmesinin bir aracı olarak da hizmet etmektedirler. Kahraman, kendi kültürüne ait eserleri okumakta ve bunları kimliğinin önemli bir parçası olarak görmektedir. Eserlerde geçen sözler ona köklerini hatırlatmakta ve yabancı bir ortamda olsa bile anavatanıyla ve kültürel gelenekleriyle bağını sürdürmesine yardımcı olmaktadır.

Kahraman, metinlerle etkileşime girerek kendi kimliğini keşfetmek ve kendisini dünyaya bağlayabileceği bir yer bulmak için sürekli bir arayış içindedir. "Alman Terbiyesi"nde kimlik ve aidiyet inşa etmede araç olarak metinlerin önemi açıkça vurgulanmaktadır. Bunlar yalnızca kültürel eserleri değil, aynı zamanda göçmen yaşamının karmaşık gerçekliğinde yolunu bulmaya çalışan kahramanın kişisel tezahürlerini de temsil etmektedir.

"Alman Terbiyesi" adlı eser 2007 yılında yazılmış olup 168 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın karton kapağında daktilo resmi bulunmaktadır. Üzerinde harfler bulunan daktilo, yazmaya olan ilgiyi simgelemektedir. Anlatıcı eserin ilerleyen bölümlerinde bu daktiloyu ele almaktadır. Eser altı bölümden oluşmakta olup her bölümün alt bölümleri bulunmaktadır. Birinci bölüm on üç bölümden, ikinci bölüm beş bölümden, üçüncü bölüm üç bölümden, dördüncü bölüm üç bölümden, beşinci bölüm dört

bölümden ve altıncı bölüm üç bölümden oluşmaktadır. Özellikle önemli olan dördüncü bölümün üçüncü bölümünün ilk cümlesindeki yazıdır. İlk cümlelerin tamamı büyük harfle yazılmıştır, ancak dördüncü bölümün üçüncü bölümünün ilk cümlesi küçük harflerle yazılmıştır.

“ALMANLAR İLE TÜRKLER” (Şenocak, 2007: 24)

“NE KADAR SESSİZ BİR ŞEHİRDİ İSTANBUL” (Şenocak, 2007: 25)

“Günler birbirini kovalıyordu” (Şenocak, 2007: 140)

Bu kullanım tipolojik sapma olarak adlandırılabilir. Bunun nedeni okuyucunun ilgisini konuya çekmektir. Eserde yer alan tarihî özellikler ve tarihi gerçekler nedeniyle esere tarihsel roman da denebilir. Yazar hem tarihsel romanın kurallarından hem de biyografik özelliklerden yararlanmaktadır.

“Koskoca Osmanlı Devleti Hristiyan azınlıklar kullanılarak çökerilmemiş miydi?” (Şenocak, 2007: 20)

Bunların dışında eserde sıklıkla betimleyici anlatım yolu da tercih edilmiştir. Betimleyici anlatımda canlı bir dünya yaratmak için sıklıkla mecazi bir dil, açıklamalar ve dikkatle seçilmiş ayrıntılar kullanılır. Görüntülerin, seslerin, kokuların, dokuların ve duyguların tanımlarının kullanılmasıyla betimleyici anlatım, okuyucunun kendisini öykünün dünyasına kaptırmasına, karakterlerle ve çevreleriyle özdeşleşmesine olanak tanır.

„Ucu sivri kurşunkalemi masanın üzerine bıraktı. Oymalı cevizden küçük bir Biedermeier yazı masasıydı bu.” (Şenocak, 2007: 9)

„Beyaz tenli, sarı saçlı, mavi gözlü bu çocuk...” (Şenocak, 2007: 11)

„Otuzlarında, beyaz tenli, yeşil gözlü, siyah saçlı, balıketinde bir kadındı...” (Şenocak, 2007: 17)

Zafer Şenocak'ın “Alman Terbiyesi” adlı eserinde flashback/Rückblende Teknik (geriye dönüş) tekniğinin, kahramanın geçmişine ve onun kökenleriyle olan ilişkisine dair önemli arka plan bilgilerini aktarmak için ustaca kullanıldığı görülmektedir. Flashback tekniğinin kullanımına örnekler, kahramanın Türkiye'deki çocukluğunu hatırladığı sahnelerden

gösterilebilir. Bu geri dönüşler onun memleketiyle olan bağlarına ve kültürel köklerine ışık tutmaya hizmet etmektedir. Okura kahramanın geçmişine dair bir fikir vererek, onun mevcut durumunun ve karşılaştığı çatışmaların daha derinlemesine anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Geriye dönüş tekniği, kahramanın Almanya’da büyüdüğü dönemdeki biçimlendirici olayların anıları aktarılırken de kullanılmaktadır. Bu geriye dönüşler, kahramanın bir göçmen olarak karşılaştığı zorlukları ve bu deneyimlerin onun mevcut bakış açısını ve kimliğini nasıl şekillendirdiğini vurgulamaya hizmet etmektedir. Genel olarak, “Alman Terbiyesi”ndeki geriye dönüş tekniği, kahramanın geçmişinin bugünü üzerindeki etkisinin ayrıntılı bir biçimde tasvir edilmesine olanak tanımaktadır. Akıllıca yerleştirilmiş geçmişe dönüşler aracılığıyla okura karakter gelişimi ve altta yatan çatışmalar hakkında önemli bilgiler sunularak daha zengin ve daha nitelikli bir anlatıya katkıda bulunmaktadır.

„Alman ordularının Ukrayna ovalarında süratle ilerledikleri şu günlerde...” (Şenocak, 2007: 9)

„1939 Nazi Almanya’sını terk edip İstanbul’a yerleşmeye karar vermişlerdi.” (Şenocak, 2007: 10)

„Manastır Askeri Mekteb-i İdadisi’ni bitirdikten sonra İstanbul’a naklolup 1903 yılında Erkan-ı Harbiye Mektebi’nden süvari yüzbaşı rütbesiyle mezun oldum.” (Şenocak, 2007: 26)

Alıntılarda, geçmişteki olayları mevcut olay örgüsünün bağlamına yerleştirmek için geri dönüş tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, okura önemli arka plan bilgileri sağlamak ve güncel olaylara daha derin anlamlar kazandırmak için kullanılmıştır. İlk alıntıda, Alman ordusunun Ukrayna ovalarına doğru hareketine gönderme yapılarak bir geri dönüş yapılmıştır. İkinci alıntıda ise karakterlerin Nazi Almanya’sından ayrılıp İstanbul’a taşınma kararını anlatmak için flashback tekniği kullanılmıştır. Bu karar, karakterlerin motivasyonlarına ve geçmişlerine ışık tutarak olay örgüsünün okura sunulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Üçüncü alıntıda, kahramanın geçmişine gönderme yapmak için bir flashback kullanılmıştır. Bu bilgi, karakterin mevcut olay örgüsüyle alakalı olabilecek geçmişi ve askeri eğitimi hakkında fikir vermektedir. Genel olarak geriye dönüş tekniği, karakterlerin geçmişi ve olay örgüsünü çerçeveleyen tarihi olaylar hakkında önemli bilgiler sağlamak ve okurun hikâyeyi daha derinlemesine anlamasını sağlamaktadır.

Eserde ayrıca metnin edebi etkisini artırmak ve belirli mesaj veya duyguları iletmek için incelikli ve akıllıca kullanılan çeşitli retorik figürler yer almaktadır. Yazar, metaforlar, semboller, ironi, abartı ve paralellikler gibi retorik figürlerin bilinçli kullanımı yoluyla okuru düşünmeye teşvik eden ve derin bir duygusal rezonans yaratan zengin ve incelikli bir anlatım oluşturmuştur. Metaforlar muhtemelen karmaşık fikirleri veya duyguları göstermek ve okurun kahramanın zihnine dair daha derin bir fikir edinmesine olanak sağlamak için kullanılmıştır. Yazar, uygun metaforları seçerek kahramanın iç ve kültürel çatışmasını canlı bir şekilde tasvir etmektedir. Semboller belirli temaları veya kavramları temsil etmeye ve anlatıya daha derin bir anlam düzeyi getirmeye hizmet etmektedir. Sembollerin akıllıca yerleştirilmesiyle yazar, kahramanın kimlik, aidiyet ve kültürel kök arayışını ince ama etkili bir şekilde vurgulamaktadır. İroninin, belirli durumlar veya konular hakkında eleştirel veya mizahi yorumlar yapmak ve metne ek bir anlam katmanı eklemek için kullanıldığı söylenebilir. Yazar, göçmen deneyiminin çelişkilerini ve zorluklarını ince ama etkili bir şekilde ortaya koymak için ironik unsurları kullanmıştır. Abartı, kahramanın hayatındaki belirli duyguların veya olayların yoğunluğunu vurgulamak ve okurun dikkatini çekmek için kullanılmıştır. Yazar, olay örgüsünün veya karakterlerin belirli yönlerini abartarak dramatik ve güçlü bir etki yaratmıştır. Paralellik, belirli düşünceleri veya fikirleri vurgulamaya ve metinde okurun ilgisini çeken, metnin daha düzgün akmasını sağlayan ritmik bir yapı oluşturmaya hizmet etmiştir. Yazarın, dil bilgisi yapılarını veya cümle kalıplarını tekrarlayarak okuru büyüleyen, güçlü ve akılda kalıcı bir anlatı yarattığını söylemek yanlış olmayacaktır. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu retorik figürlerin, eserin zengin dili ve incelikli karmaşıklığıyla okuru etkileyen büyüleyici ve anlamlı bir eser olmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Metaforların, sembollerin, ironinin, abartıların ve paralelliklerin akıllıca kullanımı metne derin bir duygusal yankı vermiş ve onu bir edebi deneyim haline getirmiştir.

„... her hecesini kocaman bir kaya parçasından koparıp yontarak oluşturduğu bu kısa metnin üzerine çizdi” (Şenocak, 2007: 42).

Anlatıcının bu kısa paragrafı oluşturmasının karakter için ne kadar zor olduğunu etkili ve yoğun bir şekilde anlatabilmesi için yazar bu cümlede “alışılmamış bağdaştırma”dan yararlanmıştır. Aynı örnek aşağıdaki cümleler için de geçerlidir.

„Ölümlere rastlamış, onların nefesleriyle ilk cümlelerini kurabilmişti” (Şenocak, 2007: 10).

„Bu iki dil aynı kafada nasıl barınabilir?” (Şenocak, 2007: 99)

„Yahudiler de düşledikleri devletin tohumlarını atmış” (Şenocak, 2007: 129).

Yazar, okurun hem anlamsal hem de yan anlamsal anlamı anlamasına yardımcı olmak için retorik figür olan "ad aktarması"nı kullanmaktadır.

“Vatan’ı susturabilmek için daha iyi görünüyordlardı” (Şenocak, 2007: 19).

Bu örnekte kastedilen gazete değil, gazete sahibinin çalışanları ve vatanda yaşayanlardır. Bu cümlede eş anlamlılık görülmektedir. “Vatan” kelimesi bir gazete adıdır ancak “yuva, vatan” anlamına gelir. Bu nedenle yazar, okurun zihninde vatanın parçalanacağı, yabancıların ülkeyi yok edeceği imgesini yaratmaya çalışmaktadır.

“Sağ olsun, milli şefimiz de heykel oburu zaten” (Şenocak, 2007: 77).

“Milli Şef” sadece İsmet İnönü için kullanılan metonimik bir tabirdir. Bu cümledeki "milli şefimiz" ifadesi de bu yönüyle, Türkiye’de 20. yüzyılın ortalarında siyasi hayatta güçlü bir figür olan İsmet İnönü’yü nitelemektedir. "Heykel oburu" ise, ironik bir şekilde, İnönü’nün anısını yaşatmak amacıyla pek çok heykelin yapılmasına atıfta bulunmaktadır. Burada "milli şefimiz" terimi, İnönü’yü milli bir lider olarak tanımlamak yerine, onu sadece heykel yapımına odaklanmış bir figür olarak gören bir anlam taşımaktadır. Dolayısıyla, bu cümledeki ad aktarması ve ironi, İnönü’nün milli bir lider olarak algılanmasına karşı gelen bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Zafer Şenocak’ın *Alman Terbiyesi* Adlı Eserinde Aidiyet Özlemi

Aidiyet ve yabancılaşma, temel insan deneyimlerini yansıttıkları için edebiyat ve sanatta sıklıkla araştırılan merkezi temalardandır. Bu temalar Zafer Şenocak’ın “Alman Terbiyesi” adlı eserinde de mevcuttur. Aidiyet, belirli bir grubun, topluluğun veya kültürün parçası olma hissini ifade etmektedir. “Alman Terbiyesi”nde aidiyet arayışı, özellikle

Almanya'da göçmen olarak yaşayan başkarakter için önemli bir rol oynamaktadır. Kendini kültürler ve kimlikler arasında kalmış hissedene baş karakter Salih'in kendisini gerçekten evinde hissedebileceği bir yer bulma arayışında olması da yine eserdeki çeşitli eleştirilen merkezinde yer almaktadır. Eserde kahraman, kendisine yabancı bir ortamda bulunduğu ya da tam olarak kabul edilmediğini, anlaşılmadığını hissettiğinde yabancılaşma anları yaşayabilmektedir. Bu yabancılaşma deneyimi yalnızlık ve rahatsızlık duygularına yol açmaktadır. Eserdeki aidiyet ve yabancılaşma tasviri, göçmenlerin ve çok kültürlü kökenden gelen insanların karmaşık deneyimlerini keşfetmeye yardımcı olmaktadır. Yazar, bu temaları keşfederek insan kimliğinin karmaşıklığını ve ait olma ve anlama yeri bulmanın zorluklarını keşfetmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, "Alman Terbiyesi"nde aidiyet ve yabancılaşmanın incelenmesinin, giderek küreselleşen dünyada insan deneyiminin ve kimlik dinamiklerinin daha derin yansıtılmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Eserde, baş kahraman Salih, arkadaşı Muhiddin ile yaptığı konuşmayı anımsamaktadır. Sohbet esnasında "Türk musikisi denen sanat bugün sadece güfteye bağlı nalişli bedbin basit liedlerden ibarettir" (Şenocak, 2007: 15) denmektedir. Bu söz öncelikle Türk toplumunun sanata ve müziğe önem vermediği imgesini oluşturmaktadır. Türkçe konuşan Muhiddin de bu cümlede Almanca "Lied" kelimesini kullanmıştır. Bu da "Almanya'ya eğitim için gönderilen çocuk, ülkenin dilini öyle bir benimsemiş ki, Almanca kelimeyi Türkçe cümlede de kullanmış" düşüncesini okurda oluşturmaktadır. Burada tercih edilen anlatım tutumuyla hem kültürlerarasılığın hem de yabancılaşmanın simgelendiği görülmektedir.

"Kendisi için ayrılmış olan en dipteki küçük yerleşim yerinde saat altıyı beş geçiyordu. Beş dakika tehirlî olduğu için canı sıkıldı. Şarkılaşmaya başladım diye kendine sitem etti" (Şenocak, 2007: 18).

Burada anlatıcı, Alman dakikliğinin önemine vurgu yapmakta ve başta Türkiye olmak üzere Doğu toplumlarını şiddetle eleştirmektedir. Doğuluların sürekli geç kaldıkları imajının doğrudan aktarıldığı bu cümlelerde hem yabancılaşma hem de Doğu insanının geç kalmasından kaynaklanan toplumsal eleştiri unsurları bulunmaktadır.

"Hatıralarını yazan Salih ile bu hatıraları yaşayan Salih farklıydı" (Şenocak, 2007: 29).

Salih askerdir ve Almanya'ya askeri eğitim almak için gitmiştir. Salih'in Türkiye'deki günlerinde davranışları değişmiş ve bir Alman askeri gibi düşünmemeye başlamıştır. Yazarak gerçekleri görür, kültürene ve toplumuna ne kadar yabancılaştığını anlar. Yazan ve deneyimleyen farklı insanlardır çünkü deneyimleyen kişi ne hissettiğini ve kim olduğunu düşünmemiştir. Artık bu konu üzerinde düşünme ve bu cümle üzerinden iki kişiliği eleştirme fırsatı bulmuştur. Cümle aynı zamanda yabancılaşmayı ve özlemi de simgelemektedir.

Anlatıcı aşağıdaki cümleyle Türk askerlerinin askeri tatbikat için Almanya'ya gitmesini şiddetle eleştirmektedir.

“Onlar vatanın derbeder şekilde kurtarılması, sağlam bir millet olan Almanların elinde yetişip geleceğin Türkiye'sini inşa edecekler” (Şenocak, 2007: 34).

Burada “güvenilir Almanlar tarafından eğitilen Türk askeri” deyiminin ironik kullanımı fark edilmektedir. Cümle ironik bir şekilde “O dönemde Almanlar güvenilir değildi, Almanya'da eğitim gören Türk askerleri geleceğin Türkiye'sini nasıl inşa edebilir? Türkiye'ye mi yoksa Almanya'ya mı hizmet ediyorlar?” düşüncelerini okurda oluşturmuştur. Bu cümleyle anlatıcının, o dönemde Türk askerlerinin Türkiye'ye değil, Almanya'ya hizmet ettiği imajını oluşturduğu da söylenebilir.

“Biz kendimizi tanıyor muyuz ki?” (Şenocak, 2007: 35)

Bu cümle Türk toplumunun kendisini tanımadığını, Türklerin birbirini tanımaya çalışmadığını göstermektedir. Türklerin Almanlarla yakın ilişki kurabilmek için kendi kişiliklerini gizledikleri, bu sebeple birbirlerini tanımadıkları, kendilerine ve kültürlerine yabancılaştıkları bilmezlikten gelme sanatıyla gözler önüne serilmektedir.

Yurt dışında doğan ya da yıllarca orada yaşayan insanlar kendilerini o ülkeye ait zannederler. Eserde bu görüşün yanlış olduğu da vurgulanmaktadır.

“Ben Almanım diye kekeledi Salih. –Siz Türkler fena halde yanılıyorsunuz Avrupalı olduğunuzu zannederek. Avrupalılar bizleri bile kabul etmediler. Şimdi siz sarıklıları mı kabul edecekler? Sarık kafadan atılmakla yok olmaz ki.” (Şenocak, 2007:121)

Bu alıntı, göçmenlerin öz algılarına ve toplumda kendilerini kabul ettirme çabalarına da ışık tutmaktadır. Salih, bazı göçmenlerin “Alman” olarak tanınma hayalleri kurduğunu, ancak reddedilme ve önyargıyla karşı karşıya kaldıklarını ve bunun da çabalarını zorlaştırdığını belirtmektedir. Geleneksel başörtüsü olan “Sarı”ın anılması, kültürel kimliğin ve dini uygulamaların sembolü olarak yorumlanabilir. Salih, bu dışsal aidiyet işaretlerini ortadan kaldırmanın bile Alman toplumu tarafından tam olarak kabul edilmesi için yeterli olmadığını vurgulamaktadır. Bu, daha derindeki kültürel farklılık sorununu ve asimilasyonla ilgili zorlukları ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca alıntı, zorluklara rağmen kimliklerini ve haklarını savunmaya devam eden göçmenlerin dayanıklılığını ve gururunu da göstermektedir. Salih, kültürel ve dini kimliğini inkâr etmeyi reddetmekte ve göçmenlerin toplumun eşit bireyleri olarak tanınmasını talep etmektedir. Genel olarak alıntının, göçmenlik deneyimindeki aidiyet ve yabancılaşmanın karmaşık dinamiklerini gösterdiği düşünülmektedir. Ait olma özlemi ile reddedilme gerçeği arasındaki gerilimlerin yanı sıra göçmenlerin kimliklerini ve onurlarını koruma konusundaki ısrarlarına da dikkat çekmektedir.

Sonuç

Zafer Şenocak'ın "Alman Terbiyesi" adlı eseri, Almanya'daki bir göçmenin deneyimlerini irdeleyen, kimlik, aidiyet ve yabancılaşma gibi temaları ele alan bir romandır. Türk kökenli bir adam olan baş kahraman Salih, Almanya'da büyümüş ve kültürel asimilasyon ve entegrasyonun zorluklarıyla mücadele etmiştir. Yeni çevresinde yolunu bulmaya çalışırken kültürel kökenleri ve Alman toplumuyla ilişkisi üzerine düşünmektedir. Eserde göçmenlerin karşılaştığı karmaşık çatışmalar ve gerilimler, göçmenlerin ait oldukları ve anlayabilecekleri bir yer arayışında olduklarını ortaya koymaktadır. Baş kahramanın düşünce ve duygularını hassas bir şekilde tasvir eden "Alman Terbiyesi", göçmenlerin deneyimlerine ve kültürel çeşitliliğin getirdiği zorluklara dair derin bir bakış açısı sunmaktadır.

Huzursuzluğun modernitenin temel bir özelliği olduğu söylenebilir. Ayrıca roman, Salih'i otobiyografik-eleştirel roman karakterleri arasına yerleştirerek bir düşünme fırsatı sunmuştur. Yazarın doğrudan kendisine ve Salih'e yansımalarının yanı sıra metinde anlam bulma ve Almanya'ya göç süreci de Salih üzerinden aktarılmıştır. 1950'li yıllarda Türkiye'den

Avrupa'ya göç eden ailelerin kalıcı olarak yerleşmesi ve hem Türk hem de Avrupalı neslin burada yetişmesi nedeniyle yeni bir hareketlenme meydana gelmiştir. Göçmen ailelerin sorunları bizzat bu deneyimleri yaşayan yazarlar tarafından derlenerek eserlerine entegre edilmiştir. Bu da Şenocak'ın kurgusal serüvenindeki kimlik sorununu, aidiyet özlemini ve onun göçmen edebiyatında temsil ettiği bakış açısını örnek bir durum üzerinden analiz etme fırsatı sunmuştur.

Kaynakça

Arnold, H. L., (2006), *Text+Kritik*, München: Richard Boorberg Verlag.

Bachtin, M., (1979), *Die Ästhetik des Wortes*, Frankfurt: Suhrkamp Verlag.

<http://www.duden.de/rechtschreibung/Interkulturalitaet>, Erişim Tarihi: 15.03.2015

<http://www.zis.uni-mainz.de/106.php>, Erişim Tarihi: 15.03.2015

Kühne, O., (2012), *Stadt – Landschaft – Hybridität*, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Penas, I. B.; Sáenz, C. L., *Interculturalism: Between Identity and Diversity*. Bern: Peter Lang.

Şenocak, Z., (2007), *Alman Terbiyesi*, İstanbul: Alef Yayınevi.

Yousefi, H. R., (2010), *Interkulturalität und Geschichte*, Reinbek: Lau Verlag&Handel.

BRIDGING THE GAP: COMPREHENSION OF REFUGEE INTEGRATION THROUGH EDUCATIONAL INITIATIVES

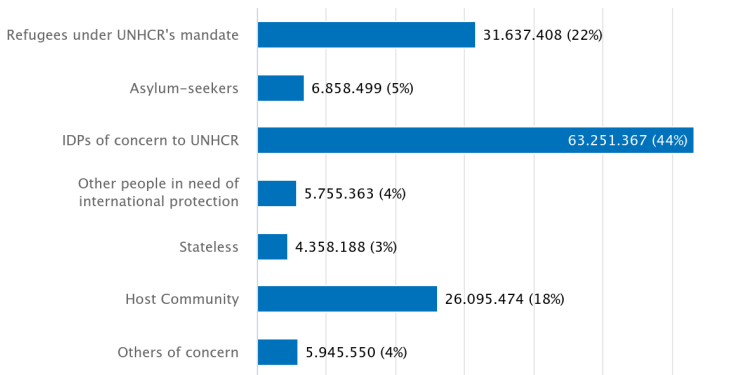
Mehmet ŞANVERDİ¹

Abdulkadir ŞANVERDİ²

Introduction

This review study specifically focuses on the complex issues surrounding migration, refugees, and education. The study intends to analyze the definition of refugee, the integration of refugees, and the education of refugees. It is an indisputable and painful fact that there are millions of refugees in different parts of the world who have been forced to leave their countries in order to avoid persecution or to escape persecution due to wars, political repressions, human rights violations and various violent conflicts. According to the UN Refugee Agency (UNHCR), by the end of 2023, the number was 117.3 million people forcibly displaced worldwide as a result of the aforementioned reasons.

Figure 1: The numbers of displaced and stateless population, 2023 (UNHCR)

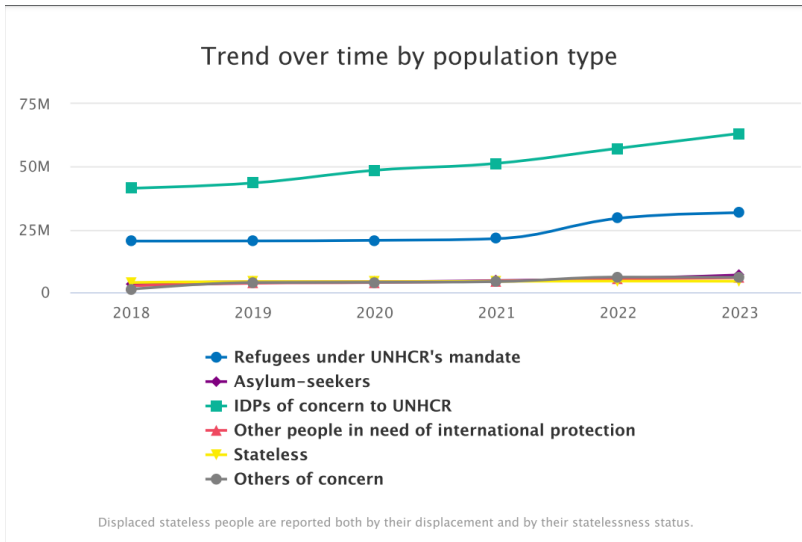
Displaced stateless people are reported both by their displacement and by their statelessness status.

1 Öğr. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye, Türkiye - Orcid: 0000-0003-4839-7441

2 Toki Şehit Abdulkadir ERKAN İlkokulu, Hatay, Türkiye - Orcid: 0000-0002-2704-1932

As reported by the UNHCR, the current global refugee population today is 43.4 million, including an additional 6 million Palestine refugees. Tragically, these figures persistently increase on an annual basis. Figure 2 displays the yearly pattern of displaced and stateless populations.

Figure 2: The trend over time on displaced and stateless populations (UNHCR)

It is crucial to highlight that individuals occasionally use the phrases "refugee" and "immigrant" synonymously. These two concepts, however, are unrelated except for the fact that they involve a person moving to another country, and they are totally different from one another in terms of the underlying reason for displacement. The primary distinction resides in the purpose of moving to a foreign country. Refugees and immigrants depart from their home countries for several motives. Immigrants choose to relocate to other countries they perceive as more favorable for various reasons, such as education, economics, and employment. In contrast, refugees are compelled to flee their homeland due to significantly more challenging and grave circumstances, such as war, conflict, and life-threatening situations.

As to the 1951 Convention and the 1967 Protocol (UNHCR), a "refugee" is an individual who is not in their home country and has a legitimate and justified fear of being subjected to mistreatment or harm due to their race, religion, nationality, social group, or political beliefs.

Furthermore, the concept includes those who have departed their nation as a result of imminent danger to their existence, well-being, or liberty arising from acts of violence, hostility, internal strife, infringements against human rights, or other disruptions to societal harmony.

On the other hand, the integration of the refugees is an all-important issue. The 1951 Convention concerning the Status of Refugees, and its 1967 Protocol prioritize the integration of refugees by outlining certain social and economic entitlements aimed at facilitating integration. According to the UNHCR (2014), the process of integrating refugees is complicated and many-faceted, necessitating collaboration and commitment from all parties involved. The process is bilaterally, necessitating refugees to integrate into the host community while preserving their cultural identity, and host communities and governmental institutions to embrace refugees and address the requirements of a heterogeneous population. The process of integration cannot be standardized, and the circumstances of refugees must be examined within the framework of the host society and the then-current living and working conditions at the national level. The overarching objectives of integration are universally applicable, encompassing the facilitation of refugees in realizing their maximum capabilities, safeguarding their fundamental human rights, preventing their marginalization, and promoting harmony in society and mutually beneficial relations.

Literature Review

According to Pupavac (2006), The 1951 Refugee Convention aimed to establish rights for stateless people in Europe, initially focusing on European refugees from WWII. The convention expanded under a 1967 Protocol, aiming to prevent similar treatment of refugees as European citizens or foreign citizens.

Pupavac (2006) proposes that the most effective way to ensure the rights and well-being of refugees is to treat them as active participants in politics and embrace them as members of a political community. Nevertheless, this therapy has been limited to a small number of cases, since the majority of refugees are intrinsically vulnerable because they are excluded from both their original and alternative political communities. Asserting the moral agency of refugees is challenging in a political context that lacks confidence in the moral agency of its citizens. Por-

traying refugees as traumatized may hinder their capacity to ascertain their own interests.

The 1951 Refugee Convention was established as a reaction to the cruel and degrading treatment experienced by those without nationality in Europe during World War II. The Convention, originally limited to European refugees, was broadened through the adoption of a 1967 Protocol. The Convention's sanctity is derived from its adherence to human rights, which were not recognized as part of international law during the Cold War. The Convention's significant reverence stemmed from the imminent threat of war in Europe, which instilled a sense of vested interest among governments. Western powers were able to display generosity in Europe because of the presence of the iron barrier and the limited capacity to accommodate refugees based on geographical constraints. After the war, governments also embraced migrant labor, providing an alternative means of relief for vulnerable populations. The sanctity of the Convention enabled nations to plead national security concerns, which revealed the fundamentally vulnerable situation of refugees themselves. Nevertheless, the integrity of the Convention has only been maintained in cases when its provisions have not been significantly challenged.

Given these circumstances, what is the current progress of refugee integration? The Parliamentary Assembly of the Council of Europe (2023) reports that the term "integration" refers to a dynamic process in which both refugees and host societies have shared obligations for mutually exclusive adaptation. Integration is a strategic and enduring investment in the development and enhancement of human resources. The ultimate objective is to achieve inclusion or the active involvement of all parties, ensuring that every member of society has the chance to participate in social, cultural, and political activities, fostering a sense of unity. Likewise, the Assembly underscores the significance of implementing specific interventions for refugees in order to attain comparable social and economic outcomes as those of native populations. The process of successful integration yields advantages for host countries, the entirety of society, and local communities. Although the state has made investments, the macro-economic impact of migrants becomes favorable when they become permanent residents, workers, and taxpayers. They play a role in the development of human capital and the advancement of technology.

The Assembly urges to encourage the adoption of constructive measures to improve the integration of migrants and refugees, as outlined below:

1. Establishing a new social contract: A new social contract can clarify rights and responsibilities for both newcomers and local communities.

2. Supporting mentor programs and integration guides: Mentor programs and integration guides can support migrants and refugees in their cultural and social orientation.

3. Developing nationwide interpretation services: Nationwide interpretation services are crucial for successful integration, especially in health, justice, and asylum.

4. Enhancing education – from language training to democratic citizenship and human rights education: Language training is important for access to employment and autonomy in daily life.

5. Improving recognition of skills obtained abroad: Recognition of skills obtained abroad is necessary for successful integration into the labor market.

6. Taking into consideration the special needs of vulnerable groups: Special support should be provided for vulnerable groups such as women, children, and people with disabilities.

7. Creating spaces to bring refugees, and the local community together: Spaces should be created to bring refugees, migrants, and the local community together to reduce tensions and strengthen social cohesion.

8. Improving financial settings: Financial settings should be improved to meet the specific needs of refugees and migrants.

9. Developing targeted housing policies: Targeted housing policies are necessary for successful integration.

10. Investing in social cohesion: Social Impact Bonds can provide efficient funding for integration efforts.

11. Matching migrant/refugee skills with job opportunities: Matching migrant and refugee skills with job opportunities is crucial for economic contribution and integration.

12. Developing effective communication strategies: Effective communication strategies are needed to address public perceptions and challenges of migration.

13. Ensuring respect for refugees' and migrants' dignity in media: Media should portray migrants and refugees accurately and non-discriminatory.

14. Fighting against xenophobia and discrimination: Programs should be implemented to fight against xenophobia and discrimination.

15. Developing welcoming programs: Welcoming programs and communication campaigns should emphasize diversity as an advantage.

16. Enhancing public health support for vulnerable refugees and migrants: Public health support, including mental health and psychological support, is important for vulnerable refugees and migrants.

Berg et al (2021) highlight the benefits of higher education for refugees, including local cultural assets, improved career prospects, self-determination, social connections, and social integration. It also attracts passionate learners, fosters diverse experiences, and encourages communication skills. Additionally, it provides opportunities for refugees to contribute to their home country's economy and establish diplomatic connections. On the other hand, they emphasize the difficulties encountered by refugees when attempting to obtain higher education, such as the need for language fluency, the recognition of certificates, and the availability of information. Lambrechts (2020) coins the term "super-disadvantaged" to refer to those points of overlap.

What is the case in the Turkish context?

The method of integrating refugees into a country is as important as the issue itself. Aykaç and Karakaş (2022) address Turkish integration strategies and how they prioritize providing for immigrants' basic needs. Civil integration procedures, on the other hand, which deal with the problems immigrants encounter on a daily basis in connection to the native community, are left up to chance encounters. Turkey has formulated its own integration policy; nonetheless, the specific prospects for social or civic integration remain uncertain. The process is characterized by a state of concord/harmony, with a focus on integration and unity,

while not granting citizenship to immigrants. Precise distinctions of immigrant status and entitlements are important for the implementation of successful integration actions. The integration process is hindered by geographical reservations and the refusal to recognize asylum seekers as refugees. Assessing the prospects of immigrants in Turkey can help prevent additional surges of migration and foster the acceptance of integration. Assimilation is not a viable choice in Turkey, and there have been no procedures that effectively integrate immigrants into the prevailing culture. The principle of concord is founded on the concepts of unity and fragility. Prior to determining policies on assimilation, integration, concord/harmony, or multiculturalism, it is imperative to address the issue of where immigrants belong in the future of the nation.

Education is a crucial and essential component of the integration process. This phenomenon has a particularly significant impact on children who are still receptive to evolution and growth during their educational years. The scholarly research study by Bezci et al. (2020) centers on the integration of Syrian refugees into Turkish society via schooling. The study emphasizes the significance of education as a crucial element in the process of integration, especially for children at school age. The research explores the impact of language acquisition, particularly the acquisition of Turkish, on the development of self-assurance and the enhancement of communication between Syrian children and Turkish society.

Their study also investigates the coeducational system, in which both girls and boys study together, and concludes that it is largely embraced by parents. However, there are instances where girls experience unease and are unable to further their education. It proposes that education should be structured to enable Turkish and Syrian students to engage with one another in shared classrooms, since this facilitates cultural interchange, social integration, and collaboration, hence expediting the process of adaption. The research highlights the significance of incorporating Turkish rituals and traditions into the schooling of Syrian children, as it fosters a sense of inclusion for both the children and their families during the process of adaption. Nevertheless, it highlights the deficiency in the Turkish education system's focus on tradition and traditions during the teaching process. It proposes that education should be imparted in the initial grades prior to instruction.

Their research also examines the parents' apprehension over their children gradually losing their proficiency in their native language, Arabic. The study reveals that parents have confidence in their children's ability to retain Arabic language skills, but there is less assurance for younger generations. This could result in a scenario where they can speak Arabic but struggle with writing in their own language. The issue of discrimination is prevalent among Syrian refugees in Turkish schools when instructors, administrators, and families of Turkish pupils exhibit discriminating conduct. The study proposes that policies and actions should specifically target discrimination and actively promote inclusivity throughout educational institutions.

The report offers multiple recommendations based on its findings. The proposal recommends enhancing the physical infrastructure of temporary education institutions, intensifying oversight, and incorporating educators of Syrian descent in the policy formulation process. Furthermore, it emphasizes the importance of avoiding the segregation of homogeneous communities and fostering engagement between Syrian refugees and the broader Turkish population. In addition, it suggests converting temporary shelters into exclusive venues for disadvantaged populations to promote integration.

Universities are institutions that can play a very important mission in the integration of refugees. In this sense, Kaya and Şahin (2021) investigate the process of integrating Syrian students academically at a state university. Their results suggest that although a certain degree of integration has been accomplished, there are still aspects that require enhancement. The study highlights a range of obstacles encountered by Syrian students, such as linguistic obstacles, financial difficulties, marginalization and prejudice, transportation and accommodation challenges, limited engagement in social events, insufficient living conditions, cultural isolation, and concerns about their future. Nevertheless, the study also emphasizes favorable elements such as contentment with academic and administrative personnel, optimistic views in friendships, and migration resulting from geographical and cultural proximity. The study validates the significance of variables such as scholastic achievement, interactions with school staff, extracurricular engagements, and associations with other student cohorts in impacting academic and social adaptation. The research proposes various suggestions for effective integration, such

as providing language support courses, expanding scholarship opportunities, conducting informative trainings, fostering collaboration with organizations that offer accommodation and transportation support, allocating more resources to universities with Syrian students, reviewing educational practices, improving career planning and coordination efforts, creating information and guidance mechanisms, and establishing counseling centers. In short, the study indicates that although there has been advancement in the assimilation of Syrian students, there is still a requirement for more improvement in specific domains.

Similarly, Erdoğan and Erdoğan (2021) examine the integration of Syrian university students into the Turkish Higher Education System, highlight the roles and responsibilities of Higher Education (HE), address the case and obstacles of Syrian students' integration into the Turkish HE system and offer suggestions for the integration. They state that in order to promote the welfare, peace, and development of the population, higher education systems must reflect the diversity of the population. New, inclusive, and adaptable policies are required to address the distinctive conditions, requirements, and experiences of refugees and asylum seekers.

After all, the public has expressed a desire for new regulations to facilitate Syrian student enrollment, as a result of chronic issues in the higher education system, including supply-demand imbalance and unemployment rates. Syrian refugees encounter a variety of obstacles, including temporary status, language inadequacy, lack of qualification documents, and loss of economic, social, and cultural capital.

They suggest some points as follows:

- The most effective method of living together is integration, which involves students as essential actors and facilitators between their community and the host society.
- The sense of belonging of Syrian refugees can be enhanced and long-term policies can be facilitated by a more transparent legal status.
- The coordination of various institutions and the implementation of new policies necessitates a comprehensive integration strategy that recognizes the unique role of higher education.

- A multi-layered communication strategy that is both inclusive and active is recommended for Turkish citizens and refugees.
- Additional support mechanisms, such as financial, cultural, and academic support, are required.
- Scholarships and other methods to enhance socioeconomic status are recommended, as language acquisition is a critical impediment to communication and academic pursuits.
- As part of the integration strategy, policies should be implemented to encourage Syrian pupils to remain in Turkey after graduation.
- In order to develop new policies that are informed by comprehensive data, researchers and policymakers require official data regarding Syrian students.

Undoubtedly, the courses are a crucial stakeholder in the education system of Turkey. The significance of these courses has escalated with the influx of refugees. To such an extent that a few of these courses had started to be formed by refugees. The courses offered by these alternative educational institutions formed by refugees have made a significant impact in terms of their contribution to the education and integration of refugees. In this sense, Kaya (2022) investigates the courses developed by Syrian refugees as alternative educational institutions. The study examines different facets of these courses, encompassing their pedagogical framework, regulatory framework, instructional resources, faculty, student demographics, educational accreditation, institutional partnerships, learning environments, social integration function, risk of social isolation, and opportunities for social interaction. The implementation of these courses is motivated by the religious educational culture, psychological distress, financial and social setbacks, identity uncertainty, and crisis handling of the migrants. The study also emphasizes the significance of religion in offering purpose, alleviating worry, and promoting social support and integration for refugees. Transnational religious networks have a considerable impact on the creation and formalization of these courses. The courses adhere to a verified graded success model and are classified as either formal or informal, with official courses being subject to regulatory rules. The curriculum primarily emphasizes religious

education disciplines, including the Quran, Arabic, Hadith, Biography, and Fiqh. The course teachers consist of individuals who possess formal diplomas or certificates demonstrating their expertise in theology. The formal courses' fees are funded by the mufti's offices, whilst alternative courses depend on assistance from national and international organizations and benefactors. The courses are designed for children aged 5-15 and also offer training for adults.

Nevertheless, the courses encounter obstacles regarding the physical circumstances, equipment, professionalism, transparency, and controllability. This can impede the process of adapting and heighten the danger of social marginalization. The study highlights the importance of doing systematic and extensive empirical scientific research in the field of migration and education. Furthermore, it emphasizes the significance of scientifically scrutinizing the educational procedures and establishing legal measures to address the educational requirements of Syrian refugee children. This will help foster social cohesion and avert the potential loss of an entire generation.

What role do schools play in the socialization of refugee children, considering that they spend a substantial portion of their day there? Aslan (2020) investigates the influence of schools on the process of socialization among Syrian students who have been residing in Turkey for roughly eight years as a result of forced migration. The researcher carried out interviews with six students in middle and high school, revealing various themes such as the cultural and social atmosphere of the school, interaction with peer groups, the phenomenon of othering, social hierarchy and movement, involvement in school-family collaboration, the influence of migration as an environmental risk factor, and the process of integration and sense of belonging. The study revealed that language and communication difficulties had the greatest impact on the cultural and social environment of the school for Syrian students. The presence of a language barrier hinders the ability to comprehend teachings and achieve satisfactory results in examinations. Nevertheless, certain kids who enrolled in institutions that offered religious education experienced enhanced integration into the school culture. Additional obstacles encountered by Syrian students encompass marginalization, alienation, and interpersonal harassment, but these issues diminished gradually as students acclimated to Turkish educational institutions. Due to the pre-

dominant use of Arabic within their families, Syrian kids face challenges in acquiring Turkish language skills, which in turn hampers their ability to adjust to school and achieve academic achievement. Notwithstanding these obstacles, schools have a beneficial impact on the socialization, social integration, and fostering of a sense of belonging for Syrian kids in Turkey.

The study suggests initiating Turkish language instruction at a young age and implementing supplementary educational programs for kids with insufficient language proficiency. Additionally, it proposes prioritizing guidance counseling, social-cultural engagements, sports, and travel activities to facilitate the integration of Syrian students into the school culture and promote a peaceful environment for them at school. Furthermore, it is imperative to offer in-service training to school administrators, teachers, and staff in order to foster multicultural viewpoints and awareness.

The refugee issue is a two-sided phenomenon in terms of society. On the one hand, there are refugees, and on the other hand, there are local people of the host country. There are problems and difficulties experienced by both sides. One aspect of this situation is the problems experienced by teachers working in schools in regions where refugee students are concentrated. Bozkurt (2023) examines the challenges faced by educators in classrooms with a significant proportion of Syrian students and offers recommendations for addressing these issues. The study identifies five distinct problem areas: communication, time management, readiness, motivation, and measurement and evaluation. The language barrier is identified as a prominent obstacle to effective communication, along with issues such as illiteracy, reticence, cultural disparities, and post-conflict psychological distress. Time management challenges stem from factors such as overcrowded classes, demanding curriculum, student conduct, and a lack of student accountability. The gap in academic levels between Turkish and Syrian pupils, combined with apathy from families, disparities in curriculum, and insufficient access to technology, all lead to issues with readiness. Motivation issues arise from feelings of hopelessness due to conflict, challenges in adapting to the culture, insufficient focus on the lesson, and familial concerns. The obstacles in measurement and evaluation encompass issues such as collaborative assessments, disparities in academic proficiency, large class

sizes, educational deficiencies, and language barriers. The evaluation proposes many alternatives, including integration training, adaptation programs, utilization of diverse measuring tools, the establishment of an education program for Syrian pupils, enhancement of teacher training and awareness, and implementation of an adaptable curriculum. Furthermore, it is encouraged to provide personalized attention, improve connection with families, and conduct home visits in order to raise readiness and motivation among Syrian pupils.

Given that every student is a member of a family, family-related events, concerns, and other related matters also play a significant role in influencing the education of refugee students. In relation to this, Bimay and Çetin (2023) examine the obstacles encountered by Syrian refugee families who have located in a city of Türkiye, in order to seek refuge. Their study emphasizes the socio-economic and individual transformations that these families undergo both during and after the migration process. It examines the effects on family dynamics, such as the disruption of family equilibrium, discord in relationships, and changes in communication and commitment between spouses. The research also investigates the evolution of kinship, affinity, and neighborly relationships, observing a rise in isolation and a decrease in social interactions. Syrian families are subjected to conservative and uniform lifestyles by the local community in Batman, which results in feelings of exclusion and pressure. Nevertheless, it is evident that the patriarchal family structure has been abandoned, and the influence and dominance of women within the family have increased. Learning the Turkish language is a significant element in the integration of children, as education is identified as a critical factor. Children are observed to adapt more rapidly and experience a more positive integration process in general. Two distinct family types emerge in terms of economic adaptation, with certain families experiencing enhanced economic conditions following migration. The investigation implies that migration may be perceived as an opportunity for specific families, which complicates the process of returning. The study concludes by underscoring the significance of addressing the challenges encountered by refugee families during the post-migration process and the ongoing refugee issue. It is recommended that the domestic damage be repaired, all statuses be re-evaluated, and institutional behaviors be implemented in order to address the traumas and issues that have been encountered.

The arrival of refugees in a country is a complex challenge, requiring the active involvement of all parties involved in order to successfully integrate them and alleviate the difficulties associated with this process. Non-governmental organizations (NGOs) are considered to be one of the most significant stakeholders in this process. Sever (2020) examines the involvement of non-state actors in the process of local integration and social integration in a city of Türkiye, specifically in the context of forced migration from Syria. The study reveals that non-governmental organizations have a vital role in managing migration by offering supplementary and subsequent assistance. These actors exhibit diversity in their representations and activities, and they make contributions to multiple domains of integration, including developing skills, education, socio-cultural interactions, healthcare, legal guidance, language assistance, and employment. Nevertheless, the report also emphasizes the absence of adequate strategic planning, thorough needs analysis, and effective coordination among these organizations. It implies that creating better communication and collaboration platforms can enhance the efficiency of their operations and guarantee a more suitable allocation of tasks. The study highlights the significance of collaboration between governmental and non-governmental entities to achieve more comprehensive and advantageous results for both the local population and Syrian refugees. The author highlights that non-governmental organizations possess significant knowledge and understanding of the obstacles and enabling variables involved in the local integration process. State institutions should leverage this expertise to foster a harmonious urban environment by engaging in discussion and collaboration.

Conclusion

To summarize, this article emphasizes the intricate matters related to migration, refugees, and education. The article underscores the necessity of establishing a clear differentiation between refugees and immigrants, while also highlighting the significance of effectively assimilating refugees into the communities that host them. The paper offers suggestions for promoting the integration of refugees, such as implementing a fresh social agreement, boosting education and language instruction, acknowledging foreign-acquired abilities, and building platforms for refugees and the local populace to interact. The work also explores the advantages and difficulties of pursuing higher education for refugees,

the integration of Syrian refugees into the Turkish education system, and the involvement of schools and non-governmental organizations in the process of socializing and integrating refugee children and families. In summary, this article emphasizes the significance of education in the process of integration and highlights the necessity for comprehensive and coordinated actions from all stakeholders concerned.

References

- Aslan, A. (2020). Suriyeli Öğrencilerin İkincil Sosyalleşmeleri Bağlamında Okulun İşlevleri: Çarşamba Örneği. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 8(1), 42-58.
- Aykaç, S. A.-Karakaş, M. (2022). Entegrasyon, asimilasyon ve uyum kavramları arasında Türkiye'nin seçimi. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi, Göç ve Mültecilik Özel Sayısı*, ss. 419-429
- Berg, J., Grüttner, M., & Streitwieser, B. (2021). Introduction: Refugees in Higher Education—Questioning the Notion of Integration. *Refugees in higher education: Questioning the notion of integration*, 3-17.
- Bezci, B., Hopyar, Z., Topal, F., & Tauscher, S. (2020). Türkiye'de Suriyeli Mültecilerin Eğitimlerinin Entegrasyon Sürecine Etkisi. *Karınca Yayınevi*.
- Bimay, M., & Çetin, E. (2023). Entegrasyon Sürecinde Göçmen Aile Yapısında Yaşanan Değişimler: Batman'daki Suriyeliler Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 1019-1935.
- Bozkurt, B. (2023). Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu sınıflarda öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(4), 1222-1235. doi:10.33206/mjss.1245359
- Erdoğan, A., & Erdoğan, M. M. (2021). Facilitating access of Syrian refugees to higher education in Turkey as an instrument for integration. *Refugees in higher education: Questioning the notion of integration*, 147-169.
- Kaya, M. (2022). Suriyeli çocukların eğitiminde alternatif eğitim mekânları: Kurslar. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(3), 1667-1679.

Kaya, M., & Şahin, H. (2021). Analysis of Academic Integration Processes of Syrian Students at Harran University/Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli Öğrencilerin Akademik Entegrasyon Süreçlerinin Analizi. *İnsan ve Toplum*, 11(3), 39.

<https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>

<https://www.unhcr.org/media/convention-and-protocol-relating-status-refugees>

<https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download?url=IAr67y>

<https://pace.coe.int/en/files/31711/html>

Pupavac, V. (2006b). Refugees in the 'sick role': stereotyping refugees and eroding refugee rights. *New Issues In Refugee Research*. <https://www.unhcr.org>

Sever, B. C. (2020). *The Role of Non-State Actors for Refugees in Turkey: Local Integration of Syrian Refugees in Mersin*. Tectum Wissenschaftsverlag.

GÖÇ, UYUM VE AİDİYET EKSENİNDE ALMANYA TÜRKLERİ

Mustafa GENÇER¹

1. Giriş: Almanya'ya Türk Göçüne Genel Bakış

Türkiye'den Almanya'ya 1960'larda başlayan göç ve yerleşme süreci bugün 60 yılı aşan bir süreyi geride bırakmıştır. İlk gelenlerin birinci nesil sayıldığı göç, günümüzde dördüncü neslin ülkede yaşadığı yeni kuşakları beraberinde getirmiştir. Göçün ilk evrelerinde Almanya'daki Türk varlığı yeni gelenler veya aile birleşimi ve diğer nedenlerle Türkiye'den besleniyorken, ilerleyen dönemde bu ülkedeki Türk varlığı yerini Almanya'da doğup, büyüyen ve Türkiye'yi "ebeveynlerinin ülkesi" olarak gören yeni nesillere bırakmıştır. Artık göç edilen Almanya'da doğanların sayısı Türkiye'den gelenleri geçmiş olup, artık Almanya bu insanların hayatlarının ağırlık merkezi haline gelmiştir. Almanya'da yaşam, eğitim, vatandaşlık, iş ve sair şartlara göre Türkiye ile olan bağlar ve ağlar giderek zayıflamaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde Almanya'ya yarım asrı geçen bir süredir farklı boyutlarda devam eden iş gücü göçü ve göçün biçimlendirdiği hayatlar ve anılara ilgi oldukça sınırlıdır. Artık gurbetçi olarak adlandırılan bu insanlar ya son zamanlarda spekülâtif şekiller alan bir sokak röportajı, ya da yaz aylarında izin yollarında ve Türkiye'de yaşadıkları olaylar yahut Türk basınına yansıyan ilginç haberler ile bilinmektedirler. Almanya'daki gündelik hayatları, eğitim ve iş yaşamları, sosyal kurumları ve yaşamlarına dair mesafeli bir duyarsızlık mevcuttur. Dahası Türkiye'de son zamanlarda sosyal medyada yayılan bağlamsız ve anlamsız karşılaştırmalarla yer yer şiddet boyutuna ulaşan bir *gurbetçi düşmanlığı* tezahür etmektedir.

---

¹ Prof. Dr., Almanya Friedrich-Schiller-Jena Üniversitesi, Din ve Eğitim Araştırmaları Merkezi, e-posta: mustafagencer1@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-9120-1654

Türkiye ile Almanya arasında sivil havacılık ve kara/deniz/demir yolu üzerinden taşınan mal, hizmet ve insan transferine baktığımızda da yoğun bir trafik göze çarpmaktadır. Almanya ile Türkiye ihracat ve ithalat verilerinde en tepe noktada buluşmaktadır. Günlük onbinlerce kişinin sadece uçak ile Almanya'nın değişik noktalarından Türkiye'ye karşılıklı seyahat ettiğini görürüz. Ticari ve turistik bağlar ve ağlar konusunda da son yıllardaki bazı kriz durum ve dönemlerini paranteze aldığımızda farklı bir tablo ile karşılaşmayız. Türkiye'de Alman yatırımları, Almanya'daki Türk iş adamlarının ticari hacmi ve istihdama katkısı ve benzeri konulardaki muazzam rakamlara internetten erişilebilir.

Türkiye'den Almanya'ya göç tarihine geri dönüp baktığımızda daha çok göçe başlangıçta ekonomik nedenlerin yol açtığını görmekteyiz. Ancak göç eden insan faktörünü göz önüne aldığımızda zaman içerisinde diğer sosyal, dini, toplumsal, siyasi ve sair faktörlerin de hesaba dahil olduğunu görmekteyiz. İnsanca yaşamak ve mutlu bir yaşam sürmek, göçmen Türklerin rüyasını süslüyordu. Öte yandan mutsuz bir göçmenin geldiği ülkeye de katkısı olmayacağı gibi sorun oluşturma potansiyeli göç alan ülke için de önemlidir. Bu zımnin kabul edilmiş ekonomik-sosyal refah-huzur ekseninde göç eden ve alan ilişkisi süregelmekteydi, bazı istisnalarıyla birlikte halen de sürmektedir. Dolayısıyla Türkiye ile Almanya arasında ilişkilerin bozulması aslında Almanya'daki Türk toplumunun arzu ettiği bir durum değildir.

Zaten Almanya ve Almanlar ile Türkiye ve Türklerin ilişkisinin örneği, dünyanın başka iki ülkesi ve devleti arasında mevcut değildir. Bugün sadece 3,5 milyon resmi kayıtlı Türk, Almanya'da yaşamaktadır. Vatandaşlık ve aidiyet konusu yeni yasal düzenlemelerle istatistikleri altüst etmeye başlamıştır. Ancak bir o kadar da Almanya'da yaşamış, eğitim görmüş, görev yaptıktan sonra kesin dönüş yaparak hâlihazırda Türkiye'de yaşamakta olan bir topluluktan bahsedebiliriz. Bugün Türkiye'nin hemen her bölgesinde hangi şehir, ilçe veya köye gidilirse, orda geçmişinde Almanya bulunan birilerine rastlamak mümkündür.

1990'lardan itibaren Almanya'daki Türkler için modern iletişim kanalları ve yaşanılan ülkenin göç siyasetindeki değişimlerin ortaya çıkardığı yeni durumlar oluştu. Teknolojik olarak çanak anten/internet ile Türkiye'nin Almanya'ya taşınması, Alman toplumuna uyum konusunun önemini ve yakıcılığını örttü. Buna paralel olarak geç kalan ve ancak 2000'lerde gelen Almanya'nın göç ve uyum politikasındaki değişim

(2000’de Almanya’nın Göç Ülkesi olduğunu kabul etmesi, Vatandaşlık yasası ve 2005’te Göç ve İkamet yasası, 2024 çifte tabiiyeti mümkün kılan Vatandaşlık yasası) Türkler için yeni meydan okumaları içinde barındırmaktadır.

Almanya’daki Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) varlığı ve bunların ikili ve toplumsal ilişkilerin geleceğinde önemli rol ve fonksiyonlar icra edebileceği açıktır. Bu oluşumlar daha çok göç sürecinde Türkiye’den getirilen toplumsal/siyasi/bürokratik atmosferin bir parçası olarak şekillenmişler ve zaman içinde değişen şartlara bağ(ım)lı olarak kendilerini yeniden dizayn etmişlerdir. Ancak farklı dini yorumlar, değişik siyasi bakış açıları ve farklı yaşam tarzları Türk toplumunun ortak kültür öğeleri olan dil, din, aidiyet ve uyum konuları üzerinde ortak bir anlayışı geliştirmekten uzaktır. Göçün ve göçmenliğin giderek daha mikro düzeye yayıldığı bir düzlemde hedef kitlenin homojenliği de giderek ortadan kaybolmakta ve faaliyet alanı yatay ve dikey olarak karmaşık boyut kazanmaktadır. Bu çerçevede ortak paydalarda buluşarak, koordinasyon halinde hareket etmek güçlerin birleşmesini ve sinerjisini doğurabilir. Aynı alanda faaliyet gösteren çok sayıda Türk kurum ve STK’sı, birbirinden bağımsız ve çoğu kere birbirinin aynı, ancak küçük hedef kitlesine ulaşabilen programlar yapmakta ve maddi-manevi efor sarf etmektedirler. Böylesi parçalı ve bağımsız yapılar öncelikle kendi içinde bir bütünlük ve ortak sorunlara ortak temsil ve çözüm üretmekten uzaktırlar. Dahası içinde buldukları ülkenin siyasi, bürokratik, sivil toplum mercilerine karşı temsil noktasında zayıf düşmektedirler. Bu nedenle Türk toplumunun sorunlarını, taleplerini Alman yerel ve federal makamlarına iletememekte ve ortak çözüm arayışına girememektedirler (Gencer, 2014: 198-199).

2. Almanya’ya Göç Süreci

Türkiye’den Almanya’ya 60 yıl önce başlayan göç, Alman ekonomisinin İkinci Dünya Savaşı sonrası işgücü eksikliğini “*konuk işçi*” ile karşılama amacına dayanmaktadır. Bu çerçevede Türkiye ile Federal Almanya arasında 30 Ekim 1961 tarihinde „Misafir İşgücü Alım Anlaşması (Gastarbeiter-Anwerbeabkommen) imzalandı. Bundan sonra Almanya’ya göç ederek yerleşen Türk varlığı bu ülkenin tarihinin bir parçası haline geldi. Bu uzun sürede Türkiye’ye ve Almanya’ya dönük hissi bağlar pek çok değişim geçirdi.

Türkiye’den Almanya’ya 1960’larda başlayan göç ve yerleşme süreci bugün 60 yılı geride bırakmıştır. Aradan geçen zamanda bir konuk işçi ülkesinden planlı göç alan bir ülkeye dönüşen Almanya’ya yapılan göçler ülkenin demografik ve toplumsal yapısını da derinden etkilemiştir. 83 milyon nüfusu ile Avrupa Birliği’nin en büyük nüfusuna sahip olan Almanya’da nüfusun yaklaşık yüzde 15’ini dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen 11 milyondan fazla yabancı oluşturuyor. Bu durum, Almanya’da yaşayan neredeyse her altı kişiden birinin göç ile bağlantısının olduğu anlamına geliyor. Yabancılar arasında Türk vatandaşları ve Alman vatandaşlığına geçmiş Türk kökenliler tahminen 3 milyonu aşan sayıları ile en önde geliyor.

Almanya’ya Türk göçünü kabaca şu dört kronolojik dönemde değerlendirmek mümkündür.

1. Dönem: 1961-1973 arası *Geçici İkamet* dönemi olarak adlandırılabilir. İlk dönem Almanya’daki ikametlerini geçici olarak addeden ilk genç işçiler safhasıdır. Türkiye, tarihinde Almanya, İtalya, İrlanda ve Polonya’nın aksine göç veren ülke geleneğine sahip değildi. Türkler için yurtdışına gitmek yeni bir durumdu ve milli nedenlerden ötürü bundan imtina ediliyordu. Ancak 27 Mayıs 1960’da Türkiye’deki darbe sonrası kurulan askeri hükümet, ülkeyi modernleştirme politikası kapsamında “ihtiyaç fazlası” işgücünü süreli olarak yurtdışına göndererek, bir yandan iş piyasasının yükünü hafifletmeyi, diğer taraftan acilen gereksinim duyulan dövizin Türkiye’ye aktarılmasını amaçlamış ve ileride yurda kesin dönüş yapacak kalifiye elemanların getirecekleri deneyim ve teknik bilgi birikimiyle ülkenin çağdaş ekonomik gelişimini sağlamak istemiştir. Türkiye yoğun işsizliğin önünü kesmek ve birkaç yıldır zaten Alman işverenler tarafından başlatılmış olan işgücü alımını, yasal düzenlemelerle bir sisteme bağlamak istiyordu. Türkiye’nin teklifi karşısında Almanya başlangıçta oldukça çekingen davranmıştır, ancak özellikle maden alanında firmalar Türk işgücüne talip olmuşlardı ve başlangıçtaki gelgitlerin akabinde 1961’de hükümet sınırlı sayıda işçiyi göndermeye karar verdi (Sechzig Jahre Anwerbeabkommen, nzz.ch: 25.04.24).

İşçi olarak bu ülkeye gitmek isteyenler, İstanbul’daki Alman Sağlık Komisyonu tarafından işverenlerin somut kriterlerine göre genel sağlık durumu, işitme ve görme, akciğer, kan ve idrar tahlili ile A’dan Z’ye muayene edilerek, kendilerine bir ya da iki yıl geçerli ikamet ve

çalışma izni yerine geçen bir belge (Legitimationskarte) ile Almanya'ya gelmişlerdir (TOPP, 2014: 22-24). 1965 yılında Türkiye ile Almanya arasında Sosyal Güvenlik Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma çerçevesinde yabancı işçiler sağlık bakımı, iş kazaları, sakatlık, ölüm hallerinde sosyal sigorta kapsamına alınarak, doğum ve çocuk yardımı, işsizlik ve emeklilik hakları tanınmıştır. Göçün beşinci yılı olan 1966 yılında Almanya'da yaklaşık olarak 160.000 Türk işçisi çalışıyordu. 1967 yılındaki ekonomik durgunluk sonucu Almanya'ya gelen misafir işçiden daha fazlası ülkelerine dönmüştür. Ancak geliş ve gidişlerin mümkün olduğu dönemde Almanya'daki Misafir İşçi sayısı 1970 yılında bir milyona ulaştı. Özellikle Kuzey-Ren Vestfalya, Baden-Württemberg, Hessen ve Bayern en fazla işçi çeken eyaletlerdi.

İşçi alımının durdurulduğu 1973 yılında Almanya'da çalışan yabancı işçi sayısı 2,6 milyona ulaştı. 1974'e gelindiğinde bir milyon Türk nüfusunun 620 bini çalışma hayatında olup en büyük gurubu onlar teşkil ediyordu. Petrol krizi ve genel ekonomik durum nedeniyle Almanya Yabancı İşçi alımını durdurdu. Böylece yabancı işçilerin Almanya'ya göçü önlenmeye çalışıldı. İşgücü göçü Alman toplumundan ziyade, ekonomi çevrelerin talebiydi. Dahası Alman toplumu uzun süre bu durumu kabullenmek istememiştir. Henüz göçün ilk yılları olan 1964 yılında Alman Wickert Enstitüsü'nün yapmış olduğu bir araştırmaya göre, Almanların yüzde 70'i daha fazla yabancının getirilmemesine mukabil haftada 1 saat fazla mesaiye "evet" demiştir (Gencer, 2021: 27).

Türkiye'dekilerin göç edenlerin kendini kurtarmış olarak saydığı ve Almanya'da işçi olmanın çok rağbet gördüğünü göçün salt işgücünü kapsadığı ilk dönemdeki rakamlardan teyit edebiliriz. Nitekim 1961 ile 1973 arasında yapılan 2,7 milyon başvurunun dörtte biri olumlu sonuçlanmış (ERYILMAZ, 1998: 151). Bu dönemde Türkler çalışkan ve Alman dostu olarak görülmüşlerdir. Bunun Birinci Dünya Savaşı'ndaki *Silah Arkadaşlığı* mitine dayandığı düşünülmektedir. Yemek konusundaki özel talepleri nedeniyle tepki çeken İtalyanlarla karşılaştırıldığında Türklerdeki olumlu özellikler göze çarpmıştır. Ancak 1961-1973 arası Almanya'ya geliş gidişlerin sona ermesinin ardından Türkler, ihtiyaç duydukları tasarrufu kısa sürede sağlayamayacaklarını gördüklerinden aile fertlerini yanlarına alarak Almanya'da kalıcı olarak yerleşmeye başlamışlardır. Bu kararlarında Almanya'daki refah düzeyine alışmak kadar, Türkiye'deki siyasi ve ekonomik şartların düzelmemiş olması etkiliydi.

2. Dönem: 1974-1980 arası kapsayan ikinci dönem Türkiye'ye çabucak dönüşün mümkün olmadığı görüldüğü “*aile birleşimi*” dönemidir. 1967 ekonomik darboğaz ve 1973 işçi alımının durdurulmasıyla başlatılabilecek olan bu dönem, Türkiye'deki 1980 askeri darbesi ve Almanya'nın Türklere vize uygulaması getirilmesine kadar sürdü. İşçi alımının durdurulması uygulaması göçü tamamen sınırlamamış, ancak yarılayabilmişti. Bu durum Almanya'da yabancı düşmanlığının ve ötekileştirmenin ortaya çıkmasına neden oldu. 1976 ile 1980 arasında Almanya'da yaşayan Türklerin sayısı yüzde 50 arttı. 20 yaşında Almanya'ya gelenler aile kurmaya başladılar (Sechzig Jahre Anwerbeabkommen, nzz. ch: 25.04.24). Birinci dönemden başlayarak Türk göçmenleri arasında, çalışan nüfusun oranı giderek düştü. Çünkü başlangıçta çalışmayan aile fertlerinin getirilmesine izin verilmemişti. Örneğin 1967'de Türk göçmenlerin yüzde 80'i iş hayatında iken bu sayı 1974'de yüzde 60'a ve 1983'de yüzde 35'e düştü.

3. Dönem: 1980-2000 arası *kalıcı ikamet dönemi* olarak adlandırılabilir. Özellikle Türkiye'deki 12 Eylül 1980 darbesi göç konusunda önemli dönüm noktalarından bir oldu. Darbe sürecinde ve sonrasındaki siyasi ve ekonomik kaos Almanya'daki Türklerin aile fertlerini, özellikle, geride kalan 16 yaş altı çocuklarını yanlarına almalarına neden oldu. Almanya yeni göç hareketlerini durdurmak için radikal önlemler alarak, 1980 yılında Türklere yönelik vize zorunluluğu getirildi. Bu dönemde Almanya'ya yapılan iltica başvuruları rekor seviyeye ulaştı ve 100.000 başvurunun 55.000'i Türkiye vatandaşı idi.

Bundan böyle “*misafir işçi*” veya “*yabancı işçi*” kavramı yerine göç etmiş veya sosyal azınlık oluşu algılamak gerekiyordu. Geri dönüş niyetlerinin ertelenmesi göç edilen ülkede kalışın uzamasının ötesinde anlam içeriyor ve uyum konusunun önemini artırıyor. Bununla birlikte Anavatan'daki siyasi, sosyo-ekonomik ve iş piyasasındaki gelişmeler de dönüşün ertelenmesinde önemli bir etmendi (ÖZCAN, 1989: 31-34). Bu dönemde Hessen, Nordrhein-Westfalen, Bayern und Baden-Württemberg gibi yabancı göçün yoğun olduğu eyaletlere ilave göçün engellenmesi girişimi ile yabancı işçilerin ailelerini getirmeleri önlenmeye çalışıldı. Eyalet içindeki başka şehirlere göç etmek için dahi yerel yönetimden izin almak gerekliydi. Almanya'daki „Misafir İşçi”lerin Durumu 1990 yılında yenilenen Yabancılar Yasası ile düzenlenmeye çalışıldı. 1990 yılında Şengen Anlaşması'nı imzalayan Almanya, ülkeye geliş ve ika-

meti düzenleyen yeni Yabancılar Yasası ile Alman Vatandaşlığına geçişi kolaylaştırırken, Yabancılar için hukuk güvencesi temin etmişti. Yabancılar 5 yıllık ikametden sonra süresiz, 8 yıllık ikametden sonra oturma hakkı verilmeye başlandı. Alman hükümeti ilk olarak emekli bakan Heinz Kühn'ü yabancı işçi ve ailelerinin uyumu ile ilgili olarak görevlendirdi.

1983 yılında Yabancılar Pirim karşılığı „Geri Dönüşü Teşvik Yasası” yürürlüğe girdi, ancak beklenen etkiyi göstermedi. Uygulama 1,5 milyonu aşan Türk nüfusundan sadece 100 bin kişinin geri dönmesini sağlayabilmişti. 1989'da Berlin Duvarının yıkılması ile 1999 yılına kadar Doğu Bloku ülkelerinden 2,7 milyon Rusya-Almanı Almanya'ya göçtü. İki Almanya'nın birleşmesinden sonra yabancı düşmanlığı yaygınlaşmıştır. Bütün bu olumsuz koşullara rağmen, Almanya'daki Türklerin sayısı azalmamıştır. Gerek Almanya'daki nüfusun artması gerekse Türkiye'den getirilen 'ithal' damat ve gelinlerle sayı artmaktadır.

4. Dönem: 2000'lerden itibaren Almanya'da doğan üçüncü ve dördüncü neslin resme dahil olduğu *daimî yerleşme* dönemidir. İlk gelenlerin gerek Türkiye'ye kesin dönüş gerekse vefat nedeniyle Almanya ile irtibatlarının azaldığı veya kesildiği bu kalıcılık evresinde artık Almanya'da yaşayanların bu ülkedeki akrabalarının sayısı Türkiye'dekilerden daha fazla artmaya başlamıştır. 2000 yılında hükümet Alman Vatandaşlık Yasasında Reform yaptı, ancak yasa genel çifte vatandaşlık beklentisini karşılamadı. 'Çocuk Vatandaşlığı' olarak adlandırılan uygulamaya göre yabancı ailelerin çocukları doğumla birlikte Alman vatandaşlığını kazanacaklar, ancak 18-21 yaş arasında sadece bir vatandaşlığı seçmek zorunda kalacaklardı. Nihayet Yabancılar Yasası yerine 2005 yılında yürürlüğe giren Göç ve İkamet Yasası ile nihayet bir göç ülkesi olduğunu resmen kabul eden Almanya çocuk vatandaşlığı modelinden de vazgeçerek ülkede doğan çocukları otomatik olarak vatandaşlığına almaya başladı (Chronik Migrationsgeschichte, bpb.de, 15.04.24). Uzun yıllar gecikme ve ısrarı müteakip Almanya 2024 yılında çifte vatandaşlığa onay verdi.

3. Uyum: Türklerin Almanya'ya Uyumu Konusuna Dair Tartışmalar

60 yılı aşkın bir geçmişe sahip olan Almanya'daki Türk toplumu oldukça dinamik ve çok kültürlü bir toplumdur. Buna her yaştan kadın ve erkek olmak üzere işçisi, öğrencisi, genci-yaşlısı, işsizi, öğretmeni, işvereni, hastası, sığınmacısı gibi çeşitli görüşlere mensup insanlar dahildir.

Birinci nesil uyum sürecinde gerek şahsi, dil, din, kültür farklılığı, geldiği toplumun hazırlıksızlığı nedeni ile çok çile çekmiştir. ‘II. Dünya Savaşı sonrasının “yabancılardan arındırılmış” Almanya’sına gelen Türk işçiler Alman yakın tarihindeki Yahudi soykırımı hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve “Almanya’nın aşırı sağ olgusunu bilseydim bu ülkeye gelmek konusunu herhalde baştan bir kere daha düşünürdüm” görüşünü dile getirmişlerdir (Gencer, 2021: 153).

Yalnız Alman siyaset ve toplumu, zaman zaman Türk göçmenlere konjonktürel ekonomik ve politik duruma göre “günah keçisi” muamelesi yapmaktadır. Açıkça ifade etmek gerekirse başlangıçta göç her iki toplumun rızası ile olmamış, bilakis ekonomik şartların dayatması sonucu oluşmuştur. Alman İşçileri’nin ulusal ve göç politika çekincelerine karşı, Alman Çalışma Bakanlığı endüstriye destek olmak istiyordu. Bu nedenle Türkiye ile yapılan 1961 anlaşması çekimser ögeler barındırıyordu. İtalyan ve İspanyollara karşı Türklere ailelerini getirme imkânı sunulmamış ve işçilerin sadece iki yıl kalmaları kararlaştırılmıştı (Sechzig Jahre Anwerbeabkommen, nzz.ch: 25.04.24). Aradan geçen 60 yılda göçmenlerin durumları toplumsal olarak birçok açıdan düzelmiş ve iyileşme göstermiştir. Okul ve meslek öğrenimlerini başarıyla bitirenlerin sayısı artmış, ikamet sorunlarında belirli bir iyileşme sağlanmış ve iş piyasasında göçmenlerin şansları kısmen iyileşmiştir.

Ancak yetersiz siyasi ve hukuki katılım, Alman toplumundan ve çevresinden soyutlanma, iş ve ev piyasasındaki haksızlıklar, ilk nesillerden sonraki nesillere miras olarak intikal etmiştir. Siyasi, ekonomik ve kültürel konulardaki haksızlık, dengesizlik ve yetersizlikler uyumu son derece zorlaştırmaktadır. Bunun dışında göçmen kimliği güncel hayatta her fırsatta kişiye eşlik etmekte ve kişinin karşısına çıkarılmaktadır. Kişiye gerek dış görünümü ve gerekse ismine bağlı olarak ‘sen bize ait değilsin, sen yabancısın’ izlenimi uyandırılmaktadır. Dış görünüm, iyi Almanca bilgisi ve yüksek eğitim düzeyine rağmen küçük çaptaki bazı farklılıklar yabancı gençleri toplumsal olarak mağdur etmektedir.

Göç eden Türklerin entegrasyon konusundaki tutumlarına dair görüşlerini özetlemek gerekirse şu tablo karşımıza çıkar.

- Entegrasyon Türkçeye ‘uyum’ ya da ‘uyum sağlamak’ olarak çevrilir. Ancak Almandada olduğu gibi Türkçede de bundan ne anlaşıldığı farklılık arz eder. Buna karşın sosyalleşmesini

Almanya’da gerçekleştirmiş genç nesil, bundan “*kültürel farklılık hakkı*”nı algılamaktadır. Son olarak dini örgüt temsilcileri ise “*İslâm’ın Avrupa’da gerekli kabulünü ve tüm dinlerin ve dinsel örgütlerin karşılıklı tolerans ve kabul görmesini*” anlamaktadırlar.

- Entegrasyon kavramının bir sonraki aşaması asimilasyondur. Uyum dini ve/ya etnik kimliklerin zorla reddi anlamına gelemmez. Almanya Dışişleri Eski Bakanı Otto Schily’nin 2001’de *Süddeutsche Zeitung*’a verdiği demeçte “*asimilasyonun entegrasyonun en sevimli versiyonu olduğu*”nu belirtmesi, kavramların farklı algılanmasına bir örnek teşkil etmektedir. Bundan bağımsız olarak bütün Müslümanlar kültürel ve dini özelliklerinin Alman toplumunca bir ‘yük’ten ziyade ‘zenginlik’ olarak algılanmasını arzu ediyorlar. Halbuki göçmenler Nasyonal Sosyalist rejiminin ‘tek tipleştirilmiş’ Almanya’sına farklı kültür, tarih ve dilleri beraberinde getirmişler ve bu suretle Alman toplumunu zenginleştirmişlerdir.
- Müslümanların bakış açısına göre entegrasyon amacı iki temel talep ile ilintilidir. Eşit haklar ve özel hususiyetlerin kabul edilmesi. Eşit haklar ve dışlanmaya karşı oluş konusunda Müslümanların taleplerinde görüş ayrılığı olmazken, kabul edilmesi istenen grup hakları konusundaki yaklaşımlarda farklılık göstermektedir. Etnik örgütler ve seküler medya özellikle ana dil dersini ön plana çıkarırken, Sünni ve Alevi dinsel örgütler kendi çatı kuruluşlarının Alman devletince tanınmasını ve bununla bağlantılı olarak da İslâm din dersi, dini kuruluşları inşa izni, İslâmi usullere göre kesim yasağının kalkması, başörtüsü hakkındaki kısıtlamaların kaldırılması ve benzeri talepleri dile getirmektedirler.
- Göçmenlerin Almanya ve Avrupa sınırlarını aşan bağlantıları Alman kamuoyunda yanılısamalara neden olmaktadır. Bu durum kendini çifte tabiiyetin kabulü tartışmalarında gösterdi. Özellikle birinci nesil göçmenlerin içinden çıktıkları toplum ve Türkiye ile bağları biyografik bir gerçek. Nitekim Almanya Türk Toplumunun Başkanı ve Alman Parlamentosu Milletvekili Hakkı Keskin bu ikilemi şöyle ifade ediyor: “*Göçmenlerin*

büyük bir kısmının biyografisi içinden çıkılan ve göç edilen vatan, toplum ve kültür arasında kesin bir çizgi çizilememesini içinde barındırır. Kendi gelişimimden gördüğüm kadarıyla, Türkiye’de geçirdiğim 20 yıl benim biyografimden koparılmayacak bir kısımdır. Almanya’da kabul ve takdir problemi yaşamadım, ancak bu toplum ve siyasetin beni önyargısız kendinden bir olarak algılaması konusunda sıkıntıları olduğu hissinden de bir türlü kurtulamadım.” (Gencer, 2014: 33-34).

Benzer bir tecrübeyi ikinci nesilden 2001 yılında Sosyal Demokrat Parti (SPD)’nin Hamburg Eyalet Parlamentosu milletvekili ve 2021’de Federal Parlamento başkan yardımcısı olan Aydan Özoğuz da yaşamak zorunda kaldığını belirterek Almanya’da doğmalarına rağmen Türklerin – yabancılar polisi olarak adlandırılan – yabancılar dairesine yaptığı zorunlu ziyaretlerle ilgili olumsuz hatıralarını şöyle açıklıyor. “Oraya gitmekten nefret etmeyen bir kişi bile hatırlamıyorum. Saatler boyunca beklemek, kimi zaman vaktin yetmemesi ya da eksik bir belge nedeniyle ertesi gün yeniden gelmek zorunda olmak ve çoğunlukla son derece nezaketsiz memurlara katlanmak. Her defasında aynı duyguyu oluştururdu içimizde: Almanlar bizi sevmiyor işte”. Almanya’da Milletvekilliğine kadar yükselebilen bir göçmenin kendi hissiyatıyla ilgili şu itirafı da oldukça çarpıcı: “Birçok kişi tarafından Alman toplumuyla bütünleşmenin başarılı bir örneği olarak görünmeme karşın, bu *biz ve onlar* hissi tam olarak yok olmadı” (RICHTER, 2005: 259-260).

Almanya’da Türklere esirgenen takdir ve kabul hissi, 2000’li yıllarda Türkiye’de yaşanan olumlu ekonomik-siyasi gelişmelerin de tesiriyle birçok eğitilmiş Türk göçmenin dönüş planları yapmasını ortaya çıkarmıştır. 2009 yılı verileri itibarıyla ilk defa Almanya’dan geri dönenlerin sayısı Almanya’ya giden Türklerin sayısından fazla olmuştur. Gidenlerin sayısı 30.000 iken dönenlerin sayısı 40.000 civarında belirtilmiştir. Bu durumu karşılamak üzere literatürde “transmigrant” (Göç ötesi kişi, devamlı göç halindeki kişi, çift yönlü göçmen) kavramı kullanılmaktadır. Almanya’da eğitim gördükten sonra Türkiye’ye dönerek çalışma hayatına devam eden kişilerin geri dönüş sebeplerinin ortaya çıkarılması, Türkiye’de yaşadıkları deneyimlerin belirtilmesi, Türk toplumuna entegrasyon süreçleri ve Almanya ile sürdürdükleri bağlantılar, iş hayatındaki başarı durumları ile ilgili araştırmalar yapılmaktadır. Müteakip nesillerin zaman içinde topluma ve Türk Devleti’ne bağları farklı formlar ve içerikler kazandı.

Türk futboluna ilgi, Türk müziği ve folkloru şehirselleşen etnik-alman karışım kültürünün bir parçası oldu.

- Son olarak Müslümanların nerdeyse tamamının aynı görüşte olduğu nokta, entegrasyon kavramının soyut bir amaç ve sonu olmayan bir süreci tanımladığıdır. Müslümanların çoğu, subjektif olarak kendilerini Almanya'ya iyi entegre olmuş hissederken, öte yandan Alman kamuoyunun kendilerinden hep yeni uyum icraatı beklentilerinden yakınmaktadır (SCHUMANN, 2006: 66-69).

Türklerin Almanya'da kalıcı olarak yaşayacakları düşüncesi onların Türkiye oryantasyonunu geri plana itti. Birçoğu kendi ülkesine yabancılaştı, çocukları Almanya'da doğmaya ve büyümeye başladı. Bu dönüşüm Türklerin tüketim alışkanlıklarını da etkilemiştir. Giderek daha çok sayıda Türk, tasarruflarını Almanya'da değerlendirmeye başlamış, daha iyi evlerde oturmaya ve ev yaptırmaya başlamışlar, uzun vadeli hayat sigortası ve yapı tasarruf hesapları açtırmışlardır. Alman toplumu göçmenlerin bu yeni eğilimini uzun süre fark etmedi. Şimdi çoğunluk toplumunun göçmenlere karşı tavırlarında yavaş yavaş küçük çapta değişiklikler gözlemlenmektedir. Buna rağmen Almanlar göçmenleri 'problem' olarak görmekte, onları eşit haklara sahip insanlar olarak algılamak yerine daima onların uyum eksikliklerinden şikâyet etmektedirler. Alman toplumunda göçmenlere karşı halen 'ya Almanya'ya uyarlar', ya da 'geri dönerler' şeklinde yaygın bir görüş mevcuttur (Eryılmaz, 2002: 12).

Almanya Türk toplumu paralel azınlık toplumunun özelliklerini taşıyor. Alman toplumu bunu görmüyor, ya da görmek istemiyor. Almanların ilgisini göç ve entegrasyon konularına çekmek oldukça zor. Buna karşın, bazı ülkelerde göçmenlere karşı önemli bir ilgi var. Örneğin Amerika'da azınlıkların dili olan İspanyolca ikinci dil olarak ilgi görmektedir. Almanya'nın göçmenlere karşı tavrı biraz da koloni geleneğinin olmayışından kaynaklanmaktadır. Öte yandan Almanya'da olup bitenle ilgisiz büyük bir Türk kamuoyu var. Günlük Türk gazeteleri Avrupa haberlerine ayırdıkları sayfalarda kültürden çok birtakım sansasyon haber ve sanal tartışmalara yer ayırırken, yerel bazda haftalık veya aylık Türkçe gazete ve dergiler ile internetteki bilgi kanalları gerek maddi donanımlarının zayıflığı, gerekse meslek tecrübesinden yoksunluğun eşlik ettiği imkânsızlıklardan dolayı gündem belirlemekten ziyade reklam ve bilgilendirme

yazılarından müteşekkil cılız sesler niteliğindedirler. Almanya’da anten veya uydu ile izlenebilen Türk televizyonlarının Avrupa programları da yüzeysel ve yetersizdir. Avrupa’da yayın yapan yerel Türkçe Televizyon ve Radyo yayınları da daha çok kısıtlı imkanlarla pro-aktif olmaktan ziyade hedef kitleyi bilgilendirme, eğlendirme misyonu üstlenmektedirler (Körber Stiftung, 2001: 329-334).

4. Aidiyet: Almanya’da ‘Türk’ün Adı Yok’

Almanya’da birinci nesilden Türkleri aşağılamak için „Kümmel-Türken“ (Kimyon Türk) tabiri kullanılmaktaydı. Sonraki nesillerde yabancı olarak algılanmak ve istenmeyen „öteki“ yerine iş kaynaklı göçmen (migrant) kavramı kullanılmıştır. Lakin göç sürecinin kompleks boyutu son zamanlarda yerini göç geçmişi olan şahıs (Person mit Zuwanderungsgeschichte) kavramına bırakmıştır. Geçen 60 yılı aşkın zaman içinde değişen şartlara bağlı olarak Türkler Almanca öğrenmiş, başarılı kariyer yapmış, iş dünyasında, başta sağlık, akademi, turizm olmak üzere hemen her sektörde var oldukları halde her iki kültüre de aidiyet hissi kazanamamışlardır (Balkaya, 2023: 1058).

1960’lı yıllarda Anadolu’nun tarımsal ve küçük kentsel kesimlerinden Almanya’ya gelenler kendi vatan ve özellikle ailelerinden hiç istemeden ayrıldılar. Gurbet kavramı Türk edebiyatı ve toplumunda derin bir anlamı içinde barındırmaktadır. Evinden, büyük kentlere geçici işçi olarak veya askerlik nedeniyle giderek ayrılmak zorunda olan insanlara acınır. Her ne kadar ulaşım ve iletişim araçlarının gelişimiyle yazılı, sesli, görüntülü haberleşme ve seyahatler oldukça kolaylaşmış ise de gündem ve coğrafya farkı arada durmaktadır. Hangi sebeple olursa olsun göç eden kişi bir meydan okumayla karşı karşıyadır. Bu meydan okuma ve oluşan yeni durum, göçenin kendisi, ailesi, çevresi, yaşadığı ülke ve göç ettiği ülke ile ayrı ayrı ve farklı boyutlarda etkileşimli olmaktadır.

Göç sürecinin başlangıcında isteyen her dört kişiden sadece birinin gidebildiği Almanya, aradan geçen 60 yılda iktisadi ve sosyal devlet özelliklerini geliştirmiş ve göç edenlere de yaşam perspektifi sunmuştur. İlk gelenlerin geliş nedeni olan istihdam ve ekonomik zorluklar ilerleyen yıllarda kendileri için ortadan kalkmadığından geri dönüş planları hep ertelenmiş, doğan yeni nesillerle birlikte göçülen ülkeye daha çok yerleşme meydana gelmiştir. Ayrıca Türkiye’deki bölüşüm ve paylaşım da onların yokluğuna göre yapılmış, dönmeleri hesaba katılmamıştır.

Dahası son yıllarda Türkiye’deki hissedilen refah düzeyinin düşmesiyle, gurbetçi olarak isimlendirilen Almanya ve Avrupa Türklerine haset ve ırkçılık boyutunda söylem ve eylemler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Almanya’ya göçü tetikleyen en büyük etmen hiç kuşkusuz bu kişilerin ekonomik gelişim imkanları konusundaki negatif beklentileriydi. Şimdi vatanlarındaki bu perspektif darlığına bir alternatif olarak – kendilerini kurtarmak için – Almanya’ya gitme imkânı doğmuştu. Bu insanlar kendilerini Türkiye’nin dönemin ekonomik ve siyasi gelişmelerinden dolayı bir yandan “*itilmiş*”, öte yandan da Almanya’da genellikle abartılmış kolay ve çabuk para kazanma beklentileriyle “*çekilmiş*” hissediyorlardı. Türkiye’de yaşamakta oldukları bütün hayal kırıklıklarına rağmen, mümkün olan en kısa sürede – ama en geç üç ya da beş yıl sonra – zengin olarak geri dönmeyi tasarlıyorlardı. Göç sürecinin bu ilk aktörleri çocuklarının daha iyi geleceği ve daha yüksek toplumsal tabakaya çıkacağı beklentisiyle kendilerini feda etmeye hazırdı. Bu nedenle Almanya’da yabancı işçi olarak çalıştıkları ilk yıllarda dışlanmanın değişik formlarını sineye çekmişlerdi. Ama bunlar sadece toplum tarafından dışlanmakla kalmadılar, kendilerini de sadece kendi tanıdıkları insanlarla kontak kurmak suretiyle Alman toplumundan dışladılar.

1973 yılında Almanya’ya işçi göçünün durdurulması göçmen işçi gruplarından en çok Türkleri etkiledi. Özellikle geç gelenler tasarruf hedeflerine ulaşmaktan çok gerilerdeydi. Bu zamana kadar Almanya’ya gelip döndükten sonra tekrar gelmek mümkün iken, bundan böyle Almanya’yı terk edenler bir daha gelemeyecekti. Yabancılar için sertleşen hukuki düzenlemelere Türkler geri dönmekten ziyade ailelerini yanlarına getirmekle cevap verdiler. Ancak tasarruf hedefine uygun olarak ucuz ve eski evlere olan talep patladı. Bu bölgelerde oturan Türklerin birbirine yakınlığı onların kendi aralarında bir ağ kurmalarını kolaylaştırdı. Bu oluşum ‘*Türk gettosu*’ veya sonraları nötr ifade ile ‘*etnik koloni*’ kavramı ile tanımlandı. Bu durum, Alman toplumu içinde ve yanında yavaş yavaş bir ‘*Türk hayat tarzı*’nın da yeşermesi anlamına geliyordu. Tüm bu gelişmelere rağmen, 1980’li yılların başlarında kendileriyle anket yapılan Türklerin çoğu Türkiye’ye dönmek istediğini belirtiyorlardı. Daha bu dönemde Almanya’da kalmak için öngörülen vakit dolduğunda yeni sebeplerle Türkiye’ye dönüş planları erteleniyordu. Artık giderek Almanya’da bir hayat için planlar yapılmaktaydı. Bundan böyle yaşlılıkta gelinen vatana dönmek ve orada ölüp defnedilmekten bahsedilir olmuştu (MATTER, 2002: 241-244).

Müslümanların ve özellikle Türklerin Almanya'daki varlığı ve bu varlığın sosyal-bilimsel, teolojik ve siyasi yönlerini konu edinen çalışmalar 1970 ve 80'li yıllara kadar dayanır, 1990'larda ise yoğunluk kazanarak artar. Ama Amerika'daki travmatik 11 Eylül 2001 olaylarından sonra Almanya ve Avrupa'da daha geniş bir kamuoyu ve basın Türk ve Müslümanların Almanya'da varlığı ve uyumu konularına çok yoğun olarak eğilmeye başladı.

Geçtiğimiz 60 yılda Almanya'da yaşayan Türkler Almanya ülkesinde başladıkları maratonunda farklı hedeflere, farklı yaşam biçimlerine göre farklı rotalar çizmeye başladılar. Aynı zamanda Türkiye şartlarından farklı sosyalleşme imkanlarıyla karşılaştılar ve bu imkanlar tarafından yeniden kodlandılar. Göç sürecinde yaşam standartları Türkiye'dekilere göre değişkenlik göstermekle birlikte daha iyileşti.

Türkiye'de yaşayanlar ve akrabalarının gözünde Almanya'ya göç edenler ve orada yetişenleri ifade için farklı tanımlamalar kullanıldı. Göç eden bu insanlar için uzun süre kabaca “*bize tam anlamıyla ait olmayan*” veya negatif çağrışım içeren “*Almancı*” ifadesi kullanıldı. Ancak bu aynı zamanda göçmenlere karşı bir kıskançlık hissini de içinde barındırıyordu. Daha çok gidilen ülke ile çağrışım ve dışlanma hissi veren bu kimliklendirme yerini son yıllarda daha çok ülkeye aidiyet bağlarını vurgulamak bakımından *gurbetçi* kavramına bırakmıştır. Gurbetçiler açısından bakıldığında “*gözden irak, gönülden irak*” atasözünün tarif edebileceği bir *irak*'lik söz konusudur.

Almanya'da da hala göçmenliği tarif ve göçmenleri tanımlamak için doğru dürüst ve genel geçer kavramlar (Vokabular/Begriff) bulunabilmiş değildir. 1990'lara kadar yabancı (Ausländer) olarak addedilen Türkler, sonra “Migrant” yani göçmen olarak anıldılar, ardından “Menschen mit Migrationshintergrund” (Göçmen kökenli), yani göçmenlikle alakalı bir arka plana sahip insan olarak vasıflandırıldılar. Son zamanlarda yukarıdakilere “Menschen mit Migrationsgeschichte” (Göç geçmişine sahip kişi) olarak tanımlama eklendi (KELTEK, 2021: 68). Tabi ki Almanya'da doğup büyümüş göçmen çocuklarını içine almak için üretilen bu yeni kavramın da son kullanma tarihi yaklaşmış olmalıdır. Ancak ilgililer aidiyeti salt bir kelime ile ifade etmek üzere ülkede yaşayan insanların tamamını kapsayacak kavramlar üretmek durumundadırlar. Örneğin yaşanan şehir ile kimliklendirme bağlamında Berlin'de yaşayanlar

kendini Berlin’liyim, Köln’dekiler Köln’lüyüm diyebilisin. Ama sorun sadece bir kelimedenden ibaret değil, bir anlayış ve kimlik problematiğinin derin izlerini taşıyor.

4.1. Örnek Vaka 1: Aidiyet’e Karşı İrkçilik ve Yabancı Düşmanlığı Tehdidi: Olay Yeri Solingen 1993 ve 2024

2023 yılında, 29 Mayıs 1993 tarihinde, Solingen’de yaşayan Genç ailesinin evinin kundaklamasının üzerinden 30 yıl geçti. Solingen, 1992 Mölln yangını ile birlikte Alman ırkçı kundaklamalar tarihini başlatan iki sembol şehir olarak hafızalara kazınmıştır. Almanya’da ırkçı kundaklamaların başlangıcı Solingen, ne yazık ki sonraki yıllarda vuku bulan her yangın hadisesinde anılmaya ve döneme şahit olanlara iç sızısı olmaya devam etmektedir. Müttekip yıllarda Backnang (2003), Ludwigshafen (2008) ve diğer yangın olaylarını, 2000 yılından itibaren yeraltı Neonazi Terör Örgütü (NSU) ve 2020 Hanau’nun ırkçı saldırısı takip etti. Zaman zaman ortaya çıkan bu ve benzeri ırkçı saldırı silsilesi Alman toplumsal yapısında ırkçılık ile ilgili derin endişeyi canlı tutmakta ve ülkede yerleşen göçmenleri tehdit etmeye devam etmektedir. 28 Mart 2024 tarihinde yine Solingen’de bir Almanın, kişisel husumeti sonucu çıkan yangında Türk kökenli Bulgaristan uyruklu dört insan hayatını kaybetti.

Olayın tarihsel arka planında asimile edilemeyen Türkler ve Almanya’ya sığınma başvurularının konjonktürel olarak artmasının toplum ve siyasette ortaya çıkardığı gerilim hattının olduğu görülmektedir. Nitekim 2013 yılında İngiliz hükümetinin ifşa ettiği gizli belgelere göre, Hristiyan Demokrat hükümetinin şansölyesi Helmut Kohl (1982-1998) daha 1982 yılında asimile edilmelerini imkânsız gördüğü Almanya Türklerinin sayısını yarıya indirmeyi hedeflemiş ve iki yıl sonra para karşılığında Türkler için “Geri Dönüşü Teşvik Yasası” çıkarmış, ancak yasa beklenen ilgiyi görmemişti. 1990’larda sığınmacı sayılarındaki büyük artış ve sertleştirilen yabancılar yasası siyaset dilinin de göçmenleri hedef almasını beraberinde getirmişti. O dönemde yapılan yerel ve federal seçimlerde bugünlerin hilafına yabancılar bir seçim malzemesi olarak kullanılır, kendilerine söz ve oy hakkı tanınmazdı.

Kohl, Solingen kurbanlarının cenaze törenine katılmadı. Sonraki yıllarda Türk diplomatik ve hükümet temsilcileri, STK’lar, halk ve basın Solingen’in yıl dönümlerinde hazır bulundular. 25. yıl anma programına Şansölye Angela Merkel, Eyalet Başbakanı Armin Laschet ve Türk Dı-

şişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu katıldılar. 23 Şubat 2012’de Berlin’de düzenlenen NSU kurbanlarını anma programında Merkel olanların Almanya için “utanç verici” olduğunu belirterek kurbanların yakınlarından özür dilemişti.

Almanya’ya işgücü göçünün 50. yılında Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Kurumu’na sunulan bir saha araştırmasına göre Almanya’daki Türklerin, Alman devletinden beklentileri arasında ilk sırayı “ırkçılığa karşı daha etkin önlem alınması” talebi gelmektedir. Yurtdışı Türkler Başkanlığı’nın ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve dışlanmaya karşı mücadelenin bir sembolü olarak Solingen’i her yıldönümünde anması takdire şayana bir girişimdir.

Eldeki veriler ışığında değerlendirdiğimizde temel sorun Almanya’nın iç politikasında yatmaktadır. Ülkedeki gizli Neonazi potansiyelinin ciddi bir tehlike olarak görülmediği izlenimi, mücadeleyi güçleştirmektedir. İkinci sorun ise ülkedeki göçmenlerin, özellikle Türklerin hak ve talepleri, aradan yarım asırdan fazla bir süre geçmesine ve Almanya’da doğan Türklerin göç edenlerden daha fazla sayıya ulaşmış olmasına rağmen ciddi bir muhatap bulamamasıdır. Çünkü Türkler ülke siyaseti içinde etkin olmadıkları gibi, olmaları da arzu edilmemektedir.

Solingen kundaklamaları olduğunda Almanya’ya göç 30 yılı geride bırakmıştı. Bugün ise 60 yıl geride kaldı. O gün Almanya’da Türklerin birinci ve ikinci nesli yaşamaktayken bugün üç ve dördüncü nesiller bu ülkede her alanda varlıklarını sürdürmektedirler. Amasya’dan Almanya’ya göç eden ilk nesilden Durmuş ve Mevlüde Genç çifti Solingen’deki evlerini daha göçün erken safhasında satın alarak, orada bir yaşam planı yapmışlardı. Yangında ailesinden beş ferdi kaybeden merhume Mevlüde Genç (Ö. 30 Ekim 2022) hayatı boyunca nefret dilinden uzak örnek bir anne olarak gerek Türkiye ve gerekse Almanya’da saygınlık gördü.

Almanya’da yaşayan bugün 3 milyonu aşkın ve dördüncü nesile ulaşmış Türk toplumunun çoğu devamlı olarak şiddet içeren ırkçı yaklaşımlarla karşılaşmıyorlar. Ancak ülkedeki potansiyel ırkçı düşüncenin varlığı ve kötülük yapma imkanları kolektif endişe yaratmaktadır. Dahası bu potansiyel zaman zaman şiddetlenerek söylem ötesi farklı tarzda eyleme geçmektedir. Bu durum benzeri üzücü hadiselerin günün birinde ülkede yaşayan başta göçmenler olmak üzere herkesin şahsına ve sevdiklerine zarar verme potansiyelinden daima endişe duyulmasına

neden olmaktadır. Bu duygu ve düşünceler göç kökenli kişileri Almanya ülkesi ve toplumu ile kaynaşmaya rezervli davranmaya itmektedir.

Yaşları 16 ile 23 arasında dört Alman Neonazi gencini, tanımadığı bu insanlara düşman yapan düşünce ve eylem yapısı ne ise buna karşı mahşere kadar mücadele etmeye değer. Ancak Solingen’in tekil bir hadise olmadığı aradan geçen 30 yılda tekrarlayan ırkçı saldırılarla anlaşıldı ve bu maalesef “ortak hafıza”nın bir parçası oldu. Bir zamanlar bıçaklarıyla ünlü Solingen Türkler için 30 yıldır “yangın yeri” olarak biliniyor. Aslına rücu etmesi, geçmişiyile hesaplaşması ve geleceğiyle barışmasına bağlıdır ve bu ulvi görev hepimizindir (GENCER, 2023: 136-139).

4.2. Örnek Vaka 2: Olay Yeri *Köln*, Konusu Türkçe ve Türklerin Eşit Kabulü

8 Şubat 2019’da Köln Şehir Gazetesi’nde (Kölner Stadtanzeiger) ‘İlkokulda İngilizce yerine Türkçe’ başlıklı yazı ve tartışmaları Köln Uyum Meclisi Başkanı ve Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Uyum Meclisleri Eyalet Örgütü başkanı Tayfun Keltek’i Silvio Vallecoccia ve Thomas Jaitner ile birlikte 2021 yılında *Integration reicht nicht. Anerkennung und Chancengleichheit in der postmigrantischen Gesellschaft [Uyum Yetmez. Göç Ötesi Toplumda Kabul ve Fırsat Eşitliği]* başlıklı kitabı yazmaya itmiştir.

Kuzey Ren Vestfalya (NRW) Eyaleti Eğitim Bakanı çocukların çok erken yaşta yabancı dili öğrenme güçlüklerinden hareketle ilkokullarda İngilizcenin ilk iki yılda kaldırılmasını önerdi. Eyalet Uyum Meclisleri Başkanı Tayfun Keltek ise buna karşın ailede fiili olarak konuşulan dilin teşviki ve evde konuşulan dilin erken çocukluk evresinde okul eğitimine entegre edilmesinin önemli olumlu sonuçlar doğuracağını ileri sürmüştü. Günümüzde NRW’de okulların yüzde 40’ının göçmen çocuklarından müteşekkil olduğu gerçeği göz önünde tutulursa bu öneri oldukça makul görülebilir. Ancak Keltek, bu olay ekseninde çıkartılan tartışmalardan 60 yıl sonra dahi toplumda hala uyum konseptine dair ortak bir anlayışın olmadığından yakınmış ve genelde göçle ilgili her konu hakkında hala temel tartışma (Grundsatzdiskussion) yürütüldüğünden şikayetle bu kitabı yayınlamaya karar vermiştir (Keltek, 2021: 19).

Almanya’da göç olgusunun kaçırılmış fırsatlar tarihi olduğunu belirten Keltek, son 30 yılda göç konusuna Alman siyasal ve toplumsal

bakışının neredeyse hiç değişmediğinden yakınmaktadır. Buna dair 30 yılı aşkın çalışmasından örnekler sunan yazar, yasal düzenlemelerle göçmenlerin düşük profilli ve danışma karakterli siyasal katılım organı olan Uyum meclislerine entegre edilen Alman uyruklu Belediye meclis üyelerinin ‘endişe taşıyıcısı’ (Bedenkentraeger) olarak görev yaptıklarını, meclise üye olan aşırı sağcı Almanya İçin Alternatif Partisi (AfD) üyesinin tek derdinin sınırları bozmak ve oturumu sabote etmek olduğunu, Köln’de bir lisede altıncı sınıftan itibaren verilen Türkçe’nin okul yönetimine gece yarısı müfredattan kaldırılmasına engel olamadığını, başarı olarak Köln’de 2009’da Çok Dillilik ve Uyum Merkezinin (Zentrum für Mehrsprachigkeit und Integration-ZMI) kurulmasına katkısı sağladığını belirtmiştir (Gencer, 2019: 263).

Türk toplumundan esirgenen, kabul (Anerkennung), değer verme (Wertschaetzung) ve fırsat eşitliğinin (Chancengleichheit) sağlanması için mücadele etmek gerekir. Bu hususta en büyük engel – ana akım medyadaki siyasi tartışmalarda Almanya’nın açık toplum olduğuna dair beyanların aksine – ülkeden yaşayan insanların çoğulculuğu konusunda bilgisizlik ve onları yok saymadır. Göçün Almanya için bir tehdit mi, zenginlik mi olduğu konusunda göçmeler, kültürel ve dini özelliklerinin Alman toplumunca bir ‘yük’ten ziyade ‘zenginlik’ olarak algılanmasını arzu ediyorlar. Gerçekten göçmenler 2. Dünya Savaşı ve Nasyonal Sosyalist rejiminin ‘tek tipleştirilmiş’ Almanya’sına farklı kültür, tarih ve dilleri beraberinde getirmişler ve bu suretle Alman toplumunu zenginleştirmişlerdir (KELTEK, 2021: 72-82). Ancak eşit muamele (Umgang auf Augenhöhe) konusunda çoğunluk toplumu birlikte yaşadıkları uluslararası göç geçmişi olan insanların yaşam tarzları hakkında çok az şey bilmektedirler. Türkiye fotoğrafının Alman medyasında olumsuz ve yanlı aktarıldığı dönemler ile özellikle ırkçı saldırılar, kundaklamalar ve uygulamalar birçok kişinin Türkiye’ye dönüş planları yapmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda kendi kurup yaşattıkları dernekler göçmenlere Almanya’da ikinci sınıf insan olmadıkları bir ‘sığınma yeri’ olmuşlardır.

5. Sonuç

2018’de Federal Göç ve Sığınma Dairesince Almanya’da Türkiye kökenlilere dair yapılan araştırmada, her beş Türk’ten dördü Almanya’da kendilerini rahat hissettiklerini ve aile bağları nedeniyle bu ülkede devamlı kalmak istediklerini belirtmişlerdir. Özellikle Almanya’da doğan-

ların aidiyetlerinin güçlü olduğu görülmektedir. Dahası kimi Türklerin zamanla kendilerini Almanya’da yerli Türkiye’de yabancı hissettikleri gözlemlenmektedir. Buna karşın, ilk nesillerden Türkler arasında hissedilen ve gerçek dışlanma deneyimleri gündelik hayatta (%7) ve resmi dairelerde (%14) düşük düzeyde olurken, kiralık ev arayışı (%28) ve iş piyasasında (%26) oldukça yüksek seviyededir. Başörtülü kadınlar ve farklı dış görünüşe sahip kişiler dışlanmayı daha ağır hissetmektedirler (<https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/WorkingPapers/wp81-tuerkeistaemmige-in-deutschland.html?nn=282388> 02.03.24).

Göçenler açısından göç sürecinin bilançosuna bakmak gerekirse karşımıza şu soru çıkar. Acaba göç bir başarı öyküsü müydü? Bu soruya verilecek cevap problem ve eksikliklerin ötesinde genel olarak pozitifdir. Almanya tarafından göç alan diğer ülkelerle karşılaştırıldığında (Örneğin Fransa’daki Banliyö isyanı veya İslam konusunda) pozitif olduğu, Türklerin sosyal durumunun ilerleyen nesillerde daha iyiye evrildiği, yabancı düşmanlığının arttığı 1990’lara kıyasla okullarda 2000’lerden sonra daha fazla Türk gencinin Lise ve Yüksek öğrenime devam ettikleri görülmektedir (Sechzig Jahre Anwerbeabkommen, nzz.ch: 25.04.24).

Ancak Türklerin 60. yılına vasil olan Almanya’ya göç süreçlerine dair akademik, edebi, tarihi; anı veya hikâye türünde yazılar ve konuyla ilgili görsel malzemeler azdır. Alman akademisi bu konuda Türk akademisinden daha duyarlı ve üretkendir. Biyografi ve otobiyografilerini kaleme alan ve Almanya’da yüksek kariyer yapmalarına rağmen (belki de bu yüzden) kimi yazarlar eserlerinde hüznü bir bilanço ortaya koymuşlardır. Bonn Türk-Alman Derneği Başkanlığı da yapan ve Köln’deki Batı Alman Radyosu’nda (WDR) çalışan gazeteci Baha Güngör (“Hüzün – Nasıl Alman olduk ve Türk kaldık”: Hüzün ... das heißt Sehnsucht - Wie wir Deutsche wurden und Türken blieben, 2020), Misafir İşçilerden önce Almanya’ya gelen babası Tosun Mery’in hikayesini yazan oğlu Alman Basın Ajansı’nın (dpa) İstanbul yöneticisi Can Mery (Der ewige Gast. Wie mein türkischer Vater versuchte, Deutscher zu werden: Sonsuz Misafir. Türk babam nasıl Alman olmaya uğraştı, 2018) ve Almanya’da siyaset yaptıktan sonra Türkiye’nin Viyana Büyükelçisi olan Ozan Ceyhan (Man wird nie Deutscher: Asla Alman olunmuyor, 2012) ve nihayet Göçün 60. yılında Tayfun Keltek ve arkadaşları (Integration reicht nicht. Anerkennung und Chancengleichheit in der postmigrantinischen Gesellschaft: Uyum Yetmez. Göç Ötesi Toplumda Kabul ve Fırsat Eşitliği

2021) gibi yazarlar, göç ve uyum anılarını Almanca kaleme almışlardır. Ancak ilk nesillere mensup bu yazarların, Almanya'ya uyum sağlamak için ne yaparlarsa yapsınlar Alman veya tam uyum sağlamış sayılmadıkları onlarda bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Göçmenlere kabul ve fırsat eşitliğinin sağlanmadığına dair ilginç yaşam öyküleri bu konuda daha kat edilecek çok mesafenin olduğuna işaret etmektedir. Neticede Türkiye'deki kökleri ve bağları onların yaşamlarının ilerleyen döneminde tekrar karşılıklarına çıkmıştır.

Kaynakça

- Balkaya, Ş. (2023), Türkische Migrantenbilder in den Büchern von Aras Ören. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 1043-1061, s. 1058. DOI: 10.29000/rumelide.1379310.
- Eryılmaz, A. (1998), Mathilde Jamin (Hg.), *Fremde Heimat. Eine Geschichte der Einwanderung aus der Türkei [Yaban Sılan Olur. Türkiye'den Almanya'ya Göçün Tarihi]*, Essen.
- Eryılmaz, A. (2002), Von der Migrantenselbstorganisation zum Museum?, içinde *Dokumentation zur Fachtagung: Das historische Erbe der Einwanderer sichern. Die Bundesrepublik Deutschland braucht ein Migrationsmuseum*, Veranstalter Bundeszentrale für politische Bildung, Brühl, 12-19.
- Gencer, M. (2023), “30 yıl sonra Solingen’i an(la)mak”, içinde *30. Yılında Solingen Faciası*, Ankara; YTB Yayınları, 136-139.
- Gencer, M. (2021), *Bir Ömür Göç*, Köln.
- Gencer, M. (2019), Zweisprachigkeit und Integration: Bilinguales Lernen in Deutsch und Türkisch an der Gemeinschaftsgrundschule Alzeyer Strasse in Köln, içinde Güleç, İsmail [u.a.] (Ed.), *Second International Congress of Bilingualism Studies and European Turks*, İstanbul; Maarif Vakfı, 261-276
- Gencer, M. (2014), *Almanya'da Türkler ve İslam: Kanaat Önderlerinin Kimlik, Uyum ve Gelecek Tasavvurları*, Bursa.
- Keltek; T. V.d. (2021), *Integration reicht nicht. Anerkennung und Chancengleichheit in der postmigrantischen Gesellschaft*, Köln: Dünya Verlag.

- Körper Stiftung (Ed.) (2001), *Perspektiven der Zivilgesellschaft, Argumente zum deutsch-türkischen Dialog*, Hamburg.
- Matter, M. (2002), *Türkisches Leben in Deutschland zwischen Integration und "Parallelgesellschaft"*, *Neue Heimat Deutschland: Aspekte der Zuwanderung, Akkulturation und emotionalen Bindung*, içinde *Vierzehn Referate einer Tagung der Deutschen Akademie für Landeskunde, des Instituts für Länderkunde Leipzig und des Zentralinstituts für Regionalforschung der Friedrich-Alexander-Universität Erlangen- Nürnberg*, 22.-24.6.2000, Nürnberg / hrsg. von Hartmut Heller, Erlangen- Nürnberg, 241-244.
- Özcan, E. (1989), *Türkische Immigrantorganisationen in der Bundesrepublik Deutschland: die Entwicklung politischer Organisationen und politischer Orientierung unter türkischen Arbeitsimmigranten in der Bundesrepublik Deutschland und Berlin West*, Berlin (West): Hitit., s. 31-34.
- Richter, M. (2005), *Geldiler ve Kaldılar... Almanya Türkleri'nin Yaşam Öyküleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi yayınları *Sechzig Jahre Anwerbeabkommen: «Man wollte verhindern, dass sich die Türken heimisch fühlten und blieben», Anwerbeabkommen: Türken sollten sich nicht heimisch fühlen (nzz.ch)*, (Erişim Tarihi: 15.04.2022).
- Schumann, C. (2006), *Integration aus Sicht von Muslimen in Deutschland*, içinde *Integration von Muslimen*, Petra Bendel; Mathias Hildebrandt (Hrsg.), München: Allitera Verlag, 53-75.
- Topp, S. (2014), *Medical Selection in the Recruitment of Migrant Workers ("Gastarbeiter"): Practice and Function of Medical Examinations under the Influence of Economic and Political Interests in the Federal Republic of Germany, 1955–1973*, içinde *Health, Culture and the Human Body Epidemiology, Ethics and History of Medicine, Perspectives from Turkey and Central Europe*, Editors İlhan İlkılıç, Hakan Ertin, Rainer Brömer, Hajo Zeeb, İstanbul, 19-36.

ALMAN GÖÇ POLİTİKALARININ TÜRK MEDYASINA YANSIMALARI: ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM

Özlem AYDOĞMUŞ ÖRDEM¹

Giriş

Göç olgusu, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik boyutlarıyla toplumların yapısını şekillendiren karmaşık bir süreçtir. Göç, bireylerin ve toplulukların yaşam koşullarını iyileştirme çabasıyla bir yerden başka bir yere hareket etmelerini ifade eder. Bu bağlamda, Almanya'ya Türk göçü, sadece iki ülke arasındaki işgücü hareketliliği olarak değil, aynı zamanda kültürel etkileşim, toplumsal dönüşüm ve politik yapının yeniden şekillenmesi açısından da ele alınmalıdır.

Almanya'ya Türk göçü, 1960'lı yıllarda başlayan işçi göçü ile başlamış ve zamanla kalıcı yerleşimlere dönüşmüştür (Kaya & Kentel, 2005) Bu süreç, hem göçmen toplulukları hem de ev sahibi ülke açısından birçok dinamik yaratmıştır. Göçmenlerin entegrasyonu, kimlik ve aidiyet duyguları, kültürel uyum süreçleri ve karşılaşılan zorluklar gibi konular, göç kuramlarının temel tartışma noktalarını oluşturmaktadır. Göçmenlerin ikinci ve üçüncü nesilleri, çift kültürlülük ve kimlik arayışları ile iki toplum arasında köprü kuran önemli aktörler haline gelmiştir. Bu çalışma, Almanya'ya Türk göçünün tarihsel sürecini ele alırken, aynı zamanda göç kuramları çerçevesinde bu sürecin sosyal ve kültürel boyutlarını da analiz etmektedir. Göç politikalarının evrimi, entegrasyon süreçleri ve Türk göçmenlerin Almanya'daki rolü, çalışmanın odak noktalarını oluşturmaktadır (Gökçe, 2010)

Almanya'daki Türk göçmenlerin tarihsel kökenleri, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme dayanır. Bu dönemde Almanya, hızlı bir ekonomik büyüme yaşarken iş gücüne olan ihtiyacını karşılamak

---

1 Doç. Dr. Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim Bilimleri Balcalı, Sarıçam, 01250, Adana, Orcid: 0000-0002-9896-3037

için Türkiye ile bir işçi anlaşması imzaladı. Bu anlaşma, Türkiye’den Almanya’ya gelen işçi dalgasını başlatan önemli bir dönüm noktasıydı (Abadan-Unat, 2011). 1961 yılında Türkiye ve Almanya arasında imzalanan “Gastarbeiter” anlaşması, Türk göçmenlerin Almanya’ya gelmesini resmi olarak başlattı (Kaya & Kentel, 2005). Bu göç dalgası, başlangıçta geçici olarak planlanmıştı, ancak pek çok Türk işçi Almanya’da kalıcı hale geldi. Almanya’nın ekonomik mucizesi (Wirtschaftswunder) dönemi, Türk işçilerine daha fazla iş fırsatı sundu ve göçmenlerin ailelerini Almanya’ya getirmelerine olanak tanıdı (Hunn, 2011). Türk göçmenler, Almanya’da çalışmaya başladıkça toplumsal ve kültürel etkileşimleri de arttı. Özellikle ikinci nesil Türk göçmenler, Almanya’da doğup büyüyerek iki kültür arasında köprü kurdu (Yurdakul, 2009). Ancak, entegrasyon süreci her zaman sorunsuz olmadı. Türk göçmenlerin Alman toplumuna tam olarak entegre olabilmeleri için dil ve eğitim gibi engellerin aşılması gerekiyordu (Şen, 2010).

1970’lerin petrol krizi ve ekonomik durgunluk döneminde, Almanya’nın göç politikaları değişti ve Türk göçmenlerin durumu da farklı bir hal aldı. 1980’ler ve 1990’larda, Almanya’daki Türk toplumu, hem ekonomik hem de kültürel alanda kendini daha fazla göstermeye başladı (Akgündüz, 2008). Günümüzde Almanya’da milyonlarca Türk göçmen ve onların torunları, Alman toplumunun ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Kaya & Kentel, 2005).

Bu tarihsel arka plan, Almanya’daki Türk göçmenlerin göç sürecini anlamak için temel bir çerçeve sunar. Almanya’nın göç politikalarında yapılan son değişiklikler, bu tarihsel bağlam içinde değerlendirilmelidir, çünkü Türk göçmenler, Almanya’nın ekonomik ve toplumsal yapısında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir (Abadan-Unat, 2011).

Federal İstatistik Dairesi’nin son verilerine göre Almanya’nın nüfusu 84.6 milyondur. Almanya’da 23.8 milyon göçmen kökenli insan yaşamaktadır. Bu insanların 12.2 milyonu Alman vatandaşdır ve Almanya’da 3 milyona yakın Türkiye kökenli insan bulunmaktadır (Federal Statistical Office, 2024). Alman kurumlar tarafından yapılan araştırmalara göre, doğum oranındaki sistematik düşüş nedeniyle 2050 yılında Almanya’nın nüfusunun 69 milyona düşmesi beklenmektedir. Almanya’da yaşlıların ve sağlık sorunları nedeniyle bakıma muhtaç

insanların sayısı her yıl artmaktadır (Global Finance Magazine, 2024). Federal Çalışma Dairesi'nin verilerine göre, ülkede 2.6 milyon işsiz olduğu halde hâlâ 600 binin üzerinde boş işyeri bulunmaktadır. İstihdam piyasası yaşlanan nüfus nedeniyle daralan Almanya, her yıl 400 bin nitelikli göçmene ihtiyaç duymaktadır (Destatis, 2024)

Yöntem

Bu çalışmada, Almanya'daki göç politikaları hakkında gazetelerdeki içerikler incelenmiştir. Çalışmanın tasarımı, Almanya'daki göç politikalarını tartışan üç farklı gazetenin analiz edilmesine dayanmaktadır: Yeni Akit, Hürriyet ve Sözcü. Bu gazeteler, çeşitli perspektiflerden Almanya'nın göç politikalarına dair önemli bulgular içermektedir.

- Yeni Akit : 10.12.2023 ([Yeni yasa Almanya'ya gitmek isteyenleri sevindirdi - Yeni Akit](#))
- Hürriyet : 13.06.2023 ([Almanya Nitelikli İşgücü Göçü Yasası'nı kabul etti - Son Dakika Haberler \(hurriyet.com.tr\)](#))
- Sözcü : 27.06.2023 ([Almanya'ya göçte önemli yenilik: Nitelikli Türk göçmene 'anne baba' hakkı - Sözcü \(sozcu.com.tr\)](#))

Veri toplama süreci, gazete makalelerinin toplanması ve incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Her gazete, Almanya'nın göç politikalarındaki farklı yönleri ele alırken, metinler dikkatlice incelenerek önemli temalar ve başlıklar belirlenmiştir. Veriler, her gazetenin kendi bakış açısını yansıtacak şekilde çeşitli tarihsel ve güncel konuları kapsayacak şekilde toplanmıştır. Veri analizi, gazetelerdeki anahtar temaları belirlemek için içerik analizi teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlk adımda, gazete metinleri okunarak anahtar kelimeler, tekrar eden ifadeler ve önemli konular tespit edilmiştir. Ardından, tematik analiz ile bu anahtar kelimeler ve ifadeler kategorilere ayrılmıştır. Böylece, her gazetede öne çıkan temalar belirlenmiştir. Veri analizi, gazetelerdeki anahtar temaları belirlemek için içerik analizi teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlk adımda, gazete metinleri okunarak anahtar kelimeler, tekrar eden ifadeler ve önemli konular tespit edilmiştir. Ardından, tematik analiz ile bu anahtar kelimeler ve ifadeler kategorilere ayrılmıştır. Böylece, her gazetede öne çıkan temalar belirlenmiştir.

Bulgular

Bu çalışma, Almanya'nın göç politikaları ve bu politikaların gazetelerde nasıl ele alındığını incelemektedir. Gazetelerde ortaya çıkan temel temalar ve dağılımı, farklı gazetelerin göç politikalarına yaklaşımını ve odaklandıkları konuları göstermektedir. Yeni Akit, Hürriyet ve Sözcü gazeteleri üzerinden yapılan bu analiz, göç yasaları, vatandaşlık geçiş süresi, eğitim ve mesleki yeterlilik gibi ana temaların gazetelerde nasıl yer bulduğunu ortaya koymaktadır. Aşağıda, her bir gazetenin belirli göç politikası temalarını nasıl işlediğine dair bulgular tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Gazetelerde Ortaya Çıkan Temel Temalar ve Dağılımı

Temalar	Yeni Akit	Hürriyet	Sözcü
Göç Yasaları ve Değişiklikler	1	1	1
Vatandaşlık Geçiş Süresi	1	1	1
Aile Birleşimi	0	1	1
Eğitim ve Mesleki Yeterlilik	1	1	1
Turist Vizesi ve Çalışma	1	1	1
Sığınmacılar ve Eğitim	0	0	1
Batı Balkanlar'dan İşçi Alımı	0	0	1

Bu tablo, Yeni Akit, Hürriyet ve Sözcü gazetelerinin göç temalarına yaklaşımını göstermektedir. Her üç gazete de göç yasaları, vatandaşlık geçiş süresi ve eğitim gibi ana temalara yer vermektedir. Sözcü gazetesi, diğer iki gazeteye kıyasla sığınmacılar ve Batı Balkanlar'dan işçi alımı gibi daha spesifik konulara da değinmektedir.

Tablo 2. Yeni Akit Gazetesi'nin Alman Göç Politikası Temaları ve İçerikler

Temalar	Açıklama
Ekonomi	Almanya, Dünya Bankası'na göre 2022 sonu itibarıyla dünyanın en büyük 4. ekonomisi konumunda yer alıyor. Ekonomik büyüklüğü nedeniyle göçmenler için cazip bir ülke haline geliyor.
Türk Nüfusu	Almanya'da 1,5 milyon Türk vatandaşı bulunuyor. Alman vatandaşlığına geçmiş olanlarla birlikte, ülkede toplamda 3,5 milyon civarında Türk yaşıyor.
Göç Yasaları	1 Mart 2020'de Almanya Nitelikli İş Gücü Göç Yasası yayımlandı. 18 Ağustos 2023'te yapılan değişiklikler, yabancı ve nitelikli çalışanların Alman işgücü piyasasına daha kolay erişimini amaçlıyor.
Meslek Seçeneği	Kasım 2023 itibarıyla, Almanya'da çalışmak için kendi mesleğinde çalışma zorunluluğu kaldırıldı. Çalışanlar farklı alanlarda da istihdam edilebilecek.
AB Mavi Kartı	Kasım 2023'te, AB Mavi Kartı için gereken maaş sınırı düşürüldü. Kartın kapsamı genişletildi, artık matematik, bilgi teknolojisi, doğa bilimleri, mühendislik, beşerî tıp, veteriner, diş hekimi, eczacı gibi meslekleri de kapsıyor.
Denklik Gerekliliği	Denklik süreci devam ediyor. Mart 2024 itibarıyla, en az 2 yıl mesleki eğitim almış ve Almanca dil seviyesi A2 olan kişiler, 'denklik ortaklığı' altında Almanya'ya gidebilecek. Denklik süreci, çalışmaya başladıktan sonra işverenle birlikte başlatılacak.
Fırsat Kartı	Puan sistemine dayalı 'Fırsat Kartı', Haziran 2024'te uygulanmaya başlanacak. Bu kartla Almanya'ya iş aramak için gidilebilecek ve haftalık yarı zamanlı çalışılabilir. Tam zamanlı bir iş bulduktan sonra oturum alınabilecek.
Turistik Vize	Almanya'ya turistik vize ile gelenler, tam zamanlı iş bulmaları durumunda vize türünü değiştirebilecekler.
Vatandaşlık Geçiş Süresi	Alman vatandaşlığına geçiş süresi 8 yıldan 5 yıla indirildi. Uyum, gönüllü çalışma veya dil öğrenme çabası gibi kriterleri karşılayanlar için bu süre 3 yıla düşürülebilir.
Misafir İşçi Jenerasyonu	1960'larda Almanya'ya gelen Türk işçiler ve son 2 yılda 20 ay tam gün çalışan yabancılar için vatandaşlığa geçişteki yazılı sınav zorunluluğu kaldırıldı.
Çifte Vatandaşlık	Çifte vatandaşlık imkânı sağlanarak, gençlerin 23 yaşına kadar ebeveynlerinin vatandaşlığı veya Alman vatandaşlığı arasında seçim yapma zorunluluğu kaldırıldı.
Doğum Yoluyla Vatandaşlık	Almanya'da doğan çocuklar, ebeveynlerinden birinin en az 5 yıl yasal olarak ülkede ikamet etmesi halinde Alman vatandaşlığı alabilecek.

Sosyal Yardım Muafiyeti	Alman vatandaşlığına geçiş için kişinin kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin geçimini sosyal yardım almadan sağlaması gerekiyor. Ancak misafir işçi jenerasyonu ve tam gün çalışan yabancılar bu gereklilikten muaf tutulacak.
-------------------------	---

Yeni Akit gazetesi, Almanya'nın göç politikalarını detaylı bir şekilde ele alarak, ekonomiden denklik süreçlerine kadar geniş bir yelpazede bilgi sunmaktadır. Gazete, özellikle Türkiye kökenli göçmenlerin durumunu ve Almanya'nın cazip iş imkanlarını vurgulamaktadır.

Tablo 3.Sözcü Gazetesi'nin Alman Göç Politikası Temaları ve İçerikleri

Temalar	Açıklama
Nitelikli İş Gücü	Almanya, iş gücü açığını kapatmak ve nitelikli yabancı iş gücünü çekmek için AB dışından gelen göçmenlere yönelik düzenlemeler yapıyor.
Eğitim Göçü	Yeni düzenleme, sığınmacılar için daha fazla fırsat yaratmayı hedeflerken, eğitim göçünü de teşvik etmektedir. Sığınmacılar, mesleki eğitime başlama şansı kazanacak, ancak bu geriye dönük uygulanacaktır.
Fırsat Kartı	Puan sistemine dayalı Fırsat Kartı ile en az iki yıllık yabancı mesleki eğitim ya da üniversite diplomasına sahip kişiler Almanya'da deneme çalışmalarına ya da yarı zamanlı istihdam fırsatlarına erişebilecek.
Turist Vizesi ile İş İmkanları	Almanya'ya turist vizesiyle gelenler, ülkede iş bulmaları halinde vize türünü değiştirmeden Almanya'da çalışmaya başlayabilecekler.
Aile Birleşimi	Aile birleşimi için olanaklar genişletildi. Yeni düzenlemeyle nitelikli işçilerin ebeveynleri de Almanya'ya gelebilecek.

Sözcü gazetesi, Almanya'nın nitelikli iş gücüne yönelik politikalarına ve eğitim göçüne özel bir vurgu yapmaktadır. Gazete, göçmenlerin Almanya'da iş bulma ve aile birleşimi gibi konularda sağlanan kolaylıklara dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Hürriyet Gazetesi'nin Alman Göç Politikası Temaları ve İçerikleri

Temalar	Açıklama
Nitelikli İş Gücü	Almanya, nitelikli iş gücü açığını kapatmayı ve ülkeyi cazip hale getirmeyi hedefliyor. 2022'de bu açık 1,98 milyon seviyesinde.
Şans Kartı	Puan sistemine dayalı ve Kanada, Yeni Zelanda gibi ülkelerde kullanılan benzer bir model. En az 6 puan alanlar Almanya'ya gelip çalışabilir. Puanlar dil becerisi, mesleki deneyim, yaş, ve Almanya ile bağlantılara dayanır.
Aile Birleşimi	Nitelikli göçmenlerin aile birleşimi olanakları genişletildi. Artık sadece çekirdek aile değil, ebeveynler ve kayınvalideler de Almanya'ya getirilebilecek.
Mavi Kart Sistemindeki Değişimler	Mavi Kart için asgari maaş sınırı düşürüldü. Bilgisayar ve IT uzmanları, üniversite diploması olmadan da Mavi Kart ile çalışabilecek.
Turist Vizesi	Almanya'ya turist vizesiyle gelenler, uygun iş bulurlarsa çalışma ve oturma izni alabilecekler. Artık ülkelerine dönerek yeniden başvuru yapmalarına gerek kalmayacak.
Sığınmacılar ve Eğitim	Sığınmacılar için mesleki eğitim imkânı sağlanacak. Ancak bu, 29 Mart 2023'ten önce başvuru yapanlar için geçerli olacak. Almanya'da stajyer öğrenci olarak çalışarak geçim sağlama imkânı da verilecek.
Batı Balkanlar'dan İşçi Alımı	Batı Balkanlar Yönetmeliği uzatılacak ve 25 bin ek işçi alınacak. Ayrıca, vasıfsız işçiler için 30 bin kişilik bir kontenjan planlanıyor.
Mavi Kart Sistemindeki Değişimler	Mavi Kart için asgari maaş sınırı düşürüldü. Bilgisayar ve IT uzmanları, üniversite diploması olmadan da Mavi Kart ile çalışabilecek.

Hürriyet gazetesi, Almanya'nın nitelikli iş gücü açığını kapatmaya yönelik politikalarını detaylı bir şekilde ele almıştır. Şans Kartı ve Mavi Kart sistemindeki değişimlerle birlikte, turist vizesi ile iş imkanları ve aile birleşimi konularında da okuyuculara bilgi vermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Almanya'nın göç politikalarındaki yeni düzenlemeleri ve vatandaşlık yasasını özetlemektedir. Almanya, AB dışından gelen nitelikli iş gücü için daha cazip hale gelmeyi hedeflemektedir. Yeni düzenlemeler, çalışma hakları ve eğitim göçünü teşvik ederek göçmenlere daha fazla fırsat sunmaktadır. Özellikle Fırsat Kartı, turist vizesi ile gelenlere iş imkânı sağlamak gibi yenilikler, Almanya'da çalışma ve yaşam fırsatlarını genişletmektedir. Eğitim amaçlı göçün teşvik edilmesi de önemli bir adım olarak görülmektedir. Yabancı öğrencilerin Almanya'da stajyer

olarak çalışabilmesi ve eğitim yeri aramak amacıyla ikamet etmenin kolaylaştırılması, Almanya'ya gelmek isteyen yabancı öğrenciler için çekici hale getirmektedir. Aile birleşimi olanaklarının genişletilmesi ise göçmen ailelerin Almanya'da daha fazla bir arada olabilmesine olanak tanımaktadır. Bu düzenlemeler, Almanya'nın göç politikalarının daha kapsayıcı ve esnek hale geldiğini göstermektedir. Aynı zamanda, düzensiz göç için "yanlış teşvikler" yaratmamak amacıyla yeni sığınmacılar için kısıtlamaların getirildiğini de not etmek önemlidir. Almanya'nın yeni göç politikaları, hem nitelikli iş gücü açığını kapatmayı hem de göçmenler için daha cazip bir ortam yaratmayı hedeflemektedir. Bu politikaların etkileri, toplumsal entegrasyon, iş gücü piyasası ve vatandaşlık hakları gibi alanlarda kendini gösterir. Akademik çalışmalar ve kitaplar, bu değişikliklerin daha derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunur. Göçmenlerin Almanya'da başarılı entegrasyonu, kültürel ve dilsel engellerin aşılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Schiller ve Çağlar (2017), göçmenlerin uyum süreçlerinin karmaşık olduğunu ve hem bireysel hem de toplumsal düzeyde zorluklarla karşılaştığını belirtmektedir. Yeni politikaların, Almanya'ya göç edenlerin sosyal ve ekonomik entegrasyonunu kolaylaştırma potansiyeli vardır. Nitelikli iş gücü göçünü kolaylaştırma çabaları, Almanya'nın iş gücü piyasasındaki eksiklikleri gidermek için önemli bir adım olarak görülmektedir. Borjas (2014), göçün ekonomik büyümeye olumlu etkileri olduğunu, ancak aynı zamanda yerli iş gücü üzerinde de baskılar oluşturabileceğini ifade etmektedir.

Bu bağlamda, Almanya'nın nitelikli iş gücüne yönelik yeni yasaları, iş gücü açığını kapatma hedefiyle uyumludur. Vatandaşlık yasalarında yapılan değişiklikler, göçmenlere vatandaşlığa geçişte daha fazla esneklik sağlamaktadır. Joppke (2005), vatandaşlık kavramının ulusal kimlik ve aidiyet ile yakından bağlantılı olduğunu belirtir. Alman vatandaşlığına geçiş süresinin kısaltılması ve çifte vatandaşlık imkânı, göçmenlerin Almanya'ya olan bağlılığını artırabilir. Nitelikli iş gücü göçünü kolaylaştırma çabaları, Almanya'nın iş gücü piyasasındaki eksiklikleri gidermek için önemli bir adım olarak görülmektedir. Borjas (2014), göçün ekonomik büyümeye olumlu etkileri olduğunu, ancak aynı zamanda yerli iş gücü üzerinde de baskılar oluşturabileceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, Almanya'nın nitelikli iş gücüne yönelik yeni yasaları, iş gücü açığını kapatma hedefiyle uyumludur. Vatandaşlık yasalarında yapılan değişiklikler, göçmenlere vatandaşlığa geçişte daha fazla esneklik sağlamaktadır. Joppke (2005), vatandaşlık kavramının ulusal kimlik ve

aidiyet ile yakından bağlantılı olduğunu belirtir. Alman vatandaşlığına geçiş süresinin kısaltılması ve çifte vatandaşlık imkânı, göçmenlerin Almanya'ya olan bağlılığını artırabilir.

Göçmenlerin Almanya toplumuna entegrasyonunu kolaylaştırmak için kültürel ve dilsel eğitim programları oluşturulmalıdır. Toplumun farklı kesimleri arasında köprüler kurmak için sosyal uyum projeleri geliştirilebilir. Bu tür programlar, Schiller ve Çağlar (2017) tarafından önerilen transnasyonalizm çerçevesinde etkili olabilir. Göçmenler için bürokratik süreçlerin karmaşıklığını azaltmak, Almanya'ya göç etmeyi daha cazip hale getirebilir. Vatandaşlık başvurularının ve çalışma izinlerinin alınmasını kolaylaştırmak için dijital çözümler kullanılabilir. Göçmenlerin Alman iş gücü piyasasına entegrasyonunu artırmak için mesleki eğitim programları ve iş yerinde yetenek geliştirme fırsatları sunulmalıdır. Borjas (2014), nitelikli iş gücü göçünün ekonomik büyümeye katkıda bulunabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle, eğitim ve iş gücü eğitimi, göçmenlerin iş piyasasında başarılı olmasına yardımcı olabilir. Sığınmacılar için mesleki eğitim ve entegrasyon programları geliştirilmelidir. Castles, de Haas ve Miller (2013), sığınmacıların topluma entegrasyonunun desteklenmesi gerektiğini vurgular. Bu, Almanya'daki sığınmacıların daha kolay bir şekilde topluma katılmasını sağlayacaktır. Göçmenlere karşı ayrımcılığı önlemek için toplumsal bilinçlendirme kampanyaları başlatılabilir. Almanya'nın çeşitlilik ve kapsayıcılık konusunda ilerlemesini sağlamak için toplum genelinde anlayış ve hoşgörü artırılmalıdır.

Kaynakça

- Abadan-Unat, N. (2011). *Turkish workers in Europe 1960-1975: A socio-economic reappraisal*. Brill.
- Akgündüz, A. (2008). *The migration story of Turks in Europe: History, memory, and representation*. Berghahn Books.
- Borjas, G. J. (2014). *Immigration economics*. Harvard University Press.
- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2013). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Palgrave Macmillan.

- Federal Statistical Office (Destatis). (2024). Current population of Germany. Global Finance Magazine. (2024). Germany GDP and Economic Data.
- G k e, S. (2010). Almanya'da Türk Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Entegrasyonu.  alıřma ve Toplum, 1(1), 45-62.
- Hunn, M. (2011). *German Turkish relations in historical context: From migration to integration*. Routledge.
- Joppke, C. (2005). *Selecting by origin: Ethnic migration in the liberal state*. Harvard University Press.
- Kaya, A., & Kentel, F. (2005). *Euro-Turks: A bridge or a breach between Turkey and the European Union?*. Centre for European Policy Studies.
- Schiller, N. G., &  aęlar, A. (2017). *Transnationalism: A new analytic framework for understanding migration*. Cambridge University Press.
- Şen, F. (2010). *The changing profile of Turkish migration to Germany*. Turkish Policy Quarterly, 8(1), 119-131.
- Yurdakul, G. (2009). *From guest workers into Muslims: The transformation of Turkish immigrants in Germany*. Cambridge University Press.

ALMANYA'DA KADIN GÖÇMEN OLMAK: NEOLİBERALİZME ELEŞTİRİ

Özlem AYDOĞMUŞ ÖRDEM¹

Giriş

Günümüzde küreselleşme, ekonomik dönüşümler ve savaşlar gibi faktörler, dünya genelinde göçmenlik olgusunu artırmıştır (Crul & Schneider, 2010) Özellikle kadın göçmenler, bu süreçte toplumsal cinsiyet rolleri, yasal statü ve ekonomik belirsizlikler gibi çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Almanya, göçmen kadınların sıklıkla tercih ettiği ülkelerden biri olarak bu zorlukların merkezi bir sahnesi haline gelmiştir. Bu çalışmada, Almanya'da zorluk yaşayan kadın göçmenlerin durumu teorik bir çerçevede ele alınacak ve neoliberalizmin bu süreç üzerindeki etkileri eleştirilecektir. Göçmen kadınların karşılaştığı zorlukları anlamak için toplumsal cinsiyet teorileri önemli bir araçtır. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki sosyal ve kültürel farklılıkları ifade eder ve bu farklılıklar, göç sürecinde daha da belirginleşir. Göçmen kadınlar, hem köken ülkelerinde hem de göç ettikleri ülkede toplumsal cinsiyet normları ve beklentileri ile karşı karşıya kalırlar (Kofman, 2004). Almanya'da, göçmen kadınların istihdam piyasasına entegrasyonu, eğitim fırsatlarına erişim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma konularında ciddi engellerle karşılaştığı gözlemlenmektedir (Anthias ve Lazaridis, 2000).

Neoliberalizm, serbest piyasa ekonomisinin ve sınırlı hükümet müdahalesinin ön plana çıktığı bir ideolojidir. Bu ideoloji, bireysel girişim ve rekabeti teşvik ederken, devletin rolünü en aza indirmeyi hedefler (Harvey, 2005). Almanya gibi gelişmiş ülkelerde neoliberal politikalar, göçmen topluluklarının sosyal, ekonomik ve kültürel entegrasyonu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle kadın göçmenler, bu politikaların etkilerini daha derinden hissedebilirler. Kadın göçmenler, toplumsal cinsiyet normlarının ve göçmenlik statüsünün kesiştiği bir

1 Doç. Dr. Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim Bilimleri Balcılı, Sarıçam, 01250, Adana, Orcid: 0000-0002-9896-3037

konumda bulunur (Hondagneu-Sotelo, 2003; Lutz, 2011). Neoliberalizm, kadınların iş gücüne katılımını teşvik ederken, aynı zamanda sosyal destek mekanizmalarını zayıflatabilir. Bu durum, kadın göçmenlerin topluma entegrasyonunu zorlaştırabilir ve cinsiyet temelli ayrımcılığın artmasına neden olabilir (Kofman & Raghuram, 2015). Göçmen kadınlar, ekonomik fırsatlar arayışıyla yeni bir ülkeye geldiklerinde, çoğunlukla düşük ücretli işlerde çalışırlar ve istihdam güvencesizliği ile karşı karşıya kalırlar (Anderson, 2013). Neoliberal politikaların ekonomik ve sosyal desteklerdeki kesintileri, kadınların çocuk bakımı, sağlık hizmetleri ve eğitim gibi temel hizmetlere erişimini zorlaştırabilir (Gülich & Aksoy, 2019). Bu da göçmen kadınların toplumsal entegrasyonunu ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilir. Literatürdeki araştırmalar, kadın göçmenlerin ekonomik ve sosyal entegrasyonunda hangi faktörlerin belirleyici olduğunu ve bu süreçte yaşanan cinsiyet temelli ayrımcılığın nasıl ortadan kaldırılabileceğini inceleyecektir.

Almanya’da neoliberal politikaların bir yansıması olarak, iş gücü piyasasında esneklik sağlamak amacıyla mini job ve part-time çalışma uygulamaları yaygınlaşmıştır. Mini joblar, ayda 450 Euro’dan fazla kazanç sağlamayan, sigorta primlerinden muaf iş pozisyonlarıdır. Bu tür işlerin büyük bir kısmı düşük ücretli ve güvencesizdir, genellikle kadınlar tarafından tercih edilmektedir (Eichhorst & Tobsch, 2017). Neoliberalizm, kadınların emeğinin esnek ve güvencesiz işlerde yoğunlaşmasına neden olurken, bu durum kadın göçmenler için daha belirgin hale gelmektedir. Kadın göçmenler, düşük ücretli mini joblarda çalışarak, ekonomik bağımsızlıklarını sağlamakta zorlanmaktadırlar. Aynı zamanda, bu tür işler, kadınların sosyal güvenlik ve emeklilik haklarından mahrum kalmalarına neden olmaktadır (Giesecke & Groß, 2004).

Neoliberal politikalar, kadın göçmenlerin karşılaştığı zorlukları daha da derinleştirmektedir (Lutz, 2011) Ayrıca, esnek çalışma koşulları ve iş güvencesinin azalması, göçmen kadınların ekonomik istikrarını tehlikeye atmaktadır (Sassen, 2000). Bu bağlamda, neoliberalizmin eleştirisi, göçmen kadınların maruz kaldığı yapısal eşitsizlikleri ve sömürü mekanizmalarını gözler önüne sermektedir.

Bu çalışmanın amacı, Almanya’daki göçmen kadınların karşılaştıkları zorlukları ve elde ettikleri olumlu deneyimleri, neoliberal politikalar

bağlamında incelemektir. Neoliberal politikaların kadın emeğini nasıl sömürdüğünü ve göçmen kadınların bu süreçte karşılaştıkları güçlükleri ortaya koymak, çalışmanın temel hedeflerindedir. Ayrıca, göçmen kadınların Almanya'da güçlenme ve kendilerini geliştirme süreçlerine dair olumlu deneyimlerini de ele alarak, bu dinamikleri daha geniş bir perspektiften anlamayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, Almanya'da göç eden kadınların deneyimlerini ve karşılaştıkları zorlukları neoliberal bir çerçevede incelemektir. Çalışma, yaşları 26 ila 39 arasında değişen sekiz kadının göç hikayesini ele almaktadır. Katılımcıların seçimi rastgele yapılmış olup, çeşitli sosyal ve ekonomik geçmişlere sahip kadınlar arasından seçilmiştir. Çalışmanın verileri, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve katılımcılar tarafından tutulan günlükler aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat soruları, katılımcılara yazılı olarak verilmiş ve göç sürecindeki deneyimlerini ve zorluklarını detaylandırmaları istenmiştir. Günlükler, katılımcıların günlük yaşamlarını, iş deneyimlerini ve sosyal ortamlardaki etkileşimlerini yansıtmaktadır. Toplanan veriler, tematik içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Tematik analiz, verilerin kategorilere ayrılmasını ve belirli temaların ortaya çıkarılmasını sağlar. Analiz sırasında, iş bulma zorlukları, bürokratik engeller, çalışma koşulları ve politik sistemin göçmen kadınlar üzerindeki etkisi gibi ana temalar belirlenmiştir.

Tüm katılımcılardan onam izni alınmıştır ve katılımcıların özel bilgileri verilmeyip etik çerçevede çalışma birlikte yürütülmüştür. Ayrıca çalışma tamamlandıktan sonra makale önce katılımcılara yollanmış ve onların izni alındıktan sonra makaleye son hali verilmiştir. Çalışma öncesinde, esnasında ve sonrasında etik tüm adımlar uygulanmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada, Almanya'daki göçmen kadınların karşılaştıkları zorluklar ve olumlu deneyimlerine dair veriler incelenmiştir. Göçmen kadınların deneyimlerine yönelik derinlemesine yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular, iki ana kategori altında toplanmıştır: karşılaşılan zorluklar ve olumlu deneyimler. Her iki kategoride de çeşitli temalar belirlenmiş ve bu temalar katılımcıların doğrudan alıntıları ile desteklenmiştir.

Tablo 1. Karşılaşılan Zorluklar ve Özellikler

Tema	Katılımcılar	Alıntılar
Dil Problemi	K5, K6	"Dil problemi sosyal alanda yetersizlik hissi veriyor." – K5
Bürokratik Engeller	K7, K8	"Bürokrasi aşırı derecede yavaş ve kurala uygun işliyor." – K8
Sosyal Uyum Zorluğu	K2, K5	"Almanlar işlerini hayatının merkezine koyuyor." – K5
İş ve Kariyer Sorunları	K2, K6	"Türkiye'de bir öğretemdim, burada kanıtlayana kadar önemi yok." – K2
Kültürel Farklılıklar	K7, K8	"Almanların gamsız oluşları hiçbir şeyi kafalarına takmıyor." – K8
Aidiyet Eksikliği	K7	"Göçmenler kendilerini misafir olarak görüyor." – K7
Psikolojik Stres	K2, K4	"Göçmenlerin sosyal hayatta zorlanmaları kaçınılmaz." – K4

Zorluklar tablosunda, dil problemi, bürokratik engeller, sosyal uyum zorluğu ve iş/kariyer sorunları gibi temaların öne çıktığı görülmektedir. Dil bariyeri, göçmenlerin sosyal yaşamında önemli bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Bürokratik süreçlerin yavaşlığı ve karmaşıklığı da göçmenlerin Almanya'da yaşadığı stres ve bekleme sürelerini artırmaktadır. Sosyal uyum zorluğu ve iş bulma sıkıntıları, göçmen kadınların topluma entegrasyonunu etkileyen önemli faktörlerdir.

Tablo 2. Göç Eden Kadınların Olumlu Deneyimleri

Tema	Katılımcılar	Alıntılar
Güvenlik	K1, K2	"Almanya'da kendimi daha rahat hissediyorum." - Yaren
İş Fırsatları	K3, K4	"Almanya'da daha iyi iş fırsatları var." - Aybüke
Sosyal Hizmetler	K3	"İstikrarlı ekonomi ve sosyal hizmetler çekici." - Aybüke
Eğitim İmkanları	K4	"Almanya'da eğitim kalitesi yüksek." - Zümrüt
Kültürel Deneyimler	K3	"Daha geniş bir kültürel deneyim arayışı." - Aybüke
Kadınların Güçlendirilmesi	K1	"Kadınların kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlıyor." - Yeter

Olumlu deneyimler tablosunda, güvenlik, iş fırsatları ve sosyal hizmetler gibi temalar göçmen kadınlar tarafından vurgulanmaktadır. Almanya'nın istikrarlı ekonomisi ve iyi iş fırsatları, göçmenler için çekici

olabilir. Sosyal hizmetlerin kalitesi ve güvenlik, Almanya'nın sunduğu olumlu yönleri göstermektedir. Kültürel deneyimler ve kadınların güçlendirilmesi gibi temalar, göçmen kadınların Almanya'da kendilerini geliştirme fırsatlarına sahip olduğunu göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, Almanya'ya göç eden kadınların yaşadığı zorluklar ve bu zorlukların neoliberal politikalarla ilişkisi ele alınmıştır. Çalışma, kadınların iş bulma konusundaki zorluklarını ve bürokratik süreçlerin stres yarattığını göstermektedir. Anderson (2013), neoliberal politikaların göçmenler üzerindeki etkilerini incelerken, göçmenlerin sıklıkla düşük ücretli ve kısa süreli işlerde çalıştıklarını belirtmiştir. Bu durum, çalışmadaki bulgularla da örtüşmektedir. Kadın göçmenler, ekonomik fırsatlar arayışıyla Almanya'ya geldiklerinde, toplumsal cinsiyet normları ve göçmenlik statüsünün kesiştiği zorluklarla karşılaşır (Hondagneu-Sotelo, 2003). Bu çalışma, katılımcıların iş güvencesizliği ve düşük ücretle çalıştığını göstermektedir. Neoliberal politikalar, sosyal destek mekanizmalarının zayıflamasına yol açarak, göçmen kadınların entegrasyonunu daha da zorlaştırmaktadır (Harvey, 2005). Çalışma ayrıca, Almanya'daki politik sistemin göçmen kadınlar için özel yasalar sağlamadığını ortaya koymuştur. Kofman ve Raghuram (2015), neoliberal politikaların kadın göçmenlerin entegrasyonunu zorlaştırdığına dikkat çekerek, sosyal demokrat bir sistemde dahi neoliberalizmin olumsuz etkilerinin görüldüğünü belirtmektedir. Almanya, sosyal demokrat bir sisteme sahip olmasına rağmen, Amerika ve İngiltere gibi neoliberal politikaları katı bir şekilde uygulamaktadır. Bu, kadın göçmenlerin sosyal ve ekonomik entegrasyonunu olumsuz yönde etkileyebilir. Bu çalışmanın bulguları, Almanya'nın göçmen kadınlara yönelik daha kapsayıcı ve destekleyici politikalar geliştirmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Daha iyi entegrasyon politikaları, kadın göçmenlerin ekonomik ve sosyal zorlukları aşmasına yardımcı olabilir. Örneğin, iş bulma sürecinde eşit fırsatlar sağlanması ve bürokratik engellerin azaltılması, kadın göçmenlerin yaşam kalitesini artırabilir. Ayrıca, sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi, göçmen kadınların topluma entegrasyonunu hızlandırabilir ve cinsiyet temelli ayrımcılığın önüne geçebilir. Göçmen kadınların iş bulma sürecindeki zorluklarını azaltmak için, Almanya'da daha

kapsamlı istihdam politikaları geliştirilmeli ve iş fırsatları artırılmalıdır. İstihdam eşitliği sağlamak için şirketler, göçmen kadınları işe alırken ayrımcılık yapmamalı ve çeşitli eğitim fırsatları sunmalıdır. Bürokratik süreçlerin karmaşıklığı, göçmen kadınlar için stres kaynağı olabilir. Almanya, göçmenler için bürokratik engelleri azaltarak entegrasyon sürecini kolaylaştırabilir. Basitleştirilmiş prosedürler ve göçmenlere yönelik rehberlik hizmetleri, entegrasyonu hızlandıracaktır. Neoliberal politikaların sosyal destek mekanizmalarını zayıflattığı bilinir (Harvey, 2005). Göçmen kadınların çocuk bakımı, sağlık hizmetleri ve eğitim gibi temel hizmetlere erişimini kolaylaştırmak için Almanya’da sosyal destek sistemleri güçlendirilmelidir. Bu tür destekler, kadın göçmenlerin topluma daha iyi entegre olmasına yardımcı olabilir. Almanya’da göçmen kadınlar için toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının uygulanması, cinsiyet temelli ayrımcılığı azaltmaya yardımcı olacaktır. Bu politikalar, iş yerinde cinsiyet eşitliğini teşvik etmeli ve göçmen kadınların toplumda eşit fırsatlar elde etmesini sağlamalıdır.

Almanya’nın göçmen kadınlar için özel yasalar sağlamadığı görülmüştür. Kadın göçmenlerin haklarını korumak ve desteklemek için özel yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu tür yasalar, göçmen kadınların haklarını güçlendirecek ve ayrımcılığı azaltacaktır. Göçmen kadınların entegrasyonunu kolaylaştırmak için eğitim ve dil desteği sağlanmalıdır. Almanya’da, göçmen kadınların dil öğrenmelerini teşvik eden programlar ve mesleki eğitim fırsatları oluşturulmalıdır. Bu tür destekler, kadınların topluma uyum sağlamasını ve daha iyi iş fırsatları elde etmesini sağlayacaktır. Bulgular, göçmen kadınların dil bariyeri, bürokratik engeller, sosyal uyum zorluğu ve iş kariyer sorunları gibi çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını göstermektedir. Bu zorluklar, kadınların topluma entegrasyonunu ve ekonomik bağımsızlıklarını ciddi şekilde etkilemektedir.

Neoliberal politikalar, iş gücü piyasasında esneklik ve güvencesizlik yaratırken, özellikle kadın emeğinin düşük ücretli ve güvencesiz işlerde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Almanya’da yaygın olan mini job ve part-time çalışma uygulamaları, kadın göçmenler için ekonomik istikrarsızlık ve sosyal güvenlik eksikliği yaratmaktadır. Bu durum, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarını zorlaştırmakta ve onları daha kırılgan hale getirmektedir (Eichhorst & Tobsch, 2017; Giesecke & Groß, 2004).

Ancak, güvenlik, iş fırsatları ve sosyal hizmetler gibi olumlu deneyimler, göçmen kadınların Almanya'da kendilerini geliştirme ve topluma entegrasyon süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Almanya'nın sunduğu istikrarlı ekonomi, yüksek kaliteli eğitim ve geniş sosyal hizmetler, göçmen kadınların güçlenmesine ve toplumsal katkı sağlamalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, Almanya'daki göçmen kadınların deneyimleri, neoliberal politikaların ve esnek iş gücü piyasalarının kadın emeği üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir perspektif sunmaktadır. Bu çalışma, göçmen kadınların karşılaştıkları zorlukların yanı sıra, güçlü yönlerini ve olumlu deneyimlerini vurgulayarak, daha kapsayıcı ve adil politikalar geliştirilmesine yönelik önemli çıkarımlar sağlamaktadır.

Kaynakça

- Anderson, B. (2013). *Us and Them: The Dangerous Politics of Immigration Control*. Oxford University Press.
- Anthias, F., & Lazaridis, G. (2000). *Gender and Migration in Southern Europe: Women on the Move*. Berg Publishers.
- Crul, M., & Schneider, J. (2010). Comparative integration context theory: participation and belonging in new diverse European cities. *Ethnic and Racial Studies*, 33(7), 1249-1268.
- Gülich, M., & Atasoy, S. (2019). Access to health care for migrants in Germany. *Journal of Public Health*, 27(5), 651-659.
- Harvey, D. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford University Press.
- Hondagneu-Sotelo, P. (2003). *Gender and Immigration: A Retrospective and Introduction*. In *Gender and U.S. Immigration: Contemporary Trends* (pp. 3-19). University of California Press.
- Kofman, E. (2004). Gendered Global Migrations. *International Feminist Journal of Politics*, 6(4), 643-665.
- Kofman, E., & Raghuram, P. (2015). *Gendered Migrations and Global Social Reproduction*. Palgrave Macmillan.
- Lutz, H. (2011). *The new maids: Transnational women and the care economy*. Zed Books.
- Sassen, S. (2000). Women's Burden: Counter-Geographies of Globalization and the Feminization of Survival. *Journal of International Affairs*, 53(2), 503-524.

EXPLORING THE DYNAMICS OF CLIMATE CHANGE: MIGRATION AND THE GLOBAL REFUGEE CRISIS

Selin ŞENCAN¹

Introduction

The 21st century is witnessing a variety of unprecedented global challenges. Climate change, with its growing intensity and frequency of extreme weather events, rising sea levels, and environmental degradation, poses an existential threat to human societies and ecosystems worldwide. One of the most profound and far-reaching consequences of climate change is its potential to displace millions of people, exacerbating the global refugee crisis. Climate refugees in the twenty-first century face a multitude of challenges. In the first place, they often do not receive adequate attention from international organizations like the United Nations, which are more focused on the security aspects of climate change rather than the human impact of environmental changes. Secondly, climate refugees are often displaced from their homes due to environmental disasters and may become stateless, lacking legal protection and recognition. Thirdly, climate refugees may find themselves at the mercy of their own governments, which may be unable or unwilling to assist them, leading to a lack of protection and assistance. Fourthly, climate migration intersects with conflicts over valuable resources like oil and water, exacerbating ethnic, religious, and tribal tensions. Environmental factors such as global warming, sea-level rise, flooding, and drought disrupt agricultural systems, leading to economic impoverishment and driving people to migrate. Finally, as climate refugees seek shelter in developed Western nations, they may face xenophobia and challenges related to governance and management, straining resources and test-

---

¹ Selin ŞENCAN, Assistant Professor at Izmir Democracy University, Email: selinn.sencan@gmail.com Orcid: 0000-0002-1848-1952

ing the capacity of organizations like the UNHCR². These challenges underscore the urgent need for global cooperation and comprehensive policies to address the growing crisis of climate refugees in the face of environmental changes.

Climate change acts as a potent driver of human migration, particularly involuntary displacement. This compels individuals and communities to flee their homes in search of safer and more sustainable environments. While migration has always been a part of human history, climate change presents a unique challenge by significantly increasing the scale, scope, and complexity of displacement patterns. Scholars such as Robert McLeman (2008), Susan Martin (2010), Francois Gemenne (2011), and Pablo Bose and Elizabeth Lunstrum (2012) highlight the concept of environmental refugees, underscoring how climate change can directly contribute to displacement. This study adopts an interdisciplinary lens to examine the socio-political, economic, and environmental factors that interact with climate change to shape migration patterns. Socio-political factors, such as weak governance, political instability, and lack of social safety nets, intensify the vulnerabilities of communities facing climate-induced displacement. Bogumil Terminski (2011) emphasizes how these factors can turn environmental migrants into refugees when governments fail to protect or assist their displaced populations. Economically, climate change disrupts agricultural production, destroys infrastructure, and diminishes livelihood opportunities, pushing people toward migration as a survival strategy. Furthermore, environmental degradation depletes natural resources, leading to increased competition and potential conflict, further fueling displacement. The disproportionate impacts of climate change on vulnerable populations demand urgent attention. Developing countries, often with limited resources and infrastructure to cope with climate shocks, are likely to bear the brunt of displacement. Additionally, marginalized communities within these countries, such as women, children, and indigenous populations, often lack the capacity to adapt or migrate, becoming disproportionately affected. Koko Warner (2010) underscores the intersecting inequalities that produce heightened vulnerability to climate displacement, calling for a justice-centered approach.

This article contends that a comprehensive and fair response to the escalating climate-induced displacement crisis necessitates a multi-

---

2 United Nations High Commissioner for Refugees

pronged approach. Mitigation efforts aimed at curbing greenhouse gas emissions and transitioning towards sustainable energy sources are crucial to address the root cause of climate change. Adaptation strategies that enhance the resilience of communities by investing in infrastructure, early warning systems, and sustainable agriculture are vital. Additionally, international cooperation is paramount to establish legal frameworks for the protection of climate refugees, ensuring safe havens and fostering a shared responsibility for addressing this global challenge. In her article “Conceptualizing Climate Change-Related Movement,” Jane McAdam (2012) cautions against premature and oversimplified narratives surrounding climate-related displacement. She emphasizes that this phenomenon lacks a singular definition; immediate displacement caused by disasters differs significantly from gradual relocation due to environmental degradation. Furthermore, most movement occurs internally, making it primarily a domestic concern. McAdam critiques the emphasis on climate change as a unique driver, highlighting the complex interplay with factors like poverty and lack of opportunity. She questions the feasibility of a dedicated international treaty given the limited political will to address existing refugee crises. Instead, McAdam advocates for a human rights-based approach that targets the multiple causes of displacement, including but not limited to climate change. Proactive measures focused on adaptation and disaster risk reduction are proposed as essential to reducing the need for large-scale displacement in the future.

Climate Refugee, Resilience and Adaptation

The term climate refugee emerged in the 1970s, gaining wider currency in the 1980s. Coined by Lester Brown in 1976, it has been adopted and adapted by various political figures and scholars, applied in diverse contexts to describe people displaced by environmental factors. Essam El-Hinnawi (1985) argues that environmental refugees are people forced to leave their traditional habitat, temporarily or permanently, because of a marked environmental disruption (natural and/or human-made) that jeopardizes their existence and/or seriously affects the quality of their life. Norman Myers (1993) defines environmental refugees as people who can no longer gain a secure livelihood in their homelands due to environmental problems like drought, soil erosion, desertification, and deforestation, often combined with population pressures and poverty. Studies show that up to 85% of the global population resides in areas

affected by climate changes (Callaghan et al., 2021). The occurrence of natural and environmental hazards interacts with economic and demographic drivers, influencing migration flows. Reports from the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) indicate that between 2008 and 2016, an average of 21.5 million people were displaced annually due to sudden onset climate hazards, and thousands more were displaced due to slow-onset hazards related to climate change. The fifth assessment report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) in 2014 emphasized the complex and multi-causal nature of climate-induced migrations and predicted that displacements would increase in the future (IPCC, 2014). With the increasing importance of climate-induced migrations, the Paris Agreement, under the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), proposed integrated approaches to prevent, minimize, and address displacement related to adverse climate change impacts (International Organization for Migration, IOM, 2018). Consequently, given the likelihood of an increasing number of climate refugees, policies and methods must be improved to adapt, assist, and reduce vulnerabilities. Adaptation involves creating balance within ecological, social, or economic systems in response to environmental stimuli and their effects. This term refers to changes in processes, practices, or structures to mitigate potential damages or capitalize on opportunities associated with climate changes (Smit and Pilifosova, 2003).

Resilience is a multifaceted concept whose definition has evolved alongside the contexts in which it has been applied. Various scholars have defined this term according to their fields of expertise. Many studies trace the initial uses of the term resilience back to disciplines such as psychology, medicine, physics, mathematics, and ecology. Over time, this term has been incorporated into other areas like economics and sociology. Despite the diverse meanings and interpretations of resilience, a general consensus defines it as the ability of individuals, communities, institutions, or systems to reliably and decisively withstand significant shocks and stresses. These stresses may originate from disasters, conflicts, poverty, corruption, resource shortages, environmental degradation, drought, or diseases. The concept of resilience in ecological systems is widely attributed to C.S. Holling's groundbreaking 1973 paper, "Resilience and Stability in Ecological Systems." This work established a foundational framework for understanding how ecosystems respond to

disturbances and maintain their characteristic functions. According to Holling, resilience is the ability of a system to return to its steady state after experiencing a disturbance. While earlier ecological studies had focused on the equilibrium of systems, Holling proposed that a system could have multiple equilibrium points and could shift between them under stress. Thus, resilience, as defined after Holling's work, is the capacity of a system to absorb disturbances while maintaining its function and structure, transitioning to a new equilibrium if necessary.

Elmqvist et al. (2019), building upon Holling's foundational work, propose a more nuanced understanding of resilience. They argue that it is not simply about bouncing back from disturbances but also involves adaptive capacities and the ability of subsystems to undergo transformative changes over time and across different scales. This perspective acknowledges that disturbances can trigger not just recovery, but also potentially beneficial adaptations that lead to a new, more resilient state. Maguire and Hagan (2007) further refine this concept by outlining three key conceptual approaches to resilience: stability, recovery, and transition. Stability refers to a system's ability to withstand or absorb disruptions and return to its pre-disturbance state. Recovery emphasizes the speed and completeness of that return. However, the transition approach, particularly relevant to social resilience, recognizes that disturbances can lead to permanent changes. Here, resilience involves the capacity of communities to adapt and potentially shift to a new, more stable state that reflects the altered environment. This approach emphasizes the importance of adaptation and evolution for communities facing ongoing disruptions. The concept of resilience emerged in climate and disaster literature in the 1970s, marking a new paradigm in disaster response. Following the World Conferences on Disaster Risk Reduction (WCDRR) in 2005, resilience has gradually permeated a wide range of fields associated with disaster risk reduction discourse and interventions, incorporating concepts of risk and vulnerability.

In disaster risk studies, resilience involves both pre-disaster measures that prevent damage and minimize losses and post-disaster strategies that mitigate impacts. Two different perspectives on the scope of resilience exist: some researchers view resilience solely as a post-crisis strategy to counteract and minimize disasters. They argue that resilience only becomes relevant after a triggering event and focuses on mitigating

its consequences, without providing insights into crisis prevention. Others expand this view by suggesting that resilience aims at both effective response and proactive crisis prevention. Proponents of this perspective see resilience as beneficial both before and after a crisis, helping to prevent the occurrence of crises and mitigate their impacts. Engle et al. (2014) define resilience as the capacity to absorb and counteract the impacts of extreme climatic events in the short term, while learning, organizing, and redeveloping to cope with future stresses.

To enhance community resilience against climate events, De Bruijn et al. (2016) propose five general principles. These principles can be applied to decision-making and disaster risk reduction policies, aiding in the development of strategies and adaptive pathways for the future, thereby strengthening physical and social systems against extreme climate events such as floods, storms, and droughts. The first principle is adopting a systemic approach, which involves studying systems as wholes and considering the interconnections between subsystems, domains, and processes. Simplified models can be developed to identify links in complex systems, as emphasized by Meadows (2008) and Simonović (2010). The second principle is considering events beyond a specific context, acknowledging that the full spectrum of potential events, including those beyond resilience thresholds, must be accounted for due to the inherent uncertainty in system behavior and climate variability. The third principle is designing and preparing infrastructure based on the residual performance principle, ensuring that failure consequences are manageable rather than catastrophic, aligning with the concept of fail-safe systems (Hashimoto et al., 1982). The fourth principle focuses on enhancing recovery capacity through social and financial capital, emphasizing that long-term impact depends on recovery duration, which is influenced by social-economic status and system characteristics. Finally, the fifth principle, future-proofing, underscores the importance of flexibility, learning capacity, and adaptability in coping with gradual changes such as climate change or socio-economic shifts. Emphasizing the importance of these concepts and the need to integrate them into resilience approaches, it is crucial to incorporate the five principles proposed by De Bruijn et al. (2016) into disaster risk management both before and after a crisis. Enhancing community resilience to climatic events requires proactive and reactive measures. Before a crisis, it is essential to implement strategies that minimize damage and loss, while after a crisis, the focus should

shift to rapid recovery and rebuilding from critical conditions. At every stage of planning, it is vital to adhere to these general principles of resilience, ensuring that efforts to strengthen resilience are supported by education, local knowledge, and technological advancements. Building on these principles, Smith (2011) offers a complementary framework for resilience in the context of climate change, consisting of four components: (1) Education, (2) Sustainable Technology and Infrastructure, (3) Ecosystem Integration and Self-Organization, and (4) Diversity. Each of these components plays a pivotal role in shaping a holistic approach to resilience. For instance, education enhances community awareness and preparedness, sustainable technology and infrastructure ensure long-term functionality and robustness, ecosystem integration and self-organization foster natural adaptive capacities, and diversity promotes a wide range of responses and solutions to emerging challenges.

Climate Resilience Approaches in Different Countries

Approximately one billion people worldwide live in countries lacking the necessary resilience to cope with climatic and environmental changes and are expected to face more changes by 2050 (Institute for Economics and Peace, 2020). In such conditions, even minor events can lead to instability and violence, causing widespread displacement and negative consequences for regional and global security. Understanding which countries are likely to be more affected and which are more resilient is crucial. Enhancing resilience in vulnerable countries is essential for better preparedness and greater capability to handle subsequent impacts. More resilient countries can better withstand stresses such as natural disasters or resource depletion, reducing the need for displacement and migration. Even if displacement occurs, more resilient countries can better accommodate their citizens quickly and without widespread damage to social networks, financial assets, and individual well-being. These countries typically rely on modern knowledge and technology, systematic planning for current and future conditions, and the conscious development of personal and collective capacity to respond to changes and influence them. Countries with low resilience have less capacity to protect their populations. These communities often rely on indigenous knowledge and the experience of predecessors for adaptation due to low levels of development and wealth and a lack of familiarity with modern technology. In such communities, individuals affected by shocks often

choose relocation as an adaptive strategy, leading to either internal displacement or becoming border refugees. These countries are currently caught in a vicious cycle where competition for scarce resources leads to conflicts, further depleting resources. When faced with environmental collapses, these countries may experience civil unrest, instability, social fragmentation, economic collapse, and state disintegration.

In the context of social-ecological systems, community resilience to climate change involves more than immediate disaster responses; it includes informed actions that influence environmental and social changes. The interconnectedness of environmental education and climate resilience in urban settings is often studied with a focus on how these educational programs can foster resilience in social-ecological systems. These approaches emphasize transformative educational practices related to climate resilience innovations, often led by community organizations. Civic ecology is an approach in environmental education where community members come together to restore and manage local resources, examining the results and what has been learned from these practices. Krasny and Tidball (2009) suggest that civic ecology practices and related educational programs may enhance resilience in urban social-ecological systems by increasing biodiversity and ecosystem services or by integrating diverse forms of knowledge and participatory management processes.

Urban gardening education in the United States and Canada is an example of social-ecological resource management that integrates environmental and social values, providing local-scale learning opportunities. This initiative is often led by recent immigrants from developing countries and African Americans who migrated from rural southern states to urban areas, bringing with them experiential ecological knowledge about plants and gardening practices. These projects help individuals adapt to new urban environments and strengthen community resilience to demographic changes, food insecurity, ethnic conflicts, or disasters like floods. Barcelona is recognized for its ambitious approach to climate policies and active community role in promoting urban sustainability and climate adaptation. The city council has developed an operational plan and a climate emergency declaration for 2018-2030, identifying challenges such as rising temperatures and decreasing freshwater availability. This initiative includes social gardening projects, green infrastructure, and other green interventions to address water-climate risks in the city

(Satorras et al., 2020). This project, involving elementary school children and local shopkeepers planting trees in small pits on a busy commercial street, demonstrates that community-led gardening can reduce stormwater runoff volumes (Grey et al., 2018). Managing runoff in Barcelona has been a significant challenge, exacerbated by increased heavy rainfall events in recent years (Carriquiry et al., 2020). This initiative, focused on educational and service-oriented strategies for greening local streets, involves elementary school students and the community in practical activities to enhance climate resilience.

Another example is the Houston Resilience Strategy. The devastation caused by Hurricane Harvey in 2020 and the resulting displacement of thousands of households prompted the implementation of this strategy. One of its eighteen main goals is to eliminate habitable structures in flood-prone areas by 2030. This is crucial for increasing and maintaining the health, safety, and property of vulnerable neighborhoods and enhancing their resilience and capacity to recover from future floods and related climate, economic, and health risks. To achieve this goal, the city held workshops with international and local experts and community leaders in flood-prone areas to raise awareness of potential hazards and introduce possible adaptive strategies, including flood evacuation solutions. These workshops allowed recommendations to be made at both the city and neighborhood levels, resulting in a citywide plan to align housing investments with flood-prone areas, aiming to provide alternative solutions for residents in these areas. Achieving sustainable development goals and climate agreements necessitates that the infrastructure in a region is sustainable. Sustainable and resilient infrastructure encompasses a wide range of innovations, focusing on energy, water, and land management, smart technologies, and durable building materials. Existing infrastructure that has been retrofitted and redesigned also falls under sustainable and resilient infrastructure.

In the Philippines, residents of Pasig City, facing forced displacement, designed their neighborhood to be climate-resilient. When Typhoon Ondoy hit, 40,000 people were living in informal settlements along the Manggahan floodway. The disaster caused significant loss of life and property. In response, the Philippine government relocated those in informal settlements out of the floodway. These residents collaborated with city officials to design climate-resilient housing. Today,

Pasig City features housing complexes with white walls and colorful designs, important on a global scale despite their simple architecture. The Manggahan low-rise housing project consists of buildings resilient to climate events, constructed to withstand floods and rising sea levels. This strategic approach shows how socially, economically, and politically marginalized communities can actively participate in decision-making regarding their resilience and remain in their neighborhoods.

Similarly, Thailand has initiated an ambitious program to improve the living conditions of informal settlers in slums and shantytowns. The Safe Housing Program involves designing and constructing apartments and small houses, sold at subsidized rates to low-income families capable of paying monthly installments. The second phase of this program provides direct subsidies and housing loans for housing and environmental improvements to impoverished communities. These funds combine national government budgets, local government contributions, and social participation. Instead of delivering housing units to poor families or informal settlers, the city centers collective development solutions, aiming to resolve housing issues comprehensively. Achieving this goal requires close collaboration between impoverished communities, local governments, experts, universities, and NGOs from the project's outset. Therefore, the first step is forming a joint urban committee, enabling all groups to understand problems and jointly monitor processes to address housing needs and initiate planning to improve living conditions for all city residents. Identifying suitable land for housing is always challenging and essential for transforming informal settlements into fully legal and formal communities.

Early warning systems are critical elements of resilience and disaster risk reduction, aiming to prevent or mitigate damage from climate events. Effective early warning systems require several prerequisites: (1) active community and individual engagement, (2) public education on risks and awareness-raising, (3) effective dissemination of messages and warnings, and (4) ongoing readiness for initial actions. Achieving such a state necessitates a systemic approach considering all risk factors from climatic hazards or social vulnerabilities in short- and long-term processes. Enhancing access to multi-hazard early warning systems and easier access to disaster risk information is a global goal outlined in the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction for 2015-2030. In 2017,

severe drought across the Horn of Africa threatened water security, destroyed crops, and exacerbated chronic hunger. In Uganda, where 80% of the population relies on rain-fed agriculture, the agricultural sector was severely impacted, leaving over 9 million Ugandans in need of food aid. The drought highlighted the urgent need to strengthen resilience and improve livelihoods. Uganda's government launched a mission to modernize climate data monitoring and surveillance systems to prevent future humanitarian disasters, even during expected rain shortfalls. One of the most comprehensive climate monitoring systems in East Africa, the Strengthening Climate Information and Early Warning Systems (SCIEWS) project in Uganda, was financed by the Least Developed Countries Fund, the Global Environment Facility, the Ministry of Water and Environment, and supported by the United Nations Development Program (UNDP). This system assists smallholder farmers by forecasting climate events, ensuring timely planting and minimizing harvest losses. With this project, Uganda's national early warning network capacity for quick alerts and responses to extreme weather events, including droughts, has been enhanced. Technologies have been deployed nationwide, integrating climate information into decision-making processes. Additionally, the Ugandan government has taken crucial steps to modernize national climate services, offering valuable public services to citizens for long-term solutions. The SCIEWS project has replaced outdated weather stations with advanced systems, improving disaster risk reduction with more effective tools and information dissemination. The initiative includes rebuilding 48 manual weather stations, collecting meteorological data and deploying 43 automatic weather stations across the country.

Modeling severe climate events requires incorporating numerous variables, and artificial intelligence (AI) is well-suited for this complexity due to its data collection, integration, and analysis capabilities. Enhanced data collection mechanisms are increasingly prioritized to expand AI's application in advanced climate event modeling. AI-based algorithms offer better predictions for short- and long-term climate change impacts, including weather patterns, floods, droughts, and human migration patterns. AI can help governments and individuals prepare for climate-related migrations and accurately predict a wide range of environmental events, like the timing and location of rainfall, using satellite imagery and specific regional information, such as past natural disasters and climate conditions. Consequently, AI facilitates awareness of potential popula-

tion displacements, aiding decision-makers and officials in preemptively allocating appropriate resources for relief efforts. Some organizations are currently utilizing AI to create resilient infrastructure against climate hazards. For instance, in 2019, the Danish Refugee Council, in collaboration with IBM and leveraging predictive technologies, developed a machine learning-based model. This model analyzes historical data on politics, economics, and climate crises to forecast forced displacements, aiming to improve humanitarian planning. The model focuses on preventing rather than facilitating migration, predicting the number of internally displaced persons, refugees, and asylum seekers, and limiting displacements within borders. In another example, the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), using AI technology and with the assistance of AI specialists and data scientists, predicts climate changes and displacements, proposing solutions for addressing forced displacement issues in Somalia, where numerous people have been internally displaced. The Global Drought Observatory (GDO) and the European Drought Observatory identify, describe, and predict droughts and heatwaves by aggregating diverse data. The GDO aims to enhance drought risk adaptation and resilience through an advanced warning system to support increased drought resilience. Development councils in countries like the UK invest in satellites and radar for more accurate weather predictions. These advanced systems are particularly effective in temperate climates where rainfall typically occurs over extensive areas. Systems capable of predicting convective rainfall assist authorities in issuing early warnings, preventing fatalities and flood damages. In complex systems, large-scale changes occur through positive or self-reinforcing feedback loops from the bottom up, meaning fundamental changes should not be expected from top-down approaches. Instead, with a self-organizing model, citizens chart a brighter future on their own. Global coordination for appropriate actions must involve distributing tasks across numerous small and medium-sized groups with high-risk awareness and minimal ambiguity regarding collective goals. Indigenous peoples' resilience is rooted in traditional knowledge, as their capacity to adapt to environmental changes is primarily based on deep land understanding. Secure land ownership and the ability to access, manage, and extract natural resources are prerequisites for maintaining local community resilience. Programs based on indigenous knowledge and reliant on local resources, with community members involved in development and implementation,

have a high potential for advancement despite global program uncertainties. According to many countries' experiences, establishing bottom-up adaptation processes enhances communities' adaptive capacities in hazardous conditions, making the development of resilient models initiated by communities or NGOs essential. This process includes collaborative solutions and iterative learning at the local level, complemented by transformative actions on national, regional, and international scales. The 2019 Global Climate Risk Index report suggests that accurately designed, localized, and inclusive adaptation actions can help achieve sustainable development goals and enhance community resilience. When local communities engage in adaptation innovation, they can integrate local and traditional knowledge, leading to effective solutions.

Conclusion

With the increasing frequency of climate hazards and the negative impacts of climate change, paving the way for sustainable development and adopting a resilience-oriented approach have become more crucial than ever. The objectives of such an approach include enhancing communities' capacity to cope with crises, reducing vulnerability, and preventing displacement and migration. Since building resilience can ensure human well-being in their place of residence now and in the future, it is essential to adopt strategies and policies that reduce vulnerability and enhance the capacity and capability of systems and individuals. Resilience is a multidimensional concept that encompasses environmental, social, economic, infrastructural, and institutional dimensions. Therefore, the main components of resilience, namely, the capacity to absorb, adapt, and transform, must be developed and strengthened at both individual and national levels. In studies and implementation, this multidimensional nature must be considered, all dimensions should be examined together, and indicators should be identified within each dimension that contribute to the overall resilience of the system. In various countries, efforts are made to increase community resilience through the available resources, social planning, education, and the use of technology. This necessitates active government involvement in policy-making to bring about changes that align national and regional adaptation programs and policies with environmental resilience, aiming to minimize the adverse effects of natural disasters and reduce migration. Given the unique geographic, social, and cultural characteristics of each region, it is crucial that resilience programs

and policies are accompanied by civic engagement, the development of indigenous knowledge, and the application of technology in line with local knowledge and infrastructure. Moreover, government decisions and policies aimed at establishing resilience laws and regulations can either strengthen or limit the capacity of other actors to adapt to the impacts of climate change. These regulations and policies may include zoning laws in areas prone to climate change risks, policies promoting more efficient water use in regions facing increased water scarcity, revised building codes in areas susceptible to flooding and storms, and bolstered preparedness (early warning, emergency planning, evacuation planning, resilience, innovative approaches such as financing).

References

- Bose, P., & Lunstrum, E. (2012). Environmental displacement: Assessing the impacts and charting new paths. *Geoforum*, 43(1), 3-5.
- Callaghan, M., Schleussner, C. F., Nath, S., Lejeune, Q., Knutson, T. R., Reichstein, M., ... & Schellnhuber, H. J. (2021). Machine-Learning-Based Evidence and Attribution Mapping of 100,000 Climate Impact Studies. *Nature Climate Change*, 11(11), 966-972.
- De Bruijn, K., Buurman, J., Mens, M., Dahm, R., & Klijn, F. (2016). Resilience in Practice: Five Principles to Foster Resilience of Societal Systems. *Environmental Science & Policy*, 53, 60-68.
- El-Hinnawi, E. (1985). Environmental Refugees. United Nations Environment Programme.
- Elmqvist, T., Andersson, E., Frantzeskaki, N., McPhearson, T., Olsson, P., Gaffney, O., et al. (2019). Sustainability and Resilience for Transformation in the Urban Century. *Nature Sustainability*, 2(4), 267-273. doi:10.1038/s41893-019-0250-1
- Engle, N. L., Deems, J. S., Schneider, M. R., & Lewis, D. L. (2014). Defining and Evaluating Resilience: A Conceptual and Practical Application to Climate Change. *Journal of Environmental Management*, 140, 50-59.
- Gemenne, F. (2011). Climate-Induced Population Displacements in a 4°C+ World. *Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 369(1934), 182-195.

- Grey, A., Gartner, K., Kim, Y., & Woodruff, S. (2018). Community-led Urban Gardening in Barcelona. *Urban Forestry & Urban Greening*, 34, 1-11.
- Holling, C. S. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4(1), 1-23.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2014). Fifth Assessment Report. IPCC.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). (2021). *Early Warning, Early Action: Mechanisms for Rapid Response to Climate Disasters*. Geneva: IFRC.
- McLeman, R. (2008). *Climate Change and Human Migration: Past Experiences, Future Challenges*. International Organization for Migration.
- McAdam, J. (2012). Conceptualizing Climate Change-Related Movement. *Refugee Survey Quarterly*, 31(3), 1-23.
- Maguire, B., & Hagan, P. (2007). Disasters and Communities: Understanding Social Resilience. *Australian Journal of Emergency Management*, 22(2), 16-20.
- Martin, S. (2010). Climate Change, Migration, and Governance. *Global Governance*, 16(3), 397-414.
- Myers, N. (1993). Environmental Refugees in a Globally Warmed World. *BioScience*, 43(11), 752-761.
- Satorras, M., Schlosser, P., & Cabezas, H. (2020). Urban Gardening and Climate Resilience in Barcelona. *Sustainability*, 12(6), 2444.
- Smit, B., & Pilifosova, O. (2003). Adaptation to Climate Change in the Context of Sustainable Development and Equity. In *Climate Change 2001: Impacts, Adaptation, and Vulnerability* (pp. 877-912). Cambridge University Press.
- Terminski, B. (2011). *Environmentally-Induced Displacement: Theoretical Frameworks and Current Challenges*. University of Warsaw.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2020). *Building Climate-Resilient Communities: Lessons from the Philippines*. New York: UNDP.